H

Digitized by Google

4. L. 4. 12

Digitized by Google

Digitized by Google

TRISTANI CHALCI
MEDIOLANENSIS HISTORIOGRAPHI,
RESIDVA.

E Bibliotheca Patricij Nobiliſsimi ,

LVCII HADRIANI COTTÆ,

nunc primò prodeunt in lucem,

STVDIO ET OPERA IOANNIS PETRI PVRICELLI,

SACRAE THEOL. DOCTORIS,

ET LAVRENTIANAE BASILICAE ARCHIPRESBYTERI:

qui ſuos etiam illis Indices & Epitomas adiecit.

MEDIOLANI,

Apud Ioannem-Baptiſtam & Iulium-Cæſarem,
fratres Malateſtas,
Regio-Camerales & Ciuitatis Typographos.
M DC XLIV.

RESIDVA HIC CONTENTA.

HISTORIÆ PATRIÆ LIBER { XXI. è pag. 1. & XXII. è pag. 33.

NVPTIÆ MEDIOLANENSIVM DVCVM: ſiue Ioannis Galeacij cum Iſabella Aragona, Ferdinandi Neapolitanorum Regis nepte: è pag. 59.

NVPTIÆ MEDIOLANENSIVM ET ESTENSIVM PRINCIPVM: ſcilicet Ludouici Mariæ cum Beatrice, Alphonſi Eſtenſis ſorore: viciſſimquè Alphonſi cum Anna, Ludouici nepte: è pag. 80.

NVPTIÆ AVGVSTÆ: hoc eſt, Maximiliani Romanorum Regis, & Imperatoris iam deſignati, cum Blanca, Ioannis Galeacij Mediolanenſium Ducis ſorore: è pag. 99.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

IMPRIMATVR.

Fr. Baſilius, Commiſſarius Sancti Officij Mediolani.

Io. Paulus Mazuchellus pro Eminentiſs. D. Cardinali Archiepiſcopo.

Comes Maioragius pro Excellentiſs. Senatu.

ILLVSTRISSIMIS AC GENEROSISSIMIS VIRIS

VRBIS MEDIOLANI

PRÆFECTO IVLIO DVGNANO
ET SEXAGINTA DECVRIONIBVS.

HÆC Triſtani Chalci Reſidua VOS, PRAESTANTISSIMI HEROES, PATRIAEQVE MODERATORES AC PATRES, à litteratiſsimis æquè ac prudentiſsimis Collegis veſtris, HIERONYMO LEGNANO, ET MARCHIONE VERCELLINO MARIA VICECOMITE, recognita primùm è nutu veſtro, ac deinde Veſtrum etiam

om-

omnium conſenſu pro legitimis comprobata, typis imprimi iuſſiſtis. Eadem verò viciſsim non aliud profectò, quàm veſtrum Nomen Ampliſsimum, præferre iam geſtiunt. Quorum enim beneficio è tenebris in publicam lucem, penè rediuiui fœtus, prodierunt; eorum quoque patrocinio deinceps foueri præoptant; vitamquè ſuam ijs acceptam referre palàm, & ingenuè conteſtari, à quibus eam verè acceperint. Grauiſsimo nimirùm Concilij veſtri iudicio ſancitum aliàs fuit: VT, QVAE

EXTARENT VETERVM HVIVS VRBIS ANNALIVM PVBLICA LVCE VESTROQVE NOMINE DIGNA MONVMENTA, SEV PRIVATIS IN BIBLIOTHECIS EXSCRIPTA, SEV TYPIS OLIM IMPRESSA, EA VOBIS AVCTORIBVS DENVO PRO VESTRI NOMINIS DIGNITATE CVDERENTVR; ſicut etiam initio Nuncupatoriæ viginti priorum eiuſdem Triſtani Librorum Epiſtolæ, non abſque debita decreti tam ſapientis commendatione, memorabatur. Quemadmodùm igitur

propte-

Digitized by Google

propterea priores illos Libros, fauore veſtro primùm editos Anno Seculi huius vigeſimo ſeptimo (cùm Præfectus Vrbis eſſet FABIVS FRANCISCVS DVGNANVS, nunc Regius Senator, ac meritiſsimus) Vobiſq; nuncupatos, apprimè placuiſse, compertiſsimum eſt; ſic etiam iſtis eiuſdem Chalci Reſiduis exitus æquè ſaltem fælix expectandus hoc tandem Anno videbatur; quo videlicet Anno Præfecturam pariter Vrbanam ſumma cum laude IVLIVS administraret DVGNANVS, eiuſdem

Fabij

Fabij Franciſci digniſsimus frater. Sed iſtis fortaſsè propria nunc quædam & maior gratia non deerat vel eam præſertim ob cauſam; quia nunc tandem inuenta ſint; cùm alioqui vel omninò neſcirentur, vel ſaltem pro deſperatis ac perditis haberentur. Illud verò etiam huc accedebat; quòd eiuſmodi munus, ſiue potiùs amoris & obſeruantiæ teſtimonium, non tam ego, quàm Vir Eximius Vobis offert, LVCIVS HADRIANVS COTTA; iuuandæ Patriæ cupidiſsimus; cuius in Biblio-

theca illud auſpicatò inuentum fuit; quiquè perhumaniter illud mihi communicauit ad hunc propriè finem, ad quem ſimiliter ego quoque cæteroqui anhelabam. Quòd ſi fortè Vos (quemadmodùm ego certè rogo & obteſtor) ſtudium quoq; meum hac in parte operamquè probare ac patrocinio complecti veſtro non dedignemini; efficiam profectò, vt talis erga me beneficij neque Vos, nec Ordinem vnquàm veſtrum, neque communem hanc Patriam pœniteat. Multæ ſiquidem præſtò

mihi ſunt Hiſtoriæ noſtrates, ab alijs olim Scriptoribus diligenter ac fideliter elaboratæ, neque typis hactenùs vnquàm euulgatæ, aut ſaltem in præſenti raræ admodùm & paucissimis cognitæ: multa inſuper ego quoq; varijs ex Archiuis, necnon etiam è Libris vel impreſsis vel ſolummodò manuſcriptis, iam collegi, & inceſſanter, vndecumque poſsim, colligere meditor: quibus omnibus Hiſtoria Mediolanenſis, conuenienter ad veſtrum illud decretum, illuſtrata plurimùm & aucta, de tenebris & errori-

bus

bus triumphare ſecura poſsit, natiuamq; nobilitatem ac præſtantiam ſine fuco & ceruſſa oſtentare, ſimul & admirationi omnibus eſſe. Magna ſunt, quæ polliceor. Magna ſanè: non inficior. Atqui nihilominùs etiam confido fore, vt Volmetipſi tandem longè maiora eſſe fateamini; ſi fortè per Vos detur, vt ego promiſsis fidem re ipſa præſtare poſsim. Deus interim Vos Vobis & vniuerſæ Patriæ mihiq; diutiſsimè ſeruet incolumes. Mediolani Anno Domini M DC XXXXIV.

Deditiſs. & Obſequentiſs. Seruus

Ioannes Petrus Puricellus,
Laurentianæ Baſilicæ Archipresbyter.

SEXA-

SEXAGINTA
VRBIS MEDIOLANI
DECVRIONES,

ad quos præcedens Epiſtola dirigitur.

Eques Carolus Vicecomes, Regius Aerarij Præfectus.
Comes Conſtantius Taberna.
Comes Ludouicus Meltius, I. C.
Marchio Franciſcus Maria Vicecomes.
Comes Ioannes Ambroſius Pecchius.
Ludouicus Cribellus.
Ioſeph Rauerta.
Comes Philibertus Somalia.
Ioannes Baptiſta Arcimboldus.
Comes Hieronymus Barbouus.
Comes Antonius Corius.
Iacobus Maria Stampa, Eques S. Iacobi.
Iulius Sclafenatus.
Alexander Vicecomes.
Comes Carolus Franciſcus Serbellonus
Franciſcus Caſtillioneus.
Co. Iacobus Mandellus, Eques S. Iac.
Ioannes Petrus Nigrolus.
Comes Bartholomæus Areſius, Præſes Magiſtratus Ordinarij.
Marchio Auguſtinus Litta, Eques Sancti Iacobi.
Alexander Panigarola, Eques S. Iac.
Iacobus Fagnanus.
Ioannes Baptiſta de Plenis.
Fabius Franciſcus Dugnanus, Senator.
Petrus Paulus Magiolinus.
Comes Albertus Vicecomes.
Georgius Triuultius.
Comes Carolus Vicecomes.
Camillus Lonatus.
Co. Angelus Triuultius, Eques S. Iac.
Hieronymus Legnanus.
Georgius Rainoldus.
Ioannes Baptiſta Origonus.
Hippolitus Brippius.
Raymundus Foppa.
Comes Carolus Taberna.
Comes Carolus Archintus, I. C.
Antonius Aliprandus.
Auguſtinus Caimus, Eques S. Iac.
Hieronymus Montius.
Hieronymus Fagnanus, I. C.
Princeps Hercules Theodorus Triuultius, Eques Aurei Velleris.
Ioannes Baptiſta Homodeus, Quæſtor.
Ioannes Angelus Porrus.
Comes Pyrrhus Vicecomes Borromæus
Marchio Vercellinus Maria Vicecomes
Marchio Maximilianus Stampa.
Cæſar Rhò.
Ægidius Roma.
Comes Guid-Antonius Stampa.
Comes Aloyſius Arconatus.
Marchio Tibaldus Vicecomes.
Hyacintus Origonus, Quæſtor.
Philippus Corius.
Comes Horatius Archintus.
Marchio Carolus Gallaratus, I. C.
Ioſeph Cruceius, I. C.
Comes Valerianus Sfondratus, Exercituum Commiſſarius Generalis.
Ioannes Baptiſta Vicecomes, I. C.
Ioannes Baptiſta Gluſſianus, Protophyſicus.

Præfatio

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

HVmaniſſimus æquè ac Nobiliſſimus huius Vrbis Patricius, LVCIVS HADRIANVS COTTA, non ita pridem à me rogatus euoluebat omnes in ſua Maiorumquè ſuorum Bibliotheca Libros; ſi fortè quippiam extaret, quo Sancti è ſua familia Herlembaldi, necnon etiam Sancti ex Alciata ſtirpe Arialdi, cui plurimùm ille cum Landulfo fratre ſuo fauit, illuſtrari Vita poſſét, quam ego typis aptabam. Fortè autem fortuna ex improuiſo præter omnem opinionem ac ſpem iſthæc illi ad manus acciderunt Triſtani Chalci Reſidua: de quibus cæteroqui nihil antea innotuerat; cùm viginti priores Hiſtoriæ Patriæ Libri decimoſeptimo ab hinc anno primam in lucem typis ederentur.

Cæterùm hi duo poſtremi eiuſdem Hiſtoriæ Libri ab Anno Chriſti ſupra Milleſimum trecenteſimum decimotertio vſque ad vigeſimumtertium pertingunt. Quod autem obſeruatione digniſſimum erat, eorum exemplar ſemet apertè prodit ipſiuſmet Triſtani Chalci manu conſcriptum. Multa quippe identidem hîc occurſant emendata, detracta, vel addita, pro eo tantùm iure, quod ſolis Auctoribus in ſuas Lucubrationes, ceu patribus in ſuos filios, conuenit. Idipſum verò apertiſſimè ſic etiam contueri licet in eo Bibliothecæ Ambroſianæ Codice, quo viginti priores Libri, eodem prorsùs cum iſtis charactêre pariter ac formulâ conſcripti, continentur, ac quibus iſti duo poſtremi citra dubium ſubnectendi erant; ſicut è poſtrema Libri eius vigeſimi & è prima iſtius vigeſimiprimi pagina, inter ſe collatis, liquidiſſimè conſtat. Illum autem Triſtani eſſe autographum (præterquamquòd prædicto pariter argumento paſſim commonſtratur) indubitanter nobis ac multoties affirmauit etiam ſummæ Vir prudentiæ fideiquè indubitatæ, ANTONIVS OLGIATVS, eiuſdem Bibliothecæ primus & ab

eius

eius initio in præſentem vſque diem Præfectus, in omnem poſteritatem pro ſuis meritis commendatiſſimus: quinetiam FVNDATOR IPSE, FEDERICVS CARDINALIS ET ARCHIEPISCOPVS BORROMÆVS, OMNI LAVDE MAIOR, hoc idem conſtanter aſſerebat ſe certò ſcire. Quocirca non impar itidem iudicium de duobus hiſce Libris feratur, neceſſe omninò eſt: ac proinde talibus è Triſtani autographis alia diuerſi charactêris exemplaria, ſi fortè aliquando ab ipſis diſcrepant, emendentur.

Sed hæc ipſa charactêris inter eiuſmodi Libros ſimilitudo noſmetipſos inſuper admonet, reliqua item tria iſthæc Opuſcula Nuptialia nihilò minùs Triſtani autographa eſſe; quamquàm hæc ille multò diligentiùs ac politiùs (ſi non ad rectè, certè tamen ad bellè ſcribendi ſcientiam & artem) velut extrema ſcriptoris excellentis manu, & in pergamena charta conſcripſit; atque illamet etiam fortaſsè ſunt exemplaria, quæ ipſe donauit ijs, quibus Lucubrationes eiuſmodi ſuis nuncupauerat; & illud præſertim, quo priora duo continentur Opuſcula.

Quandonàm verò tria iſthæc ille Opuſcula conſcripſerit, vel ex ijſdem ſatis intelligi datur. Primum ergo conſcripſit Anno Chriſti ſupra Milleſimum quadringenteſimum octuageſimonono: ſecundum nonageſimoprimo: tertium autem nonageſimoquarto, ſicut in fine legitur; tametſi poſtea Nuncupatoriæ illi, & quidem primæuæ, ad Heraſmum Braſcam Epiſtolæ nonageſimumſeptimum recentiori charactêre Annum adiecerit. Quamobrem iſthæc antea conſcripſerat, quàm proſequendæ poſt Georgium Merulam defunctum Hiſtoriæ Mediolanenſis prouinciam, ſibi demandatam, ſuſciperet.

Iacobus enimuerò Philippus Bergomenſis in Supplemento Supplementi Chronicarum, & in ſextidecimi Libri fine, profitebatur, Annum Chriſti tertium ſupra Milleſimum quingenteſimum ſibi ætatis eſſe ſuæ ſexageſimumnonum. Eodem autem Libro, ad Annum Milleſimum quadringenteſimum nonageſimum, tradiderat, ex hac vita Merulam euolaſſe nonageſimoquarto eiuſdem Sæculi

culi Anno. Certè autem nonniſi poſt biennium ab eius obitu Triſtanus eam prouinciam ſuſceperat; ſicut ipſemet in ſuæ Hiſtoriæ Patriæ Præfatione luculenter teſtabatur. Itaque nonniſi poſt nonageſimumſextum ſemet ei contexendæ Hiſtoriæ applicuit; atque adeò nonniſi ſub ea tempora, quibus Res Mediolanenſis aduentu Gallorum tantopere perturbata multos in annos fuit. Quippe nonageſimonono ſubinde Anno Rex Galliæ, Ludouicus Duodecimus, miſſo in Italiam Exercitu, atque mox etiam ipſe ſubſecutus, Mediolanum & vniuerſum eius Ducatum in ſuam redegit poteſtatem: ac Ludouicum Mariam Sfortiam Ducem noſtrum, Triſtaniquè Mœcenatem, in Germaniam protinùs fugere coëgit: & alia funeſtiora, quæ illius Aeui Scriptores communiter narrant. Qua quidem rerum perturbatione, mirum eſt profectò, niſi etiam Triſtano proſequendæ Hiſtoriæ voluntas ad minus deferbuerit; tametſi eundem ab ipſomet etiam Francorum Rege, iam Mediolani Duce, habitum in honore ac pretio reperiam.

Anno ſiquidem ſupra Milleſimum quingenteſimum tertio Regius iam erat Secretarius: & hoc ille titulo inſignis, eiuſdem Anni Kalendis Auguſtis, aureum Cenſorini DE DIE NATALI Librum, & alia nonnulla aliorum Opuſcula, typis Mediolanenſibus edita, officioſus nuncupauit STEPHANO PONCHERIO; cùm nuper è Regio Senatus Mediolanenſis Præſide prouectus ad Pariſienſis Eccleſiæ Pontificatum fuiſſet. Sic etiam Regio-Ducales Litteras, ab ipſo, tamquàm Regio Secretario, ſubſcriptas Anno poſtea ſexto diequè trigeſimaprima Octobris, & rursùs Anno ſeptimo dieq; Iulij quinta, nobis nuperoſtendit ORNATISSIMVS OMNI ERVDITIONIS ETIAM LAVDE MARCHIO VERCELLINVS MARIA VICECOMES. Quo pariter indicante, vidimus etiam publicum Anno eiuſdem Sæculi decimoſexto ac decimatertia Octobris die Inſtrumentum: in quo ille iam inter mortuos computabatur, relictis poſt ſe vxore Domina Suſanna de Calcaterris, & ex ea filio Ioanne Franciſco.

Intra ſeptimum igitur ac decimumſextum eius Sæculi

Annum

Annum Triſtanus noſter occubuerat. E vigeſimiſecundi autem Libri exitu illo ita manco & imperfecto, qualem ipſe poſteris reliquit, facilè nos interpretamur, eundem, morte præuentum immatura, non vltrà ſcribendo procedere potuiſſe; cùm alioqui iam inde ab initio ſuſceptæ poſt Merulam ſcribendi curæ Filios & Nepotes Matthæi Vicecomitis tractare cœpiſſet eo animo, vt, quæ à fine Merulæ reſtabant, ea ipſe continuato protinùs tenore proſequeretur; quemadmodùm ipſemet in ſua Præfatione recenſuit. Quo quidem caſu conſiſtere ibi coactus eſt, vnde maiores ac fæliciores facere progreſſus debuiſſet, atque etiam potuiſſet. Poſtremo igitur illi eidem Libro ne Notas quidem vllas marginales adiecit, ſed ſolum Chriſti Annum Milleſimum trecenteſimum vigeſimum; & hunc iuxta Libri eiuſdem primordia. Etenim tam ſingulos Librorum titulos, quàm eiuſmodi Notas (id quod in Opuſculis etiam illis Nuptialibus obſeruare licet) rubro formare ſolitus erat Chalcus charactêre: nobiſquè propterea videtur earum ſimul omnium adiectionem in illud reſeruaſſe tempus, quo Librum quemque integrum exſcripſiſſet.

Cur autem genuinum & purum Triſtani cognomentum, non CALCHI (ſicut in priorum viginti Librorum Editione retentum eſt) ſed potiùs CHALCI nobis eſſe videatur; hæ fuerunt rationes. Ipſa in primis Triſtani autographa, quæ à nobis hactenùs conſpecta ſunt, ita prorsùs ac perpetuò ſe habent. Sic etiam Triſtanus ipſe Regijs ſemet Litteris ſubſcribebat, & ijs nominatim, quas paulò ante innuimus. Nec aliter ante ipſum ſeſe ſubſcripſerat Bartholomæus Chalcus: quem ipſe ſui cognominis ſplendorem, ſuæquè dignitatis auctorem prædicare gratus conſueuit. Hic enim non modò ſub tribus nouiſſimis ante Ludouicum Regem Principibus noſtris, ſed etiam ſub ipſomet Ludouico, fuerat Principalium Secretorum Magiſter: noſquè multas eiuſmodi Litteras & Diplomata interim ab eo ita prorsùs ſubſcripta conſpeximus. E quorum certè numero illud etiam eſt, quo Ludouicus idem Rex, cùm nuper hoc Ducatu Statuquè Mediolani potitus eſſet, eius regimen ſanciuit; quodquè Vigleuani datum Anno Dominicæ Natiuitatis Milleſi-

mo

mo quadringenteſimo nonageſimonono, die vndecima Nouembris, adhuc archetypum in Archiuo Ciuitatis conſeruatur. Sed eiuſmodi probationibus accedit etiam Diamantis auctoritas Marinoni: cui conſentit etiam Paulus Morigia, in ſua Mediolani Hiſtoria, Lib. 3.cap.2. Marinonus enim (cuius exemplar manuſcriptum nobis humaniſſimè ſuppeditauit è ſuo Muſæo ALOYSIVS ECCLESIA, meritiſſimus Vrbis Secretarius), cùm de multis Nobilium Familijs diſſereret, perſuaſum ſibi eſſe profitebatur, iſtam Chalcorum Familiam prima origine Græcam eſſe, ſuumquè ſortitam cognomentum è Chalcide Ciuitate in Euboea Inſula. Quod pro rei veritate ſi fortè ita ſe habeat; certè quidem Ciuitas illa Græcè, non ΚΑΛΧΙΣ ſcribitur, ſed ΧΑΛΚΙΣ: cui propterea dictioni (& ſic de alijs quibuſdam ſimilibus, è Græco Idiomate petitis) ad purum & ſincerum vnicè congruit, non CALCHI, ſed CHALCI cognomentum.

Sicut autem, Benigne Lector, inter hæc Triſtani Reſidua tibi ſunt in promptu Nuptiæ Ioannis Galeacij; ſic etiam illas tunc temporis deſcripſit STEPHANVS DVLCINVS, Scalenſis hac in Vrbe Canonicus; necnon etiam NICOLAO LVCARO, Rhetori Cremonenſi, nuncupatas typis hîc euulgauit Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo octuageſimonono. Sed rariſſima hoc tempore ſunt eius exemplaria: & vnicum tantummodò hactenùs ego in Ambroſiana vidi Bibliotheca. Quòd ſi præterea IASONIS MAYNI Orationem, coràm Maximiliano Romanorum Rege habitam, legere cupis integram, quemadmodùm ille verbatim à ſe recitatam affirmauit, & non tantùm ſicut hîc à Triſtano, Auguſtis conſita Nuptijs, ſummatim recenſetur; eandem inuenies in Secundo Tomo, ex Bibliotheca Marquardi Freheri primùm edito Francofurti Anno Sæculi præſentis trigeſimoſeptimo. Eſt autem inſcriptus, GERMANICARVM RERVM SCRIPTORES VARII, PARTIM HACTENVS INCOGNITI &c.

Digitized by Google

Quoniam verò tibi, Lector, facilè placebit etiam ex ipſiſmet Triſtani exemplaribus ea proprijs dijudicare oculis poſſe, quæ nos de ipſis in præſenti Præfatione diſſeruimus; hoc denique moneo, vt eadem poſtmodùm in Ambroſiana requiras Bibliotheca. Illi ſiquidem largiri ea ſtatuit Humaniſſimus boniquè publici Amantiſſimus Cotta, qui mihi eadem hactenùs commodauit.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM,
QVÆ
IN HIS TRISTANI CHALCI RESIDVIS CONTINENTVR.

Prior Numerus reſpondet paginæ. Litteræ A B C D ad paginæ partem, qua quidque continetur, dirigunt; itaut A eius principium, B medium ſuperius, C medium inferius, D finem indicet; perinde fermè, ac ſi viciſſim paginæ ſingulæ ijſdem hiſce Litteris in ora marginali eſſent in quatuor partes æqualiter diſtributæ.

A

ABduá fluuius. Vide Addua.
Abiatum Oppidum ab Hoſtibus Vicecomitis inuaſum, ſed ab ipſo defenſum. 4.C.
Naues inde pro Nuptijs Ioannis Galeacij & Iſabellæ ad Vrbē Mediolanũ deducendæ, quàm fabrefactæ ornatæque. 65.D.
Achilla, Matthæi Vicecomitis filia, & vbinam ſepulta. 39 D.
Acquirantes Becchus in Galeacium Vicecomitem conſpirat. 56.A.
Actius Vicecomes, Galeacij filius, Placentiam cum Beatrice matre proficiſcitur. 43 A.
Pater, inde Mediolanum diſcedens, ipſum ibi relinquit Prætorem, ac Placentinis commendat; 50.D. & ſeq.
Placentia per proditionem ab Opizone Laudô occupata, clàm fugit. 54. A. & ſeq.
Addua fluuius. 111. A.
Adoardus Turrianus, Muſchæ filius, ad Caſtrum Gibellinum captus. 10.D.
Aduocatorum Vercellenſium Factio à Marco Vicecomite oppreſſa. 40. C.
In eos ſæuiunt Titiones. ibid.D.
S. Agnes Mediolani quotannis ad Forũ culta. 16.A.
S. Agnetis Regio Genuenſis à Marco Vicecomite infeſtata. 19. B. 22.A.
Aicardus Camedoia, Nouarienſis, à Ioanne Papa XXII. creatus Archiepiſcopus Mediolani; ſed à Matthæo Vicecomite recuſatur, ac repellitur. 16. C. D.
Intereſt excõmunicationi eiuſdē Matthæi. 44 B.
Albertus Saxonus, Sigiſmundi Auſtriæ Ducis ſocer. 115. C.
Albertus Scottus, Placentinus, armatis copijs Placentiam aggreditur. 3. D.
In Matthæum Vicecomitem conſpirat. 7.C.
Philippo Francorum Regi militat. 14. C.
Albingaunum Ciuitas. 18.B.
Alborum factio è Lucenſibus fugata. 6. C.
Albuinus Scaliger, maritus Catherinæ, Matthæi Vicecomitis filiæ. 39 D.
Aldebrandus & Franciſcus, Eſtenſes, Ferrariæ Vrbis Dominium recipiunt. 17. D.
Aldigerius Antelminellus, Lucenſis, in Britannia prædiues. 14.B.
Alexander Magnus ab Ariſtotele edoctus amicitiam & neceſſitudinem cum vicinis & potentiſſimis comparare. 68.D.
Alexander Sfortia, Ioannis Galeacij Ducis Sexti

A

frater,

frater, in Haſtiludij orcheſtram certaturus ingreditur. 95 C.
Certat. 96.C.
Alexandriæ Vrbis pars ab Vgone Bauccio per proditionem occupata. 28.D.
Alexandrini ſeſe Matthęo Vicecomiti ſubijciũt. B.C.
Eorum finibus infeſtatis idem Matthæus ſuccurit. 15 C.D.
Aloyſius Cauſcabos, ab Etruſcis & Bononia Ciuitatibus in auxilium Brixianorum miſſus, tandem vincitur, fugitquè. 29. D. & ſeq.
Aloyſius Quadrius. Vide Aluiſius.
Alphonſus Aragonius, Neapolis Rex, ac Ferdinandi pater, quàm inſignis. 70.C.
Alphonſus item Aragonius, Ferdinandi Regis Neapolitani primogenitus, & Hippolitæ Sforziæ maritus, atque Iſabellæ, Ioanni Galeacio nuptæ, pater. 68. D.
Alphonſus Eſtenſis, primogenitus Herculis, Ferratienſium Ducis, ab infantia deſtinatur ſponſus Annæ, ſororis Ioannis Galeacij, Ducis Sexti. 87.D.
Eidem Annæ priuatim deſponſatur, exigente mutui conſenſus verba Guid-Antonio Arcimboldo, Mediolani Archiepiſcopo. 95.C.
Alphonſus Vicecomes, Petri-Franciſci filius, Militia & aurea Toga donatus. 95. B.
Aluiſius Quadrius Tirani Blancam excipit, recenter Auguſtam. 115. B.
Ambroſius Ablatus, Mediolanenſis, Vrbem cum aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57. A.
Ambroſius Roſateus, Aſtrologus ac Medicus Clariſſimus. 109. D.
Amicolus Turrianus, à Vicecomitis militibus intereeptus, Placentiam ducitur. 42. A.
Amorati Turriani liberationem è carcere Beltrandus Cardinalis à Matthæo Vicecomite poſtulat. 49.C.
Andreas Hortus, è Primoribus Mediolani. 40.A.
Andreaſius Rubeus, Vgolini filius, nubit Vanninæ Sancto-Vitali: Nuptiæque perquàm celebres Parmæ aguntur. 43. A.B.
Andreonus Mirandulanus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. A.
Andronicus Paleologus, Imperator Conſtantinopolitanus, conſpirat cum Matthæo Vicecomite contra Robertum Apuliæ Regẽ. 26.D.
Angela Symoneta deſponſatur Herculi Eſtenſi, Sigiſmundi filio. 95. D.
Angleria Oppidum. 39. C.
Anna, Ioannis Galeacij Ducis Sexti ſoror, Iſabellam cognatam ſuam in primo eius aduentu ſalutat. 78. A.B.
Primò ac ſolemniter euntem ab Arce Iouis ad Templum Maximum comitatur. 80 B.
Eius Nuptiæ iam inde ab infantia deſtinatæ Alphonſo Eſtenſi, ac deinde celebratæ. 87. C. D. 102. C
Amitam ſuam in Arce Iouis excipit, Beatricem Eſtenſem. 91. A.
Alphonſo Eſtenſi priuatim deſponſatur, exigẽte mutui conſenſus verba Mediolani Archiepiſcopo Guid-Antonio Arcimboldo. 95. C.
Ferrariã nobiliſſimè comitata deducitur. 97. D.
Eius olim educatio. 102. A.
Annibal Bentiuolus. 73. D.
Solemni pompa in Haſtiludij orcheſtram procedit. 94. A.
Haſtiludit. 96.C.
Annulus nuptialis Mediolanenſium Ducum, pretioſiſſimus. 82. A.
Antelminella familia, Lucenſis, admodùm clara. 13. D. & ſeq.
S. Antoninus, Florentinorum Archiepiſcopus, acerbè inuectus in Matthæi Vicecomitis manes. 51. D. & ſeq.
Antonius Campionus, Gebenſis Epiſcopus, Blancæ Ducis Alpinæ Legatus. 90. C.
Antonius Fiſſiraga, Laudenſis, Auguſtæ Bacienorum, deinde Mediolani captiuus. 15.D.
Beltrandus Cardinalis petit, vt liber dimittatur. 49. C.
Per tumultũ dimiſſus, ſtatim retinetur. 56. C.
Antonius Geuarius, Neapolitani Regis Legatus. 106. C.
Antonius Picolomineus, Amalphiæ Dux, cum ſua Vxore Iſabellam Duciſſam Neapoli Mediolanum comitatur. 71. D.
Plumbinum diuertit ad Principem Oppidi, generum ſuum. 72. C.D.
Quemadmodùm eius Vxor ab Arce Iouis ad Templum Maximum Mediolani comitata. 79. C. 80. B.
Vbinam in eodem Templo ipſe ſederit. 81.D.
Antonius Maria Sancto-Seuerinus, Heros præſtantiſſimus. 108. D.
Antonius Triuultius, Comenſis Epiſcopus, Oratione laudat Ioannis Galeacij & Iſabellæ Sponſalia, Neapoli celebrata. 68. B. & ſeq.
Pacis Tabellulam inter Miſſæ nuptialis ſolemnia oſculandam præbet Blancæ alijſque Principibus. 107 A.
Eandem Blancam comitatus in Germaniam, inde redit. 152. B.
Apoſtolica Sedes per biennium vacat poſt Clementis Quinti obitum. 5. D.
Ioannem ſubinde XXII. ſortitur. 14. D. & ſeq.
Arca Veteris Teſtamenti, ab Hebræis ad Exteros traducta, his interim perniciabilis fuit. 35.B.
Aretium Ciuitas in Vgutionis Faſioli poteſtatem venit. 6.D.
Ab eo deficit. 7. A.
Argentina, filia Opicini Spinulæ, nupta Theodoro Marchioni Montis-ferrati. 15.D.
Ariſtotelis documentum, Alexandro Magno traditũ, de amicitia & neceſſitudine Regi comparanda cum vicinis & potentiſſimis. 68. D.
Aſcanius Sforzia, Cardinalis, vnà cum aliquot alijs Præſulibus Iſabellam, Ioannis Galeacij ſponſam, Neapoli Mediolanum verſùs nauigantem, ſalutat. 72. A.
Quanti æſtimatus à Maximil. Auſtrio. 159. B C.
Aſta Ciuitas a Marco Vicecomite ac Guarnerio Vmbrech inuaditur, ſed irrito conatu. 57. B.
Auguſtæ Epiſcopus. Vide, Auſpruchæ.
Auguſta Bacienorum per deditionem Matthæo Vicecomiti

Vicecomiti tradita. 15. D. 41. C. 44. C.
Auguſtinus Adurnus, Genuæ Procurator. 73. D.
Auſpruchæ (aliter Auguſtæ) Epiſcopus Blancæ Maximiliano deſponſatæ occurrit. 112. D.
Raymundo Curcienſi Cardinali, Miſſam celebranti, ſubſeruit. 116. A.
Auſtriacæ Gentis laudes, à Iaſone Mayno celebratæ. 116. D. & ſeq.

B

BAdenſis Marchio, Maximiliani conſobrinus. 111. D.
Badinus Papienſis, nobilis Eques & Haſtiluſor. 97. B.
Baganzola Oppidum: deque ipſo controuerſia inter Paulum Aldigerium & Matthæum Corrigium. 8. C. D.
Baldaſſar Puſterula, Vir generoſiſſimus, Blancam comitatur in Germaniam, vſque ad eius Maritum, Maximilianum. 112. C.
Quàm honorificè ſit habitus à Sigiſmundo, Auſtriæ Duce. 113. C.
Admirabilis eius ornatus. Ibid. D.
Singulari præ cæteris Oratoribus Mediolanenſibus honore ac priuilegio donatur à Maximiliano Rege. 120. A. B.
Baptiſta Trottus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. D. 97. A.
Baptiſta Vicecomes, Eques ac Senator, Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit. 103. A.
Bardum Oppidum. 42. C.
Barnabas. Vide, Bernabas.
Bartholomæus Chalcus, Principalium ſecretorum Magiſter. 63. B. 100. C. 106. D.
Equeſtri Militia inſignitur à Ioanne Galeacio, Duce ſuo. 83. C. D.
Bartholomæus Rouorella, Cardinalis: & argenteum eius vas pretioſiſſimum. 84. B. C.
Bartholomæus de Sancto-Georgio, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. D. & ſeq.
Bartholomæus Scottus, Comes, Placentinus, perhonorificè hoſpitatur Beatricem Eſtenſem, Ludouici Mariæ Sfortiæ ſponſam. 89. D.
Bartholomæus Triuultius, Renati filius, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. D.
Baſſignana Oppidū, à Raymundo Cardona occupatū, ſed à Marco Vicecomite (cuius milites Arcē tuebantur) recuperatum. 52. B. & ſeq.
Baſtita propè Genuam. Vide Peraldus Mons.
Batifollis Oppidum, ab Vgutione Faſiolo ſuccenſum. 9. C.
Bazanum Oppidum. 12. D.
Beatrix Eſtenſis, Matrona lectiſſima. 73. D.
Beatrix Eſtenſis, filia Herculis, Ferrarienſium Ducis, ab infantia deſtinatur vxor Ludouico Mariæ Sfortiæ. 87 D.
Eius mater Leonora, patruus autem Sigiſmundus, & ſoror Iſabella, eandem Mediolanum ad Nuptias comitantur. 88. A.
Mediol. apparatus pro iiſdē Nuptijs. Ib. & ſeq.
Placentiæ accipitur lautè honorificèq; 89. D.
Itemq; ad Sermidem à Comite Bartholomæo Scotto. Ibid.
Papiæ ſponſalia celebrat cum Ludouico Maria, iam præſente. Ibid.
Mediolani ſolemniter excipitur, primò in Baſilica Euſtorgiana, deinde in Arce Iouis. 90. A. & ſeq.
Blancæ aſſidet, eunti ad celebrandū in Templo Maximo Matrimonium cum Maximiliano Auguſto. 106. A.
Beatrix, Triſtani Sfortiæ vxor, Blancæ occurrit, ingreſſuræ Templum Maximum, ad celebrandas cū Maximiliano Auſtrio Nuptias. 106. B.
Beatrix, vxor Galeacij Vicecomitis, Placentiam cum Actio filio proficiſcitur. 43. A.
Placentia per proditionem ab Opizone Lando occupata, Actium emittit, ſparſaquè per ædes pecunia remoratur eius quæſitores; tum & ipſa diſcedit. 54. A. & ſeq.
Belaſiū Oppidū ad Lariū Lacum. 110. C. 111. A.
Bellanum, Vallis Saxinæ Caput. 110. D.
Bellinus Petra-Sancta, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Beltrandus Poretus Cardinalis, à Ioanne XXII. Legatus in Italiam contra Matthæum Vicecomitem, ipſi mandata Pontificis denunciat. 35. D. & ſeq.
Matthæum citat, ac tandem cum Filijs excommunicatum, & Vrbem Interdicto ſubiectam denunciat: iiſquè Indulgentias proponit, qui arma contra ipſum ſumpſerint. 43. D. & ſeq. 45. C.
Matthæus ad eū mittit Nuncios pro pace. 45. C.
Beltrandus pacis conditiones proponit; ſed hæ Matthæo non probantur. 47. C.
Certos Religioſos Mediolano ad ſe vocat: iidemquè cum bona Matthæi venia & excuſatione ad ipſū proficiſcuntur. 48. A. & ſeq.
Matthæus ad ipſum pro pace tandem componenda mittit duodecim è Primoribus Vrbis: quos ille benignè recipit & alloquitur: quinè tandem componunt. 49. A. & ſeq.
Galeacius quoque poſtea Oratores pariter pro pace ad ipſum mittit. 52. B. & ſeq.
Beltrandus milites contra Galeacium ſuppeditat Opizoni Lando, quibus Placentiam inuadat. 54. A. & ſeq.
Placentiam pergit, ab Opizone iam occupatam. Ibid. D.
Berardus Margolius, Roxij Comes; adiectus Ducibus belli, à Romano Pontifice contra Matthæum Vicecomitem è Gallia miſſis: 36. B.
Galeacij Vicecomitis tum ſermone tum pecunia flectitur ad pacem, reditumque in Galliam; ibiq: propterea morte plectitur ignominioſa. 37. B. & ſeq.
Bergolium pars Vrbis Alexandriæ. 18. D.
Bergomenſis Ager à Giberto Corrigio infeſtatus. 30. C.
Bergontius Botta nobiliſſimo apparatu domi ſuæ excipit in Vrbe Derthona Iſabellam & Ioannem

Ioannem Galeacium, Duces noſtros, adhuc ſponſos. 75. A. & ſeq.
Cœna opiparè atque ingeniosè fabulam ueris etiam Poetarum condita. Ibid.
Bernabas Vicecomes, Stephani filius. 118. D.
Bernabos Auria, Genuenſis, filiam ſuam Valentinam Stephano Vicecomiti, Matthæi Magni filio, collocat in matrimonium; multiquè propterea Genuenſes contra ipſum conſpirant. 18. A. & ſeq. 21. A.
Bertramolus Baucius, Vgonis Baucij nepos, captiuus, & in vinculis honorificè habitus à Matthæo Vicecomite. 29. B.
Bertrandus. Vide, Beltrandus.
Biſannis fluuius intra Genuenſium fines. 18. D.
Blanca Symoneta, Caroli Sfortiæ vxor, duarum mater filiarum. 93. A.
Blanca Vicecomes, Philippi filia, commendatiſſimaquè Virago. 51. A.
Blanca, Ludouici Mariæ Sfortiæ filia. 107. D. & ſeq.
Blanca, Ioannis Galeacij Ducis Sexti ſoror, Iſabellam, cognatam ſuam, in primo aduentu ſalueat. 78. A. B.
Primò ac ſolemniter euntem ab Arce Iouis ad Templum Maximum comitatur. 80. B.
Beatricem Eſtenſem, amitam ſuam, excipit in Arce Iouis. 91. A.
Eiuſdem olim educatio. 102. B.
Deliberatur de ipſius matrimonio cum Maximiliano Romanorum Rege. 202. C. D.
Per Internuncium priuatim ei deſponſatur. 104. C.
Regia eius ſupellex vltra dotem. 104. D. & ſeq. 115. C.
Eius Veſtis Nuptialis. 105. A. B.
Summa pompa deducitur ab Arce Iouis ad celebrandum in Templo Maximo coniugium. Ibid. B. & ſeq.
Illud celebrat, & in Auguſtam coronatur. 107. B C.
Redit ad Arcem Iouis. 107. D. & ſeq.
Solemni pompa Comum deducitur. 108. D. & ſeq.
Como diſcedit in Germaniam. 109. D.
Belaſij hoſpitatur. 111. A.
Sic etiam Sondrij. 111. B.
Tum Tirani & Burmij. Ibid.
Mombralij Môtis difficultates ſuperat. 111. C. D.
Ei iam Germaniam tenenti occurrunt cum muneribus Proceres aliquot Germani. 111. D. & ſeq.
Malſij recepta, Germanis reſignatur à pleriſque ſuorum comitum Italorum. 112. B.
Ei occurritur ab alijs Germaniæ Proceribus 112. D.
Excipitur Hiſpruchæ apud Sigiſmundum Auſtriæ Ducem, Maximiliani patruum: & ibidem ad bimeſtre moratur. Ibid. D. & ſeq.
Cur maritalis cum ipſa congreſſus aliquandiu dilatus. 114. A.
Cum Maximiliano marito congreditur. Ibid. C.
Quemadmodùm hæ ipſius Nuptiæ olim prænunciatæ. Ibid. D. & ſeq.
Germanicum induit habitum, & ab ipſomet Maximiliano coronatur. 115. C.
Eius genus à Galeacio Vicecomite deductum. 118. D.
Blanchina, Opizoni (aliter Vergoſij) Landi vxor, fortè à Galeacio Vicecomite, ſed in caſſum, ſolicitata. 43. B. C.
Blondus Hiſtoricus, erroris notatus de tempore, quo Caſtrucius Caſtracanis imperium Lucæ Ciuitatis adeptus eſt. 31. A. B.
Bochaſinus Mantuanus, Eques & Haſtiluſor nobilis. 97. B.
Bona, Galeacij Ducis Quinti vxor, & Ioannis Galeacij mater. 70. B.
Ex Sabaudianis Francorumquè Regibus ducta. 71. A. 102. A.
Iſabellam, nurum ſuam, in Arce Iouis excipit. 78. B.
Sic etiam illic excipit Beatricem Eſtenſem. 91. A
Eius proles. 102. A.
Blancam filiam excipit, à ſui matrimonio & Auguſtali Coronatione redeuntem. 108. D.
Eandem comitatur vſque ad Vrbem Comum. Ibid. & ſeq.
Bonacoſſa Burra, Matthæi Vicecomitis vxor, moritur. 39. D.
Quot & quo nomine ipſius filij. Ibid.
Bonacurſius Rogerius, Parmenſis, contra Gibertum Corrigium conſpirat. 12. C. D.
Bonifacius ab Alice, Alexandrinus, à Roberto Rege donatus Equeſtri dignitate. 11. B.
Fit Mediolani Prætor ſemeſtris. 15. D.
Bonifacius ab Alice, è Gente Guaſca, partem Vrbis Alexandriæ prodit Vgoni Baucio. 28. D.
Bonifacius Curiagus, Parmenſis, coniurat contra Gibertum Corrigium. 12. C. D.
Bononienſes auxilia mittunt Cremonæ, à Galeacio Vicecomite obſeſſæ. 42. B. C.
Boſcum Oppidum Alexandrinorum. 15. C. D.
Briantiæ Mons. 110. B.
Brixellū Oppidū, à Parmenſibus combuſtum. 17. B.
Aliter Briſellum. 89. C.
Brixelli Pons. 29. D.
Brixia Ciuitas ſeſe Iacobo Cauaſcaboni ſubdit ex occaſione ſeditionis inteſtinæ. 12. D.
Eius Ager à *Matthæo* Vicecomite inuaſus: Ciueſquè propterea ſibi auxilium implorant ab Etruſcis Ciuitatibus, ac Bononienſi; nec fruſtra. 29. D.
Eiuſdem Ciues contra Matthæum ſemet aggregant Henrico Auſtrio, deinde autem primi recedunt. 45. B. 47. C.
Brixinenſis Epiſcopus. Vide, Melchion.
Bruſati & Confanonerij, Brixienſes, aduerſus Epiſcopum ſuum Gentemquè Madiam conſpirant. 12. D.
Bugiella Oppidum. 40. D.
Burmium Oppidum. 111. B.
Buzala Oppidum. 26 B.
Eius apparatus pro aduentu & hoſpitio Iſabellæ Aragonæ. 68. B. 74. D.

Cacinus

C

Cacinus Tornielles, Nouarienſis, à Matthæo Vicecomite acceerſitur poſt pacem cum Belerando Cardinali à Mediolanenſibus condictam. 50. B
Mediolanenſibus auxiliatur. 57. A.
Calaciæ Comes. Vide, Ioannes Franciſcus Sancto-Seuetinas.
Campigo Oppidum. 12. D.
Cancellariorum & Pantisticorum Factio in Vrbe Piſtorid. 17. A.
Canis Scaliger, Veronæ Dominus, Vincentiam liberat ab obſidione Patauinorum. 8. A.
Coniurat in Gibertum Corrigium, Cremonæ nuper Dominum. 12. B. C.
Turrianis ſolicitatur contra Matthæum Vicecomitem; ſed fruſtra; quippe qui ab ipſo viceverſa Capitaneus Societatis ſuæ conſtituitur. 22. D. & ſeq.
Patauinum Dominium bello tentat: multiſquè potitus Oppidis, ſed ab Vrbe per ipſum obſeſſa repulſus cum magna ſuorum cæde, inducias paciſcitur. 32. A. & ſeq.
Pluries oppugnat Vlricum VValſe, Patauinos nomine Frederici Romanorum Regis regentem; ſed ab ipſo tandem victus cedit. 39. C.
Matthæus Vicecomes ad eum mittit Nuncios, vt Henrici Auſtrij bellum à ſe auertat. 45. C. 47. C.
Caratum Oppidum. 110. D.
Cardana Familia Mediolanenſis, vetuſta & nobilis. 28. C.
Carolus Burgundiæ Dux, ac pater Mariæ, cui Maximilianus Auſtrius primùm nupſit. 117. D
Carolus Fliſcus, Genuenſis, contra Bernabouem Auriam conſpirat. 18. A.
Carolus Gallicius, Francorum Regis nepos, alter è Ducibus belli, ad voluntatem Pontificis Romani contra Matthæum Vicecomitem gerendi. 36. B.
Carolus Octauus, Galliæ Rex, per ſuos Legatos Duci noſtro gratulatur Blancæ Nuptias cum Maximiliano Romanorum Rege. 104. C.
Earundem Nuptiarum celebrationem per eoſdē ſui Legatos cohoneſtat. 106. C.
Carolus, Philippi Franciæ Regis ſecundegenitus & Valeſij Comes, intereſt Concilio Viennenſi. 5. B.
Ad Regnum Galliæ promouetur. Ibid. D.
Carolus, Roberti Apuliæ Regis filius, Florentinis auxilio miſſus. 7. A.
Occiditur. 10. A.
Carolus Sfortia, Ducis Mediolani frater. 93. A.
Carolus Variſinus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. B.
Caſaltonum, Parmenſium Oppidum, à Giberto Corrigio per vim captum. 17 C.
Caſſianum, Arx ad Abduam. 103. A.
Caſſinum Oppidum, eiuſque Comes Girardus Laudenſis. 50. B.
Caſtellanus Giuſſianus, Mediolanenſis, Vrbem cum aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57. A.
Caſtellarium, Alexandrinorum Oppidum. 15. C. D.
Caſtellatium Genuæ. 27. D.
Caſtellerum in Vrbe Genua. 10. C.
Caſtellinus Becchariа Sondrij hoſpitatur Blancam, recenter Auguſtam. 111. B.
Quam exquiſita villa & scetû ſuppeditarit. Ibid.
Caſtonus Turrianus Mediolani Archiepiſcopus, ab exilio Maſſiæ venit. 7. B.
Archiepiſcopatu à ſe abdicato, creatur Aquileienſis Patriarcha. 16. C. D.
Cremam tuetur contra Galeacium Vicecomitem. 41. D.
Caſtronouum Corrigiorum. 12. D. 42. C.
Caſtrucij Caſtracani, Lucenſis, virtus in prælio contra Guelphos ad Montem Catinum. 10. B.
Ab Vgutione Faſiolo quæſitus ad necem, carceriquè traditus, à ſuis Lucenſibus liberatur. 13. A. & ſeq.
Eius genus, ortus, & acta in Britannia & in Gallia. Ibid. D. & ſeq.
Lucam & Piſas tuetur contra Vgutionem Faſiolum, ad earum Dominium redire molientem; atque in præmium creatur Dominus & Protector Lucæ. 31. A.
Mediolanenſibus comminatur ob coniurationem ab ipſis factam in Galeacium Vicecomitem. 57. D. & ſeq
Caſtrum Gibellinum, in confluentibus Padi & Priæ à Galeacio Vicecomite inceptum, ab eius patre Matthæo abſolutum, & contra Vgonem Bauciū eiuſq; Fautores defensū. 10. C. D.
Catherina Riaria, Principis Foroliuienſis vxor, nobiliſſimum vas argenteum donat Iſabellæ, Ducíſſæ noſtræ. 84. A. B.
Catherina Saxona, Sigiſmundi Auſtriæ Ducis vxor, occurrit Blancæ, Maximiliano Auſtrio deſponſatæ. 115. D. & ſeq.
Catherina Vicecomes, Matthæi Magni filia, & Albuino Scaligero nupta. 39. D.
Chriſeis Sfortia. 73. D.
Ciſtercienſis Religioſus à Matthæo Vicecomite Venetias miſſus, ad petendam pecuniam mutuam. 26. D.
Ciuitas-Vetus Ethruriæ. 72. A.
Clemens Quintus, Pontifex Rom. Concilium Viennenſe congregat. 5. B.
Eiuſdem obitus. Ibid. D.
Cohsunum Oppidum à Parmenſibus combuſtum. 17. B.
Collicum Oppidum. 110. D.
Coloretum, Parmenſium Oppidum, à Giberto Corrigio per vim captum. 17. C.
Cometes, Mediolani & alibi conſpectus. 89. A. 97. D.
Comenſes ſolemni apparatu excipiunt Blancam, Maximiliano Auſtrio deſponſatam. 104. D. & ſeq.
Eccleſiaſticorum illic & Iuriſperitorum ac Medicorum in id obſequia. 109. A. B.
Comenſis Epiſcopus. Vide, Antonius Triuultius.
Comenſis Lacus Topographia. 110. A. & ſeq.

Conſa-

Digitized by Google

Confanonerij & Bruſati, Brixienſes, aduerſùs Epiſcopum ſuum Genteneq; Madiam conſpirant. 11. D.
Conradus Auria Claſſem ducit contra Genuenſes. 27. C.
Conradus Landus, Eques nobiliſſimus. 106 C.
Conradus Manlius, Legiſperitus, teſtis vaticinij, quo Nuptiæ Maximiliani Cæſaris & Blancæ Sfortiæ olim prænunciatæ fuerant. 114. D. & ſeq.
Conſæ Comes Iſabellam Duciſſam Neapoli Mediolanum comitatur. 71. D.
Correoum Oppidum. 110. D.
Corrigij & Turriani affinitatem inter ſe contrahunt. 30. D.
Corrigiorum Caſtronouum. 12. D. 42. C.
Corrobianum Oppidum indequè Corrobianorum familia Vercellenſis. 39. B.
Cremenſium Obſides Mediolano fugiunt: iratuſq; propterea Matthæus Vicecomes, contra Cremenſes ipſos Exercitum inſtruit; ſed ij ſe tuentur; nec Matthæus voto potiti ſuo poteſt. 29. C. D.
Galeacius ipſos obſidere tentat. 41. D.
Cremona Ciuitas, venit in Iacobi Caualcabouis poteſtatem. 11. D.
Ab ipſo deficit ad Gibertum Corrigiũ. 12. A. B.
Seſe redigit in libertatē ac Rempublicam. 13. A.
Fruſtra obſidetur. 17. D.
Eadem, Giberti Corrigij auxilio, rurſùs à Caualcaboue per proditionem occupatur. 30. C.
Obſidetur à Galeacio Vicecomite; indequè Caualcabos clàm fugit ad conquirenda ſibi auxilia. 42. A. & ſeq.
Vicecomiti ſe dedit. 43. A.
Creſcentiagi Cœnobium, in quo mortuus Matthæus Vicecomes. 51. D.
Cruniaceo, Parmenſium Oppidum, à Giberto Corrigio fruſtra tentatum. 17. C.
Curienſis Epiſcopus. Vide, Henricus Epiſcopus Curienſis.

D

DAniel Marmotonos, Ioannis Ruſſiæ Ducis Orator, Mediolanum miſſus. 104. A.
Defendus Suardus, Montisferrati Legatus, Militia & Aurea Toga Mediolani donatur. 91. B.
Delphini Portus. 73. B.
Derpbium Oppidum. 110. D.
Derthona deficit à Roberto Apuliæ Rege ad Matthæum Vicecomitem. 7. D.
Raymundus Cardona per proditionem illa potitur. 44. D.
Apparatus illic factus pro Iſabella, Ioannis Galeacij ſponſa. 68. B. 74. D. & ſeq.
Diana, vxor Ioannis Franciſci Sancto-Seuerinatis, Comitis Caiaciæ. 73. D.
Diegus, Roberti Apuliæ Regis Præfectus, ex Vrbe Ferrat in oellitur. 17. D.
Domaſium Oppidum. 110. D.
Doncum Oppidum. 110. D.
Drepanum, Ciuitas, à Roberto Apuliæ Rege fruſtra obſeſſum. 6. B.

E

EDoardus, Britanniæ Rex, Concilio intereſt Viennenſi. 5. B.
Emblauadus Bonſignorius, à Cremenſibus occiſus. 29. D.
Emmanuel Doſſa, Ioannis Ruſſiæ Ducis Orator, Mediolanum miſſus. 104. A.
Eraſmus. Vide, Heraſmus.
Eſtenſes vetus ſuum Ferrariæ Vrbis Dominium recuperant. 17. D.
Eorumdem ac Vicecomitum vetus amicitia per Ludouicum Mariam Sfortiam mutuis Nuptijs renouata. 87. B. & ſeq.
Eſtes, Oppidum Patauinorum, à Cane Scaligero occupatur. 32. A.
Euſtorgiana Baſilica Mediolani. 90. B.

F

FAbritius Marlianus, Placentiæ Epiſcopus, Mediolani Miſſam in Templo Maximo celebrat, ac pronubum Ioannis Galeacij Ducis Sexti & Iſabellę annulũ benedicit. 81. D. & ſeq.
Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit. 103. A.
Federicus. Vide, Fredericus.
Ferdinandus, Rex Neapolis, matura iam ætate neptis ſuæ Iſabellæ conſentit in eius Nuptias cum Ioanne Galeacio, Mediolani Duce Sexto. 63. A. B.
Ad ipſum propterea rurſùm mittitur nobiliſſima Legatio. Ibid. C. D.
Eiuſdem pater, Alphonſus, Rex Clariſſimus. 70. C.
Feritor fluuius (aliter Biſamnis) intra Genuenſium fines. 18. D.
Ferraria Ciuitas redit ad Eſtenſes, veteres ſui Dominos. 17. D.
Par pinguium boum, quotannis ferè dono mitti ad eam ſolitum à Duce Mediolanenſi. 89. B.
Ferruffinorum familia, & vnde ſic appellata. 11. C.
Fibineæ, Oppidum Alexandrinorum, expugnatæ ac dirutæ. 15. C.
Fidei Templum in Vrbe Genua. 19. C.
Fidentiola, Oppidum. 54. D.
Floramonta, Matthæi Vicecomitis filia, & vbinam ſepulta. 39. D.
Florentiæ Epiſcopus, Guido Petramala. 7. A.
Florentini, ab Vguiione Faſiolo infeſtati. 6. C.
Genuenſibus, à Matthæo Vicecomite infeſtatis,

Digitized by Google

ſtatis, ſuppetias mittunt. 21. D.
Eiuſdem Matthæi Hoſtibus ſeſe adiungunt. 36. C.
Honorificentiſſimè lautiſſimequè excipiunt Iſabellam, Ioannis Galeacij Ducis noſtri Sexti ſponſam, Neapoli Mediolanum venientem. 72. D. & ſeq.
Franchinus Ruſca, Comenſis, à Matthæo Vicecomite accerſitur poſt pacem cum Beltrando Cardinali à Mediolanenſibus condictã. 50. B.
Mediolanenſibus auxiliatur. 57. A.
Francinus Vicecomes, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Franciſcolus Puſterula, ditiſſimus Mediolanenſis. 8. B.
Franciſcus Bernardinus Vicecomes ſtipatorem agit Blancæ, Maximiliano nuptæ. 107. D.
Franciſcus & Aldebrandus, fratres Eſtenſes, vetus Ferrariæ Dominium recuperant. 57 D.
Franciſcus Faſiolus, Vgutionis filius, occiſus. 9. C. D.
Franciſcus Garbagnates, Mediolanenſis, Parmenſi Epiſcopo inſolentiùs loquutus, ab eodem arguitur. 48. D.
Infenſus Galeacio Vicecomiti, alios in ipſum irritat. 55. D.
Poſt coniurationem contra ipſum factam, ipſumquè iam Mediolano digreſſum, ſocios in Concionem vocatos monet, vt ſibi benè conſulant. 58. A.
Franciſcus Garimbertus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. D.
Franciſcus Gonziaghus, Mantuæ Marchio, nubit Iſabellæ Eſtenſi. 88. A.
Hæc ipſa eius Vxor Mediolanum ad Nuptias comitatur Beatricem, ſororem ſuam. Ibid.
Mediolanum & ipſe venit, ad Mediolanenſium & Eſtenſium Principum Nuptias. 91. B.
In Orcheſtram primus ſolemni pompa procedit, ad Haſtiludium. 93. D.
Haſtiludit. 96. C.
Franciſcus Mirandula, Galeoti filius, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. A.
Franciſcus Paſtor, Regio-Neapolitanæ Claſſia Præfectus. 64. D.
Franciſci Petrarchæ iudicium de Matthæi Vicecomitis excommunicatione. 45. A.
Franciſcus Scottus, Placentinus, in auxilium proficiſcitur Cremonæ, à Galeacio Vicecomite obſeſſæ. 42. B.
Franciſci Sfortiæ, Mediolani Ducis, geſta in Iouiali Mediolani Arce mirabiliter intra menſem picta. 88. B. & ſeq.
Franciſcus Sfortia, Boſio natus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 95. C. 96. A.
Blancam, Maximiliano nuptam, comitatus in Germaniam, inde redit. 112. B.
Franciſcus Turrianus, è Guidone olim Mediolani Domino genitus, Canem Scaligerum ſollicitat contra Matthæum Vicecomitem; ſed in caſſum. 22. D. & ſeq.
Filiam ſuam in matrimonium tradit Symoni Corrigio, Giberti filio. 30. D.
Fredericus Auſtriæ & Ludouicus Bauariæ Duces, poſt Henrici Septimi obitum, contendunt de Imperio Romano: ac Fredericus ſuccumbit. 6. A.
Idem Fredericus Patauinis auxilia mittit contra Canem Scaligerum: eumq; ab Vrbis obſidione diſpellit. 32. C. D.
Patauinos regit per Vlricum VValſe. 39. C.
Contrahit affinitatem cum Roberto Apuliæ Rege. 45. A.
Eidem ſuadetur à Pontifice Romano, vt Matthæum Vicecomitem bello petat. Petit autem; ſed mox Matthæi Legationè perſuaſus deſiſtit. 45. B. & ſeq.
Fredericus Comes Zoler. 111. D.
Fredericus Sancto-Seuerinus, Maleacenſis Epiſcopus. 73. D.
Conſenſum Matrimonij à præſentibus Ioanne Galeacio Duce & Iſabella interrogat, pauca quædam præfatus. 81. B. & ſeq.
Fredericus, Siciliæ Rex, bello petitus à Roberto Apuliæ Rege, eidem petenti pacem concedit. 6. B.
Contra eundem Robertum conſpirat cum Matthæo Vicecomite. 26. D.
Quinquaginta triremes ei mittit in auxilium contra Genuenſes. 28. C.
Fredericus Tertius Imperator, Maximiliani pater. 102. D.
Eius obitus. 104. C. D.
Exequiæ. 114. A.
Vxor Leonora. Ibid. C.
Fruſterberg, Arx Germaniæ. 111. D.
Fulgoſij, Placentini, ſeſe adiungunt Opizoni Lando contra Galeacium Vicecomitem, ad inuadendum Placentiam. 54. B.
Furnariorum Vicus. 74. D.

G

GAieta. 72. A.
Galeacius Palauicinus, Eques nobiliſſimus. 106. C.
Galeacius Sancto-Seuerinus, egregius Haſtiluſor. 93. A.
Quàm ſpectabilis Mediolani Orcheſtram introierit. 94. B. & ſeq.
Egregiè certat. 96. D. & ſeq.
Prima victoriæ laus & præmium ei adiudicatur. 97. B.
Aſſiſtit celebrationi Matrimonij Blancæ cum Maximiliano. 106. C.
Galeacius Vicecomes, Matthæi Magni filius, pro Placentia pugnat contra Albertum Scottum, eiuſque Aſſeclas. 3. D. & ſeq.
Caſtrum Gibellinum in confluentibus Padi & Triæ incipit. 10. B.
Seſe parat propulſando bello, quod Pontifex Romanus per Gallos inferebat. 36. D.
Tum ſermone tum auro pacem ac reditum in

Galliam

Galliam Ducibus Gallis perſuadet. 37. C. & ſeq
Quàm benignè olim fuerit à Rege Galliæ acceptus. Ibid.
Cremæ obſidionem tentat. 41. D.
Cremonam obſidet, ac tandem potitur. 42. A. & ſeq.
Opizonus (aliter Vergufius) Landus ab ipſo deficit. 43. B. & ſeq.
Accerſitur à Patre poſt pacem à Mediolanenſibus conditam cum Beltrando Cardinali. 50. B.
Priuſquàm diſcedat ad Patrem, Placentinos hortatur, vt in fide permaneant. 50. C. & ſeq.
Publicæ adminiſtrationis cura Patrem, iam ſenio confectum, exonerat, eamquè ſibi aſſumit. 51. B.
Mortem Patris aliquantiſper celat: deinde à Mediolanenſibus, in Concionem vocatis, perpetuus Vrbis Dominus declaratur. 52. A. & ſeq.
Oratores pro pace mittit ad Beltrandum Cardinalem: neque tamen interim deſiſtit à belli apparatu: ſuiq; Cardonam vincunt ad Baſſignanam. Ibid. B. & ſeq.
Eoſdem Oratores, à Beltrando reuertentes, paululùm in itinere remoratur: ac deinde in Vrbem inductis præcipit ſilentium eorum, quæ pro pace condixerant. 53. A. & ſeq.
Contra ipſum multi obloquuntur. Ibid. C. & ſeq.
Placentia ei per proditionem occupatur ab Opizone Lando. 54. A. & ſeq.
Moguntia itidem à Pontificijs militibus ei occupatur. 55. C.
Ab eiſdem Caſtra locantur ad Mediolanum. Quid Galeacius. Ibid. D.
Multi Mediolanenſes in ipſum conſpirant; ipſeq; propterea Laudam Vrbem ad Villarinos ſecedit. Ibid. D. & ſeq.
Multi Potentes auxilia ei offerunt. 57. D. & ſeq.
Galeacius, Dux Mediolani Quintus, eiuſquè Vxor & Proles. 102. B.
Galeotus Mirandula. 96. A.
Gamalerium Oppidum, intra fines Alexandriæ, à Marco Vicecomite captum. 27. B.
Gaſpar Grimaldus pro Genuenſibus infæliciter militat concatenatis nauibus. 27 C.
Gaſpar Mechar, Melchionis Epiſcopi Brixinenſis frater, quanta pompa exceptus Mediolani. 103. D.
Curat, vt quantocyùs Blanca Sfortia Maximiliano Auſtrio deſponſetur. 104. C.
Gaſpar Sancto - Seuerinus (Frachaſſus) ſolemni pompa Mediolani ſpatium Haſtiludij ad certamen ingreditur. 94. A. B.
Certat. 96. A.
Gaſpar Vicecomes, Eques ac Senator, Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit. 103. A.
Blancam comitatus in Germaniam, inde redit. 112. B.
Gaſparinus Sarraualienſis, latronum ductor, Moguntiam pergit ad Gucium Gauaciam, Mediolanenſibus rebellem. 57. A. & ſeq.
Gaudentius Columna, Amatiæ Comes. 111. D.
Gauium Oppidum. 26. B.
Gaydum Oppidum, à Giberto Corrigio expugnatum. 30. B.
Gebenenſis Epiſcopus, Antonius Campionus. 90. C.
Genuæ Factiones Rampinorum & Maſcaratorum. 17. A.
Multi contra Bernabouem Auriam conſpirant. 18. A.
Vrbs ipſa bello petitur à Matthæo Vicecomite. Ibid. D.
Quàm ingenioſè Ciues, obſidionis tempore, ad Turrim Phari cibaria & arma tranſmiſerint. 19 A.
Legationes mittunt ad Robertum Apuliæ Regẽ, ac Mediolanenſes. 19 C. D.
Vrbem ſuam eidem Roberto Regi dedunt ad decennium. 21. A. & ſeq.
Ab eodem Rege defenduntur: ac tandem Matthæi Exercitus diſcedit. 25. D. & ſeq.
Genua rurſùm à Matthæo per Marcum filium obſidetur. 27. B. & ſeq.
Magna ex parte fraudatur frumento, quod Rex Robertus mittebat. 27. D.
Ab vno è ſuis Ciuibus aliud ei frumentum aduehitur. 28. A.
Genuæ ſolemniter promulgatur excommunicatio Matthæi Vicecomitis. 44. D.
Legatos mittunt ad Regem Neapolitanum pro Nuptijs Ioannis Galeacij Ducis Sexti & Iſabellæ celebrandis. 64. D.
Iidem Legati poſt Sponſalia Neapoli diſcedunt vna ſimul cùm Sponſa. 71. D. & ſeq.
Genuam redeunt: eademquè ibi Sponſa honorificentiſſimè recipitur. 73. B. & ſeq.
Georgius Merula, verboſitatis & erroris à Triſtano Chalco notatus in deſcribenda Victoria, quam de Guelphis Vgutio Faſiolus ad Montem - Catinum reportauit. 10. B.
Sic etiam notatus erroris in cognomine Valencinæ, Stephano Vicecomiti nuptæ. 21. A.
Sic etiam notatus in tempore, quo Luchinus Vicecomes, Matthæi filius, nupſit Iſabellæ Fliſcæ. Ibid. B.
Sic etiam in cognomine Raymundi Cardonæ, quem ipſe Cardanum appellauit. 28. C.
Georgius Piſanus, Venetus. 106. D.
Gerardinus Spinula cũ ſummo imperio à Matthæo Vicecomite præficitur bello contra Raymundum Cardonam. 41. D.
Contra eundem acerrimè pugnat ad Baſſignanam, & vincit. 52. B. & ſeq.
Gerardus Buzalinus, Mutinenſis, Parmæ Capitaneus. 17. B.
Gerardus Enzola, Cremonæ Vicarius, à Giberto Corrigio datus. 32. B.
Gerardus Laudenſis. Vide, Girardus.
Germania cæteras Nationes Symphoniacis ſuperat. 115. D
Germani Milites fortiter pugnant pro Vgutione Faſiolo. 9. D.

Germanica

Germanica Militia permagni æſtimata. 35.B.C.
Gibellini, ob Imperatoris Henrici Septimi obitum triſtes. 3 C.
Eorum pariter ac Guelphorum nomen Parmæ veritum. 56. A.
Gibellinum Caſtrum. 10. B.
Gibertus Corrigius intereſt Conuentui Parmenſi. 7. A.
Magdalenæ Rubeæ nubit. Ibid
Patauinos cum Cane Scaligero reconciliat. 8.B.
Eius Propinqui contendunt Parmæ. 8. C.
Cremona ſeſe illi ſubijcit. 12. A. B.
In eum propterea coniurarur à multis. Ibid. C.D.
Parma ſeſe ſubtrahit illius dominatui. Ibid.
Sic etiam Cremona. 13. A.
Ex Apulia reuerſus, Parmenſes infeſtat, ac deinde cum ipſis pacem init. 17.C.D.
Genuenſibus, bello petitis à Matthæo Vicecomite, auxiliares copias adducit. 21. D.
Brixianis contra eundē Vicecomitē fauet. 29.D.
Creatus ab Etruſcis Ciuitatibus Capitaneus & Signifer totius Guelphi Nominis, pro eiſdem Brixienſibus contra Madios pugnat. 30.B.C.
Bergomenſem Agrum populatur. Ibid.
Moritur. 45. C.
Giliolus Putalius, Cremonæ Prætor, à Giberto Corrigio conſtitutus. 12. B.
Girardus Laudenſis, Caſſini Comes, à Matthæo Vicecomite accerſitur poſt pacem cum Beltrando Cardinali à Mediolanenſibus condictam. 50. B.
Gonellarum familia Lucenſis ex Antelminella prodijt. 13.D.
Græcia, à Turcis vaſtata. 27. A.
Gramedona Oppidum. 110. D. 111. A.
Gualterius, Germanus Eques, à Cremenſibus interfectus. 29. D.
Gualterius Stadius, Eques, & Maximiliani Auſtrij Orator, Mediolanum venit pro eius & Blancæ Sfortiæ Nuptijs abſoluendis. 103. A.
Guardaſonum Oppidum. 12. D.
Guarnerius, Germanorum ductor Equitum, & Matthæi Vicecomitis aſſecla. 10. D.
Guarnerius Vmbrech, Germanus, nouus militum pro Matthæo Vicecomite ductor. 57.B.
Guaſtalla Oppidum. 12. D.
Gucius Gauacia, rebellium princeps, occupata Moguntis, ſuperbè Mediolanenſibus reſpondet; ab ijſquè profligatur. 57. A. & ſeq.
Guelphi, ob Imperatoris Henrici Septimi obitum læti. 3. C.
Lucam obſidentes, ab Vgutione Faſiolo debellantur. 9. B. & ſeq.
Eorum & Gibellinorum nomen Parmæ vetitum. 17. A.
Guelphi Nominis Capitaneus & Signifer ab Etruſcis Vrbibus creatur Gibertus Corrigius. 30. B.
Exultant propter bellum, à Romano Pontifice illatum Matthæo Vicecomiti. 36 B.
Guelphi Papienſes Opizoni ſeſe Lando in Placentiæ inuaſionem adiungunt. 54 A & ſeq.
Guido Petramala, Florentiæ Epiſcopus. 7. A.
Guid-Antonius Arcimboldus, Mediolani Archiepiſcopus, aſſiſtit Matrimonio Alphonſi Eſtenſis & Annæ, ſororis Ioannis Galeacij Ducis Sexti. 91. C.
Primogenitum baptizat Ioannis Galeacij & Iſabellæ Ducum, Ioannem Franciſcum. 97. D.
Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit. 103. A.
Miſſam celebrat, & aſſiſtit Matrimonio Blancæ cum Maximiliano. 107. A. B.
Eandem Blancam comitatus in Germaniam, inde redit. 112. B.
Guilielmus. Vide, Gulielmus.
Gulielma, damnari nomipis fœmina, nec à Matthæo Vicecomite protecta. 22. D.
Gulielmus Caſates, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Vrbem vnà cum aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57 A.
Gulielmus Curiagus, Parmenſis, contra Gibertum coniurat Corrigium. 52. C. D.
Gulielmus Puſterlcus, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Vrbem adminiſtrat vnà cum aliquot alijs. 56.D. 57. A.
Gulielmus Rugemons, Burgundus, in Galeacium Vicecomitem conſpirat. 55. D.
Gulielmus Ventura, Hiſtoricus. 6. B.
Guriciæ Comes à Friderico, Auſtriæ Duce ad Patauinos cum præſidio mille Equitum miſſus, eorum Vrbem ab obſidione Canis Scaligeri liberat. 32. D.

H

HAſtiludij ob Nuptias Mediolanenſium & Eſtenſium Principum præludia, & proemia. 91. B.
Haſtiludium ipſum, & quidem celeberrimum; in quo quinquaginta ſex Equites certauerunt. 93. A. & ſeq.
Henricus Auſtrius, Frederici Ducis frater, milites è Germania ducit contra Matthæum Vicecomitem; ſed ab ipſo diſſuaſus, accepta etiam pecunia, retrocedit. 45. B. & ſeq.
Henricus Carretus nobilis Eques & Haſtiluſor. 97.B
Henricus Epiſcopus Curienſis. 111. D. 112. B.
Raymundo Curcienſi Cardinali, Miſſam celebranti, ſubſeruit. 116. A.
Henricus Grunesten in Galeacium Vicecomitem conſpirat. 56. A.
Henrici Septimi Imperatoris obitus, Guelphis lætus, Gibellinis triſtis. 3. C.
Heraſmus Braſca, Eques, ac Mediolanenſis & Cæſareus Senator. 100. A. B.
Nuptias Auguſtas collegæ quondam ſuo, ac ſemper amico, nuncupat ei Triſtanus Chalcus. Ibid. & ſeq.
Eaſdem ille Nuptias renunciat à Maximiliano Auſtrio decretas iam eſſe. 105. D.

Eiuſdem Maximiliani Oratoribus Nuptialibus occurrit. 103. A.
Blancam comitatur in Germaniam, vſque ad Maximilianum, eius maritum. 112. C.
Quàm honorificè habitus Hiſpruchę à Sigiſmundo Duce. 113. C.
Senator & Eques Cæſareus creatur à Maximiliano Rege. 120. A.
Hercules Eſtenſis, Ferrarienſium Dux. Beatricem filiam ſuam deſtinat vxorem Ludouico Mariæ Sforriæ. 87. D. 102. C.
Sigiſmundus eius frater. 88. A.
Hercules Eſtenſis, Sigiſmundi filius, deſponſatur Angelæ Symonetæ. 92. D.
Hercules Ruſca, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. D.
Herma (ſeu Hermes) Sforria Fælix, Ioannis Galeacij Mediolani Ducis Sexti frater, princeps nobiliſſimæ Legationis ad Regem Neapolitanum pro Nuptijs Fratris ſui cum Iſabella. 63. C. D.
Eidem Iſabellæ ſponſalē conſenſum præſtat vice ac nomine Fratris ſui; exigente videlicet illum Neapolitano Archiepiſcopo. 71. B.
Cum Rege ac Sponſa cœnat. 71. C.
Eiuſdem fratris ſui & Iſabellæ Matrimonio adeſt in Templo Maximo. 81. D.
Annam, ſororem ſuam, Ferrarienſium Duci Alphunſo nuptam, & cum eo abeuntem, comitatur. 97. D.
Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit cum nobiliſſimo comitatu. 103. B.
Blancam, ſororem ſuam, eidem Maximiliano nuptam, comitatus in Germaniam, inde redit. 112. B.
Herneſtus, filius Viridis Vicecomitis, & auus paternus Maximiliani Auſtrij. 118. D.
Hibistus Fiſcus, Genuenſis Protonarius, Iſabellam Duciſſam noſtram ſalutat. 72. A.
Hippolita Sfortis, Iſabellæ Aragonæ mater, moritur. 64. B.
Nupta fuerat Alphonſo, Ferdinandi Neapolitanorum Regis primogenito. 68. D.
Eius mores. 70. A.
Eiuſdem genitores, Franciſcus Sfortia & Blanca. 71. A.
Hiſprucha, Metropolis Auſtriæ. 112. C. D.
Hyacinthus Symoneta, nobilis Eques & Haſtiluſor. 93. A. 97. B.
Hyems egelida, & conſtricta gelu flumina. 89. B.

I

IAcobus de Armis, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. C.
Iacobus Carrarius, inter Patauinos ſupremus, propè Vincentiam occiſus. 8. A.
Iacobus Carrarius, Marſilij filius, à Patauinis electus in ſui Capitaneum ac Dominum. 25. D.
Iacobus Caualcabos, Vitalianæ Marchio, Cremona potitur. 15. D.
Eadem Ciuitas ab ipſo deficit ad Gibertum Corrigium. 15. A. B.
Eandem rurſus auxilio Giberti Corrigij occupat per proditionem. 30. C.
Eandem, a Galeacio Vicecomite obſeſſam, tueri conatur; ſed in prælio denique vulneratus deducitur Parmam, ibiquè moritur. 42. A. & ſeq.
Iacobus Corricianus, Parmenſis, Mediolani Prætor ſemeſtris. 25. D.
Iacobus Guizardinus, Florentinus. 72. D.
Iacobus Iſeus, Mediolani Prætor, Cardonæ oppoſitus. 41. C. D.
Iacobus Oſſa eligitur in Pontificem Romanum, & Ioannes XXII. appellatur. 24. D.
Vide, Ioannes Papa XXII.
Iacobus Quartus, Plumbini Princeps, paratus in obſequia Iſabellæ, Duciſſæ noſtræ. 72. C.
Iacobus San-Seuerinas, Galeacij filius, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. B.
Secunda victoriæ laus & præmium ei adiudicatur. 97. B.
Iacobus Trottus, Ferrarienſis. 106. D.
Iacobus Vayrani, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. C.
Iacobus Viſtarinus, Laudenſis, Galeacium Vicecomitem, Mediolano profugum, excipit benignè, ac iuuat. 56. D.
Iacobus Volaterranus, Secretarius Pontificius. 81. C.
Iaſon Maynus, Iuriſconſultiſſimus, Blancam comitatur in Germaniam, vſque ad Maximilianum, eius ſponſum. 112. C.
Coram Maximiliano diſertam Orationem habet; ſicut etiã eodem Anno alteram iam habuerat corã Romano Pontifice. 116. B. & ſeq.
Senator & Eques Cæſareus à Maximiliano creatur. 120. A.
Imblauadus Mandellus, è primoribus Mediolani. 49. A.
Vrbē cũ aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57. A.
Introtij Montes. 120. D.
Inuiciatorum Familia per Matthæum Vicecomitem ab exilio in ſuam Patriam, Alexandriam, reſtituta. 81. C.
S. Ioannis Caſtrum ad Placentiam. 54. C.
Ioannes Beccharia Sondrij hoſpitatur Blancam, recenter Auguſtam. 111. B.
Quàm exquiſita vina & acetũ ſuppeditarit. Ibid.
Ioannes Borromeus Comes: eiuſque Filiæ ac Nurus quanta formoſitate ac pompa comitatæ Duciſſam Iſabellam, ex Arce Iouis primò proficiſcentē ad Templum Maximum. 79. B.
Idem ipſe Comes, clariſſimum Ditionis Mediolanenſis Lumen, quale tunc miniſterium obierit. Ibid. D.
Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit. 103. B.
Ioannes Bontemps Burgundiæ Quæſtor, quanta pompa Mediolani exceptus. 103. D.
Ioannes Gallerates, Petri filius, inſignis Eques & Haſtiluſor. 96. A.

Ioannes

Ioannes Papa XXII. eligitur. 14. D.
Confirmat Deceſſoris ſui decreta. 15. A.
Ludouicum Bauarum priuat Imperatoris titulo. Ibid. B.
Eius indignatio in Matthæum Vicecomitem. 16. B. & ſeq.
Sub anathematis pœna Matthæum vocat ad Vrbem Auenionem, in qua ſuam cauſam dicat. 22. C. & ſeq.
Apoſtolicum in Italiam Legatum, ac bellum decernit contra Matthæum Vicecomitem. 35. D. & ſeq.
Per eundem Legatum excommunicat Matthæum ac filios, Vrbemquè ſubijcit Interdicto. 43. D. & ſeq. 45. C.
Fredericum Auſtriæ Ducem incitat ad arma contra Matthæum inferenda. 45. A. & ſeq.
Eiuſdem Matthæi cadauer etiã perſequitur. 51. D.
Per Epiſtolam gratulatur Opizoni Lando quòd Placentia Vrbe ſit potitus: eiuſdemquè Vrbis Epiſcopatum illi offert, pro eius filio, ſi capax ſit; vel alteri capaci, quem ipſe nominauerit. 54. D. & ſeq.
Ioannes Ruſſiæ Dux, pro ſua cum Duce noſtro amicitia, Oratores ac munera Mediolanum mittit. 104. A. B.
Eiuſdem Oratoribus negatur primarius locus, quem ſibi arrogabant. 106. D.
Ioannes Spinula Duciſſam noſtram Iſabellam lucolento excipit apparatu. 74. D.
Ioannes Tolentinus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. A.
Ioannes Valoſius, Gallus, in Galeacium Vicecotem conſpirat. 56. A.
Creatur Populi Mediolanenſis Capitaneus 56 C.
Ioannes Vicecomes, Vberti filius. 8 B.
Ioannes Vicecomes, Matthæi Magni filius, à Populo in Archiepiſcopum Mediolani eligitur: ac propterea cum Patre alijſquè à Ioanne Papa XXII excommunicatur. 16. D.
Ioannes Volcſtam, Eques, & Maximiliani Auſtrij Orator, Mediolanum venit pro eius & Blancæ Nuptijs abſoluendis. 103. A.
Ioannes Alimentus Niger, Romæ Gubernator, Iſabellam Duciſſam noſtram nomine Pontificis ſalutat. 72. A.
Ioannes Angelus Talentus Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit. 103. B.
Ioannes Antonius Marioli, nobilis Eques & Haſtiluſor. 95. C
Ioannes Antonius Veronenſis, Eques & Haſtiluſor nobilis. 96. D. 97. A.
Ioannes Auguſtinus Chalcus Neapolim legatus ad inueſtigandam Regis voluntatem de Nuptijs Iſabellæ neptis cum Ioanne Galeacio Mediolani Duce Sexto. 63. B. 64. B.
Munera nuptialia illi data. 71 D.
S. Ioannis Baptiſtæ Cineres in Vrbe Genua circumlati lætitiæ cauſa. 26. B.
Ioannes Franciſcus Palauicinus, clariſſimum Ditionis Mediolanenſis Lumen, ſtipatoris obſequium præbet Iſabellæ Duciſſæ noſtræ, ab Arce Iouis ad Templum Maximum primò proficiſcenti. 79. D.
Sic etiam Blancæ, Maximiliano Auſtrio deſponſatæ. 107. D.
Ioannes Franciſcus Sancto - Seuerinas, Caiaciæ Comes, ad Regem Neapolis cum nobiliſſimo comitatu legatur pro celebrandis Nuptijs Ioannis Galeacij cum Iſabella. 63. D.
Poſt Sponſalia celebrata cœnat cum Rege ac Sponſa. 71. C.
Eius vxor Diana. 73. D.
Annam, Ducis ſororem, Alphonſo Ferrarienſium Duci nuptam, & cum eo abeuntem, comitatur. 97. D.
Ioannes Galeacius, Mediolani Dux Primus, de ſtructura Templi Maximi quantopere meritus. 66. B.
Verè Vir admirabilis. 70. D.
Ioannes Galeacius, Mediolani Dux Sextus, per ſuos Parentes iam inde ab infantia deſtinatus Iſabellæ Aragonæ ſponſus. 63. A.
Matura iam ætate, Legatos pro Nuptiarum celebratione mittit ad Ferdinandum, Neapoleos Regem. Ibid. & ſeq.
Neapoli Sponſalia celebrantur, & ab Antonio Triultio, Comenſi Epiſcopo laudantur. 68. B.
Eiuſdem Galeacij mater, re ac nomine Bona. 70. B.
Eiuſdem Domus quàm glorioſa. 70. C. D.
Eiuſdem rursùs Mater ex Sabaudianis Francorumquè Regibus ducta. 71. A.
Per Vicarium ſuum Hermem in Vrbe Neapoli præſtat Iſabellæ conſenſum in futurum Matrimonium, exigente ſcilicet illum Neapolitano Archiepiſcopo. 71. B.
De Sponſæ ſuæ ad Vrbem Genuam aduentu Vigleuani agens admonetur intra tres horas: tam per tabellarios, quam per bombardas, indequè Derthonam proficiſcitur. 74 B.
Sponſæ ſuæ occurrit ad Derthonam. Ibid. D.
Quàm ſplendido apparatu cum ea illic exceptus à Bergontio Botta. 75. B. & ſeq.
Eandem ipſe Vigleuani excipit communi etiam lecto. 77. D.
Sic etiam Mediolani eam excipit ad Arcem Iouis, nec ſine admirabili Mediolanenſis Aulæ ſplendore. 78. B. & ſeq.
Eandem ad Templum Maximum deducit, nobiliſſimè comitatam, perquè vias operoſiſſimè ornatas: ibiquè præſens cum præſenti celebrat Matrimonium. 78. D. & ſeq.
Duos Equeſtri Militia inſignit. 83. C. D.
Redit in Arcem. 83. D.
Primogenitus ei naſcitur, Ioannes Franciſcus. 97. D.
Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit cum nobiliſſimo comitatu. 103. B.
Ioannes Ruſſiæ Dux ad ipſum mittit Oratores ac munera. 104. A. B.
Carolus Octauus, Galliæ Rex, per Legatos ei gratulatur Blancæ Nuptias cũ Maximiliano. 104. C. D.
Intereſt celebrationi Matrimonij Blancæ cum Maximiliano. 106. C. & ſeq.

Eandem Blaneam comitatur ad Vrbem vſque Comum. 108. D.& ſeq.
Ioannes Iacobus Selafenatus nobiliſſimus Medio lanenſis Cardinalis, & Epiſcopus Parmenſis, Iſabellam Duciſſam noſtram ſalutat. 72. A.
Ioannes Quilicus (aliter Quiricus) Sancto-Vitalis, Parmenſis, in Gibertum Corrigium conſpirat. 12. C. D.
Celebres agit Filiæ ſuæ Nuptias. 43. A. B.
Ioanninus Sancto Vitalis Montem Clericulum tuetur, ac denique Parmenſibus tradit 5. A.
Iouis Arx Mediolani, Principum noſtrorum domicilium. 64. D.
Vide, Mediolani Arx Iouis.
Iſabella Aragona, Neapolitani Regis neptis, iam inde ab infantia deſponſatur Ioanni Galeacio, noſtro Duci Sexto. 63. A.
Sponſalia celebrantur, & ab Antonio Triuultio, Comenſi Epiſcopo, laudantur. 68. B. & ſeq.
Eius proauus, Rex Alphonſus. 70. C.
Eius auia, Bona. 71. A.
Sponſalem conſenſum exigit Archiepiſcopus Neapolitanus. Ibid. B.
Comitatus ei, Mediolanum venturæ, deſtinatus. Ibid. D.
Neapoli diſcedit. 71. D. & ſeq.
Ad Ciuitatem Veterem ſalutatur ab Aſcanio Cardinali patruo ſuo, & ab alijs vnà cum eo Præſulibus. 72. A. B.
Ad Senenſem Portum Herculis benignè ab Accolis excipitur. 72 C.
Ad Liburnum ſupra Piſas Portum illi occurrit nobiliſſima Florentiæ Ciuitatis Legatio: à qua etiam lautiſſimè excipitur 72 D. & ſeq.
Genuæ excipitur honorificentiſſimè. 73. B & ſeq.
Eius ad Vrbem Genuam aduentus Sponſo ſuo Vigleuani ſignificatur intra tres horas, per tabellarios, tum etiam per bombardas, in iugis montium ad hoc per interualla diſpoſitas. 74. B.
Serraualle luculento excipitur apparatu. 74. D.
Sponſus ei ſuus occurrit ad Derthonam. Ibid.
Quàm ſplendido ibi apparatu excepti ambo à Bergontio Botta. 75. B. & ſeq.
Eam Vigleuani Sponſus ipſe excipit, communi etiam lecto. 77. D.
Abiati ſalutatur à nobiliſſimis è Mediolano Matronis Puellisquè. 77 D. & ſeq.
Mediolani ad Arcem Iouis excipitur admirabili Mediolanenſis Aulæ ſplendore. 78. B. & ſeq.
Nobiliſſimè comitata, perquè vias mirabiliter ornatas, procedit ad Templum Maximum: ibiquè Matrimonium inter præſentes celebratur. 78. D. & ſeq.
Redit in Arcem. 83. D.
Eius vmbella, lætitiæ gratià, vicenis Conſultoribus ad diſſecandum permiſſa. Ibid.
Varijs donatur muneribus, ac præſertim pretioſiſſimo vaſe argenteo à Catherina Riaria. 84. A. B.
Epulæ propter eiuſmodi Nuptias lautiſſimæ. Ibid. C.
Iſabellæ mores. 85. A.
Obuiam procedit Beatrici Eſtenſi, amitæ ſuæ. 90. B.
Primogenitum parit, Ioannem Franciſcum. 97. D.
Blancæ aſſidet, vectæ ac celebrandum in Templo Maximo Matrimonium cũ Maximiliano Auſtrio. 106. A.
Iſabella Eſtenſis, Mantuano nupta Principi, Franciſco Gonziagho, Beatricem ſororem ſuam comitatur Mediolanum, ad Nuptias. 88. A.
Iſabella Fliſca, Luchino Vicecomiti, Matthæi Magni filio, nupta. 21. B.
Iſnardus, Papiæ Epiſcopus, ab exilio in ſuam Sedem reſtituitur per Matthæum Vicecomitem. 11. B.

L

LActeus Amnis ad Larium Lacum. 110. D
Lacus Verbanus. Vide, Verbanus.
Lancelotus Anguiſſola, è Primatibus Placentinis. 54. B
Lanciauegiarum familia, Alexandrina, ſuam in Patriam ab exilio reſtituta per Matthæum Vicecomitem. 11. G.
Landech Imoſt, Oppidum. 112. C.
Larij Lacus Topographia. 110. A. & ſeq.
Laurentius Medices, Florentinus. 75. D.
Lazaretum, peſtilentium vſui deſtinatum, extra Portam Mediolani Orientalem. 103. C.
Leonardus Arcellus, captus, ac Mediolanum perductus. 42 D.
Leonora, Frederici Tertij Imperatoris vxor, 114. C.
Leonora, Herculis Eſtenſis Ferrarienſium Ducis vxor, filiam Beatricem Mediolanum ad Nuptias comitatur. 88. A.
In Arce Iouis intereſt ſaltationibus ac ludis. 92. A.
Eius obitus. 104. C. D.
Leucum Oppidum. 110. B.
Liburnum, Portus ſupra Piſas. 72. C.
Litabium Oppidum. 26. B.
Lodeuenſis Epiſcopus, Caroli Octaui Galliæ Regis Legatus, Mediolanum miſſus. 104. C.
Lodriſius Vicecomes acerbè de Galeacio Vicecomite obloquitur; quia pacem cum Romano Pontifice non componat. 53. C.
In eundem Galeacium conſpirat. 56. A. 57. A.
Moguntiæ, à Mediolanenſibus è manu Guccij Gauaciæ recuperatæ, Præturam ſuſcipit. 57. D.
Luca Ciuitas ſub Vgutionis Faſioli poteſtate: ac tumultus illic obortus. 6. C.
A Guelphis obſeſſa, defenditur ab eodem Vgutione. 9. B. & ſeq.
Eundem Vgutionem propter eius tyrannidem repudiat. 13. A. & ſeq.
Eundem rurſùs repellit, ad ſui dominium redire molientem. 30. D. & ſeq.
Lucas Cribellus, è Primoribus Mediolani. 49. A.

Luchinus Vicecomes, Matthæi filius, in auxilium Pauli Aldigerij miſſus. 8. D.
Vgutioni ſuffragatur. 9. A.
Fit Papiæ Prætor. 11. A.
Nubit Iſabellæ Fliſcæ. 21. B.
Alexandriam profectus, vt ſuis illic fidelibus ſuccurrat, Vgonis Baucij Exercitum ſuperat. 29. A. B.
A Patre præficitur arcendn bello, quod Romanus Pontifex per Gallos inferebat. 36. D.
Lucius Viſtarinus, Laudenſis, Galeacium Vicecomitem, Mediolano profugum, benignè excipit, ac iuuat. 56. D.
Ludouicus, Philippi Francorum Regis filius & Rex Nauarræ, intereſt Concilio Vienuenſi. 5. B.
Philippi ſucceſſor declaratus, breui regnat. 5. D.
Eius cura pro Pontificis Romani electione poſt Clementis Quinti obitum. 14. D.
Ludouicus Bauariæ & Fredericus Auſtriæ Duces, poſt obitum Henrici Septimi, de Romano Imperio contendunt; ac Ludouicus præualet. 6. A.
Titulo Imperatoris priuatus à Ioanne Papa XXII. illi rebellat. 15. B.
Ludouicus Maria Sfortia, Barij Dux, auctor Nuptiarum Ioannis Galeacij nepotis ſui, cum Iſabella Aragona. 61. A. & ſeq.
Quàm prudens ac ſapiens exiſtimatus. 70. B.
Eidem Iſabellæ obuiam procedit. 74. C. 78. B.
Argentea vaſa & Sanctorum ſimulachra Ludouici iuſſu ad ſtuporem fabrefacta. 81. B. 91. D. 105. C.
In Templo Maximo Mediolani cum Iſabella, Matrimonium celebratura, adeſt. 81. D.
Veterem inter Vicecomites ac Eſtenſes amicitiã renouat: ſibiq; Beatricis, Alphonſo antem Nuptias Annæ paciſcitur. 87. B. & ſeq 102. C.
Quantus propterea Mediolani apparatus. 88. A. & ſeq.
Omnes Ditionis Mediolanenſis Pictores ad Vrbem conuocat, pro porticu in Arce Iouis pingenda. Ibid.
Papiæ iam præſens Sponſalia celebrat. 89. D.
Sponſam excipit Mediolani. 90. A. & ſeq.
Quanta cura ſuos è Galeacio fratre Nepotes educauerit. 102. B.
Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus occurrit cum nobiliſſimo comitatu. 103. B.
Intereſt celebrationi Matrimonij Blancæ cum Maximiliano. 106. C. & ſeq.
Eiuſdem Ludouici filia, Blanca. 107. D. & ſeq.
Eiuſdem laudes. 108. A. B.
Blancam, neptem ſuam, Maximiliano deſponſam, comitatur ad Vrbem vſque Comum. 108. & ſeq.
Quid actum Hiſpruchæ in eius cognationis honorem. 113. D.
Quanti æſtimatus à Maximiliano. 119. B. C.
Lumellina Ora. 28. D.

M

MAdia familia, Brixienſis: & aduersùs ipsã conſpiratio. 11. D.
Eiuſdem Caſtella à Giberto Corrigio infeſtata. 30. B.
Malſium Oppidum. 112. A.
Mandellum Oppidum. 110. D.
Manfredus Landus ad Cremonam militat pro Vicecomite 42. C.
Galeacio fidem pro Placentinis pollicetur. 51. A.
Deficit à fide, Galeacio data, & Placentiam Opizoni Lando per proditionem tradit. 54. B. & ſeq.
Manfredus Torniellus. Vide, Momfredus.
Manicarum ſiniſtrarum ſolitus apud Mediolanenſes ornatus 63. D. 64. B. 80. C. 92. A. 113. C
Marcheſinus Stangha, ſupremus Rei pecuniariæ Miniſter, erga Spingelim liberaliſſimus 95. B.
Belaſium Oppidum exornat. 110 C.
Blancam, recenter Auguſtam, ibi hoſpitatur eximio apparatu. 111. A.
Marchoaldus Breiſach, Maximiliani Auſtrij Conſiliarius, pro abſoluendis eiuſdem Maximiliani cum Blanca Nuptijs, Mediolani adeſt. 102. D. & ſeq. 103. D.
Marcus Carretus, Templi hodie Maximi Mediolanenſis primus auctor. 66. B.
Marcus Vicecomes, Matthæi Magni filius, in auxilium Caſtri Gioellini profectus. 10. D.
Alexandrinis ſuccurrit. 15. C.
Curam ſuſcipit belli contra Genuenſes. 18. D.
Sitam in Phari Turrim cogit ad deditionem, ac ſeptem ex eis obſeſſis malè mulctat. 19. B.
Contra Robertum Apuliæ Regem viriliter ad Genuam pugnat. 25. D. & ſeq.
Cum ſuis militibus inde recedit. 26. B.
Genuam rurſùs obſidet. 27 C. & ſeq.
Titionibus fauens, Vercellas obſidet, ac poſt intercepta cibaria, quæ illuc vehebantur, Vrbe potitur. 39. D. & ſeq.
Nonnullos inde captiuos, & in his Epiſcopum, mittit Mediolanum, ad Patrem. 40. C.
Baſſignanam obſidet, à Raymundo Cardona defenſam: eaquè tandem poſt nauale ac terreſtre prælium victor potitur. 52. B & ſeq.
Mareſchallus Pollanus occurit Blancæ, Maximiliano deſponſatæ. 112. D.
Margarita Vicecomes, Matthæi Magni filia, & vbinam ſepulta. 39. D.
Margarita Vicecomes, Vberti filia, & Franciſcolo Puſterulæ nupta. 8. B.
Maria, Caroli Burgundiæ Ducis filia, & Maximiliani Auſtrij prima vxor. 117. D. & ſeq.
Mariolus Viſcardus, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. B.
Secunda victoriæ laus & præmium ei adiudicatur. 97. B.
Marſilius Rubeus. 8. A.
Martinæ Comes Iſabellam, Ducisſam, Neapoli Mediolanum comitatur. 71. D.

Mattoranum.

Martoranum, Parmenſe Oppidum, à Giberto Corrigio captum. 17. C.
Maſcaratorum ac Rampinorum Factio in Vrbe Genua. 17. A.
Matrimonij dignitas: & quæ in eo cuſtodienda. 69. B. & ſeq.
Matthæus Corrigius Paulo reſiſtit Aldigerio. 8. C.
Matthæus Monticulus, Parmenſis, contra Gibertum Corrigium conſpirat. 12. C. D.
Matthæus Vicecomes, Mediolani Dominus, auxiliares Monti-Clericulo copias mittit. 5. A.
In eum multi conſpirant. 7. B. C.
Derthona deficit ad ipſum. Ibid. D.
Paulo Aldigerio pro recuperanda Baganzola auxiliatur. 8. D.
Caſtrum Gibellinum reficit ac turatur. 10. C. D.
Papia potitur, & Arcem illic ædificare incipit. 11. A.
Iſnardum, Papiæ Epiſcopum, ab exilio reſtituit in ſuam Sedem. Ibid. B. D.
Alexandria itidem potitur: atque illi & Derthonæ Prætorem vnum conſtituit. 11. B. C.
Coniurat in Gibertum Corrigium, Cremonæ nuper Dominum. 12. B. C.
Alexandrinis ſuccurrit. 15. C.
Mediolani Forum ornat, & Duodecim Viris publici commodi Prouiſoribus Aedes, alibiq; Porticum è marmore duplicem conſtituit. 16. A.
Titulum exuit Vicarij Cæſarei, ſeq; Capitaneum Populi ac Defenſorem Libertatis inſcribit; neq; tamen Ioanni Papæ XXII. hoc ſufficit. 16. B.
Parmenſibus contra Gibertum Corrigium auxiliatur. 17. C.
Bellum inſtruit aduerſùs Genuenſes. 18. A. & ſeq.
Auenionem, ad cauſam dicendam, vocatur à Ioanne XXII. Papa ſub excommunicationis pœna: & quænam illi obijcerentur. 25. C. & ſeq.
Canem Scaligerum, contra ſe à Turrianis ſollicitatum, ſibi confirmat in fide, ac Societatis ſuæ Capitaneum conſtituit. Ibid. D. & ſeq.
Miſſis in Siciliam & Conſtantinopolim & ad alios Legatis, auxilia ſibi quærit pro bello aduerſùs Genuenſes ac Robertum Regem redintegrando. 26. C.
Pecuniam petit à Venetis mutuam, ſed non obtinet. 26. D.
Exercitum inſtruit aduerſùs Cremonenſes. 29. C. D.
Agrum inuadit Brixianum. Ibid. D.
Moguntiaci Templi Theſaurum, fœneratoribus olim à Turrianis traditum, recuperat, Temploq; reſtituit. 31. C.
Matthæi Nurus Sponſis ſuis iunguntur. 35. C.
Contra ipſum mittitur à Ioanne XXII. Legatus Apoſtolicus, ac bellum decernitur. Quid ex aduerſo ipſe. 35. D. & ſeq.
Gallos, belli contra ſe gerendi Duces, pecunia corruptos, in Galliam auertit. 37. B. & ſeq.
Quantopere coluerit Galliæ Reges. Ibid. C.
Trimeſtrem init pacem cum Symone Corrobiano. 39. A.
Moritur illi Vxor, Bonacoſſa Burra. 39. D.
Quot & cuius nominis filios ex ea genuerit. Ibid.
Raymundo Cardonæ Marcum filium & alios opponit. 41. A. & ſeq.
Gerardinum Spinulam conſtituit Ducem belli contra Cardonam. 41. D.
Citatus à Beltrando Cardinali, neque comparens, excommunicatur vnà cum Filijs, & Ciuitas Interdicto ſubijcitur 43. D. & ſeq. 45. C.
Contra ipſum arma iuſſu Pontificis inferuntur à Frederico Auſtriæ Duce; ſed idem Matthæus hæc à ſe per Legatos ac pecunias auertit. 45. A. & ſeq.
Nuncios mittit ad Beltrandum pro concordia. 45. C.
Alios item Nuncios mittit ad Canem Scaligerum, vt arma Frederici, & fratris eius Henrici, à ſe auertat. Ibid.
Propoſitas à Beltrando pacis conditiones non probat. 45. C.
Religioſos, ab eodem Beltrando vocatos ex Vrbe, promptus dimittit, atque per eos etiam ſemet reuerenter excuſat. 48. A. & ſeq.
Miſſum ab ipſo Epiſcopum Parmenſem, reuerenter adit. 48. C.
Duodecim è Primoribus Vrbis ad Beltrandum pro pace tandem componenda mittit. 49. A.
Iam illi componunt: Matthæus verò Proceres amicos è propinquis Ciuitatibus conuocat: qui eidem paci aduerſantur. 50. A. & ſeq.
Publicæ adminiſtrationis curam Galeacio filio relinquit: ipſe Templa piè admodùm frequentat, Fidemq; Catholicam publicè profitetur. 51. B. & ſeq.
Moguntiam profectus, Templum Sancti Ioannis reuerenter ſalutat: ac donaria, per ſe illi redempta & reddita, recognoſcit. 51. C.
Grauiter ægrotans, ad Creſcentiagi Cœnobium defertur, nec multò poſt ibi moritur. 51. D.
Sepelitur ſine funeris pompa, & ſepulchrum propter iram Pontificis occultatur. Ibid.
Multos habet ſui obtrectatores (perinde ac ſi Hæreticus, & malè de Fide ſentiens, impœnitenſq; obierit) ac nominatim Sanctum Antoninum, Florentinorum Archiepiſcopum. Ibid. & ſeq.
Matthæus hic verè Magnus. 70. D. 118. D.
Eiuſdem cognatio ad Maximilianum Auſtrium deriuata. 118. D.
Maximilianus Auſtrius, Frederici Tertij Imperatoris filius, ac Romanorum Rex, iamquè deſignatus Imperator, nubere ſtatuit cum Blanca, Ioannis Galeacij Mediolanenſium Ducis Sexti ſorore. 102. D.
In id Oratores mittit Mediolanum. 103. A.
Ad Blancam ſcribit. 114. A.
Cur maritalem cum ipſa congreſſum aliquandiu diſtulerit. Ibid. & ſeq.
Cum eadem Blanca vxore ſua congreditur. Ibid. C.
Quemadmodùm iſtæ ipſius Noptiæ fuerint olim prænunciatæ. Ibid. D. & ſeq.

Sponſam

Digitized by Google

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Sponſam ſuam coronat. 115. C.
Eius laudes à Iaſone Mayno celebratæ. 116. C. & ſeq.
Eiuſdem antehac vxor fuerat Maria, Caroli Burgundiæ Ducis filia. 117. D.
Eiuſdem cognatio cum Gente Vicecomite, iam inde à Matthæo Magno deducta. 118. D.
Quanti fecerit Ludouicum Mariam & Aſcanium Cardinalem, Sforzias. 119. B. C.
Eius munificentia erga Mediolanenſes Oratores, Blancæ comites ad ipſum. 119. D. & ſeq.
Maximus ab Eccleſia, interceptus a Vicecomitis militibus, Placentiam ducitur. 42. A.
Latronum dux Moguntiam pergit, ad Gucium Gauaciam. 57. B.
Mediolanum, Matthæi Vicecomitis cauſa, ſubiectum Interdicto. 43. D. & ſeq. 45. C. 48. D. 50. A.
Mediolani apparatus pro Nuptijs Ioannis Galeacij Ducis, & Iſabellæ Aragonæ. 64. D. & ſeq. 78. A. & ſeq.
Mediolani, Arenghi Aula, Templo Maximo propinqua. 80. D.
Mediolani, Armifabrorum Vicus. 91. A. 103. D.
Mediolani, Arx Iouis, Principum noſtrorum domicilium: eiuſq; ornatus pro Nuptijs Ioannis Galeacij & Iſabellæ. 64. D. & ſeq.
Iſabella hic excipitur. 78. B. & ſeq.
Quantus item apparatus pro Nuptijs Ludouici Mariæ ac Beatricis. 88. A. & ſeq.
Beatrix hic excipitur. 91. A.
Alphonſus Eſtenſis & Anna ſoror Ioannis Galeacij priuatim deſponſantur hic in Sacello, auteà Cruce multiſquè Sanctorum Statuis argenteis ornatiſſimo. 90. C.
Intra Porticum nuper picturatam ſaltatur ac luditur. 91. D. & ſeq.
Hic excipiuntur Nuptiales Maximiliani Auſtrij Oratores. 103. D.
Mediolani, Aurariorum Argentariorumquè Vicus 80. C. D. 103. D.
Mediolani Euſtorgiana Baſilica. 90. B.
Mediolani Lazaretum. Vide, Lazaretum.
Mediolani Tecta æqualiter ſublimia. 103. D.
Mediolani Templum Maximum, eiuſquè initium & ſtructura, tum etiam apparatus pro Nuptijs Ioannis Galeacij & Iſabellæ. 66. B. & ſeq. 81. A. & ſeq.
Item pro Nuptijs Blancæ cum Maximiliano Auſtrio. 105. B. & ſeq.
Mediolanenſes in Conſilium publicum admittunt Genuenſium Legatos pro pace componenda: quidquè tandem ijs auditis reſponderint. 19. C. & ſeq.
Mediolanenſium Ducum Annulus nuptialis, pretioſiſſimus. 82. A.
Mediolanenſes Duodecim-Viri, Prouiſores publici commodi: eorum munus, & Aedes à Matthæo Vicecomite conſtructæ. 16. A.
Mediolanenſium Eccleſiaſticorum Ordines præſentia ſua cohoneſtant primam Iſabellæ Duciſſæ profectionem ab Arce Iouis ad Templum Maximum. 79. B. C.
Sic etiam poſtea Blancæ, Maximiliano Auſtrio deſponſæ. 105. D.
Mediolanenſium Iuriſperitorum ac Medicorum indumentum ac miniſterium; cùm Iſabella Duciſſa primùm ab Arce Iouis ad Templum Maximum proficiſceretur. 80. A. 81. D.
Sic etiam, dum Beatrici Eſtenſi occurrunt 90. D.
Sic etiam, dum Blancæ Matrimonio aſſiſtunt, inito cum Maximiliano Auſtrio. 107. A. D.
Mediolanenſes Legati ad Regem Neapolitanum pro Nuptijs Ioannis Galeacij & Iſabellæ, quanto cum ſumptu & ornatu profecti. 63. D. & ſeq.
Poſt Sponſalia Neapoli Mediolanum verſus cum Sponſa diſcedunt. 71. D. & ſeq.
Mediolanenſium pompa in ornatu manicæ ſiniſtræ. Vide, Maniearum.
Melchion, Epiſcopus Brixinenſis, Mediolanum venit Orator propter abſoluendas Maximiliani Auſtrij & Blancæ Nuptias. 105. D.
Eiuſdem Blancæ digito pronubum inſerit annulum. 107. B.
Raymundo Cureiacenſi Cardinali, Miſſam celebranti, ſubſeruit. 116. A.
Eiuſdem frater, Gaſpar Mechar. 103. D. 104. C.
Menaſium Oppidum. 110. D.
Merlanorum Familia, Alexandrina, olim exul, Patriæ ſuæ à Matthæo Vicecomite reſtituta. 11. C.
Mezola Vicus ad Larium Lacum. 110. A.
Modoetia. Vide, Moguntia.
Moguntia Oppidum à militibus Beltrandi Cardinalis occupatur. 55. C. & ſeq.
Gucius Gauacia, rebellium princeps, illud obtinet: a Mediolanenſibus propterea obſidetur; & captum, militibus in prædã traditur. 57. A. & ſeq.
Lodriſius Vicecomes illius Præturam ſuſcipit. 57. D.
Nuptiales Maximiliani Auſtrij Oratores in eius Arce hoſpitantur. 103. B.
Moguntiaci Templi Theſaurus, fœneratoribus pignori locatus olim à Torrianis, & ab ijſdem fœneratoribus, alijs poſt alios, infælicIter atq; cum fortunarum ſuarum diſpendio retentus, redimitur à Matthæo Vicecomite, Temploq; reſtituitur. 31. C.
Idipſum Templũ reuerenter ab eodem Matthæo paulò ante obitum ſalutatur, ac Theſaurus recognoſcitur. 51. D.
Mombraſius Mons, Alpium difficillimus. 112. C. D.
Momfredus Torniellus, Eques nobiliſſimus 106. C.
Monaſterium Ciuitas Germanæ. 111. D.
Mondrium Pruch, Oppidum. 112. C.
Mons-Caſtellum, propè Alexandriam. 29. A. 41. A.
Mons-Carinus, Arx Lucæ. 9. B.
Mons-Clericulus à Parmenſibus obſeſſus ac dirutus. 5. A.
Mons-Silex, Oppidum Patauinorum, à Cane Scaligero occupatum. 32. A.
Montagnana, Oppidum Patauinorum, à Cane

Digitized by Google

Scaligero occupatum. 32. A.
Monticulus, Parmenſe Oppidum, è quo repulſus Gibertus Corrigius. 17. C.
Morbenium Oppidum. 111. A.
Muciatus Franceſius, Florentinus, Philippo Francorum Regi cum poteſtate militat. 14. C.
Mucius Moguntiacus, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Vrbem cum aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57. A.
Mugiarum Familia, Lucenſis, Antelminellæ germen. 13. D.
Muſcha Turrianus, Adoardi pater. 10. D.
Mulſi Saxum. 110. D.

N

Naulum Oppidum ad Mare Liguſticum. 27. D.
Nebula Fluuius propè Lucam. 9. C.
Nellus à Maſſa, pro Vicecomite tuetur Arcem Bardi, à Iacobo Caualcabone obſeſſi. 42. C.
Nerius, Vgutionis Faſioli filius, ſed pro ſuis moribus meliore patre dignus. 13. A.
Patris iuſſu Caſtrucium Caſtracanem carceri tradit. Ibid. B. & ſeq.
Neruianum Oppidum. 39. C
Neſum Oppidum. 110 B.
Nicia Amnis ad Montem-Clericulum. 5. A.
Nicolaus Corrigius Haſtiludij orcheſtram ornatiſſimus ad certamen ingreditur. 95. C.
Certat. 96. B.
Nicolaus & Spineta, Malaſpinæ Marchiones, Parmenſibus contra Gibertum Corrigium auxiliantur. 17. C.
Nicolaus Maleta, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. B.
Nicolaus Renantus, Caroli Octaui Galliæ Regis Legatus, Mediolanum miſſus. 104. C.
Nouæ Oppidum in Agro Derthonenſi. 28. D.

O

Obizo Enzola, Parmenſis, contra Gibertum Corrigium conſpirat. 32. C. D
Occimianum Oppidum. 41. B
Olium Flumen. 30. A.
Olona Flumen. 110. A.
Olonia Turris. 110. D. 111. A.
Opicinus Spinula, Vallis Iriæ Dominus, moritur. 15. D.
Opizonus Landus, cognomento Verguſius, vnà cũ Galeacio Vicecomite Cremam obſidere tentat, Cremonamquè obſidet. 41. D. & ſeq.
Ab eodem Galeacio deficit. 43. B. & ſeq.
Eius Vxor, Blanchina. Ibid.
Galeacio ſuſpectus, ne, ſe abſente, Placentiam inuadat. 50. D. & ſeq.
Eandem re ipſa per proditionem capit. 54. A. & ſeq.
Eiuſdem Vrbis Epiſcopatum à Ioanne Papa XXII. poſtulat pro filio ſuo. 55. A. B.
Otholinus Buttus, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Othorinus Vicecomes, Vberti filius. 8. B.
Ouilia Oppidum Alexandrinorum. 15. C.

P

Paganus Caſates, à Mediolanenſibus Moguntiam miſſus, vt eam in fide contineat, excluditur. 56. D.
Paganus Turrianus partes ſequitur Alberti Scotti. 4. A.
Pantiaticorum & Cancellariorum Factio in Vrbe Piſtorio. 17. A.
Papia venit in Matthæi Vicecomitis poteſtatem: atq; ab ipſo Luchinus filius conſtituitur Prætor, atq; illic incipitur. 11. A.
Papienſes Guelphi ſeſe Oppizoni Lando in Placentiæ inuaſionem adiungunt. 54. A. & ſeq.
Parmæ multi Heroes Conuentum habent. 7. A.
Orta illic contentio inter propinquos Giberti Corrigij. 8. C.
Pax reconciliata. 9. A.
Parma ſeſe ſubtrahit Giberti Corrigij Dominio, ſibiquè Rempublicam inſtituit. 12. D.
Vel ipſum Gibelinorum Guelphorumquè nomen verant ſtudio libertatis. 16. A.
Capitaneum Populi ſemeſtrem ſibi eligit. 17. A.
Auxilijs contra Gibertũ Corrigium a Matthæo Vicecomite & ab alijs iuuatur. 17. C.
Cum eodem Giberto pacem init. Ibid.
Celebres ibi Nuptiæ actæ. 43. B.
Parmenſes Montem Clericulum diruunt. 5. A.
Sic etiam Brixellum & Cohentium. 17. B.
Parmenſis Epiſcopus, à Beltrando Cardinali miſſus ad Matthæum Vicecomitem, reuerenter ab ipſo conuenitur, 48. C. D.
Franciſcum Garbagnatem arguit. Ibid. D.
Parmenſis Epiſcopus & Cardinalis, Ioannes Iacobus Sclafenatus. 72. A.
Paſſarinus Bonacoſſa coniurat in Gibertum Corrigium, Cremonæ nuper Dominum. 12 B. C.
Mantuæ imperans fauet Matthæo Vicecomiti contra Genuenſes ac Ioannem Papam XXII. 24. C. & ſeq.
Dominium Cremonæ ab eodem Matthæo & Aſſeclis ei promittitur. 25. D.
Patauini Vincentiam obſident, ſed à Cane Scaligero cum ingenti ſtrage diſpelluntur. 8. A.
Capitaneum ac Dominum ſibi eligunt Iacobum Carrarium. 25. D.
Bello petiti à Cane Scaligero, ac tandem obſeſſi, auxilium petunt à Frederico Auſtriæ Duce, perq; ipſius milites tandem ab obſidione liberati, paciſcuntur cum eodem Scaligero inducias. 31. A. & ſeq.

Eiuſdem

Digitized by Google

Eiuſdem Frederici nomine reguntur ab Vlrico VValle, à quo tandem Scaliger ipſe victus cedie. 39. C.
Paulus Aldigherius Baganzolam ſibi repetit. 8. C.
Coniurat in Gibertum Corrigium, Parmæ Dominum. 52. C.D.
Paulus Areugerius, Mediolani Prætor. 35. C.
Trans Abduã eũ Exercitu miſſus, filiũ amittit. Ibi.
Paulus Lanterius Epigrammate celebrat ortum Primogeniti è Ioanne Galeacio & Iſabella, Ducibus noſtris. 98. A.
Paulus Antonius Sodorinus, Florentinus. 75. D.
Peraldus Mons propè Genuã. 21. B. D. 26. A. 27. D.
Petrus Alemanus, Florentinus Legatus, Equeſtri Militia inſignitur à Ioanne Galeacio, Duce Sexto. 83. C.D.
Petrus Bolognini, nobilis Eques & Haſtiluſor. 96. A.
Petrus Fuſieuſis, Cardinalis, Iſabellam Duciſſam ſalutar. 72. A.
Petrus Gallerates. 96. A.
Petrus Guizardinus, Florentinus. 106. D.
Petrus Licornus, Hiſpanorum Equitum Ductor, dum Aduocatis & Corrobianis, in Vrbe Vercellarum obſeſſis, cibaria cæteroſquè commeatus aſferre tentat, intercipitur ac pro mortuo relinquitur à Marci Vicecomitis Exercitu. 39. D. & ſeq.
Petrus Medices, ac pretioſſimum eius indumentum, cùm Iſabellam Duciſſam, primò ac ſolemniter ab Arce Iouis euntem ad Templum Maximum, comitaretur. 80. C.
Petrus Philippus Pandulfinus, Florentinus. 72. D.
Petrus Scipionus, è Gente Pallauicina, Protonotarius, Blancam, Maximiliano nuptam, comitatus in Germaniam, inde redit. 113. B.
Petrus - Martyr Stampa, Blancam comitatus ad Maximilianum Regem Romanorum, ab eodem creatur Eques. 120. A.
Petrus, Tarentinorum Princeps, Florentinis auxilio miſſus à fratre ſuo Roberto, Apuliæ Rege. 6. B. 7. A.
Idem ab ipſo mittitur contra Vgutionem Faſiolum. 9. B.
Occiditur. 10. A.
Petrus Valeſius, Ducis Auſtriæ Orator, pugnat pro Vicecomite, ac Baſſignanæ Oppidum ad deditionem compellit. 53. A.
Petrus Franciſcus Vicecomes. 92. B.
Phari Turris propè Genuam ſeſe dedere coacta Marco Vicecomiti. 19. A. 27. D.
Philippinus Fliſcus, Iouianæ Arcis Capitaneus, & Haſtiluſor. 95. C.
Philipponus Languſcus à Galeacio Vicecomite in pugna captus, & Mediolanum perductus. 4. A. B.
Beltrandus Cardinalis petit, vt è carcere dimittatur. 49. C.
Philippus Rex Francorum intereſt Concilio Vienuenſi. 5. B.
Moritur. Ibid. D.
Philippus, Tarentinorum Princeps, & Roberti Apuliæ Regis frater, contra Vgutionem Faſiolum miſſus. 9. B.
Fuga ſibi conſulit. 10. A.
Philippus, Ioannis Galeacij Primi Ducis filius, initium dediſſe videtur neceſſitudini Vicecomites inter ac Neapolitanos Reges. 71. A.
Eius filia Blanca. Ibid.
Philippus, Ioannis Galeacij Ducis Sexti patruus. 81. D.
Pilippus Valeſij Comes, Francorum Regis frater, vnus è duobus Ducibus belli contra Matthæum Vicecomitem gerendi ex voluntate Ioannis XXII. Papæ. 36. B.
Non ſatis è ſua dignitate donat Sauignanum Principi Pedemontano. Ibid. C.
Pecunijs Titionum trahitur Vercellas. 37. A.
Galeacij Vicecomitis ſermone tum auro flectitur ad pacem ac reditum in Galliam: quod illi tamen vitio datum. 37. B. & ſeq.
Phocenſes, ob ablatam è Templo Delphici Apollinis pecuniam puniti. 31. B.
Piona Oppidum. 110. D.
Piſani Militiæ ſuæ Principem aſciſcunt ſibi Vgutionem Faſiolum. 3. D.
Eundem repudiant ob ipſius tyrannidem. 13. A. & ſeq.
Seſe tuentur ab eodem, ſuimetipſorum Dominium ſibi rurſùs affectante. 30. D. & ſeq.
Piſtorij Factio appellata Pantiaricorum & Cancellariorum. 17. A.
Placentia, per Turrianos eorumquè Fautores obſeſſa, ſed à Vicecomite defenſa. 7. C.
Galeacius Vicecomes Vrbi Prætorem relinquit Actiũ filiũ cum Beatrice vxore. 50. C. & ſeq.
Vrbs per proditionem capitur ab Opizone Lando. 54. A. & ſeq.
In ea perhonorificè recipitur Beltrandus Cardinalis. Ibid. D.
Placentinus Epiſcopus. Vide, Fabritius Marlianus.
Plinianus Fons ad Larium Lacum. 110. B. C.
Pollanus Mareſchallus. Vide Mareſchallus.
Poncinus Ponzonus, Cremonæ Dominus, ſeſe Paſſarino Bonacoſſæ deditititiũ profitetur. 25. C.D.
Matthæo Vicecomiti contra Brixianos fauet, atque Aloyſium Caualcabouem prælio vincit. 30. A.
Cremona per proditionem à Caualcaboue rurſùs occupata, Ipſe fugit. 30. C.
Vnà cum Galeacio Vicecomite tentat obſidionem Cremæ, mox Cremonam obſidet. 41. D. & ſeq.
Pons - Curonum Oppidum. 41. B.
Porcifera Vallis, intra Genuenſiũ fines. 18. D. 26. B.
Porletla Vallis. 110. D.
Portus Herculis in Senenſi Ditione. 75. C.
Portus Melate, Oppidum. 111. A.
Potentiæ Comes Iſabellam Duciſſam Neapoli Mediolanum comitatur. 71. D.
Prodigia in aere, necnon etiam infauſta Sororis cuiuſdam prædictio. 53. C. D.
Pulcſella Vicus infra Ferrariam. 89. B.
Puſterulæ Familiæ nobilitas. 120. A.
Quandonã Imperatores ei cõtulerint ſuũ Aquilæ Stemma cũ Aſtenſis Vrbis Principatu. Ibid.
Putei, Alexandrina Familia. 15. C.

Viginti ex hac familia Mediolanum in vinculis ducti. Ibid. D.
Beltrandus Cardinalis à Matthæo Vicecomite poſtulat, vt liberi dimittantur. 49. C.

Q

QVadraginta-Familiæ, Oppidum Alexandrinorum. 15. C 41. A.

R

RAbella Grimaldus, Genuenſis, contra Bernabouem Auriam conſpirat. 18. A.
Ramaldus Grimaldus, Claſſis Genuenſis Præfectus, Hoſtes fugat. 28. A.
Rampinorum ac Maſcaratorum Factio in Vrbe Genua. 17. A.
Raphael Sancti Georgij Riarius, Cardinalis, Iſabellam Duciſſam noſtram ſalutat. 72. A.
Rauicia Ruſconus, Mediolani Prætor. 56. C.
Raymundus Cardona, in auxilium Genuenſium à Roberto Apuliæ Rege miſſus, Hoſtes affligit, ac Genuæ magno recipitur cum honore. 28. B. C.
Electus à Roberto & à Pontifice Romano Dux Belli contra Matthæum Vicecomitem, ſeſe confert ad Vrbem Haſtam, indeque varijs Oppidis potitur. 40. D & ſeq.
Ad Baſſignanam cum Marco Vicecomite pugnat acriter nauali ac terreſtri certamine; ſed vincitur; quinetiam capitur, ſed ab Amicis dimittitur; ac Oppidum amittit. 52. B. & ſeq.
Opizoni Lando contra Vicecomitem ſuffragatur, vt Placentiam inuadat. 54. A. & ſeq.
Occupata per Factionis ſuæ milites Moguntia, eòdem conuolat, & ad Mediolanum Caſtra locat; ſed paulò pòſt propter inopiam & luem recedit Moguntiam. 55. C. D.
Raymundus Curcienſis Cardinalis Miſſam celebrat, præſentibus Maximiliano Auſtrio & Blanca Sfortia, coniugibus. 115. D.
Cum iiſdem prandet. 116. A.
Renatus Triuultius. 96. D.
Ricardus Gambaterſa. Vide, Riciardus.
Riciardinus Languſcus, Papiæ occiſus. 21. A.
Riciardus Gambaterla, miſſus à Roberto Apuliæ Rege in Italiam cum Exercitu, inuadit Alexandrinorum fines, multiſquè Oppidis potitur. 15. B.
Præfectus conſtituitur Genuenſibus 26. C.
Riciardus Pirouaneus, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Vrbem cum aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57. A.
Riciardus Titio, Vercellenſis, à Matthæo Vicecomite accerſitur poſt pacem à Mediolanenſibus condictā cū Beltrando Cardinali. 50. B.
Ripalta Oppidum propè Placentiam. 43. C. D.
Robertus Apuliæ Rex, eiuſquè bellicus apparatus contra Fredericum Siciliæ Regem; à quo denique pacem petit, & obtinet. 6. B.
Florentinis auxiliatur. Ibid. D.
Diegus, eius Præfectus, pellitur ex Vrbe Ferraria. 17. D.
Genuenſibus auxiliares copias contra Matthæum Vicecomitem mittit; tum etiam ipſe ſubſequitur. 21. B. C.
Quomodò Genuam in ſuam ditionem acceperit. Ibid. & ſeq.
Genua in Galliam diſcedit, relicto Genuenſibus Præfecto Riciardo Gambaterla. 26. C.
Genuenſibus, rurſùm à Vicecomite obſeſſis, mittit frumentum; ſed hoc magna ex parte intercipitur. 27. D.
Ioannem XXII. ſolicitat pro Genua contra Matthæum Vicecomitem. 35. D.
Affinitatem contrahit cum Frederico Auſtriæ Duce. 45. A.
Robertus Quarterius, nobilis Eques & Haſtiluſor. 97. B.
Rodulphus Gonziaga. 73. D.
Rogerius ab Oculo conſpirat in Galeacium Vicecomitem. 56. A.
Rolandus Rubeus, Parmenſis, contra Gibertum Corrigium conſpirat. 12. C. D.
Romani diuinitùs puniti propter ablatam pecuniam è Templis Toloſani, Italiæ Oppidi, quod Quintus Cepio Conſul diripuerat. 31. C.
Romanum Oppidum trans Abduam flumen. 35. D.
Roſæ Aureæ Dedicatio pro Romanorum Rege. 114. C.

S

SAlabruga Comes, Germanus, pro Vicecomite. 4. C.
Saluaigi, Genuenſes, contra Bernabouem Auriam conſpirant. 18. A.
Sanctum-Nazarium Oppidum. 68. B.
Sancti-Quirici Vicus. 8. D.
Sanctum-Secundum Oppidum, à Rubeis conſtructū, & a Paulo Aldigetio occupatū. 8. D.
Sartyranæ Comes, pro Cremona, per Galeacium Vicecomitem obſeſſa, pugnans, ægrè fugâ euadit. 41. A.
Saſſina Vallis. 110. D.
Sauarigiorum Familia Lucenſis prodijt ex Antelminella. 13. D.
Sauignanum Oppidum. 36. B.
Sauona Ciuitas. 18. B.
Saxum Muſſi. 110. D.
Scaliger Bonacoſſa, Mantuanus, Matthæum Vicecomitem adiuuat contra Brixianos. 29. D.
Scotti Placentini ſeſe Opizoni Lando contra Galeacium Vicecomitem adiungunt in Placentiæ inuaſio-

inuaſionem. 54.B.
Sermis Vicus ad Placentiam. 89.D.
Serrauallis, olim ſub ditione Opicini Spinulæ, ac deinde Theodori Marchionis Montisferrati. 15. D.
Apparatus ibi factus pro aduentu Iſabellæ Aragonæ. 68. B.
Seſſitra Fluuius ad Vercellas. 37. A. B.
Seuerinates Fratres occurrunt Nuptialibus Maximiliani Auſtrij Oratoribus. 103. B.
Sextum Vicus propè Genuam. 26. A.
Sfortiacæ Gentis elogium. 102. A. B.
Sigiſmundus Auſtriæ Dux, & Maximiliani Regis patruus. 112. C. D
Eius vxor, Catherina Saxona. Ibid. D.
Hilariſſimè pariter ac ſpendidiſſimè Blancam excipit, Maximiliano deſponſatam: eamq; retinet ad bimeſtre. 113. A. & ſeq.
Quàm feſtiuè illam inuitarit ad ſaltationem vnà ſecum; cùm alioqui podagra ipſe impediretur. Ibid. B.
Redeuntem Blancam, & Maximilianum quoq; ipſum lautiſſimè excipit. 115. C. & ſeq.
Sigiſmundus Eſtenſis. Herculis Ferrarienſium Ducis frater, neptem ſuam Beatricem comitatur Mediolanum. ad Nuptias cum Ludouico Maria Sfortia. 88. A.
Eius filius Hercules deſponſatur Angelæ Symonetæ. 92. D.
Simon. Vide, Symon.
Soletium Oppidum Alexandrinorum. 15.C.41.A.
Soncinum Oppidum propè Cremonam: & Colloquium illic habitum à Matthæo Vicecomite, ac ipſius Fautoribus. 23. A. & ſeq.
Sondrium Oppidum. 111. B.
Quàm vetera & exquiſita illic vina & acetū. Ibid.
Sorbulum, Parmenſium Oppidum, indeq; repulſus Gibertus Corrigius. 17. C.
Spedia Oppidum. 73. A.
Spineta & Nicolaus, Malaſpinæ Marchiones, Parmenſibus auxiliantur contra Gibertum Corrigium. 17. C.
Idem Spineta conſpirat cum Vgutione Faſiolo, Dominium rursùs affectante Piſarum ac Lucæ. 30. D.
Suis propterea fortunæ bonis ſpoliatus, abire cogitur in exilium. 31. A.
Spingelis Equitis iucundus aſpectu ingreſſus ad Haſtiludium. 95. B. & ſeq.
Haſtiludit. 97. B.
Spinulæ, Genuenſes, in Patriam accerſiti à Coniuratis contra Bernabouem Auriam. 18. A. B.
Stephanus Vicecomes, Magni filius, nubit Valentinæ, Bernabouis Auriæ filiæ. 18.A.21.A.
Præficitur à Patre propulſandis Hoſtibus, quos Pontifex Romanus opponebat. 36. D.
Raymundo Cardonæ ſe opponit. 41. C. D.
Eius filij, Bernabas & Galeacius. 118. D.
Stephanus Vicomercatus, è Primoribus Mediolani. 49. A.
Vrbem cū aliquot alijs adminiſtrat. 56. D. 57. A.
Stracia Parauicinus, ex Intinati tractu, latronum ductor, Moguntiā pergit ad Gucium Gauaciā, Mediolanenſibus rebellem. 56. D. 57. D.
Suricum Oppidum. 110. D.
Sutoris cuiuſdam prædictio, Mediolanenſibus infauſta. 53. D.
Symon Aduocatus, Vercellenſis, ſibi timens à Matthæo Vicecomite, munit Corrobianum Oppidū, partemq; Vrbis à ſe occupatā. 39. B.
Symon Corrigius, Giberti filius, vxorem ducit Filiam Franciſci Turriani. 30. D.
Symon Corrobianus, Vercellenſis, intereſt Conuentui Parmenſi. 7. A.
Philippum, Valeſij Comitem, cum Exercitu ad ſe Vercellas contra Titiones trahit. 37. A.
Matthæus Vicecomes eidem Corrobiano aduerſatur. Ibid.
Cum eo trimeſtrem init pacem. 39. A.
Vercellis obſeſſus à Marco, Matthæi filio, ſeſe illius arbitrio permittit: ductuſquè Mediolanum, perpetuo carceri cum aliquot alijs mancipatur. Ibid B.
Beltrandus Cardinalis petit, vt ille dimittatur. 49. C.
Symon Cribellus, Mediolanenſis, in Galeacium Vicecomitem conſpirat. 55. D.
Symon Turrianus pro Genuenſibus contra Matthæum Vicecomitem pugnat. 25. D.
Valentio potitur Oppido, & Lumellinæ campos deuaſtat. 28. D.
Symoninus Turrianus ſeſe adiungit Alberto Scotto. 4. A.

T

TAnarus Amnis ad Alexandriam. 18. D. 24. A. 41. A.
Tarlatæ Aretium dedunt Vgutioni Faſiolo. 6. D.
Taruiſini, Frederico Duci Auſtriæ addicti, ſuadent Patauinis, vt ab eodem poſtulent auxilia contra Canem Scaligerum. 32. B. C.
Tellina Vallis. Vide, Vallis Tellina.
Theodorus Manaſſi, Ioannis Ruſſiæ Ducis Orator, Mediolanum miſſus. 104. A.
Theodorus Marchio Montisferrati pro Vicecomite contra Turrianos pugnat. 4 C.
Eius vxor, Argentina, Opicini Spinulæ filia. 15. D.
Matthæi Vicecomitis bello contra Genuenſes ſuffragatur. 26. C.
Perhonorificè Mediolani excipitur. 27. A.
Thomas Neapolitanus, Schirachij Comes, contra Galeacium Vicecomitem. 4. B. & ſeq.
Thomas Puteus, Alexandrinus, à Roberto Apuliæ Rege creatur Eques. 11. B.
Thracia à Turcis vaſtata. 27. A.
Tignacha Parauicinus, ex Intinati tractu, latronum ductor, Moguntiam pergit ad Gucium Gauaciam, Mediolanenſibus rebellem. 56. D. 57. D.
Tiranum Oppidum. 111. B.
Titiones, Familia Vercellenſis, Arcem Vrbis poſſidentes. 37. A.

Illit contra Corrobianos & Aduocatos omni ope fauet Matthæus Viccomes. Ibid.
Receptis à Vicecomite Vercellis, in Aduocatos ſæuiunt. 40.D.
Toloſanum, Italiæ Oppidum, à Q. Cepione Conſule Romano direptum, ac Templa, non inulto Numine, ſpoliata. 31.C.
Tornum Oppidum. 110.B.
Traha, rureſtris vehiculi genus. 89.C.
Triſtanus Chalcus quo tempore ſcripſerit Nuptias Mediolanenſium Ducum. 85.B.
Nuptias Auguſtas nuncupat Heraſmo Braſcæ. 110.A. & ſeq.
Semet exercet ſub Bartholomæo Chalco. Ibid. C.
Eundem Bartholomæum profitetur dignitatis ſuæ auctorem. 106.D.
Quandonam Nuptias ſcripſerit Auguſtas. 120.B.
Videatur Præfatio ad Lectorem.
Triſtanus Sfortia, Beatricis maritus. 106.B.
Trotti, Alexandrina Familia. 25.C.
Turcæ, Traiecto Helleſponto, Thraciam Græciamq; vaſtantes. 27 A.
Turriani & Corrigij affinitatem inter ſe contrahunt. 30.D.

V

Valencina, Bernabonis Auriæ filia, nubit Stephano, Matthæi Vicecomitis filio. 18.A.21.A.
Valentiū Oppidum. 28.D.36.D.39.D 41.A.44.D.
Vallis Porletia. 110.D.
Vallis Saſſina. 110.D.
Vallis Tellina. 110.A.
Vannes-Lafrancus, Piſanus, Mediolani Prætor, electus. 56.C.
Vannina Sancto-Vitalis, Quilici (ſiue Quirici) filia, nubit Andreaſio Rubeo: ſummaq; celebritate peraguntur Nuptiæ. 43.A.B.
Varena Oppidum. 110.D.
Vberrinus Carius, è Primaribus Placentinis. 54 B.
Vbertus Aduocatus. Vide, Vercellenſis Epiſcopus.
Vbertus Vicecomes, Matthæi frater, moritur. 8 B.
Eius filij. Ibid.
Veneris Portus. 73.A.
Veneti mutuam negant Matthæo Vicecomiti pecuniam. 26.D.
Eorum æſtuaria gelu aſtricta. 89.B.
Verbanus Lacus, Ticini fluminis parens. 110.C.
Vercellarum Arx a Tizonibus occupata. 37.A.
Pars altera Vrbis à Symone Aduocato tēta. 39.B
Obſidetur hæc item ac tandem obtinetur à Marco Vicecomite, Matthæi filio. 39.D.& ſeq.
Vercellenſis Epiſcopus (hoc eſt, Vbertus Aduocatus) perpetuo carceri à Matthæo Vicecomite traditus, eluſis cuſtodibus, vino ſomnoq; ſepultis, fugit. 40.C.D.
Vercellinus Vicecomes, Vberti filius. 8.B.
Vergufius Landus. Vide, Opizonus Landus.
Vgetus Campanus Vgonem Baucium, in prælio transfixum, occidit. 29.B.
Vgo Baucius contra Galeacium Vicecomitem. 4.B.
Conuentui adeſt Parmenſi. 7.A.
Circumuenitur à Coniuratis. Ibid. D.
Alexandrinorum fines inuadit. 15.B.
Sic etiam inuadit Derthonenſem Agrum, infeſtus Matthæo Vicecomiti: atque etiam parte Vrbis Alexandriæ per proditionem potitur. 28.D.
Occiditur ab Vgeto Campano, eiuſquè cadauer Alexandriæ ſepelitur. 29.B.C.
Vgo Delphinus, Turrianorum fautor. 7.B.10.D.
Vgolinus Rubeus, Andreaſij pater. 43.A.
Vgutio Faſiolus, Militiæ Piſanorum Princeps. 3.D.
Piſis potitus, Lucenſes tentat, ſibiquè tandem ſubigit. 6.A.& ſeq.
Loca Ditionis Florentinæ infeſtat. Ibid. C.
Aretio potitur. Ibid. D.
Illud ab ipſo deficit. 7.A.
De ſumma rerum periclitans, ad Montem-Catinum præliatur, ac vincit. 9.B.& ſeq.
Franciſcus, eius filius, occiſus. Ibid. C.D.
Molitus cædem Caſtrucio Caſtracani, ac propter reliquam tyrannidem ſuam, repudiatur à Lucenſibus & Piſanis. 13.A.& ſeq.
Eorundem Dominium rurſus affectans, conſpirat cum Spinetta Malaſpina: remq; tentat, ſed in caſſum. 30.D.& ſeq.
Vicecomitis Familiæ cognatio cum varijs Principibus, ac Regibus. 118.D.& ſeq.
Vicecomitum obſequia erga Reges Galliæ. 37.C.D.
Eorundem ac Eſtenſium amicitia vetus, per Ludouicum Mariam Sfortiam mutuis Nuptijs renouata. 87.B.& ſeq.
Viennenſe Concilium, à Clemente Papa Quinto congregatum, eiuſquè decreta. 5.B.& ſeq.
Vigleuaor Vrbis apparatus pro aduentu Iſabellæ, ſponſæ Ioannis Galeacij. 68.B.
Vincentia a Patauinis obſeſſa, ſed à Cane Scaligero defenſa & liberata. 8.A.
Viridis Vicecomes, Bernabæ filia, mater verò Herneſti, qui fuit auus paternus Maximiliani Auſtrij. 118.D.
Vittembergenſis Comes occurrit Blancæ, Maximiliano deſponſatæ. 112.D.
Vlricus VValſe, Præfectus Stiriæ, Patauium obtinet nomine Frederici Romanorum Regis. 39.C.

Z

Zacharina, Matthæi Vicecomitis filia, & vbinam ſepulta. 39.D.
Zonfredus Turrianus ad Caſtrum Gibellinum occiſus. 10.D.
Zurlimberg Oppidum. 112.C.D.

Finis Indicis Rerum Memorabilium.

INDEX
FAMILIARVM, ET PERSONARVM,
AD VNAMQVAMQVE FAMILIAM SINGILLATIM ATTINENTIVM IN HIS TRISTANI CHALCI RESIDVIS.

Earum verò loca Index præcedens abundè ſuppeditat, proprijs vtiq; Perſonarum, vel etiam Familiarum, vocabulis adiecta.

A

Abiati.
- Ambroſius.

Aduocati.
- Symon.
- Vbertus.

Adurni.
- Auguſtinus.

Aldigherij.
- Paulus.

Alemani.
- Petrus.

Ab Alice.
- Bonifacius.

Anguiſſolæ.
- Lancelotus.

Antelmincili.
- Aldigerius.

Aragonij.
- Alphonſus.
- Alphonſus.
- Ferdinandus.
- Iſabella.

Arcelli.
- Leonardus.

Arcimboldi.
- Guid-Antonius.

Arengerij.
- Paulus.

De Armis.
- Iacobus.

Auriæ.
- Bernabos.
- Conradus.
- Valencina.

Auſtriaci.
- Henricus.
- Maximilianus.
- Sigiſmundus.

B

Baucij.
- Beltramolus.
- Vgo.

Beccariæ.
- Caſtellinus.
- Ioannes.

Becchi.
- Acquitantes.

Bentiuoli.
- Annibal.

Bolognini.
- Petrus.

Bonacoſſæ.
- Paſſarinus.
- Scaliger.

Bonromei.
- Ioannes.

Bonſignorij.
- Emblauadus.

Bontemps.
- Ioannes.

Bottæ.
- Bergontius.

Braſcæ.
- Heraſmus.

Breiſach.
- Marchoaldus.

Burri.
- Bonacoſſa.
- Otholinus.

Buzalini.
- Gerardos.

C

Camedoiæ.
- Aicardus.

Campani.
- Vgetus.

Campioni.
- Antonios.

Cancellarij.

Cardani.

Cardonæ.
- Raymundus.

Carij.
- Vbertinus.

Cartarij.
- Iacobus.

Digitized by Google

INDEX FAMILIARVM ET PERSONARVM.

Iacobus.
Carreti.
Henricus.
Marcus.
Caſates.
Gulielmus.
Paganus.
Caſtracanes.
Caſtrucius.
Caualcaboues.
Aloyſius.
Iacobus.
Chalci.
Bartholomæus.
Io. Auguſtinus.
Triſtanus.
Columnæ.
Gaudentius.
Comites.
Salabruga.
Corriciani.
Iacobus.
Corrigij.
Gibertus.
Matthæus.
Nicolaus.
Symon.
Cribelli.
Lucas.
Symon.
Curcienſes.
Raymundus.
Curiagi.
Bonifacius.
Gulielmus.

D

Delphini.
Vgo.
Doſſæ.
Emmanuel.

E

Ab Eccleſia.
Maximus.
Enaolæ.
Gerardus.
Obizo.
Eſtenſes.
Aldebrandus.
Alphonſus.
Beatrix.
Beatrix.
Franciſcus.
Hercules.
Hercules.
Iſabella.
Sigiſmundus.

F

Faſioli.
Franciſcus.
Nerius.
Vgurio.
Ferruffini.
Fiſſiragæ.
Antonius.
Fliſci.
Carolus.
Hiblarus.
Iſabella.
Philippinus.
Franciſij.
Muciarus.
Fulgoſij.
Furienſes.
Petrus.

G

Gallerates.
Ioanna.
Petrus.
Gallicij.
Carolus.
Gambaceſæ.
Riciardus.
Garbagnarea.
Franciſcus.
Garimberti.
Franciſcus.
Gauaciæ.
Gucius.
Genarij.
Antonius.
Giuſſiani.
Caſtellanus.
Gonelliæ.
Gonziagæ.
Franciſcus.
Rodulphus.
Grimaldi.
Gaſpar.
Rabella.
Rainaldus.
Gruneſten.
Henricus.
Guizardini.
Iacobus.
Petrus.

H

Hortl.
Andreas.

I

Inuiciati.
Iſei.
Iacobus.

L

Lanciauegiæ.
Landi.
Conradus.
Manfredus.
Opizonus, ſeu Vergufius.
Languſci.
Philippinus.
Riciardinus.
Lanterij.
Paulus.
Laudenſes.
Girardus.
Licorni.
Petrus.

M

Malaſpinæ.
Nicolaus.
Spineta.
Maleræ.
Nicolaus.
Manaſſi.
Theodorus.
Mandelli.
Imblauadus.
Manlij.
Conradus.
Maotuani.
Bochalinus.
Margolij.
Beraedus.
Marioli.
Io. Antonius.
Marliani.
Fabritius.
Marmoroni.
Daniel.
Maſcarari.
A Maſſa.

Nellus

INDEX FAMILIARVM ET PERSONARVM.

Nellus.
Mayni.
Iaſon.
Mechar.
Gaſpar.
Medices.
Laurentius.
Petrus.
Merlani.
Merulæ.
Georgius.
Mirandulani.
Andreonus.
Franciſcus.
Galeotus.
Moguntiaci.
Mucius.
Monticuli.
Matthæus.
Mugiæ.

N

Neapolitani.
Thomas.
Nigri.
Io. Alimentus.

O

Ab Oculo.
Rogerius.
Oſſæ.
Iacobus.

P

Pallauicini, ſeu Parauicini.
Galeacius.
Io. Franciſcus.
Stracia.
Tignaca.
Paleologi.
Andronicus.
Pandulfini.
Petrus-Philippus.
Panciatici.
Paſtores.
Franciſcus.
Petramalæ.
Guido.
Petrarchæ.
Franciſcus.
Petraſanctæ.
Bellinus.
Picolominei.
Antonius.
Pirouanci.
Riciardus.
Piſani.
Georgius.
Vannes-Laffrancus.
Ponzoni.
Poncinus.
Poreti.
Beltrandus.
Puſterulæ.
Baldeſſar.
Franciſcolus.
Gulielmus.
Putalij.
Giliolus.
Purei.
Thomas.

Q

Quadrij.
Aluiſius.
Quarterij.
Robertus.

R

Rampini.
Renanti.
Nicolaus.
Riarij.
Catherina.
Raphael.
Rogerij.
Bonacurſus.
Roſatei.
Ambroſius.
Ronerellæ.
Bartholomæus.
Rubei.
Andreaſius.
Marſilius.
Rolandus.
Vgolinus.
Rugemontes.
Gulielmus.
Ruſcæ.
Franchinus.
Hercules.
Ruſconi.
Rauicia.

S

Saluaigi.
De Sancto-Georgio.
Bartholomæus.
Sancto-Seuerinates.
Antonius Maria.
Fredericus.
Galeacius.
Gaſpar.
Iacobus.
Io. Franciſcus.
Sancto-Vitales.
Io. Quilicus, ſiue Quiricus.
Ioanninus.
Vannina.
Sarrauallenſes.
Gaſparinus.
Sauatigij.
Saxoni.
Albertus.
Catherina.
Scaligeri.
Albuinus.
Canis.
Scipioni.
Petrus.
Sclafenates.
Io. Iacobus.
Scotti.
Albertus.
Bartholomæus.
Franciſcus.
Sfortiæ.
Alexander.
Anna.
Aſcanius.
Blanca.
Blanca.
Carolus.
Chriſeis.
Franciſcus.
Franciſcus.
Galeacius.
Hermes.
Hippolita.
Io. Galeacius.
Ludouicus Maria.
Philippus.
Triſtanus.
Sodorini.
Paulus Antonius.
Spinulæ.
Argentina.
Gerardinus.
Ioannes.
Opicinus.
Stadij.
Gualterius.
Stampæ.
Petrus-Martyr.

Stanghæ

INDEX FAMILIARVM ET PERSONARVM.

Stanghæ.
Marcheſinus.
Suardi.
Defendos.
Symonetæ.
Angela.
Blanca.
Hyacinthus.

T

Talenti.
Ioannes Angelus.
Tarlatæ.
Titiones.
Riciardus.
Tolentini.
Ioannes.
Tornielli.
Cacinus.
Manfredus.
Triuultij.
Antonius.
Bartholomæus.
Renatus.
Trotti.
Baptiſta.
Iacobus.
Turriani.
Adoardus.
Amicolus.
Amoratus.
Cattonus.
Franciſcus.
Muſcha.
Paganus.
Symon.
Symoninus.
Zanfredus.

V

Valeſij.
Petrus.
Valoſij.
Ioannes.
Variſini.
Carolus.
Vayrani.
Iacobus.
Venturæ.
Gulielmus.
Veronenſes.
Io. Antonius.
Vicecomites.
Achilla.
Actius.
Alphonſus.
Baptiſta.
Blanca.
Bernabos.
Catherina.
Floramonta.
Franciſcus.
Franciſcus Bernardinus.
Galeacius.
Gaſpar.
Ioannes.
Ioannes.
Io. Galeacius.
Lodriſius.
Luchinus.
Marcus.
Margarita.
Margarita.
Matthæus.
Othorinus.
Petrus Franciſcus.
Philippus.
Stephanus.
Albertus.
Vercellinus.
Viridis.
Zacharina.
Vicomercati.
Stephanus.
Viſcardi.
Mariolus.
Viſtarini.
Iacobus.
Lucius.
Vmbrech.
Guarnerius.
Volaterrani.
Iacobus.
Volceſtaim.
Ioannes.
VValſe.
Vlricus.

Finis Indicis Familiarum & Perſonarum.

TRISTANI

TRISTANI CHALCI MEDIOLANENSIS

HISTORIÆ PATRIÆ

LIBER XXI.

EPITOME.

HENRICI Septimi Regis mors Guelphis læta, Gibellinis triſtis. Piſani ac Longobardi ſemet ad arma parant. Vicecomites ſuis præualent hoſtibus; tametſi ſemel ab ipſis victi. Montiſclericuli Caſtrum, à Parmenſibus obſeſſum, ſeſe illis in deditionem tradit, ſtatimquè traditur excidioni. Concilium ad Viennam celebratur Allobrogum. Eius decreta, & pernicioſa inde certamina. Moritur Clemens Pontifex, ac biennio Sedes vacat. Moritur & Rex Francorum Philippus, ac deinde Ludouicus: & in Regnum Carolus Valeſius ſubſtituitur. Imperium ſibi duo vendicant: ſed Ludouicus, Bauariæ Dux, illud ſibi armis ac certamine obtinet. Lucenſes, auxilijs Roberti Regis, alio impliciti bello, fruſtra expectatis, Vgutioni Faſiolo ſeſe ſubijciunt: & hic certamina ibidem ſubinde oborta compeſcit. Sed & Aretio potitur; at in breue tempus. Conuentus Parmæ habitus. Nuptiæ inter Gibertum Corrigium & Magdalenam Rubeam celebratæ. Caſtoni Turriani, Mediolanenſis Archiepiſcopi, ſacra fulmina in Matthæum ac Filios Vicecomites: & aliorum bellici apparatus in ipſorum perniciem; ſed irriti. Vincentinos, à Patauinis obſeſſos, Canis Scaliger liberat. Vbertus moritur Vicecomes, quatuor poſt ſe filijs relictis. Oborta Parmæ contentio inter Giberti Corrigij propinquos, demùm ſedatur. Ingens contra Vgutionem ad Lucam exerci-

tus;

tus; ſed ille tamen vincit. Galeacius Vicecomes, Derthona potitus, Arcem in confluentibus Padi & Friæ ædificat. Matthæus pater eam reficit, & ab impedientibus tuetur. Papiâ etiam potitur, ibiq; Arcem conſtruit, & ab exilio Epiſcopum reuocat. Alexandrini quoque ſuam illi Vrbem tradunt. Iacobus Caualcabos Cremonæ ac Brixiæ dominium accipit. Cremona non multò pòſt ad Gibertum Corrigium trànſit, nec ſine magna ipſius apud multos inuidia; ſicut etiam Parma poſtea magnum ſubijt diſcrimen. Itaque Parma pariter & Cremona ſeſe illius regimini ſubduxerunt. Piſas & Lucam Vgutio amittit ob ſuam tyrannidem, ac nominatim erga Caſtrucium Caſtracanem, nobilitate generis ac rebus præclarè geſtis inſignem. Romanus iam tandem Pontifex, ſatagente Francorum Rege, creatur Ioannes Vigeſimus ſecundus. Clementis Decreta hic confirmat: cùmquè Ludouicum Bauarum Imperatoris etiam titulo priuaſſet; ille palàm rebellauit. Alexandrinorum interea fines à Riciardo Gambaterſa & à Baucio infeſtati. Matthæus illis Vicecomes auxilio ſubinde fuit. Opicinus Spinula moritur. Matthæus ædificando terit otium Mediolani: Ædeſquè Duodecim Viris, publici commodi Prouiſoribus, ac duplicem porticum marmoreo pariete conſtruit. Vt autem Pontificis iram declinaret, titulum exuit Vicarij Cæſarei, ſeq; Populi Capitaneum ac Libertatis Defenſorem inſcripſit. Iraſcitur inde nihilominùs Pontifex: & ſicut, inuito Matthæo, Aicardum promouet ad Mediolanenſem Archiepiſcopatum; ita Caſtono Turriano Patriarchatum Aquileienſem tradit: ipſumq; quinetiam Matthæum communione Fidelium priuat. Gibellinorum Guelphorumq; nomen Parmæ vetitum: ibidemq; ſupremus Magiſtratus ad ſex tantùm menſes conſtitutus; & Capitaneus Populi appellatus, ac Gerardus Buzalinus electus. Hinc ab Amicis Corrigij, tum ab ipſomet etiam Corrigio, multa mala illata. Cremona obſidione cingitur, nec multò pòſt liberatur. Ferraria veteres ad Dominos redit, Eſtenſes. Inter Stephanum Matthæi filium & Valentinam Bernabonis Auriæ filiam nuptiæ pactæ, alijs Genuenſibus diuerſæ factionis principibus inuidiam & ſuſpicionem iniecere. Spinulæ per ipſos propterea reuocantur ab exilio in Vrbem; ſed non diu morantur. Matthæus igitur, ſibi iunctis & Spinulis & Aurijs, Genuam ipſam obſidione premit: ac ne rogatus quidem per Legatos deſiſtit. Genuenſes Roberti Regis opem impenſiùs implorant, eiquè deditionem Vrbis pollicentur: cùmq; ipſe aduenisſet, eandem illi dedunt; ſed ne propterea quidem à ſe bellum propulſant. Inter hæc Pontificis mandato Matthæus Aueniònem vocatur ad reddendam eorum rationem, de quibus accuſabatur. Sic etiam contra ipſum Canis

Scaliger

Scaliger à Franciſco Turriano ſolicitatur. Super his ergo ipſe Colloquium Soncini cum Socijs habet: ibiq; Canis idem Scaliger communi conſenſu Capitaneus Societatis decernitur, necnon etiam Paſſarinus Bonacoſſa promiſſis in fide confirmatur. Ad Genuam rursùm acriter pugnatur: cùmq; Matthei demùm exercitus receſſiſſet; ipſe quoq; Rex Robertus Auenionem inde diſceſſit. Matthæus enimuerò nouis ſibi auxilijs comparatis Genuam retentat. Vario illic exitu terra mariq; pugnatum. Nec defuere, qui Vicecomitem inde ad ſua tutanda conarentur auertere. In Cremenſes deinde, tum etiam in Brixienſes Matthæus mouit. Gibertus etiam Corrigius, ab Etruſcis Vrbibus creatus vniuerſi Nominis Guelphi Capitaneus, in Brixienſem, Bergomenſem, ac Cremonenſem Agros infeſtus irrupit. Inter hæc Corrigius & Turrianus affinitatem contrahunt. Vgutio pariter Faſiolus cum Spineta Malaſpina conſpirauit, vt in antiquum Lucæ Piſarumuè imperium rediret; ſed fruſtra. Sacros Moguntiæ (ſiue Modoëtiæ) Theſaures, à Turrianis olim pignori fœneratoribus locatos, Matthæus Vicecomes redimit, atq; ſuis loculamentis reſtituit. Canis Scaliger, Patauinum affectans regnum, nihil non tentat. Sed Patauini auxilijs à Federico Duce Auſtriæ obſeſſis eum repellunt, & opulentis eiuſdem caſtris potiuntur.

INTEMPESTIVA Henrici mors alijs triſtis, læta alijs atq; peroptabilis accidit. Nam, vt varij erant animorum habitus, ita hinc exultauere Guelphi nominis Propugnatores; & Gibellini, non ſecùs atque ignes iniectâ aquâ, oppreſſi ſunt inopinato iſto atque inexpectatiſſimo nuncio. Piſani in primis pauefacti ſatis præſentibus rebus conſuluiſſe crediderunt; ſi Vgutionem Faſiolum militiæ ſuæ Principem pararent. Itaque hunc quibuſcumque condictionibus ab Genua euocant, pecunias ad conducendos milites abundè præbent. Neque is condictiones tali tempore oblatas repudiauit: inprimiſquè Germanos equites, qui amiſſo Rege oberrabant, conducit: nec pauci Itali acceſſere. Quorum multitudine fretus ſe Piſas Vgutio contulit: & finitimis hoſtilia molientibus fortiter reſponſurum ſe declarauit. In Longobardis autem Albertus Scottus, clàm Mediolano digreſſus, in Agrum Placentinum ſe contulit. Nihil non moliturus, quò Pa-

Vgutio Faſiolus ſit Dominus Piſarum.

trem & opes recuperaret, amicos conuocat. Præter conſanguineos & domeſticos acceſſere ad eum Philipponus Languſcus, Symoninus & Paganus Turriani. Cùm ſatis copiarum coiuiſſe videretur; Placentiam aggredi conſtituunt. Tenebat eam Galeacius Vicecomes: qui nec ignarus eorum, quæ inimici parabant, validum & ipſe exercitum contraxit, pugnæquè ſe obtulit aduenienti hoſti. Certatum eſt acerrimè. Superior iam videbatur Galeacius; cùm Philipponus, inclinatam ſuorum aciem reſtituere nixus, penè circumuentus eſt. Alteri agmini præerat eius Propinquus, è Sancto Nazario cognominatus. Qui vbi Languſcum telis peti cognouit; ſtrenuè in confertos hoſtes incurrit, pugnamquè aliquantiſper reſtituit. Tamen perrumpere ad illum non potuit: neque tantum virium habuit, vt ſe amicumquè ſeruaret. Profligatis aciebus, ambo capiuntur; viuiquè Mediolanum perducti. Exterriti ea clade inimici Vicecomitum continuò Conuentum Papiæ indîcunt. Conuenere Vgo Baucius, & Thomas Neapolitanus Schiracij Comes, & Franciſchinus Turrianus: factaquè conſpiratione, equitum duo, peditum circiter decem millia contraxere in Agro Laumellino. Quibus mox cis Ticinum traductis, Abiatum Oppidum aggrediuntur; ſed haud ita facilè potiuntur. Validum inerat præſidium. Tum ſubmiſſi à Mediolano ſexcenti equites: quibus præerat Theodorus Marchio Montisferrati, & Salabruga Comes, ex Germania accitus: hi pugnam committere coacti, à multitudine ſuperantur. Theodorus vbi inclinatam aciem vidit, fugâ ſibi conſuluit. Salabruga cum filio captus eſt. Ab ea victoria Turrianus, in Agrum Seprium excurrens, Legnanum vſque prædabundus deuenit. Thomas quoque Schiracius, fugientes perſecutus, Vicos diripiebat. Et dulcedine prædæ longiùs prouehuntur milites; ſed dum latiùs ſparguntur, debiliores cohortes efficiebantur; & proinde obnoxij Populorum violentiæ, quos diripiendo per maximas iniurias in ſe irritabant. Ab indigenis vicatim opprimebantur: occurrebat præterea cum integris copijs, quàcumque denſius agmen eſſe nunciabatur, Vicecomes, & prædâ impeditos obterebat. Sic, cùm temperare in victoria neſciuerint, eandem amiſêre. Nam cùm multi cæſi fuerint, mille & ampliùs capti ſunt. Cæteri, qui elâbi potuere, alij Papiam, alij Aſtam ſe recepere. Thomas quoque triſtis & mœrens eòdem profectus eſt. Per eoſdem

dies

dies obſidentibus Parmenſibus Oppidum, in ripa Niciæ amnis ſitum, quem Montem Clericulum vocant, & quem *Mons Clericulus* Ioanninus Sancto Vitalis tuebatur; eius auxilio miſit Matthæus Vicecomes ex fœdere quingentos equites, & paulò plus mille peditum. Sed hi, magnitudine apparatus hoſtilis perturbati, minimè penetrare ad Oppidum potuere. Ioanninus, cui præter Vicecomitem Gens etiam à Palude cognominata obſtricta iureiurando erat: cùm nulla ex parte patere aditus auxilijs commeatibuſquè videret; pridie Kalendas Nouembres, pactus ſuam & ſociorum ſalutem, deditionem fecit. Parmenſes ſtatim Arcem, rebus ſuis importunam, ſubrui atque ſolo æquari iuſſerunt. In Gallia autem Clemens Pontifex Chriſtianos Principes in *Conuentus in Gallia.* Concilium ad Viennam Allobrogum vocauit. Affuere Philippus Franciæ Rex, & duo filij, Ludouicus Nauarræ Rex, & Carolus Valeſij Comes, tum Edoardus Britanniæ Inſulæ Rex. Hîc multa de Tranſmarina Expeditione agitata ſunt, & alia, ad augendam maieſtatem Pontificiam pertinentia: atque illud in primis, Vt deſignati in Germania Cæſares iura & nomen Imperatoris à Romano Pontifice acciperent; quod tamen ab alijs longè antehàc inſtitutum fuiſſe non ignorabatur: item, Vt, mortuo Imperatore, per omne Interregni tempus Italicarum Vrbium gubernatio penès Romanum Pontificem foret. Statimquè Vrbes, quæ Ditionis Cæſareæ fuerant, tradi Roberto Regi procurandas iuſſit; ac nominatim Ferraria illi ceſſit. Quæ res inaudita, & nunquàm antea tentata, graues motus & pernicioſa certamina excitauit. Siquidem ij omnes, qui Henrico adhæſerant, ceu Religionis rebelles vexari vbique cœpêre. Sed parùm diuturna voluptas tantæ acceſſionis rerum ei ſtetit. Pridie namque Kalendas Maias Anni Milleſimi trecenteſimi decimiquarti Clemens *1314.* obijt, non longè ab Vrbe Carpentorato, Loco, quam *Obitus Clementis Pont.* vocant Rotam Mauram Caſtri Montiliorum. Poſt cuius *Vacatio Pontificatus.* mortem Eccleſia biennium ſine Paſtore fuit, contentionibus & diſcordijs Patrum: qui, Conclaui diſſidentes digreſſi, Vrbequè Carpentorato dilapſi, vt in vnum redirent, & Rei Chriſtianæ conſulerent, adduci citiùs non potuere. Cæterùm haud ità multò poſt obitum Clementis, *Obitus Regum.* Philippus quoque Francorum Rex illum ſecutus eſt: & Ludouicus filius, ſucceſſor declaratus, non perennauit. Quare res Galliæ ad Carolum ſecundogenitum, Valeſij Comitem, deferuntur. In Germanis quoque ſummo in

diſcrimine

Digitized by Google

diſcrimine negotia publica fuere. Ex obitu Henrici duo paribus ſuffragijs Cæſares creati, Ludouicus Bauariæ, & Fredericus Auſtriæ Duces. Quorum alter, vt alteri cederet (nam duos ea ſella non capit) adduci per communes amicos nequaquàm potuere. Armis igitur & prælio decidere cauſam placuit. Comparatis copijs, commiſſoquè certamine, Fredericus ſuccubuit. Ludouicus extemplò Imperatorem ſe nuncupat. In Etruria verò Vgutio Faſiolus, Piſis potitus, Lucenſes tentabat: iniurijs & damnis atterebat: nec à Roberto, in cuius tutela ſpem omnem locauerant, auxilia vlla apparebant. Implicauerat ſe Rex Sicilienſi bello. Scribit Gulielmus Ventura, ſe ab ijs, qui interfuerant expeditioni, accepiſſe: eum traieciſſe in Inſulam cum Vxore & Liberis, cum quatuor equitum, peditum verò ſexaginta millibus: Claſſem habuiſſe centum & viginti triremium, præter alias varij generis ducentas: obſediſſe Drepanum Vrbem: ſex menſes fruſtratum, conflictatumquè fame, maiorem exercitus partem amiſiſſe: ac demùm pacem à Frederico petijſſe: &, dum reuerteretur, magnam partem reliquiarum naufragio perijſſe. Sic fraudati opinione Lucenſes, deſtitutiquè

Luca ſub Vgutione.

auxilio, ijs legibus, quas Vgutio dixit, pacem accepere. Reducti in Patriam Gibellini, & Alborum factio fugata. Potitus Lucâ Vgutio, iuſtum exercitum comparat, Loca Ditionis Florentinæ infeſtat: quæ dum incurſando prædandoquè vexat, auocatus Lucam eſt tumultu oborto. Reducti exules agros & bona ab aduerſarijs repetebant: ſuperbè & contumelioſè agebatur: atque ab iurgijs, & conuicijs ad arma ventum eſt. Vgutio Vrbem ingreſſus, certantes compeſcuit, agenteſquè prædas verbis miniſquè cohibuit: &, ceu æquus omnibus veniſſet, neminem de iniuria dubitare iuſſit. Guelphi tamen, tali Duci, & qui factionum ſtudijs multùm obſequeretur, non ſatis confiſi, populariter digredientes, vnà cum Roberti Regis Vicario Patriâ ceſſerunt. Quibus fugientibus, aduerſarij non ſolùm ſua recuperarunt, ſed & illorum domos opeſquè cuſtode carentes inuaſere. Compoſitis rebus Lucen-

Aretium ſub Vgutione.

ſibus, Vgutio Aretio quoque potitur, dedentibus Ciui ſuo Patriam Tarlatis, qui illius fauore & auxilio reducti domum ab exilio fuerant. Qua rerum acceſſione territi Florentini, Robertum enixè rogant, ne deſit periculo ſuo: auxilia quàmprimùm mittat; ſi ab hoſtili iugo ſaluos ſe velit. Talibus precibus victus Robertus, Petrum

fratrem,

fratrem, Tarenti Principem, & Carolum filium, cum mille equitibus in Etruſcos miſit. Quorum metu, ſimul & operâ Guidonis Petramalæ Epiſcopi, qui, quamuis eiuſdem factionis homo, tamen ægrè ferebat, Tarlatos principem in Vrbe locum tenere; Aretini ab Vgutione defecere. Et Parmæ Conuentum habuere Vgo Baucius, Symon Corrobianus Vercellenſis, & complures alij Heroës: qui, multa cum Giberto Corrigio colloquuti, illi non ſolùm reſtitutionem exulum, ſed etiam, affinitatem vt cum Gente Rubea contraheret, ſuaſerunt. Sic Gibertus, iam annum matrimonio ſolutus, amiſſa Helena Languſchi filia, duxit Magdalenam, Gulielmo Rubeo natam. Quæ nuptiæ magna cum omnium lætitia ac celebritate actæ ſuere. Quibus peractis, reuerſi ſunt Papiam Baucius & Corrobianus. Iamquè eodem ex Tranſalpina Regione aduenerant alter Vgo, cognomento Delphinus, cum trecentis equitibus: & Caſtonus Turrianus, Mediolani Archiepiſcopus, qui Maſſiliæ iamdudùm exulauerat, & Matthæum ac filios Vicecomites interdictione Sacrorum & alijs ſacerdotalibus telis perſequutus, infames ignominioſoſquè fecit. Cæteri militares copias aduersùs eoſdem contrahebant (conſpirauerant enim acerrimè in eorum perniciem) auxiliaquè mittebant. Bononia, Patauium, Cremona, tum pulſi Bergomo & Laude, & Albertus Scottus Placentiâ eiectus. Ac cùm primò Mediolanum appetere conſtituiſſent; mox tamen, cognito Matthæi apparatu, Placentiam declinauere tantò validiori manu; quòd & per Padum Claſſis, terreſtri exercitui auxilio futura, adnauigabat; & lateri, vt aiunt, adhærebat. Addidit ſe his Gibertus Corrigius cum Parmenſi & Regienſi militia. Iam ſuburbana Loca hi tenebant, & terrorem tumultumquè ſe facere poſſe Ciuibus confidebant; cùm, conſtantibus in fide amicis, & fortiter obſidionem toleraturos ſe oſtendentibus, alacrior ad tuendam Ciuitatem Galeacius effectus eſt; & tædio affecti hoſtes, attritiquè opibus, ſponte obſidionem ſoluêre; atque, alijs aliò dilapſis, Delphinus & Baucius Derthonam, quæ Ciuitas ſub imperio Roberti habebatur, redeunt. Vbi non multò pòſt à coniuratis Baucius circumuenîtur: tumultuſquè ingens excitatus eſt; ſed is, à præſidio ſuo defenſus, quà iter fugæ patuit, elapſus eſt; eumquè propterea infenſiſſimum ſibi metuens Derthonenſis, vocato Vicecomite penitùs à Roberto defecit. Hiſdem diebus Patauini graui obſidione

Digitized by Google

ne Vincentiam premebant: quam paribus viribus Canis Scaliger, Veronæ Dominus, tuebatur. Iſquè tandem eruptione facta Patauinos afflixit: è quibus mille & quingenti occubuiſſe traduntur, longè plures capti: in quibus inuenti ſunt illuſtres Viri, Iacobus Carrarius iam ſupremum locum in Patauino Populo adeptus, & eius nepos Marſilius Gulielmi Rubei filius. Quorum caſu cognito, Gibertus Corrigius, recenti affinitate impulſus, quàm celerrimè ad Scaligerum conuolauit, atque ægris animis intercedens, pacem fieri procurauit: quæ ita ſancita eſt, vt Vincentia ſub Scaligeri Ditione maneret.

1315. Obitus Vberti Vicecomitis.

Sequitur Annus decimuſquintus ſupra Mille & trecentum: quo Vbertus Vicecomes, Matthæi frater, magno eius mœrore atque incommodo deceſſit. Elatus honorificè fuit nono Kalendas Maias in Aedes Euſtorgianas. Quatuor autem eum ſuſcepiſſe filios lego: mares tres, Othorinum, Ioannem, & qui ab Vrbe, in qua vel ortus ſit, vel pater Magiſtratus erat, Vercellinus nuncupatus: fœminæ Margaritæ nomen fuit: quæ nupta Franciſcolo Puſtetulæ, ditiſſimo Mediolanenſi, parùm fælix matrimonium ſortita eſt. Interea Parmæ orta eſt contentio inter propinquos Giberti Corrigij. Paulus Aldigerius, Guilielmi Rubei gener, ab exilio cum cæteris reuerſus, redire in bona ſua Baganzolæ iure nitebatur: & Magiſtratus facultatem in id conceſſerat. Matthæus Corrigius, Giberti ex patruele nepos, qui fortè ex rebellione ſortitus ea fuerat, moleſtè id ferebat: atque, ne Oppido decederet, cùm proprijs opibus, tum patrui fauore contendebat. Aldigerius, iniuriæ (ſeu ea apertè ſeu clàm fieret) impatiens, ad noua conſilia animum applicat. Conſpiratio ingens fit: in qua & Matthæus Vicecomes, & Ciuitates, Bergomum, Laus, Placentia, Mantua, Verona, nomina dedere. Et cùm ad condictum diem Vicumquè Sancti Quirici auxilia cæteri mitterent; à Vicecomite Luchinus filius, primæ pubis adoleſcens, cum ſexcentis equitibus datus eſt. Et facto impetu ad Baganzolam, Arcem quoque expugnauere: &, direptis rebus, quæ auferri poterant, Sanctum Secundum, quod Oppidum recèns Rubei conſtruxerant, inuadunt: & quamuis acriter defenderetur; tamen diuturnam vim incluſi perferre non potuere; quare, pacti ſalutem cum rebus, deceſſere. Ingreſſi Aldigerius & ſocij locum, opulentiùs muniuere: multaquè inde detrimenta Parmenſibus intulere. Mox Iunio menſe reconciliata

liata

liata pax inter eos & Ciues eſt tanta animorum redintegratione, vt cunctæ ſimul factiones, Noua & Vetus, Eccleſiaſtica & Cæſarea, & ſi qua alia diſcordantium nomina erant, abolitâ præteritorum memoriâ, in Patriam redierint: celebrauerintquè ſimul ſumma hilaritate diem quintum-decimum Auguſti, qui inſignis eſt anniuerſariâ memoria Virginis in Cælum aſſumptæ. Inde Luchinus Vicecomes in Etruriam tranſiuit, auxilio futurus Vgutioni, de vniuerſa rerum ſumma periclitanti. Nam per eoſdem dies, præter Petrum, quem ſupra memorauimus, alterum quoque fratrem, nomine Philippum, Tarentinorum Principem, & eiuſdem filium, Robertus Florentiam miſerat: quibus aggregati ſunt vniuerſi propè Etruriæ Flaminiæque Guelphi. Ad ſexaginta millia peditum, equitum verò quinque millia coiuiſſe, Parmenſis Scriptor tradit. Qua multitudine Lucam inuaſuri, cunctos penè eius Vrbis amicos exterruere. Nec ita multò pòſt Arcem, excelſa in rupe ſitam (Montem Catinum vocant) proditione cuſtodum occupant: atque ad eius radices caſtra ita collocant, vt & facilem aquationem ex Nebula fluuio haberent, & tuti ab hoſtium incurſione forent. Vgutio autem, cui Gibellinorum auxilia non deerant, quamuis longè impari numero; tamen, vtcumq; poterat, ſe opponebat; & hoſtes ne vlteriùs procederent nitebatur. Cùm ſic aliquot dierum moram ſine aliquo effectu extraxiſſent; demùm Philippus, multitudine ſua fretus, tranſire fluuium, & commeatuum viam Vgutioni intercludere voluit. Cuius conſilij per exploratorem monitus Vgutio, ſtatim ſuccendi cremariquè iuſſit quaſcumque domos potuit Oppidi Batifollis, quod hoſtile erat, & partem exercitus ſui occupatam habebat: hiſquè copijs in caſtra reuocatis, acies inſtruxit; & quà agmina hoſtium dirigebantur, emiſit. Primam aciem Franciſco filio dedit: ipſe, huc illuc oculos vertens, omnia momenta obſeruabat. Tumulus erat quidam medius: quem vt occuparent, Philippus ſuis mandauit. Sed cùm hoſtes iam inſediſſent; conſerere manum coguntur: audacterquè pugnantes anteſignanos omnes, & Franciſcum ipſum debellant, atque occidunt. Habebat Vgutio Germanorum egregiam bello manum: quos, in ſe venientes, prima illa Philippi acies declinauit. Ergo in ſecundam irruere: eaquè obtritâ, in alias deferuntur. Tantaquè fuit eorum vis, tamquè vehemens furentium impetus, vt nec Gallorum (vt verbis ipſius Vgutionis vtar) ſuperbia, nec

Prælium ad Montem Catinum.

Apulorum ſallacia, nec Florentinorum aſtutiæ, nec Bononienſium calliditas, nec Guelphorum omnium dealbatæ deceptiones, reſiſtere potuerint: continuoquè clipeos in terga vertentes euitare fugâ imminentem cædem conarentur. Sed inſequuti victores tantam ſtragem edidere, vt tecta cadaueribus ingentia terrarum ſpatia breui apparuerint: nec pauciores captiui fuerint; cùm ſpoliati in vinculiſquè redacti numerum cuſtodum longè excederent. Victoriam Vgutioni illuſtriorem fecerunt duorum Principum inter reliquos proſtratos inuenta cadauera, Petri, & Caroli; nam Philippus cum paucis fugâ euaſit. Hæc ex Epiſtolâ Vgutionis ad Genuenſes, in eorum Annalibus repertâ, quàm breuiſsimè potui retuli: non ignarus, aliter ab alijs, & à Merula verboſiùs, quàm par ſit, & veritas ſe habuerit, tractari. In eo etiam prælio enituit virtus Caſtrucij Caſtracani, Lucenſis viri: de quo mox plura dicentur. Acta autem ea ſunt quarto Kalendas Septembres. Per quod tempus Galeacius Vicecomes, Derthonâ potitus, iubente Patre Arcem in confluentibus Padi & Friæ ædificat; vt munimentum haberet, quo tutò ad amnem commeare poſſet. Interdùm enim procurrentibus hoſtibus tranſitu Padi prohibebatur. Opus incoeptum, & de nomine factionis ſuæ Caſtrum Gibellinum vocitatum, hyemantes aquæ & fluuius plus ſolito exundans ſubuertêre: quod Matthæus comparatâ materiâ reficere continuò coepit. Aegrè id erat Baucio: qui Arce in viſceribus Sociorum excitata videbat multum de auctoritate ſuâ diminutum iri. Quare ab Alexandrinis, Aſtenſibus, Papienſibus, & Vercellenſibus auxilia acceſſit: & fluuio naues comparat, terraquè & aqua circumdat Arcem, atque oppugnare incipit. Facientes opus, & milites, qui excubabant, primo impetu intra munitiones ſe recipiunt: defenſioniquè ſeſe expedientes pugnam fortiter eo die ſuſtinuere. Superuenit mox Marcus Vicecomes, Matthæi filius: nec ita multò pòſt Pater ipſe cum Guarnerio, Germanorum equitum ductore: caſtriſquè haud longè ab hoſte poſitis Baucium penè circumuenit. Erant cum eo Vgo Delphinus & Turriani: cum quibus aliquot horas æquo Marte pugnatum eſt. Nec temerè aliàs maior cædes facta eſt. Cecidit Zonfredus Turrianus, Pagani Epiſcopi frater: & Adoardus, Muſchæ filius, captus cum octoginta alijs Nobilibus. Cæteri, qui à clade ſuperfuere, Papiam ſe recepere. Hos Matthæus deſequitur: ac, Luchino & Stephano

Obitus Principum.

Caſtrucius Caſtracanus.

Stephano filijs præmiſſis, obſidere eam Vrbem inſtituit. Poſtridie Idus Nouembres, ſuſcitata inter Ciues diſcordia, pugnatum intra mænia eſt. Ricardinus Languſcus, qui de ſalute ſua actum cernebat, fortiter dimicando interfectus eſt. Occubuere pariter quindecim alij clari viri: duo Guidonis Turriani filij & alter Guidetus capti ſunt. Potitus Vrbe Matthæus Populo Luchinum Prætorem dedit: tributa impoſuit: necnon Arcem inædificare coepit, ac præſidio muniuit; vt eſſet quo malè quieti animi à nouandis rebus deterrerentur. Præterea Iſnardum Epiſcopum, iamdiu Sacerdotio pulſum, ab exilio reuocauit, & in Pontificalem Sedem reſtituit. Iam Matthæus maxima opinione atque fauore in Longobardis erat; cùm Alexandrini Ciues pariter atque exules de Vrbe illi tradenda cogitarunt. Nam magnitudine mutuorum incommodorum vtraq; Factio in gratiam alterius redire, & pacata Patria frui optabat. Matthæo & Marco filio arbitrium componendæ pacis concedunt. Tum Thomas Puteus, & Bonifacius ab Alice, qui à Roberto Rege equeſtria ornamenta conſequuti fuerant, publico nomine Vgoni Baucio denunciant, vt quàmprimùm finibus decedat. Matthæus deinde ex conſilio nonnullorum Nobilium & Iureconſultorum dixit. Quodcunque Curatores Reipublicæ, ſeruato iudiciorum ordine, apud Alexandrinos ſtatuiſſent, id ratum foret: Vt redacti exules contumelias & damna ſub abolitione anteactorum aduerſarijs condonarent: Et à ſententia Matthæi nulla prouocatio eſſet. Tres in primis familias, quæ iam quinquennium exulauerant, Lanciauegias, Merlanos, & Inuiciatos, cum ijs qui illorum partes ſequuti fuerant, reſtituit. His quidam addunt Ferrufinos: putantquè ſic dictos, quòd eorum progenitores filij Rufini fuerint. His ſic conſtitutis, Matthæus duabus Vrbibus, haud multum inter ſe diſtantibus, Alexandriæ & Derthonæ, vnum Præſidem dedit, Marcum filium. Sub Anni finem Iacobus Caualcabos, Vitalianæ Marchio, accerſitus Cremonam, eius Vrbis imperium indeptus eſt: & mox, ineunte ſequenti Ianuario Milleſimi trecenteſimi decimiſexti, vocatus Brixiam eſt. Bruſati & Confanonerij aduersùs Epiſcopum, & eius conſanguineos, qui erant è Gente Madia, cæteroſquè Cæſareæ factionis amatores arma ſumpſerant: grauiquè & cruento certamine edito, victores euaſerant. Quibus cedentibus dominio, Caualcaboni Brixia acceſſit: eiquè Prætura in quinquennium decreta. Sed

Papia ſub Vicecomite. 1316.

non ita multò pòſt eiuſdem imperium ac tyrannidem pertæſi Cremonenſes Ciues, Amnati, & Ponzinus Ponzonus, Vrbe egreſſi, in propinqua Oppida abierunt. Sequuti eos agminatim ſunt clientes & propinqui. Et mox Parmam profecti, Gibertum Corrigium permouerunt, vt cauſam ſuam ſuſciperet. Et primò miſſis Legatis reconciliare eos nequicquàm tentauit. Igitur mox ipſe cum equitatu Cremonam proficiſcitur: declarataquè periculi magnitudine, in quo ſalus Ciuitatis ob iras exulum verſaretur, Caualcaboui perſuaſit, vt ſe Regno abdicaret. Tunc reuocatis Ponzino & ſocijs, & Patriæ reſtitutis, odia & diſcordiæ ciuiles longè exarſere. Quarum occaſione Gibertus, qui & militari manu præpotens erat, Dominum ſe declarauit: palamquè iureiurando affirmans, ſe iuſtè & rectè Rempublicam adminiſtraturum, Prætorem dedit Giliolum Putalium, & Vicarium inſtituit Gerardum Enzolam, cæteroſq; Magiſtratus immutauit. Conflauit ea res inexpectatam Corrigio inuidiam: finitimiquè omnes & propinquitate ſanguinis coniuncti in eum coniurauere: Canis Scaliger, Paſſarinus Bonacoſſa, Epiſcopus Brixienſis, & Matthæus Vicecomes. Quibus terrâ Padoquè copias parantibus, ingenti exercitu Cremonam cinxere. Sed cùm nullus ordo in caſtris, nulla ferè diſciplina militaris ſeruaretur: vagarenturquè latiùs prædabundi milites; defecere ſtatim commeatus; coactiquè ſunt quintodecimo die ob inopiam rei frumentariæ recedere. Gibertus, compoſito negotio Cremonenſi, Parmam repetijt: vbi per tumultum Populi ſub Idus Iulias ſummum rerum diſcrimen adijt ab ijs, à quibus minimè metuebat. Genèr namq; eius Ioannes Quiricus Sancto-Vitalis, & Rolandus Rubeus vxoris frater, & Paulus Aldigerius, & Bonacurſius Rogerius ſororij, Obizo Enzola, Matthæus Monticulus, Bonifacius & Guilielmus Curiagi, Plebem in arma concitarunt, ſubinde clamantes: Viuat libertas, & moriatur Corrigius. Sicquè cum Turba in Forum vadentes, eum exterruere adeò, vt is nihil antiquius fuga duxerit, atque perdifficulter cum fratre & filijs clientibuſquè perpaucis euaſerit. Recepit autem ſe in Oppidum, cui Caſtronouo Corrigiorum nomen eſt: ſaluaquè illi manſit iuriſdictio Guaſtallæ, Guardaſoni, Campiginis, & Bazani. Nec ita multò pòſt, amiſſa ſpe omni, in Apuliam ad Robertum Regem conceſſit. Nam Parmenſes, conſtituta Republica, palàm ſeſe iureiurando obſtrinxerant, neminem ampliùs ſe Parmæ regnare paſſuros. Idemquè

Gibertus Corrigius amittit dominium Parmæ.

què

què mox Cremonæ factitatum eſt, eiectis Magiſtratibus, & actis eiuſdem vtrobique reſciſſis. Dum hæc in Longobardis aguntur, in Etruria quoque mutatæ res ſunt. Grauis Tyrannus Ciuibus ſuis eſſe cœperat Vgutio Faſiolus. *Vgutio amittit Piſas & Lucam.* Alijs pecunias imperando, alios affictis criminibus conueniendo vexabat. Quò quis opibus, aut ingenio, aut gratiâ Populi, plus valebat, eò propior noxæ erat: inhumana præterea crudelitas illius ingenium, ſupraquàm homines ferre poſſent, efferauerat. Erat illi Nerius filius, probus adoleſcens, & dignus iuuenis, cui melior pater contigiſſet. Huic mandat, vt Caſtrucium Caſtracanem, quoquo *Caſtrucius Caſtracanis.* modo poſſit, detineret. Is, ſimulato conuiuio, Caſtrucium, quo perfamiliariter vtebatur, inuitat. Profectus ad epu-las iuuenis, nihil inſidiarum metuens, detinetur. Erat multi nominis in Ciuitate Caſtrucius. Itaque affines & propinqui ad Nerium concurrunt: quid cauſæ nouæ detentionis ſit, exquirunt. Prætenſa eſt homicidij, iam publicè patrati, & iam publicis decretis aboliti. Quæ cùm minimè digna exiſtimaretur, quæ in crimen hoc tempore refricaretur; inſurrexit vniuerſa Lucenſis iuuentus: &, quo minùs ſupplicio Caſtrucius afficeretur, interceſſit. Ea vbi reſciuit Vgutio, qui tunc Piſis agebat; cum equitatu Lucam contendit. Piſani verò, ſeu conſpirationis conſcij, ſeu repentina deliberatione inita, ſtatim Portas claudunt, atque rebellant: nunciumquè ad Lucenſes præmittunt, qui facti ſui certiores eos redderet, & Vrbem populari præſidio cuſtodiri diceret, hortareturquè, vt in libertatem vindicarent. Tunc Populus armis raptis Templa ſacraſq; Aedes, quæ apud illos Arcium vicem præſtant, occupant, ac muniunt: Caſtrucium ſaluum & incolumem expoſcunt. Exhibuit eum Nerius ita, vt erat in compedibus ferreis. Enimuerò tunc multitudo magis accenſa furere, atque inclamare, vt solueretur, ac dimitteretur. Sic liberatus Caſtrucius & periculum capitis euaſit, & princeps coniuratorum factus Tyrannos Vrbe eiecit. Qui cùm mox res maximas geſſerit, & Vicecomitum amicitiam ſanctiſſimè coluerit; dignum duximus, pro quo genus eius & anteactam vitam relaturi paulùm à præſenti narratione digrediamur. Lucæ Antelminella familia multiplici ſtirpe claruit. Ex *Antelminelli.* hac enim prodierunt Sauarigij, Mugiæ, Gonellæ, & Caſtracani. Ex his ortus Gerius filium ſuſcepit Caſtrucium *Vita Caſtrucij.* ex Puccia vxore Anno Milleſimo ducenteſimo octogeſimoprimo: quem paritura mater ſomniauit, ex vtero flammam

exijſſe,

exijſſe, quæ latè circà omnia comprehenderet, ac ipſamq; Matrem adureret. Quo viſo exterrita infantem edidit inuſitatæ magnitudinis : & optima de eo concipiens Pater diligenti cura educauit. Cùm iam ad vigeſimum ætatis annum adoleuiſſet; mutatione rerum Lucenſium (nam Factio Nigra Albam eiecit) Pater cum vnico Filio & Vxore Anconam demigrauit : atque ibi vterq; Parens breui deceſſit. Caſtrucius longiùs à Patria ac Italia ipſa digredi, & in Britanniam Inſulam ſe conferre ſtatuit : vbi charus Odoardo Regi erat Aldigerius Antelminellus, magnis opibus mercaturâ quæſitis. Ad hunc profectus iuuenis, atque benigno hoſpitio exceptus, breui Linguam Britannorum edidicit, & in familiaritatem Regis peruenit, illi maximè gratus ex ludo Pilæ, quo cunctos æquales ſuos ſuperabat. Sed ex eodem inuidiâ contractâ, neceſſitatem deſerendæ Inſulæ habuit. Namque in rixa à Regulo quodam pugno petitus illum gladio transfixit : quod per ſe ingens crimen eò grauius viſum eſt; quod, ſpectante Rege, patratum fuit. Sed Caſtrucius ab amicis in tumultu ſeruatus, clàm ex Inſula in continentem Galliam tranſmiſſus, Militiæ ſeſe accommodauit: rudimentaquè poſuit ſub Alberto Scotto Placentino, & Muciato Franceſio Florentino, qui duo Itali Heröes ampliſſima tunc ſtipendia faciebant ſub Philippo Francorum Rege, quadringentos equites & duo millia peditum agentes. Deinde vt audiuit, Lucam graui bello ab Vgutione premi; redijt in Patriam, ad captandas maiorum rerum occaſiones; ſtatimquè adhæſit Henrico Bernardino, diuerſæ factionis homini; quocum ad conſtitutam diem Portam effregit, & Vgutionem cum Germana Piſanaquè manu intromiſit. Nunc autem, vt (quod Tyranni facere ſolent) gratiam accepti beneficij Vgutio referret, inter primos, quos perimere cogitauerat, tollere conſtituerat, vt nimis audacem, & ad omne facinus promptum; niſi aliorsùm vota, vt docuimus, cecidiſſent. Nam, amiſſo duarum pulcherrimarum Vrbium imperio, Vgutio ad Proceres primò Malaſpinas, deinde ad paterna Oppida redijt, & ibi conſenuit. Inter hæc Res Eccleſiaſtica Summum tandem Sacerdotem nanciſcitur. Operâ & diligentiâ Ludouici Francorum Regis id factum fuiſſe traditur. Qui ad tollendas Cardinalium diſcordias fratrem Lugdunum miſit, declaraturum, niſi iam tandem de Pontifice conuenirent, poteſtatem omnem & ius creandi Sacerdotis ab ipſis ad Generale Concilium reiecturum. Ergo Conuentu habito

Ioannes XXII. Pont.

tertio

tertio Kalendas Septembris Iacobum Oſſam, genere Vaſconem, Caturco Vrbe oriundum, & tunc Portuenſem Epiſcopum, creauere, Ioannemquè eius nominis Vigeſimumſecundum vocitarunt. Qui ſtatim rata habuit, quæ ante Clemens ſanxerat: Vt deſignati Cæſares, priuſquàm nomen Imperatorium ſumerent, Romano Pontifici ſe obnoxios in iurando profiterentur: Quando, mortuo Imperatore, electio ſucceſſoris longiùs differretur; per omne interregni tempus Res Italæ vniuerſæ nutu Pontificis adminiſtrarentur: Siciliæ Regnum, quando iam Pontifices Romanam Prouinciam feciſſent, extra Cæſarum Ditionem perpetuò foret. Sub his Ludouicum Bauarorum Ducem, qui ſe Imperatorem huius nominis Quartum inſcribebat, titulo priuat: ac, ne Romam ſe inuito peteret, monet. Qua denunciatione irritatus Ludouicus palàm Pontifici rebellat. Per idem tempus Riciardus Gambaterſa, à Roberto Rege in Italiam miſſus, multas ſagittariorum turmas è Narbonenſi Gallia adduxit: Baucius quoque quingentos equites habebat. Hi, fines Alexandrinorum inuadentes, breui complura Caſtella partim metu, partim deditione vltroneâ cepere: Ouiliam, Solerium, Quadragintafamilias, Boſchum, & Caſtellatium. Vtentes aliqua difficultate, Fibinnas expugnant, ac fundirùs ſubruunt. Non paruo vſui his erant duæ nobiles Alexandrinorum familiæ, Trotti, & Putei: qui, Baucio coniuncti, duces itinerum & auctores ſe præbebant reponendarum iniuriarum ijs, à quibus ſe læſos arbitrabantur. His rebus cognitis, Matthæus, quàm celerrimè potuit, ad mille equites contraxit: atque trans Padum ad Marcum filium mittit. Is, nouo præſidio ſubnixus, Boſchum & Caſtellatium recuperat ac diripit. Captiui multi in poteſtatem venerunt: in quibus ſupra centum Nobiles fuere, & omninò viginti ex Puteorum Gente, qui iuncti Mediolanum mittuntur. Inde Auguſta Bacienorum accolarum deditione recepta: atque hîc in carcere repertus Antonius Fiſiraga, Laudenſis: qui Mediolanum deductus, in vinculis apud Matthæum Vicecomitem reliquum vitæ exegit. Per idem tempus obijt etiam Opicinus Spinula, qui vniuerſam Vallem Iriæ obtinebat: atque Teſtamento Argentinæ filiæ, quam Theodoro Marchioni Montisferrati matrimonio iunxerat, legauit quicquid iuris in Oppidum Serram-Vallem, quæ Friam claudit, habebat. Interea Mediolani ius ex Prætura ſemeſtri vterque ſpatio dixere Iacobus Corricianus & Bonifacius ab Alice: ille Parmâ,

Ludouicus Bauarus Pontifici rebellat.

Obitus Opicini Spinulæ.

Serra-Vallis.

hic Alexandriâ oriundus: & Matthæus Vicecomes, ædificando otium terens, Forum ornauit, Aedes excitauit, in quas Duodecim Viri, publici commodi Prouiſores, conueniunt. Hi rebus cibarijs pretia, vt per ſingulos penè dies variantur, ſtatuunt: mercaturæ præſunt: de mercatura & ponderibus ius dicunt: opificum fraudes cognoſcunt, & caſtigant. Item duplicem Porticum marmoreo pariete ſtruxit cum imaginibus amicorum Numinum: inter quas Diuæ Agneti quotannis ſuo die cereus longæ haſtæ præfixus accenditur, ac totus ardere permittitur. Res, & Auctoris nomen in patente Tabula adhuc legitur. Anno Mil-
1317. leſimo trecenteſimo decimoſeptimo Ioannes Pontifex decreuerat, vt ſupra diximus, iuris Eccleſiaſtici & arbitrij Pontificum fore Vrbes & Populos Italiæ tantiſper, dum nouus Cæſar crearetur. Quod Matthæus Vicecomes in ſe veluti certiſſimum telum dirigi perſpiciebat. Vt tamen iram Pontificis declinaret, Vicarij Cæſarei titulum exuit; Capitanei Populi, & Deſenſoris libertatis ſuſcipit. Quod Pontifex ſui illudendi causâ factum exiſtimauit: ac propterea, ne cæteri exemplum ſequerentur, Regnumquè ex procuratione facerent, per Litteras publicas ijs omnibus mandat, qui iuſſu Henrici imperia & iuriſdictiones habebant, vt nihil deinceps pro opinione Cæſarum gererent: Pontificiamquè Maieſtatem in hoc agnoſcerent, donec verus Cæſar declaratus foret; quando Ludouicus Bauarus minimè legitimus haberetur. Hoc veluti primo Pontificiæ indignationis in Vicecomitem fundamento iacto, aliæ ſuper alijs cauſæ breui accumulatæ ſunt. Fortè Caſtono Turria-
Aicardus Camedoia, Archiepiſc. Mediol. no Sacerdotium Mediolanenſe à ſe abdicante, illud idem contulit Pontifex Aicardo Camedoiæ, genere Nouarienſi, Fraternitatis Prædicatorum principi, & Theologo eximio. Id verò Matthæus, ad firmandas opes plurimi momenti eſſe ratus, Ioanni filio conferri cupiebat: &, quantum ſuâ
Ioannes Vicecomes Archiep. Mediol. Amicorumquè & Populi prærogatiuâ poterat, deligi filium Archiepiſcopum Mediolani curauit: & Aicardum, ad Sacerdotium venientem, non ſolùm non Vrbe, ſed nec finibus Regni admiſit. Hoc Pontifex perindignum ratus, non ſolùm Ioannis Vicecomitis electionem auerſatus eſt, ſed eum Patremquè & cunctos eis fauentes execratus deteſta-
Turrianus, Patriarcha Aquileienſis. tur, neque inter Chriſtianos nominari eos voluit; cæterùm Turriano opulentius Sacerdotium, &, quo tutò proculquè Patriæ moleſtijs frueretur, Aquileienſis Eccleſiæ Patriarchatum contulit. Parmenſes autem, pulſo Giberto Corri-

gio,

gio, præcipuum conſtituendæ libertatis fundamentum duxerunt, ne quis ampliùs Gibellinos Guelphoſquè nominaret. Aboleri, ſi fieri poſſet, ac penitùs è medio tolli hæc, vt tetra & perniciosiſſima vocabula, optabant. Id quod non benè adhuc video, vtrùm eodem tempore alijs quoque in Ciuitatibus factitatum fuerit; propterea quòd & Genuæ mutata lego in Rampinos Maſcaratoſquè; & Piſtorij Panciaticos Cancellarioſquè vocatos; atque aliter alibi dictos. Parmæ quoque Capitaneum Populi, qui ſupremus Magiſtratus, ſed ſemeſtris tantùm foret, creanere: & ex commendatione Canis Scaligeri Bonacoſſæqnè Mantuani acceperunt Gerardnm Buzalinum, Mutinâ oriundum: & amici Corrigij, cernentes ſe nullo numero haberi, Vrbe ceſſerunt. Tunc Populus, ſumptis armis, Brixellum obſedit, captumquè & ambuſtum ſpoliauit: atque, vt diluuium in Caſtella inimicorum immitteret, aggeres Padi abrumpere nixi duobus in locis ſunt; ſed, exitu optato non ſuccedente, ab incœpto deſtitere. Dum domum redennt, Cohentium Vicum iuxta Niciam flumen combuſſere. Per quod tempus reuerſus ex Apulis Corrigius, nonnullos milites ex equitatu Roberti Regis adduxit, & ſtatim reponere iniurias damnaquè hoſtibus ſtuduit: Martoranumquè, & Coloretum, & Caſaltonum per vim cepit: coloniſquè interfectis, ignem ædificijs ſupponit, bona diripit. A Monticulo verò & Sorbulo, non paucis ſuorum amiſſis, repulſus eſt. Tentauit inde Cruniacum, pari damno accepto. Cùmquè interim venirent auxilia à Mediolano, Placentiâ, Mantuâ, Veronâ, Marchionibus Malaſpinis Nicolao & Spineta (erant autem circiter mille equites) eorum aduentu deterritus Gibertus, ad reconciliationem cum Ciuitate deſcendit, pacemquè impetrauit tertio Idus Septembris. Inde Cremonam ducti exercitus fuere, & integrum menſem Octobrem obſedere: mox coacti aquarum magnitudine cedere, graui oppreſſione Ciuitatem liberarunt. Interim Ferraria ad veteres Dominos Eſtenſes, Franciſcum & Aldebrandum filios, redijt. Nam peroſi Cines Hiſpanam tyrannidem, his clàm vocatis, populari tumultu regionem Pado proximam inuadunt. Hanc Diegus, Roberti Regis Præfectus, cum præſidio tenebat. Dum pugnatur, ac modò hi, modò illi pelluntur, maturè affuere Eſtenſes, magnamq; cædem in peregrinos edidere. Alij trans Padum fugere conati, dum turmatim naues conſcendnnt, nec rationem oneris habent, demerſi ſint. Diegus, in deſperatione re-

Cohentium Vicus

rum cum paucis euadens, Bononiam ſe contulit. Cæterùm Matthæus oblatam ſibi occaſionem cùm vidiſſet amicitiæ iungendæ cum Viro inter Ligures clariſſimo, & in Gibellina Factione potenti; priuatum etiam fœdus adiecit; pactæquè ſunt nuptiæ inter Stephanum filiorum Matthæi poſtremum, & Valencinam Bernabouis Auriæ filiam. Quare Genuæ vulgata & perſpecta magnificentia apparatus, quem ducendæ ad Virum Puellæ gratiâ inſtruebant, magnam à diuerſæ Factionis principibus, Carolo Fliſco, Rabella Grimaldo, cum Saluaigis & alijs compluribus, inuidiam conflauit, ſuſpicantibus, maiora illum priuato ſtatu moliri. Igitur extorres Spinulas acceſſunt, & reditum in Patriàm pollicentur; ſi ſecum bona fide ad conuellendum Auriam conſpirent: atque inito fœdere introducitur Spinula. Id ægrè & pauori maximo Auriæ fuit, cogitanti, ſe inſcio, inimicam Gentem domum reductam: cùmquè cætera ſigna parùm beniuolum multitudinis animum in ſe declararent; ſeſe è medio eripuit; ac Sauonam & Albingaunum contulit. Eius diſceſſu, velut graui aduerſario liberati, Fliſci & Grimaldi contemnere Spinulas, ac nullam ferè in partem publicorum commodorum atque honorum recipere; omnia ſibi arrogare. Ludibrio ſe haberi indignantes Spinulæ, rursùs Patriâ abeunt: & Vicos ac Caſtella celebrantes ad nouam fortunam animos erigunt. Matthæus, duarum nobilium Familiarum fugâ auditâ, variè afficitur. Nam & ex incommodo amicorum non dolere non potuit: &, quòd hæc diſcordia multùm collatura eſſet ad contundendos hoſtes, non parum lætitiæ ſenſit. Quare hortatorias & ſpei bonæ plenas litteras ad vtramque Gentem mittit: ſolatur: pollicetur: inuitat: ad ſe veniant, opes & conſilia communicaturi. Nec mora miſſis Nuncijs pax & ratio gerendi aduersùs Genuam belli inita. Ac ſuccedente vere

Stephanus Viceco-mes. Valencina Auria.

1318. Anni Milleſimi treceteſimi decimi-octaui, coacto Derthonæ exercitu, curam totius negotij Matthæus demandat Marco filio, qui & Regioni Tranſpadanæ præerat, & crebris prælijs, aduersùs regios Procuratores geſtis, virtutis & induſtriæ bellicæ ſpecimen præbuerat. Iam copiæ bifariàm Apenninum tranſgreſſæ, vtroque ab latere obſidere Genuam cœperant: quà ſcilicet diues Porcifera Vallis, & quà Feritor fluuius (Biſamnem à confluentibus aquis poſterior ætas vocitat) claudunt. Aquæductum, in Vrbem defluentem, abrumpunt: ſuburbana ædificia comburunt, alia prædantur. Nam Ciues, hoſte appropinquante, viribus diffiſi,

diffiſi, mœnibus ſe incluſere, Turrimquè in Phari munierunt. Hanc exules circumſederunt, & duobus ferè menſibus oppugnarunt. Pulchrumquè fuit videre, quàm ſolerti machinamento porrecta obſeſſis cibaria telaquè fuere. Nam, cùm à terra non poſſent, applicata littori triremis noctu eſt: & funis à ſummo eius malo ad Turris feneſtram deligatus: per quem puer, vaſi ligneo incluſus, vltrò citroquè neceſſaria comportabat. Quæ via cùm percommoda videretur; vt diutiùs ea, etiam ſæuiente mari, vti poſſent; pro triremi nauem onerariam ſubijciunt, ac deiectis anchoris firmant. Quod vbi Marcus cognouit; Turrim excindere parat; tigna ſupponit; & extrema minitatur. Deterriti obſeſſi, cùm inſuper ob ſæuitiam maris ſolita ſolatia habere non poſſent; deditionem fecerunt. Eorum ſeptem Marcus malè mulctauit: atque incluſos ligneæ machinæ iactari in ſubiectos ſcopulos & ſaxa maris iuſſit. Tum in Regionem Sanctæ Agnetis vis belli traducta eſt: & perterrefactis ijs, qui in præſidio erant, facilè loco potiti ſunt: ingentemquè prædam inuenere; quia magna pars Ciuium pretioſam ſupellectilem & ornamenta domorum eò congeſſerant. Imminente muris Marco Vicecomite, ædificia intramurana, quæ à Fidei Templo ad Caſtelletum vſq; pertinebant, ſuccenſa ac diruta fuere. Diuturnis malis afflicti Ciues, cùm neq; in deditione honeſti quicqnam cernerent, neque aliunde ſpes auxilij foret; ad peregrinam opem animum coniecerunt. Duplicem Legationem expediunt: ad Robertum Regem vnam, auxilium petentes, ac deditionem illi polliceri iubentes: alteram ad Matthæum Vicecomitem, & Publicum Mediolanenſium Conſilium. Cuius primores in conſpectum admiſſi, in hunc modum verba fecere: Naturali vſu atque rerum experientia comprobatum eſt (Viri Mediolanenſes) amicitiæ iura, quò diuturniora & beneficijs aucta fuerint, eò ſanctiora firmioraquè eſſe: nec facilè mutari, etiam vbi ſpes mediocris emolumenti offeratur. Miramur ergo, qnòd cùm antiquiſſima beniuolentia, diutinum hoſpitium, & perpetua commercia Ciuibus veſtris cum noſtratibus vignerint: nullum bellum, nulla inimicitiæ cauſa læſerit; nunc rebellibus noſtris, & hoſtilia omnia aduersùs Patriam intentantibus, opem & auxilia præbeatis. Quibus ſi nomen, ſi vmbra veſtra adimatur; vt ſubitò dilabantur, neceſſe erit. Quare, vt officij memores Duces veſtros ſignaquè veſtra ex caſtris hoſtium noſtrorum reuocetis, petimus & rogamus.

Id profectò maximo rerum noſtrarum commodo cedet: nec minùs veſtrâ referet. Patebit enim Mediolanenſi, iuxtà ac Genuenſi, ampla apud nos immunitas, ſiue inuicem commutare, ſiue nauibus noſtris longinquas in terras deuehere mercaturas velint. Quorum neutrum ſperare ab aduerſarijs noſtris debetis. Siquidem & eo ſunt ingenio, vt vel maxima beneficia ſoleant ſumma ingratitudine compenſare: & ea infelicitate premuntur, vt, etiamſi vicerint, nihil commodi vobis afferre poſſint. Nouimus mores & opes hominum: nec nos aduersùs eos iniqua tentauimus. Vicem & offenſas reponimus: eorum' iniuriâ conſpectu Patriæ, aris ſocisquè prohibiti. His auditis, deliberandi, quid reſpondeant, ſpatium Mediolanenſes ſumunt. Ligures interim perambulando Vrbem, Potentiorumquè domos viſendo, prædicare vetuſtum amorem duorum inuicem Populorum, magnitudinem euidentis commodi; ſi ſocietatem ſuam non deſpiciant: contrà, odia, prædas, detrimenta; ſi ſecùs fecerint. Tum reuocatis in Conſilium ita reſpondetur: Fateri quidem Mediolanenſes, nullam apud ſe extare cauſam, propter quam non amare Ligurem debeant, ſed vehementer potiùs diligant. Non oblita ſibi mutua officia, & quaſi neceſſitudinis contracta iamdiu vincula. Sed hæc cum ijs intercedere, qui veri Liguſtinæ libertatis principes eiecti domo nunc exulent, & per maximam iniuriam patrijs opibus liberis coniugibus careant, & quibus opem implorantibus deeſſe nullo pacto poſſint. Cæterùm ſe pacis & concordiæ dulciſſima nomina bellicis incommodis ſemper prætuliſſe, ac potiora in omni negotio duxiſſe. Hæc eadem ſe nunc quoque libentiùs amplexuros; ſi æquo iure cum cæteris viuere in Patria amicis ſuis Aurijs Spinuliſquè liceat; quibus, ne arma ſua negent, vbi agendum bello ſit, foedere aſtringuntur. Ad hæc ſurrexere Legati: & paucis negotium abſoluentes, Quandoquidem (inquiunt) turbidiora aduersùs nos ſpectare videmini; ſcitote, nec animum Genuenſibus ad ſuſtinendum bellum deeſſe, & tantum præſtantium virorum numerum opeſquè & copias ſupereſſe, vt confidant, poſſe & ſcire libertatem ſuam tueri. Quæ ſi deficiant; id ingenij & induſtriæ ineſſe, vt Virum, cuius potentiâ incolumes à quocumque hoſte præſtentur, electuri ſint. Et cum his Genuam redeunt. Genuenſes, eorum relatione audita, & omnia ad bellum ſpectare cernentes; ſtudia & cogitationes omnes ad Robertum dirigunt; enixiuſquè per Oratores ſuos petunt opem, &

liberam

liberam deditionem Vrbis paciſci iubent. Interea arma expediunt, exercitum augent, delectumquè totis Vicis habent; vt ingruentem vim tantiſper, dum à Rege auxilia aduentent, ſuſtineant. Spinulæ verò & Auriæ gratias Matthæo agere: exultare lætariquè tali reſponſo hoſtibus dato: imperium Vrbis breui ſe ei daturos: denique victoriam ipſam, & maiora viribus repromittere. Sic bello penitùs decreto, etiam affinitas cum Auria perficitur; traductaquè tunc Valencina. In cuius cognomine Merula egregiè errauit: qui credidit, & ſæpiùs repetendo aſſeuerauit, è Gente Spinula eam fuiſſe: quod ſecùs nos ab integræ fidei monumentis percepimus. Sed & geminas nuptias celebratas dicit, datamquè pariter Iſabellam Fliſcam Luchino, filiorum Matthæi tertio: quod longè alio tempore factum apertè conſtat. Iam ab Neapoli Roberti iuſſu mille & quingenti equites applicauerant: expoſitiquè in terram nutantes animos firmauerant, ſpemquè melioris fortunæ fecerant; cum Marcus Vicecomes copias à mœnibus reuocat, atque in Montem Peraldum ſtatiua tranfert. Mox Robertus ipſe ſubſequutus cum vxore & duobus fratribus, quinque & viginti triremes agens, ad primum & vigeſimum Iulij diem appulit: exceptuſquè magnificè in Aedibus Prædicatoriæ Fraternitatis cohoſpitatur: ſtatimq; ad eum viſendum conuenere Prætor Vrbis, & Carolus ac Gaſpar Capitanei Populi, & frequentes alij Ciuium primores. Tum in Templo Maiori Concione habita, qui gerebant Magiſtratum, poteſtate omni ſe exuerunt: &, niſi Rex annueret, non ſumpturos ſe ampliùs ſignificarunt. Rex iuſſit, ſuo vnumquemque fungi officio. Tum delecti Publici mandati Adminiſtratores (Syndicos vulgò vocant) per quos, conſentiente Ciuitate, deditio facta eſt: itaut vrbici omnis negotij procuratio penès Robertum eſſet. Quæ, ne perpetua dominatio videretur, decem annorum ſpatio terminata eſt. Nec ità multò pòſt Florentini, & & reliqui, qui in fide regiæ ſocietatis manebant, circiter mille equites misêre: egregiam quoque manum Gibertus Corrigius adduxit. Quibus auctus Robertus exules aggredi ſtatuit: ac triduo poſt Nonas Sextiles ad quatuor millia peditum Montem Peraldum aſcendere iubet, mox alios in ſubſidium miſſurus. Venientes turmas hoſtiles ex ſtrepitu ſenſere, qui pro cuſtodia Collis excubabant: & dato ſuis ſigno acies in arma vocant. Confluxere ſtatim armati: & pro præſenti numero impetum fortiter ſuſtinentes, Regios

Nuptia Auria & Vicecomitis.

Rex Robertus venit Genuam.

loco

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

loco pellunt : ac cædendo ad Portas vſque Vrbis deſequuti ſunt. Triginta equo merentes, & trecenti ex peditatu interfecti ſunt : inter quos Ligures haud multi fuere ; quia hi, locorum periti, faciliùs, quàm peregrini, in fuga elabebantur. Ab hac victoria Marcus domum, quæ iuxta Portam Sanctæ Agnetis munita præſidio & operibus ſtabat, ſubuertere ſtatuit. Ac propinquam primò cloacam altiùs effodiunt, fundamenta eruunt : & tigna ſtipites, quibus ad tempus ſuſtentaretur, ſupponunt. Senſere effodi cuniculum, qui in Vrbe erant ; ſed pro labefactatis fundamentis ſuppoſitas trabes ignorabant ; ita & ipſi ſubterraneum ſpecum agunt. Dum alter alterum prohibere opere & inſidijs excipere nititur, pugna exoritur; grandiorq; lapis, ab Exulibus tormento emiſſus Regios à ſpecula, qua caſtra proſpectabant, deiecit. Tunc ſubtractis è domo trabibus ruina fit : qua trecenti ampliùs bellatores obtriti ; prout impetratis ad eorum cadauera eruenda inducijs compertum eſt. Varia inde alia certamina acta ſunt. Quæ dum agerentur, altero & longè diuerſo, nec minùs premente, telorum genere Ioannes Pontifex pugnabat. Nam eo indignatus, quòd Heröes Itali minimè ſibi audiebant, vt, vacante Imperio, res Apoſtolicæ Sedis nomine gubernarent; contumaces diris inſectabatur; æternis Inferorum pœnis deuouebat; Matthæum in primis Vicecomitem ac filios ſignanter petens, eos igni & aqua, &, ſi fieri poſſet, cælo & terra interdicebat, niſi Auenionem ad dicendam coràm cauſam ipſimet venirent ; neq; enim excuſationes per Legatos auditurus erat. Non comparentes autem Chriſtiano Orbe exterminat: congreſſu alloquio hoſpitio excipi à quoquam vetat. Hæc autem obijciebantur: Quòd Sacra Vicecomites polluiſſent, Templa ſpoliaſſent : Virgines nobiles raptu, ſacras incæſtu violaſſent: Tormenta cruciatus ac cædes Religioſis Viris intuliſſent : Guilielmam, alieni Sacri Magiſtram, fouiſſent. Quæ quàm recta, quàm vera forent, vel ex ſolo notæ Meretricis nomine homines colligebant; cùm conſtaret, abhominandi Sacri auctores, quamprimùm cognitum ſcelus fuit, iuſſu Matthæi Primoribus Religionis traditos, & illorum iudicio damnatos atque combuſtos fuiſſe. Quæ etſi Matthæum non leuiter turbarent; alia tamen ſuperaddita grauis periculi ambiguitas curas eius cumulauit. Siquidem certior ſuorum litteris factus eſt, Canem Scaligerum à Franciſco Turriano & alijs Nuncijs ſolicitari, magnaſquè illi proponi conditiones : imperium

totius

totius terræ, quæ ab Alpibus ad Padum patet: & Sacerdotium Aquileienſe; quod, cuicumque Canis optaſſet, ceſſurum ſe Turrianus oſtendebat, modò Vicecomes Regno pelleretur. His anxius Matthæus, vt Scaligerum in ſocietate confirmaret, ſuſpicionemquè omnem diſcuteret; Socios monuit, vt imminentia pericula propulſarentur, opus eſſe communi inter ſe colloquio; proinde vel venirent ipſi, vel Oratores mitterent. Locus Soncini non procul Cremonâ, dies in Decembrem menſem condictus. Quò poſtquàm conuentum eſt, clauſiquè in arcano Heröes ſunt; Matthæus Vicecomes, qui & ætate ſenior, & vſu rerum peritior habebatur, ſic fari cœpit: Etſi neminem veſtrûm (Fratres Amantiſſimi) qui in hoc nobiliſſimo cœtu conſidetis, ignorare ſcio cauſam, propter quam huc aduenimus; tamen, vt clariùs noſcatis, & certiùs deliberetis, eandem viua voce, & paulò vberiùs, quàm litteris mandari potuerit, repetam. Notum nimiùm eſt, ſicuti poſt obitum Henrici Cæſaris, quem inuida nobis fata immaturè nimis eripuerunt, Romani Sacerdotes, falcem (vt aiunt) in meſſem alienam immittere haud dubitarunt: ac nouum cupiditati ſuæ titulum obtendentes iactant, vacante Romano Imperio curam & adminiſtrationem Rerum Italicarum ad Apoſtolicam Sedem ſpectare. Quod certè nuſquàm lectum, nuſquàm receptum arbitror. Repetantur quantumlibet antiqua licet; nec priſcorum Cæſarum temporibus, nec per Regna Gothorum, aut Longobardorum, nec poſt extinctam Caroli Magni progeniem, vſurpatum audietis. Recentiora euoluantur duorum Fredericorum, Aenobarbi & Rogerij. Acris & diuturna rebellio vtriuſque etiam ſtirpem inuiſam Romanis Pontificibus fecerat. Haud tamen vſquàm accepi, illos vltrà Eccleſiam quicquam in Longobardis aſſeruiſſe. Nouiſſimè (ſi Dijs placet) duo Gallici, & quidem è Vaſconum genere, Clemens demortuus & Ioannes præſens, inuenti ſunt, qui opibus noſtris inhiantes id aſtruant: & quia cupiditati eorum obſequimur, id eſt, Populos coniuges liberos nos ipſos, non exponimus libidini Vicariorum & Præſidum Vltramontanorum; nos inſectatur; nos parùm rectè ſentire de Chriſto arguit, & hæreſeos damnat, ac infames toto Orbe facit; quaſi idem ſit Robertum, dudùm in Salaſſos tranſmiſſum, & nunc Genuæ agentem, Dominum non recipere, hoſtilem exercitum finibus arcere, Patriam ab vi externa defendere; quod Chriſtum abnegare, & à Catholica Fide recedere. O diligentem

gentem & mirificam Legis Euangelicæ interpretationem! Quia potiſſima pars Italiæ ſubmittere ceruicem Guelpho recuſat; ideò pranè de Chriſto ſentit, & à Communi Religione digreditur. Inuitus equidem iſta refero; quia non ſine ſuggillatione dici poſſunt eius, quem vereri omnes & adorare vt Summum & Communem Paſtorem deberemus. Sed quando aliter viuere, aut dignitatem tueri non poſſumus; pereat potiùs quicumque nos odit, quàm iniuſtiſſimum iugum, quàmdiu poſſimus, non detrectemus. Quare, ſi me auditis; conſulite in medium; dicite liberè, quid facto opus cenſeatis. Nec diſſimulandum eſt: Graue & periculoſum bellum imminet: Quicquid aliquis noſtrum peccet; ſcitote, communi pœna luendum: Nec pœnitentia iuuabit, vbi admiſſus ſemel error fuerit. Auſpicatiùs loquar: Si vnus noſtrum, vel omnes ſimul vicerimus; ea victoria ſalutaris omnibus futura eſt; honorem, ſtatum, exiſtimationem, & iuſtioris cauſæ opinionem ſeruabit. Nam quamquàm Marcus filius incluſos mœnibus Genuæ hoſtes premat; haud tamen in tuto res ſunt. Aduentus Roberti Regis cum claſſe numeroſa, neſcio, quid paritura ſit. Mihi videtur ſtabiliendum eſſe inter nos nouum fœdus: exponendas vberiùs, quàm hactenùs factum ſit, pecunias; vt copiæ augeantur; minimèq; vires deeſſe nobis, vbi neceſſitas cogit, Hoſtis intelligat: & ante omnia decernendum vnum aliquem cenſeo, qui Caput ſit Societatis noſtræ, & curam ac adminiſtrationem præſentis belli gerat. Hunc ſermonem Paſſarinus Bonacoſſa, qui Mantuæ imperabat, talibus verbis excepit: Vera, certa, & Solis luce clariora loquutus eſt Vir inclytus & obſeruandus, Matthæus Vicecomes: quæ ſi ipſe tacuiſſet; proponenda à nobis, examinandaq; ac omni conatu exequenda forent. Quid enim honeſtius, quid iuſtius, quàm propria tueri? Quid magis pium, quàm inhumanas efferaſq; Gentes, & quorum vita præda eſt, arcere procul à Patria, & Populis, quorum tutelam, vel conſenſus hominum, vel ſors noſtra nobis detulit? Notum vniuerſo Orbi eſt, nos Imperiali auctoritati obnoxios, & id tueri debere. Notum quoque, Pontificem (pace tanti nominis dictum ſit) non iuſta aliqua ex cauſa nobis aduerſari; ſed, vt Guelphum tantùm (proh nefanda cogitatio!) præcellere in Italis faciat, inimicitias exercere: & proinde ab officio Paſtoris, & qui Chriſti maximè vicem profiteatur, longè recedere. Quocirca æquum cenſeo, & prudenti Matthæi conſilio aſtipulor: vt, quanto ex aduentu Regis Roberti auctam aduer-

ſariorum

ſariorum potentiam nouimus, eò ampliùs & nos vires noſtras extendamus: neque impenſæ parcamus, dum vtiliter exponere pecunias poſſumus: conſpiremus quoque arctiùs, & vnum corpus vnamq; animam ex multis membris faciamus. Sit Canis Scaliger vnus homo, cui ſumma huius adminiſtrandi negotij demandetur. Congruit hæc ei cura, qui & opibus & dominio inſignis eſt, tum viris armis equis ad bellum paratis inſtructus, ingenio corporequè militaribus negotijs exercitato, & ad tolerandas vigilias patienti. Iam ætas perflorida, & valitudo proſperrima. Quare hunc Principem Societatis noſtræ declaro: & ſtipendium ad alendos ornandoſquè milites idoneum decerno. Ad hæc Scaliger, haud quidem ea in ſe agnoſcere, ſubiunxit, vt tot præclaris Ducibus præferri mereatur: multos dignitate opibus ætate experientia rerum potiores eſſe, quibus fortaſse prudentiùs res tanta demandaretur. Quòd tamen ſi ita ſtatuerent; ſe pro virili enixurum, vt quàm minimè operæ ſuæ eos pœniteat. Cæterùm quæ de magnitudine imminentis periculi dicta forent, ea veriora veris eſſe: & paribus ſtudijs incumbendum, vt omninò finibus Hoſtes prohibeantur, ac potiùs internecione deleantur. Hæc cùm cæteri aſtantes, & Legati abſentium collaudaſſent; itur in nouum fœdus. Scaliger Princeps, ſeu, vt dicebant, Capitaneus Societatis declaratur: Matthæus Vicecomes, quantùm poſſet, ope & conſilio communem cauſam iuuaret. Qui & ſubinde Scaligerum compellans, Fili Chare (inquiebat) debella mecum Liguſtinos Guelphos; & ego tecum debellabo Patauinos. Sub his & mutua conuiuia lautiſſimè agitata, & pecunia Scaligero non mediocris data. Paſſarino Bonacoſſæ, vt ſpe emolumenti conſtans in fide perſeueraret, Dominium Cremonæ promiſſum eſt. Effectumquè, vt Poncinus Ponzonus, qui fauore ſuo eam Vrbem paulò ante è manibus Iacobi Caualcabouis eripuerat, ſeſe illius deditium profiteretur, eiuſquè auctoritate Populum regeret. Patauini autem per idem tempus ſibi publico Conſilio Capitaneum primò, deinde Dominum elegerunt Iacobum Carrarium, Marſilio genitum. Anno Milleſimo trecenteſimo decimonono Robertus, ſocietate Scaligeri fruſtratus, Exules quibuſcumque conditionibus reconciliare cum Aduerſarijs ſtuduit. Sed hoc quoque parùm proſperè ſuccedente, Marcum minis aggreditur: verbis facta addit: Claſſem expediri iubet: impoſitiſquè militibus, & Præfectis fratre Principe, & Symone Turriano, quàm longiſſimè in altum nauigare, tum reuerti: & Vicum 1319.

Sextum, quem parùm diligenter cuſtodiri nouerat, peteret. Ipſe interim cum robore exercitus in Montem Peraldum progreditur. Exacto meridie reuerſa Claſſis conditum petit locum. Dumquè milites in littore exponuntur, Marcus occurrit, atque in littore palantes ad naues repellit. Demùm turma ſagittariorum proſilijt, quæ Germanum equitatum arenâ excedere cöegit. Tum ſublato clamore, & reliquis claſſiarijs ſubſequentibus, Hoſtem vſque deſequuntur. Hic conantem retentare ſuos à fuga Marcum loco propellunt. Cædes ingens. Perſequendi finem imminens nox fecit. Tunc Marcus defectionem ſuorum veritus, collectis clam vaſis, Suburbijs Genuæ receſſit, exercitumquè cis Apenninum reduxit. Sequuti Exules, Buzalam, Gauium, & Litabium, ad amicos ſeſe recepere. Victores poſt multa pretioſa in ſtatiuis Marci inuenta, ab odio & ſtudio vindictæ plurima ædificia Porciferæ Vallis ſuccendêre. Genuæ autem pro re benè geſta cuncta lætitiæ ſigna edita ſunt. Supplicationes indictæ, & Cineres Ioannis Baptiſtæ circumlati: Rex & Vxor cum Primoribus Ciuitatis Templa ſalutarunt. Quibus peractis, Robertus cauſatus, graui de re conuento Pontifice ſibi opus eſſe; tertio Kalendas Maias

Robertus ex Genua in Galliam.

Genuâ digreditur; atque Auenionem petiturus in Galliam nauigat. Liguribus Præfectum reliquit Ricardum Gambaterſam. Quod quamquàm trepidantibus Gibellinis non parum ſolatij attulerit, ceu graui onere Regij nominis exoneratis; Matthæus tamen, haud temperaturum illum à turbulentis conſilijs ratus, tam prono præſertim & infeſto Pontifice; finitimos omnes Socios excitat, & fœderis admonet. Tum ad externam implorandam opem Legatos in

Legatio Matthæi ad Imperatorem Conſtantinopol. & Regem Siciliæ.

Siciliam & Conſtantinopolim mittit. Erat è re Theodori Marchionis Montis-ferrati ſuſtineri bellum; vt ea, quæ vxoriæ dotis nomine, & item Teſtamento ſoceri acceperat, tueretur. Nec inuiti Fredericus Siculus, & Andronicus Paleologus in Societatem aduersùs Robertum venere. Item Ioannes, Henrici Cæſaris filius, Boëmorum & Poloniæ Rex, & qui in Italia ſtudebant Cæſareo nomini, Matthæo fauebant. Dumq; cætera expediuntur, Matthæus cum Oratoribus Conſtantinopolitanis Religioſum è Ciſtertienſium Ordine Venetias miſit, qui pro vetere amicitia pecuniam mutuam peterent. Sed nequaquàm par opinioni reſponſum datum eſt. Quippe ob magnam & inueteratam

Reſponſio Venetorum.

cum Vicecomite amicitiam Venetos libenter morem geſturos, ubi præcipuè de tuendo Regno agatur: cæterùm pecuniam, quæ publicitùs ſeruatur, adeò obſtrictam eſſe; vt nisi

niſi vocatis ſæpiùs in Curiam Patribus, rogatiſquè ſententijs, exponi extra publicos Ciuitatis vſus non poſſet. Neq; Aerarium pati in præſens, vt quicquam erogetur; quia, cùm Turcæ, traiecto Heleſponro, Thraciam Græciamquè vaſtarent, præbenda affatim ſtipendia militibus, & alendi exercitus ad eos fines tuendos forent. Quare ignoſcerent Matthæus & Imperator; ſi pecunia non accommodaretur. Inter hæc, ne ſpe longinquiorum propinquiora auxilia deeſſent, Matthæus Marchionem Montis-ferrati Mediolanum euocauit: & cum ſplendido comitatu obuiam profectus, honorificè in Vrbem introduxit. Conductus prȩterea eſt ex Germania nouus Ductor, Guarnerius Vmbrech cum nouo milite: cui Marcus Vicecomes ſocius adiungitur. Hi Padi accolas, qui Roberti nomen profiterentur, inuadunt: atque Aſtam petentes, ad foſſam vſque Vrbis venêre. Erant cum his Exules, cum quibus nonnulli Ciues coniurauerant. Ac iam mœnia aſcendere conati ſunt; ſed, detectis inſidijs, ab Oppidanis deijciuntur. Marcus, rei difficultate perſpecta, in Alexandrinos reuertitur, & Gamalerium Oppidum capit. Non ita multò pòſt à Veronenſibus cæteriſq; Socijs auxilia ex fœdere venêre. Quibus aucto exercitu, Marcus denuò Genuam tentare conſtituit: ac ſuperato Appennino, per eaſdem Valles, quas ſupra memorauimus, ad mœnia vſque Vrbis deuenêre. Eodem tempore infeſta Claſſis, Sauonæ abarmata, ducente Conrado Auria, in conſpectu aſtitit. In hanc Ciues Gaſparem Grimaldum cum onerarijs triremibus mittunt. Qui, vt incurſus Hoſtium validos ſuſtineret, concatenari naues ſuas iuſſit; vt ſui quaſi ex quadam Arce pugnarent. At Aduerſarij ſuas expeditas & celeritate eludentes agebant. Serò ſenſit inutilem ſibi ſuiſq; ſuam fuiſſe artem Grimaldus: deſideratiſq; plurimis Sociorum (nam victi in mare ſe præcipitabant) partem etiam nauium amiſit, reliquas ægrè in Portum reduxit. Interea & Marcus, rem proſperè gerens, Turrim Phari, quam Ciues temporaria munitione reſtituerant, ad deditionem compulit: & in Monte Peraldo ligneum Caſtellum excitauit, quod à poſteris lapide conſtructum Baſtitæ nomen tenuit; atque hoc oppoſuit alteri, intra coniectum ſagittæ ab Aduerſarijs muro ædificatæ, quæ Caſtellatium nunc quoque vocitatur. Iam arctior inopia Vrbem premebat, nec conuehendi commeatus ratio conſtabat; cùm decem & octo triremes frumento onuſtas, à Roberto miſſas, diuertiſſe ad Naulum Oppidum Exules cognouere: atque profecti magnam partem intercepere; nam paucas quaſdam in terram ſubductas Galli ſeruauere.

Iterùm Marcus Genuam obſidet

D 2 In

In his anguſtijs cùm ſita res Genuenſis foret; ſuperuenere decem aliæ ab Oriente triremes: quæ ex Pontica negotiatione reuerſæ cùm Neapolim appuliſſent; Ducem earum monuit Regis Roberti Filius, graui fame laborare Patriam; quare conſulere, vt, depoſitis mercibus, conditioni temporum inutilibus, frumentum tolleret, ac Genuam deportaret. Vſus regio conſilio Nauarchus eodem momento in Portum delatus eſt, quo fortè inimica Claſſis aberat: ac peroptato ac neceſſario commeatu obſeſſos iuuit, ac penitùs ſubleuauit. Quin tantum animorum Ciuitati adiectum eſt, vt confeſtim ſex & viginti alias, quæ in Portu ſtabant, armarint Præfecto Rainaldo Grimaldo; qui Hoſtes inſectatus, tota Ditione Liguſtica fugauit, & duas onerarias naues ſale plenas ex Sauonenſi Portu eripuit. Tum celeberrimi in Italia nominis Raymundus Cardona, à Roberto miſſus, quinque & viginti alias ex Narbonenſi Prouincia aduexit. Qui monitus, paulò ante abijſſe Hoſtes, atque Orientalem Oram tenuiſſe; eos ſine mora inſequitur; ac circa Illicem, Portus Veneris Oppidum, deſtitutas remige & præſidio naues inuênit, atque abduxit. Reuerſus Genuam, magno honore & collatis muneribus recipitur. Cardonam natiuo & vſitato nobilis nunc quoque in Hiſpania familiæ nomine nuncupaui, non ignarus, interuerſam à Merula, ſed parùm probè, dictionem: qui, deuitato illo, vt putauit, barbaro vocabulo, Cardanum dicere maluit; & frequentauit. Sed hæc eſt nobilis & vetuſta Mediolani Gens, ab Oppido eiuſdem nominis appellata. Cæterùm, dum ea agerentur, quinquaginta triremes, ab Frederico Rege in auxilium Sociorum Vicecomitis miſſæ, in mare Liguſticum deuenêre. Sed vbi profligatos eos & mari ceſſiſſe, & omnia Genuæ confirmata, Dux eorum cognouit: tum quòd, propinqua hyeme, haud diu morari poterat: retrò in Siciliam redijt. Hæc mari geſta. Terrâ autem, Vgo Baucius, vt Marcum Vicecomitem ad ſua tuenda auerteret, Agrum Derthonenſem inuadit; & Nouas Oppidum (incertum; vi, an deditione colonorum) recepit; & poſtridie Kalendas Decembris, prodente Bonifacio ab Alice è Gente Guaſca, ea parte Vrbis Alexandriæ potitur, quæ Tanaro amne intercluſa priſcum nomen Bergolium ſeruat. Et Symon Turrianus, Valentium cum ſexcentis equitibus profectus, illud pariter Oppidum recipit: & ſimul Padum traijcit: effuſuſquè in patentes Lumellinæ Oræ campos, ad Ticinum vſque prædando peruenit; ac vicinam omnem regionem inopinato pauore compleuit. Sed opponit illi Matthæus

Raymundus Cardona Hiſpanus.

Vgonis Baucij motus.

Matthæus Luchinum filium, qui ſtatim Prædatores trans Padum repulit: ac ſimul ipſe Alexandriam proficiſcitur, quò ſuis, qui in fide manebant, auxilio foret. Et fortè Baucius lignandi causâ magnum numerum carrorum in proxima Montiſcaſtelli nemora miſit: ſequè cum leui armatura præſidio eis futurum oſtendit. Monitus Luchinus, cum parua manu Ducem Hoſtium Oppido egreſſum: & proinde occaſioni, quæ ſæpiùs optari quàm contingere ſolet, obnoxium; copias bifariàm diuidit. Partem trans Tanarum mittit: partem ſecum ducens, incautum hoſtem circumuenit. Cognouit ſtatim Vgo, quò ſe loci præcipitaſſet: & contractis ſuis in ordinem, ferociter pugnauit. Sed ſuperabat Aduerſariorum multitudo, & vndique tela ingerebantur. Vgo, ex ingenita ſuperbia victum ſe fateri recuſans, manu Vgeri Campani transfixus occubuit. Cæſo Duce, cuncti, qui ſupererant, capi ſe permisêre: inter quos repertus Bertramolus Baucius, defuncti Ducis nepos, magnæ ſpei adoleſcens eſt: quem Mediolani diu Matthæus, vt in vinculis, honorificè habuit. Luchinus autem Alexandriam petenti Aſtenſi Vgonis corpus ad ſepulturam conceſſit: luxereque hominem viri pariter & mulieres, atq; ſumptuoſo funere extulerunt. Per idem tempus obſides Cremenſium, qui Mediolani habebantur, aufugerunt. *Crema.* Iratus Popularibus eorum Matthæus, quorum dolo id factum fuiſſe exiſtimabat, militarem turbam trans Abduam ad Vailatum Oppidum contrahi iuſſit. Quæ priuſquàm ad iuſti exercitus numerum coiret, Cremenſes cum finitimorum auxilijs circumuenere Vailatum, ac probris Hoſtem laceſsêre. Eorum temeritatis & petulantiæ impatiens Miles Mediolanenſis erupit. Ira fecit, vt turbatis animis ordines non ſeruarentur. Ita tumultuarium certamen fuit: & ex errore multos ſuorum Mediolanenſes deſiderauerunt, atque in primis claros virtute dignitatequè Viros, Gualterium Germanum equitem, & Emblauadum Bonſignorium. Matthæus, ignominiæ acceptæ impatiens, exercitum quàm poteſt maximè auget, exciſurus mœnia domoſquè Rebellium, ſi occaſio rerum par deſiderio fuiſſet. Sed ab eo temporis iniquitate excluſus copias reducit: deinde, adiuuantibus Scaligero Bonacoſſa Mantuano, Brixianum Agrum inuadit. Deſtituti omni finitimorum ſpe Ciues opem ab Etruſcis Ciuitatibus & Bononienſi implorant. Ducentis equitibus eorum auxilio deſignatis præficitur Aloyſius Caualcabos. Ei Gibertus Corrigius iter ad Padum & Pontem Brixelli expediuit. *Brixelli.* Contra verò tranſitum impedire conatus

tus eſt Bonacoſſa. Sed cum paucioribus, quàm opus foret, rem tentauit, & propterea cum ſuorum ſtrage repulſus eſt: & rei infeliciter geſtæ Poncinum monuit: atque, vt celeriter cum armata manu inſequeretur, effecit. Iam verò ad ripas Olij fluminis Aloyſius peruenerat: & cùm iam partem copiarum tranſmiſiſſet, eò magis obnoxius excipiendæ iniuriæ fuit. Irruente ferociter Poncino, fortiſſimus quiſque ex acie eius cecidit. Ipſe & cæteri, qui ſuperfuerunt, abiectis armis, equiſquè ſine ſeſſoribus relictis, per deuia & incognitos calles Brixiam euaſere. Poncinus & omnis turba victrix onuſta ſpolijs Hoſtium læti Cremonam rediere. His actis, Bononiam Gibertus Corrigius contendit: vbi conſenſu Etruſcarum Ciuitatum, Florentiæ, Senæ & & Peruſiæ, tum Populo Flaminiæ, Capitaneus & Signifer totius Guelphi Nominis creatur: milleque equites, & tria peditum millia attributa ei ſunt. Quo ornatus titulo Guaſtallam reuerſus, & Pado ponte iuncto Brixiam contendit. Madiorum Caſtella infeſtus aggreditur: Gaydum Oppidum expugnat ac diripit: ac cætera ita afflixit, vt inquieti quicquam ab Exulibus deinceps Brixia vix ſenſerit. Inde Bergomenſem Agrum populatur. Mox, docente Iacobo Caualcaboue, inſtructam eſſe Cremonæ occupandæ coniurationem; eò nocturno itinere proficiſcitur: & perfracto Vrbis muro intromiſere milites, vnaquè Portarum capta eſt. Et turba ingreſſa Potentiorum domos populatur: inde tenuiorum quoque opes inuaſit: ac omnia ſine diſcrimine confuſa ſunt: & cladem, qualem raro aliàs, peropulenta Ciuitas accepit. Poncinus cùm in tumultu & hoſtium manu cuncta eſſe perſpexiſſet; ab auerſa Porta emiſſus abijt. Caualcabos denuò Vrbis Dominium occipit. Inter hæc, vt certiori vinculo ſe inuicem tuerentur, Corrigius & Turrianus affinitatem contraxere: Symon, Giberti filius, filiam Franciſci Turriani eius, qui Guidone Mediolani Domino genitus fuerat, vxorem duxit. Et Vgutio Faſiolus, apud Scaligerum ſtipendia faciens, nihil magis animo agitabat, quàm vt in antiquum imperium Lucæ Piſarumuè rediret. Forteque ei oblata eſt occaſio conſpirandi cum Spineta Malaſpina: qui, non exiguæ auctoritatis vir, complura Oppida in Lunenſi poſſidebat, con moditatemquè ad occupandas Piſas allaturus videbatur. Nec ignaro Scaligero iſta agitabantur. Itaque, acceptis ab eo quatuorcentum equitibus, Parmam vſque Vgutio penetrauit. Sed non latuere doli. Piſani & Lucenſes iunctis armis præoccupandum Hoſtem decernunt: & conſcripto exercitu, ſummæ

rei

Ad Olij flumen.

Gibertus Corrigius Capitaneus vniuerſi Nominis Guelphi.

Cremona à Poncino ad Caualcabouem.

Affinitas Corrigij & Turriani.

Vgutio Faſiolus.

Spineta Malaſpina.

rei Ducem præficiunt Caſtrucium Caſtracanem Antelminellum, cuius originis & fortunæ mentionem ſupra habuimus. Is confeſtim Ditionem Spinetæ inuaſit, & breui Oppida omnia in poteſtatem redegit. Spoliatus fortunis Spineta, cum vxore & liberis in exilium abijt: ſicquè & Vgutionis conatus euanuere, & Caſtrucius ob rem benè geſtam conſenſu Optimatium Dominus & Protector Lucenſis Ciuitatis creatur. In cuius rei tempore non ignoro Blondum, & qui eum ſequuntur, diſcordare: exiſtimantes, eodem momento Caſtrucium imperium Lucenſe indeptum, quo, eiecto Vgutione, capitis periculo ereptus eſt. Sed triennium interceſſiſſe Chronica temporum illorum demonſtrant. Cæterùm in antiquiſſimarum rerum Monumentis legimus, Arcam Domini apud Hebræos quodam prælio ab hoſtibus captam atque abductam, peſtilentem & perniciabilem omnibus, ad quos peruenerit, fuiſſe, donec multo auro argentoquè ornata in locum ſuum remiſſa eſt. Phocenſes quoque in Græcia, occupato Delphici Apollinis Templo, ſacram omnem pecuniam ſuſtulerunt: quod quamquàm neceſſitate aliqua compulſi fecerunt; mox tamen, à Philippo Macedonum Rege deuicti, ſacrilegij pœnas dediſſe crediti ſunt. Apud Romanos quoque cùm Q. Cepio Conſul diripuiſſet Toloſanum Italiæ Oppidum, & multum auri in Templis repertum fuiſſet; quiſquis ex ea direptione aurum attigit, miſero cruciabiliquè exitu perijt. Et Pompeius Magnus......

Caſtrucius Antelminellus fit Dominus Luca.

Sacrilegia antiqua.

....

....

Tali fato exemplum his quoque temporibus contigit. Meminimus ſupra in rebus Longobardorum Regum, non mediocrem vim auri conditam Moguntiæ in Templo Diui Ioannis Baptiſtæ, curâ & diligentiâ Theodolindæ Reginæ. Ea, quantùm hactenùs viderim, religioſa & intacta manſit ad vſque Turrianorum tempora: qui, Regnum neceſſariâ impenſâ defenſuri, ſacro auro manum iniecêre, pignori fœneratoribus locauere: à quibus ad alios atque alios mercatores tranſiuit: obſeruatumquè eſt, eos omnes omnibus fortunis ſubinde excidiſſe. Abfuit autem per ſex & quadraginta annos: cùm demùm Matthæus Vicecomes admonitus, quorum in manibus Theſauri erant; eos perſoluto pretio redemit, atque liberaliter ad loculamenta ſua hoc Anno remiſit. Quod quò difficiliori tempore & rerum conditione perfecit, eò diuturniorem in Gente ſua fortunæ proſperitatem ſanciuit. Dum ea in Liguribus & Circumpadana

Theſauri Moguntia.

Italia

Canis Scaliger in Patauiny.

Italia geruntur, Canis Scaliger, animo agitans Patauinum Regnum, primæ occaſioni, quam nactus eſt, potiundi Oppido Monteſilice non defuit: eiuſquè Arcem per proditionem occupauit. Diſtat ea Patauio decem non ampliùs millibus paſſuum, loci natura & humana arte munita, propè inexpugnabilis. Frequenti colono habitatur. Planities ſubiacet vberrimi campi, à re ipſa Diuitis nuncupati. Nec aquarum calidarum thermæ deſunt. Inde tutò excurrendi in ſubiectam regionem cùm facultas foret; paulò pòſt Eſten & Montagnanam occupauit. Cumquè iam propiùs Vrbem exercitus euagaretur; ſuſpenſum demùm bellum eſt; &, inducijs factis, Veronam Canis redijt, graui relicta inter Patauinos Ciues diſcordia. Qui dum mutuis iniurijs & cædibus ſe conficiunt, id, quod Hoſtis optabat, peragebant. Sed non ita multò pòſt Canis bellum renouat: atque hoſtiliter diſcurſans, in omnem ætatem & ſexum gladios ſtringebat. Inopes rerum ſimul & conſilij Patauini de peregrino auxilio cogitabant. Cumquè alij Pontificem & Roberti Regis auctoritatem proponerent; Taruiſinorum ſententia fuit, vt Fredericum Auſtriæ Ducem potiùs eligerent; qui & propinquitate loci commodiùs adiri, & opinione Germanicæ Militiæ maiori terrori Aduerſarijs futurus videbatur. Ad hunc igitur miſſis Oratoribus, breui deditionem conficiunt iiſdem condictionibus, quibus & Taruiſini ſeſe eidem addixerant: & protinùs Vicarius datus, qui & Populum regeret, & Cani denunciaret, rem ſibi cum Duce Auſtriæ deinceps futuram. Sed id minimè curauit Canis: eòq; maioribus viribus bellum inſtaurat, quò potentiorem Hoſtem cognoſcebat. Iam Vrbem arcta obſidione premebat: cumquè propè eſſet, vt fame coacta deditionem faceret; importatis commeatibus extracta ſpes hominum eſt in aliquot menſes. Demumquè Comes Guriciæ, mille equitum præſidio accepto, tanta celeritate ſuperuenit, vt priùs Paduam ingrederetur, quàm eius aduentum Canis ſenſerit. Poſtero die in aciem deſcenſum eſt, & ſummis viribus pugnatum. Demùm Scaliger, mille & quingentis ſuorum deſideratis, & equo ipſi ſuffoſſo, cedere acie coactus eſt: Caſtraquè eius, rerum affatim plena, prædæ Hoſti ceſſere.

Fredericus Dux Auſtriæ.

His peractis, Guricius quaſi in liberatione Vrbis mandata adimpleuiſſet, ſequè vlteriùs infeſtum Cani non futurum oſtenderet; induciæ factæ ſunt; quibus permiſſum eſt Cani, quæ de Patauino Agro cepiſſet, retineret.

TRISTANI

TRISTANI CHALCI, MEDIOLANENSIS, HISTORIÆ PATRIÆ LIBER XXII.

EPITOME.

NVPTIAE Mediolani celebratæ, ac iuſtitium interea indictum. Nauus Vrbis Prætor cum Exercitu miſſus vltra Abduam, dum populatur, amittit filium. Robertus Rex apud Pontificem agit, vt Genua obſidione liberetur, vtquè Matthæus Vicecomes ab imperio Mediolanenſi deijciatur. Cardinalis vnius ad ipſum Legatione hoc in primis tentatum; ſed fruſtra. Veniendum igitur ad arma duxerunt. Miſſus eſt contra ipſum Exercitus: cuius Duces Philippus Valeſij Comes & Carolus Gallicius erant. His etiam Florentini acceſſere. Matthæus ex aduerſo Exercitum colligit non minorem. Philippus, ab Exulibus Papienſibus Papiam, à Turrianis Mediolanum auocatus, pecunia tandem illectus Vercellas petit contra Ticiones, illius Arcis poſſeſſores, quos ipſemet etiam Matthæus fouebat. Galli porrò, ad Colloquium cum Vicecomite congreſſi, ac partim rationibus partim auro perſuaſi, re infecta, redire in Galliam decreuerunt. Matthæus inde Ticiones enixiùs fouet, ac in tempore iuuat: cùmquè Seprium in Agrum ſeceſſiſſet, mox Mediolanum reuertit. Patauium ſub Vlrici Vvalſe regimine perſeuerat. Moritur Matthæi Vxor, iam decem liberorum mater. Ex his vnus Marcus, interceptis cibarijs, quæ Vercellas comportabantur, ipſamet etiam deinde potitur Vrbe: multoſquè hoſtium ad Matthæum patrem mittit: qui carceribus perpetuis addicti num-

quàm poſtea comparuerunt ; excepto Epiſcopo, inde fugâ elapſo. Pontifex interim ac Robertus Rex alterum deligunt Ducem belli contra Vicecomitem gerendi: Raymundum videlicet Cardonam. Marcum filium Matthæus illi opponit, tum & alios ſubmittit. Galeacius inter hæc Cremam obſidere meditatus, bellum inde Cremonam transferi: eamque demùm ad deditionem cöegit. Solemnes nuptiæ in Vrbe Parma celebratæ. Vergnſius Landus à Galeacio deficit. Priuatur inde Ripal â, Ditionis ſuæ Oppido, poſtquàm nihil auxilij à Beltrando reportaſſet Cardinali, ad quem confugerat. Idem certè Cardinalis interea Matthæum Eccleſiaſticis præceptis exagitat: vocatumquè vt cauſam, cuius accuſabatur, coràm dicat, nequè comparentem, diris deuouet: quinetiam propoſitis Indulgentijs ad arma contra ipſum ſuſcipienda Fideles ſolicitat: necnon etiam Interdicto Mediolanum ſubijcit. Fredericus quoque Auſtrius, in ipſum incitatus, milites iam miſerat; cùm Matthæus ad eum miſſa Legatione illes à ſe auertit; præterquamquòd in idipſum Nuncios ad Beltrandum & ad Scaligerum, apud quos alia molirentur, direxerat. Beltrandus conditiones pacis proponit; ſed eæ Matthæo non probantur: Sacerdotes aliquot Mediolano ad ſe accerſit; à Matthæo non grauatim dimittuntur; & cum mandatis, vt ſuo nomine Pontificem rogent, ne, quod contra Robertum Regem ipſe facit, ille vertat in ſui contumeliam: Epiſcopum Parmenſem mittit, qui Matthæi exploret voluntatem; Matthæus reuerenter illum adit: Matthæum denuò & filios Valentium ad cauſæ dictionem vocat; Matthæus Duodecim ex Primoribus Ciuitatis illuc mittit; qui, cùm Cardinalem audiuiſſent, pacem concluſere. Matthæus è propinquioribus Ciuitatibus amicos Proceres ad Conſilium conuocat. His etiam Galeacius ab Vrbe Placentiâ, relicto ibi Actio filio, Vrbiſque cùra Ciuibus commendata, ſuperuênit, Patrem animauit, & omnem negotij huius curam ſibi ſuſcepit. Matthæus ergo Templa interim reuerenter adibat, ſequè palàm & dictis & factis Catholicum, & ab omni hæreſeos labe immunem profitebatur. Cumquè Modöetiam perrexiſſet, vt Ioannis Baptiſtæ Templum reuerenter ſalutaret, ac Theſauros paulò ante à ſe pecunia ſua redemptos, illiquè reſtitutos recognoſceret; ibi languore correptus, indequè ad Creſcentiagi Cœnobium adſportatus, occubuit, ac ſine funeris pompa ſepultus eſt. Obitum tamen Galeacius tantiſper occultauit: eoquè iam tandem vulgate, Ciues ad Concionem vocat, communiquè conſenſu perpetuus & ipſe Vrbis Dominus declaratur. Eoſdem igitur & ipſe Oratores ad Beltrandum remittit; neque tamen quicquam interim remittit è cura belli, quod ad Baſſignanam contra Raymundum gerebatur. Atrox

illic

iſtic prælium, & vtrinque cædes; ſed Vicecomes tamen victor; Pacem Oratores paratam retulere; ſi Galeacius Dominio cederet. Quod quia ille detrectabat; acerbè de ipſo tota paſſim Vrbe plerique oblocuti. Varia interim prodigia in äere apparuerunt: neq; deerat, qui grauia imminere mala prædiceret. Vergusius Landus, acceptis à Beltrando præſertim ac Raymundo militibus, Placentiâ potitur: quæ Pontifici nunciata: res gratiſſima fuit. Modöetiam ſubinde occuparunt, quinetiam Mediolani ad ſuburbium Ticinenſe Caſtra locauerunt. Breuis tamen ibi mora, deficientibus cibarijs, & ingruente lue. Itaque Medöetiam ſeceſſum. Interea Mediolani ſeditio in Galeacium inualeſcit: & ille propterea ſemet ad Vrbem Laudam recipit: nouaquè Mediolani Adminiſtratio conſtituitur. Galeacio tamen multi auxiliares copias ſubmittunt: breuiq; ab ipſis Modöetia recuperatur. Quod Mediolanenſes ægerrimè ferentes, eandem protinùs Amicorum ope obſederunt, exeidioniquè tandem ac militum prædæ tradiderunt. Exinde tamen Mediolani metus ingens ac dubitatio, necnon etiam torpor & ſegnities & diſcordia inter ipſos etiam Coniuratos.

PRINCIPIO Anni Milleſimi treceteſimi vigeſimi celebratas Mediolani fuiſſe nuptias lego in Diarijs Iuriſperitorum: atq; ob Sacra connubialia ſuſpenſas in Foro fuiſſe cauſas. Arbitror, tunc Matthæi Vicecomitis Nurus iunctas Sponſis ſuis fuiſſe. Mox pridie Idus Februarias Paulus Arengerius Præturam Vrbanam iniuit. Qui Nonis Maij trans Abduam cum Exercitu miſſus, dum ſubiectum Romano Oppido Agrum populatur, Filium, egregiæ ſpei iuuenem, telo ictum amiſit. Relatus Mediolanum Adoleſcens, honorificè pro Patris dignitate tumulatur. Interea Robertus apud Pontificem agebat, vt Genua obſidione liberaretur, & Vicecomes Mediolanenſi tyrannide deijceretur. Duplex prouiſio decreta: altera, quæ ſcripto & Legatione; altera, quæ vi & armis conficeretur. Legatus in Italiam miſſus Beltrandus Poretus, Vir genere Pictauienſis, & Titulo Sancti Marci Presbyter Cardinalis Romanæ Eccleſiæ. Is Aſiam primò petijt: atque inde litteras & nuncios ad Matthæum mittit. Hortatur & ſuadet, vt Genuâ & finibus Ligurum penitùs abſtineat: tum cætera, quæ ex decre- 1320.

to Patrum Pontifici deberentur, præſtaret. Matthæus, quid ſibi in his Pontifex arroget, ignorare ſe, reſpondet. Notorium quidem Orbi eſſe, & à Maioribus ſe accepiſſe, vniuerſam Oram Liguſticam Imperatoriæ Ditionis eſſe: Mediolanum verò ipſum, propè pro monſtro ſibi videri, quòd quiſpiam Eccleſiaſticus aſſerere audeat: Cæſarem ſemper hîc cultum fuiſſe: &, quoad vires ſibi ſuppetent, ſe culturum. Si qua alia in re officium ſuum requiratur; libentiſſimè obſequuturum. Hæc vbi in Gallia renunciata ſunt, haud ſecùs accepta fuere, ac ſi extremæ contumaciæ reus Matthæus foret. Itaque omnium ſtudia ad belli conſilia conuerſa ſunt. Cuius ſummæ præficiuntur duo Duces, Philippus Valeſij Comes, & Carolus Callicius: ille Francorum Regis frater, hic ex altero Carolo eiuſdem nepos. Additus conſilio prudens & rebus geſtis clarus Berardus Margolius, Roxij Comes. Qui Auenione congregati auſpicia benè gerendæ rei, & titulum militiæ à Pontifice accepere. Ad mille autem equitum in Aſtam Iunio menſe deſcendêre, immenſo Guelphorum gaudio: nec diſpari honore acceptus ab iiſdem eſt Philippus. Qui, Principis Pedemontani amicitiam ante omnia aucupandam ratus, ſtatim illi donauit Sauignanum, ex Ditione Roberti Regis Oppidum. Quo facto multum de iudicio & exiſtimatione apud Italos amiſit: qui indignum cenſebant, ab homine peregrino, & alienis auſpicijs res gerente, Arces & Caſtella donari: & fines, quos augendos ſuſcipere debuiſſet, nondùm peritus locorum imminuere. Florentini quoque, eorum aduentu cognito, quantum poſſunt, militum contrahunt, auxilia à ſocijs accerſunt. Mille circiter equites coacti, & peditum longè maior numerus: qui in deſcenſu Apennini inuadere Vicecomitem iubentur: &, ſi poſſent, Philippo ſeſe coniungerent. Matthæus pariter omnia circumſpicere: ne impar viribus ſit, operam dare: ab Aretio & Luca & cæteris Cæſarei Nominis Amicis auxilia petere. Et vndique ad eum copiæ confluebant: & aderat Germanorum cohors, ex exercitu Henrici ſuperſtes, & Italicæ militiæ gnara, Luchinum & Stephanum filios his præficit. Galeacium à Placentia euocat: qui raptim montanam iuuentutem obarmat. Nouariam conuenire omnes iubentur. Iam Philippus, hoſtilium copiarum Ductor, Valentium venerat: & multitudine Competitorum, in diuerſas partes vocantium, in diuerſa animus eius diſtrahebatur. Ad eum enim, tamquàm Principem & Vniuerſalem Vicarium, hominum concurſus

fiebat.

fiebat. Papienſes Exules, vt rectà ſecùs Padi ripas Ticinum duceret: Turriani, vt Mediolanum potiùs appeteret; quòd caput eſſet, & proinde integris viris aggrediendum; inde omnia plana futura, & ad votum ſucceſſura. Sed cùm propinquitate loci, tum quòd decem millia aureum præſentis pecuniæ oblata ſunt, eum ad ſe auertit Symon Cotrobianus, Vercellenſis: qui Ticioni infeſtus, eum domo & finibus exturbare nitebatur. Tenebant autem Ticiones Arcem Vercellarum: ac, ne deficerent, Matthæus omni ope curabat: Exercitumquè ad ipſas Seſſitæ amnis ripas promouit. Allabitur mœnia fluuius: ſic intueri caſtra Amici pariter atque Hoſtes poterant, ac pro animorum habitu ſpem metum ex eo capere. Ad triginta enim hominum millia iam habebat. Quorum virtuti etſi ſatis confidere poterat; tamen nec ab occultis artibus, ſi qua auertere vim belli poſſet, Matthæus ceſſabat. Ac demùm pacis mentio Gallis placuit: veneruntquè Duces ipſi in Colloquium. Et prior Galeacius ſic verba fecit: Si in Orbe terræ ij, qui cæteris hominibus præſident, legibuſquè & imperijs Populos cohibent, intra muneris ſui fines manerent; profectò æquabiliùs conſtantiuſquè res humanæ ſeſe haberent; nec nunc Tibi grauis & periculoſi belli prouincia iniuncta foret; nec nos cogeremur arma ſumere, Exercitumquè ducere aduersùs Gallicam Gentem, cum cuius Regibus longa ſanctaquè amicitia, ac mutuis beneficijs aucta nobis intercedit. Patet & nos filij Nomen veſtrum, quotiens ex Gallia quiſpiam tranſiuit, propè religioſè coluimus. Cùm verò ad ſalutandum Patrem tuum, qui culmen Regni tenebat, veni; quàm benignè, quàm honeſtè exceptus fui? Certè, ſi cætera ignorantur; munera & militaria ornamenta, mihi in conſpectu totius Galliæ collata, ſatis declarant. Fratrem Carolum, qui nunc regnat, annos ab hinc circiter viginti Romam petentem, Mediolani comiter & honorificè excepimus. Abeuntem muneribus proſequuti, opportuna quoque itineri ſuppeditauimus. Nec iſta obijciendi beneficij gratià dicta putes. Tantùm vt ſcias, intercedere nobiſcum amicitiæ iura, non armorum, non vt inimicis noſtris morem gerens fines noſtros hoſtiliter inuadas. Dices, parendum Pontifici eſſe, cuius iuſſu Alpes ſuperatæ ſunt. Equidem, Pontificis numen in terris maximum & venerandum eſſe, non abnuerim. Sed & ipſe homo eſt, & falli iudicio poteſt; cùm præſertim factioſis hominibus Aula patet. Proinde videndum eſt, quàm ſit

æquum

æquum eius imperium, quàm iuſta in nos arma moueat? Procurationem in Longobardis Henricus Septimus, legitimo & ſolemni Cæſarum more Romæ coronatus, nobis tradidit: ſicquè eius iuſſu Mediolanenſi & cæteris Vrbibus præſidemus. Nullam Pontifici, aut Eccleſiaſticum Ordinem profitenti homini, iniuriam intulimus. Genuenſium tantùm Extorres, Popularium inſidijs domo pulſos, & à nobis opem implorantes, iuuimus. Quid hoc rei eſt? vt nos à Grege Chriſtiano exterminare Ioannes Vigeſimus-ſecundus debeat? Hocnè eſt Sacra attrectare? Templa ſpoliare? Virgines religioſas violare? Sedemnè Petri, & ipſam Vrbem Romam prædati tibi videmur? Et tamen Execrationes deteſtandas ac ignominiæ plenas in nos parare videtur: & Tui ad nos perdendos cum Exercitu mittendi auctor impulſorquè fuit. Cui quidem obtemperare cupimus, mandatiſquè parêre parati ſumus; modò tantiſper flectatur, & ab odio in nos concepto recedat; ne in ordinem nos deducat; inimicorum libidini ſubijciat, Cæſareo munere priuet, futuros ſimul ludibrio ijs, qui nos Patrio Solo euoluere ſtudent. Atque vt credas re ipſa, quæ dico, præſtare velle: iam ſpondeo, nos Fratre Rege, vel Te, diſceptatore de ijs, quæ in controuerſia ſunt, vſuros. Nunquàm auctoritatem veſtram, & quodcumque cenſueritis, defugiemus. Amplectere mentem hanc: & ſuſcipe caufam, quæſo, eorum, qui nihil hoſtile aduersùm vos cupimus, qui reſpectu Gentis veſtræ, & diligenti obſeruantia in Francorum Reges tenemur. Caue, quiſquam tibi perſuadeat, vt congredi prælio nobiſcum malis, qui inuiti aduersùs vos pugnamus: qui, in Patria arma tenentes, & ducere morâ ſedendoquè bellum poſſumus: & ſi quod detrimentum fortuna, quam non ignoro plurimùm in bello poſſe, attulerit; facilè reparare vires Exercitumquè reſtituere finitimorum auxilijs poſſumus. Tibi, in peregrina terra agenti, vnum aduerſum prælium totius belli finem afferet. Nam ſi quid alicunde expectas: ſi ab aliquo Italiæ angulo ſpe auxiliorum fouemini; ſcito, procul nimis eſſe triclinium iſtud à culina illa, vt dici apud nos ſolet. Longè diſtat Etruria à Salaſſis, Arnus à Seſſite, Florentia à Vercellis. Tota Longobardiæ longitudo, noſtris Amicorumquè noſtrorum ſepta armis, eorum abs Te copias intercludit. Præterea inops & ſibi diſcors Populus ſæpè maiora viribus promittere non erubeſcit. Efficax hæc oratio apud Philippum fuit, iuxtà æſtimantem & periculi ſui magnitu-

magnitudinem, & cauſæ apud ſuos iniquitatem. Ad hæc ingens vis auri, clanculùm data, molliuit animos. Itaque pax breui ſic facta, vt Philippus, & Margolius trans Alpes redirent, Corrobiano in tres menſes infeſtus Galeacius non foret. Reuerſis in Galliam Ducibus non mediocri vitio datum eſt; quòd, nullâ commiſsâ pugnâ, ac ne hoſtili quidem Terrâ aditâ, à negotio diſceſſiſſent. Reſpondit Philippus, nec ad tempus veniſſe auxilia Sociorum, nec pecuniam ad ſoluenda militibus ſtipendia datam: magiſq; ex vſu belli & Gallici Nominis dignitate fuiſſe, Exercitum ſeruare, quàm diſcrimini Martis & fortunæ varietati tot præſtantium virorum ſalutem obijcere. Philippo id tantùm profuit, quòd Regis frater erat. Margolio enim, auaritiæ & leuitatis ſummæ vel potiùs perfidiæ damnato, cum bonorum omnium mulcta, ignominioſa etiam mors irrogata eſt. Eorum digreſſu Symon Aduocatus cùm nulla ratione reconciliari Vicecomiti poſſet, per induciarum tempus Oppidum Corrobianum (vnde alterum illi cognomen) & partem Vrbis à ſe occupatam, præſidio valido armis commeatuquè munit. Contra Matthæus Ticionem enixiùs fouere: &, exacto trimeſtri, Marcum filium apertè in auxilium mittere. Ipſe interim, per Octobrem menſem in Agrum Seprium ſecedens, Neruianum & Angleriam petijt: moxquè ad Vrbem redijt. Per idem tempus Patauinam Vrbem obtinebat Vlricus Vvalſe, Præfectus Stiriæ, Frederici Romani Regis nomine. Hunc Canis Scaliger diu multumquè oppugnauit. Sed tandem ipſe ingenti prælio victus ceſſit: & Patauini leges, ad quarum normam viuerent, ab Vlrico accepere. Sequenti Anno 1321. Milleſimo trecenteſimo vigeſimoprimo domeſticum luctum Matthæus paſſus eſt, defuncta Coniuge eius, Bonacoſſa Burra, iam decem liberorum matre. Quorum quinque maſculorum ſupra infraquè mentionem habemus: fœminarum primam, Catherinam, matrimonio Albuini Scaligeri iunctam, ſupra ab hinc tres & viginti annos docuimus: reliquarum nuda tantùm nomina in Parentalibus libris, quos Sacerdotes ad anniuerſarias defunctorum expiationes ſeruant, inueni; adeo illas iniuria temporum obſcuras reddit. Floramonra & Margarita in Diui Franciſci, Achilla & Zacharina in Euſtorgij Aedibus, vbi & Mater, ſepultæ ſunt. Cæterùm interea procedebat obſidio Vercellenſis. Corrobianus ſpe propinquorum auxiliorum ſuos iam langueſcentes ſuſtentabat. Erant adhuc Valentij & in Bergolio

Alexan-

Alexandrino Hiſpani equites ſexcenti, præterea Itali multi, qui à Popularibus domo eiecti exulabant. Hi frumenta & cibaria contractis vndique plauſtris & iumentis imponunt, ac ea Vercellas ducere parant. Marcus, Matthæi filius, qui huic expeditioni præerat, per exploratores cognouit aduentantium numerum, vires, & impedimentorum magnitudinem. Fit eis obuiam cum Prætore Vrbano: qui recèns in ſupplementum attriti per hyemem exercitus egregiam bello manum aduxerat. Haud mora pugnæ, vbi in mutuum conſpectum ventum eſt, fuit: atque ex certamine ingens cædes edita. Petrus, Licorui Comes, ordidinem apud Aduerſarios ducebat. Hic ſtrenuè pugnanti Marco ſe opponit: &, niſi à ſuis deſtitutus fuiſſet, memorandum aliquid edidiſſet. Sed, equo ſuffoſſo, grauiter & ipſe vulneratus in terram euoluitur: cuius caſu trepidauit reliqua acies, tergaquè vniuerſi dedere. Trecenti & ampliùs cæſi, longè plures capti, commeatuum vis omnis direpta. Licoruus pro mortuo habitus tamdiu inter cadauera iacuit, donec, digreſſis Victoribus, tutò ſe conſurgere poſſe vidit: ſequè ad ſuos recepit. Hoc prælio Corrobianus, & cuncta Aduocatorum Factio adeò fracta animo eſt; vt, deſperata ſalute, ſupplices zonis collo demiſſis munito loco deſcenderint; &, veniam erratorum petentes, arbitrio Victoris ſe Arcemq; permiſerint. Marcus ex his Symonem ipſum, & Epiſcopum, duodecim præterea alios delegit: quos vinctos Prætori Mediolanenſi tradidit, ad Patrem ducendos. Matthæus eos perpetuis carceribus addixit: nec ampliùs poſtea comparuere, vno tantùm Epiſcopo excepto. Qui, cùm ex diuturna mora tœdio affecti cuſtodes largiùs potaſſent, dormirentquè profundè, tunicam & capitis tegumenta paleis oppleuit; & imaginem loco ſui inter dormientes collocat; ipſequè per latrinam elapſus euaſit. Amici deſcendentem mœnibus, lintre excipiunt, atque incolumem Bugiellam Oppidum perduxere. Receptis Vercellis Marcus Prætorem ex arbitrio imponit: & Ticiones, victoria exultantes, nec à cupiditate vlciſcendarum iniuriarum temperantes, altas opulentaſq; Aduocatorum domos inuadunt, bona diripiunt, ædificia igni ferroquè euaſtant, atq; euulſis fundamentis ſolo æquarunt. Ita perhoneſtâ ſui parte Vrbs clariſſima deformata eſt. Pontifex autem & Robertus, Philippianæ expeditionis ſpe fruſtrati, ſummam belli delegant Raymundo Cardonæ: cuius militaris virtus ſpectata paulò ante Genuæ fuerat. Is, haud ſanè fælicioribus, quàm

Philippus,

Philippus, auſpicijs electus, pridie Idus Maias Aſtam ſe contulit. Confluxere ſtatim ad eum Proceres Partium ſtudioſi, & mercenarij milites, & qui pro tuenda Factione in armis erant. Matthæus, aduentu noui Hoſtis audito, Marcum filium cum præſidio Alexandriam proficiſci iubet. Qui, traiecto Tanaro, Oppidum Quadraginta-Familiarum recipit, Solerienſium conterminos agros populatur. Contrà Aduerſariorum quingenti equites, à Valentio tranſmiſſi, Montem-Caſtellum diripiunt atque ſuccendunt. Mox Raymundus ipſe ſubſequutus Quadraginta-Familias expugnat: Germanos equites in præſidio captos abduxit. Acceſſit paulò pòſt nouus ex Gallia equitatus. Quibus auctus copijs Montem tranſgreditur, & Occimianum per deditionem recipit. Inde in Alexandrinos verſus, eorum agros euaſtat: vicinos Derthonenſes adoritur: ac Ponte-Curono Oppido (cui nomen præterlabens fluuius dedit) potitur. Trepidabant ergo Oppidani magnitudine detrimentorum: & noua conſilia capere ferebantur. Marcus ab Alexandria ſubitò, quas poteſt, copias contrahit: atque populabundo Hoſti occurrit. Sed in certamen vllum ventum non eſt; quia vterque, alterius opinione magna imbutus, mutuo metu ſeſe in caſtris continuit; & veluti defugientes conſpectum abiere. Ex itinere Raymundus Bacienorum agros populatus, tumultum in Oppido excitauit: ac breui ſine pugna eo potitur. Amici Vicecomitis in Arcem confugêre. Quibus vt auxilio foret, Stephanus copias continuò à Vercellis ac Socijs euocat. Matthæus inſuper Iacobum Iſeum, Prætorem Vrbis, è Mediolano ad eum mittit. Sed tranſire Padum, occupatis ab Hoſte clauſtris, non potuere. Itaque Stephanus, fruſtra perrumpere conatus, retroceſſit. In hoc diſcrimine rerum Matthæus Gerardinum Spinulam, virum opibus & vſu rei militaris ea tempeſtate clarum, accerſit: ſummumquè illi imperium aduersùs Cardonam tradit. Is, Stephano & Iſeo coniunctus, ſæpè quidem Hoſtem in certamen prouocauit. Sed elicere vnquàm non potuit; ſatis in præſenti actum exiſtimante Raymundo, ſi parta tueretur, & tranſitu Padi Inimicos arceret. Inter hæc Galeacius, Placentiæ agens, obſidendæ Cremæ negotium ſuſcepit. Socios habebat Poncinum Ponzonum, & Opizonum Landum, qui longè notior eſt fortuito cognomine, Verguſius paſſim nuncupatus. Sed cùm potiri Oppido non poſſet; Agrum euaſtat. Defenſores inerant Turrianus Patriarcha Aquileienſis & ſeptingenti à Brixia Cremonaquè viri. Tum

Galeacius bellum ad Cremonam transfert : ac, Caſtris ad Portas poſitis, eam vndique circumuallauit. Verguſius & Poncinus regionem populantur. Quos prædâ cohibere conatus Comes Sartyranæ, cum centum equitibus illis occurrit. Commiſſo certamine, maiori parte ſuorum amiſſa, ægrè cum paucis euaſit. Altera Hoſtium turba ex Cremenſi cum præda reuertebatur : in quos inuecti alacres ex recenti victoria Duces, facilè perturbarunt, & latè fugatos impedimentis omnibus ſpoliarunt. Amicolus Turrianus, & Maximus ab Eccleſia cognominatus, intercepti Placentiam ducuntur. Iam arcta erat Cremonæ obſidio : & fames Populum varia loqui cogebat. Iacobus Caualcabos, viribus diffiſus, clam cum pecunia egreſſus, Bononiam & ad Etruſcas Ciuitates abijt. Docet, quo ſumma rei loco ſita ſit, & quanti referat Cremonam amitti; poſſe tamen adhuc defendi, ſi celeriter auxilia ſubmittantur. Denique ſexcenti equites armati fuere, & ei attributi : ſimul Franciſcus Scottus, qui tunc Placentiâ exulabat, in ſocietatem aſſumptus. In Parmenſem Agrum conueniunt, imbuti ſpe Padum traijciendi per Ditionem Giberti Corrigij. Sed is præter opinionem ſpiritum diutino morbo conflictatus poſuit. Obijt autem quinto Kalendas Sextiles in Oppido Caſtronouo Corrigiorum. Ergo per montana circumflectentes, in Placentinum perueniunt : Oppidum Bardum circumſident. Sed Arcem fortiter Galeacij nomine tutatus eſt Nellus à Maſſa cognominatus. Reliquis Hoſtium incurſionibus Manfredus Landus occurrebat ; &, quantùm poterat, à præda arcebat. Caualcabos, vbi cognouit laxatam Cremonæ obſidionem, ab obſidione Bardi recedit : &, dum reliquæ acies ordine ſequerentur, ipſe cum viginti, aut paulò ampliùs, fortiſſimorum virorum præcedit : nec ita multò pòſt in exploratores inimicos incidit. Coactus cum pluribus inire certamen, ſtrenuè quidem aliquandiu dimicauit ; ſed nimia imparitas bellatorum obfuit. Cecidit grauiter vulneratus Ductor : & Parmam relatus, breui animam reddidit. Leonardus Arcellus, inter captiuos inuentus, Mediolanum perducitur. Hac cura liberatus Galeacius (nam cæteras copias ſubſequentes, Ductoris vulnere conſternatas, facilè profligauerat) Exercitum reducit Placentiam : &, acceptis à Patre in ſupplementum quatuor millibus peditum, & quingentis equitibus, per Decembrem Cremonæ obſidionem inſtaurat : clauſtra terrâ Padoquè occupat, ac præſidijs firmat. Nec receſſit, quamuis hyberna frigora vrgerent, & perincom-

modè

Digitized by Google

modè miles ſub pellibus & tentorijs duraret. Denique, appetente vere Anni Milleſimi trecenteſimi vigeſimi-ſecundi, Ciues, deſperato vndique auxilio, deditionem paciſcuntur. Peregrini omnes, ab auerſa Porta emiſſi, incolumes abire permiſſi ſunt. Galeacius, Vrbem pacato agmine ingreſſus, à vi & iniuria tutos Ciues præſtitit, ſtatumquè Ciuitatis ad arbitrium compoſuit, reditumquè cunctis Exulibus conceſſit, præterquàm nominis Caualcabouis. Reuerſus Placentiam, eò Beatricem vxorem cum Actio filio iam pubeſcente accerſiuit. Eodem tempore Parmæ perquàm celebres nuptiæ actæ ſunt. Ioannes Quilicus Sancto-Vitalis Vanninam filiam filio Vgolini Rubei Andreaſio deſpondit. Vniuerſa Nobilitas ad ſolemnia inuitata. Quadringentæ Matronæ honeſtæ cultæquè, Viri ſupra mille affuere. In Epiſcopalibus Aedibus prandium paratum eſt; quia priuata domus multitudinem conuiuarum non capiebat. Epularum omnifariàm mira abundantia, & ſupra modnm cenſus illius. Vergufius verò Landus, ſeu inuidiâ ſeu diffidentiâ potentiæ Galeacij, ab eo defecit. Sunt qui cupitam eidem putent fuiſſe Blanchinam Verguſij Vxorem, vocatamquè ab eo ad diuerſorium ſuum. At Matrona, pudicitiæ metuens, longum propinquorum ordinem duxit. Quos vt Galeacius conſpexit: Non opus erat (inquit) vt tot ſtipata Viris Matroniſquè accederes. Illa erubuit: &, ſe alio tempore venturam, reſpondit. Reuerſa domum conſcendit equos, & in tuta abijt. Ex eo veritus Galeacius, Verguſium non quieturum à turbulentis conſilijs; primùm prouidit, ne quid is maligni in finibus patrare poſſet; eripuitquè ei Ripaltam, Oppidum non procul Placentiâ ſitum. Sed mox eandem Verguſius per fraudem, & ſtudio inquilinorum adiutus, recuperat. Raptim contrahit agmen Galeacius, & Arcem naturâ propè inexpugnabilem circumſidet. Fames & rerum inopia mutare conſilium cöegit. Venturum ſe in poteſtatem Inimici, ſi in ea perſiſteret, Verguſius cognouit. Itaque, relictis qui eam cuſtodirent, clanculùm deſcendit, atque ad Cardinalem Beltrandum profectus eſt. A quo cùm nihil, vt in præſenti adiuuaretur, impetrauerit; ſpatium Galeacio cogendi obſeſſos ad deditionem Ripaltæ præbuit: quam irâ accenſus euerti ad fundamenta iuſſit. Interea Beltrandus Eccleſiaſticis imperijs Vicecomitem agitabat. Demùm Mediolanum venere clari Sacerdotes, Matthæo denunciantes, vt Aſtam ad Beltrandum, vel in Gallias ad Pontificem eat, 1322.

cauſam, cuius accuſabatur, coràm dicturus; quando eiuſmodi eſſet, vt per Nuncios aut Procuratores confici non poſſet: dieſquè ad id præſcripta. Excuſare Matthæus primò ætatem ſuam; quippe ſeptuagenarius longinqua itinera obire non poterat: deinde propinquiora Loca longè ſibi ſuſpecta eſſe; vt in quibus inimica Factio, & ij, cum quibus de imperio & vita dimicauerit, plurimùm poſſent. Dari ſibi verba, & Pontificiam eludi auctoritatem, arbitratus Beltrandus; Litteras Ioannis publicat; & pro Pontificali Aede ſubſtructo tabulato conſedit inter Aicardum Camedoiam titulo tenùs Mediolani Archiepiſcopum, & Bernabam Priorem Prouincialem Fraternitatis Prædicatorum, Pacem Vedanenſem, Iordanum Montecuchum, & Honeſtum Papienſem, Inquiſitores prauæ Hæreſeos: & alta voce recitato Verſiculo, Exvrgat Devs, et disipentvr inimici eivs, execrabiliter & acerbiſſimè in Matthæum & Filios inuecti ſunt: vocaruntquè ceu contemptores Deûm ad certam diem, ad purganda, quæ eis crimini dabantur. Alioquin pro impijs & nefarijs hominibus haberentur: cuicumque iniuriæ & probro obnoxij forent: denique commercio Chriſtiano eliminarentur. Poſtridie Kalendas Februarias ex eodem ſuggeſtu eadem repetita ſunt. Tum, ceu Res Chriſtiana ſummum in diſcrimen adducta foret, ſub Vexillum Sancti Petri vocati ſunt, quicumque dignitatem & opes Eccleſiæ ſaluas vellent, propoſita ſcelerum expiatione & æterni ſæculi fælicitate ijs, qui nomen in id (non ſecùs ac ſi aduersùs Saracenos pugnaretur) darent. Ingens numerus ea ratione arma tulit: & quamuis hyems egelida foret, eiectuſquè Bacienorum Oppido Raymundus eſſet; mox tamen Derthona cum Arce potitus per proditionem eſt; & Valentium profectus Beltrandus deteſtationes in Vicecomitem iterauit. Præfecturâ Magiſtratu iuriſdictione priuauit: igni & aqua interdixit: deuitari ab omnibus, ceu peſtem quandam, iuſſit. Id quod cùm in plurimis Roberto addictis Vrbibus, tum Genuæ, primo Ieiuniorum die factitatum eſt, frequente Populo Maiorem Ædem ſalutante. Sed paucos commouit in Matthæum execratio, arbitrantes, falsò eum inſimulari. Itaque & Edicta & promiſſam expiationem plurimi aſpernati ſunt: nec defuere qui Tabellas pro roſtris ſuſpenſas ſpiculis ſagittiſquè confixerint. Alij conſtantiores alacrioreſquè erga Matthæum facti ſunt; quoniam non de Religione Præceptiſuè diuinis agi, ſed de Longobardiæ Regno, nemo dubitabat.

Id quod etiam Franciſcus Petrarcha in Opuſculo, cui titulum non inſcripſit, declarauit: iniquum & prodigio ſimile eſſe teſtatus, Pontificem tanto ſtudio perdendæ Vrbis Ampliſſimæ Mediolani flagraſſe; quaſi Damaſcum vel Memphim debellandam ſuſcepiſſet. Sed non his contentus Ioannes, nouum Hoſtem ex altera parte, vt ancipiti bello faciliùs Matthæus opprimeretur, ſuſcitat. Contracta erat affinitas inter Robertum Regem & Fredericum Auſtrium, qui de Romano Regno cum Ludouico Bauaro contendebat: Namque huius Primogenito Soror Roberti nupſerat. Hoc iure, tum multa alia pollicendo Pontifex, vt arma Auſtrius in Vicecomitem, tamquàm omni diuino humanoquè præſidio priuatum, ſumeret, effecit. Præmiſſus eſt Henricus, Frederici frater, cum equitatu mille & quingentorum bellatorum: qui Tridentino ſaltu traſmiſſus, in Brixianum Agrum deſcendit tertio Idus Apriles, quo fortè die celebritas Palmarum apud Chriſtianos agebatur. Aggregati ſunt voluntarij milites ad duo millia, & vicinarum Vrbium Extorres, & reliquiæ Turrianorum circa Venetias exulantium. Pertimuit Matthæus, ab nouo & inexpectato Hoſte ſe peti: & plus oneris, quàm ferre poſſet, tibi cumulari. Præterea fremebant Populi interdictione Sacrorum; & quòd æterno deuoti ſupplicio viſitare Templa, mortuos pro more ſepelire non poſſent. Conſilium tempori reiquè haud incongruum cepit: & quo magis, quàm viribus, procellam imminentem diſcuſſit. Nuncios ad Beltrandum mittit, qui de compoſitione & concordia agerent: alios ad Scaligerum, qui Henricum quacumque arte auertere ſtuderet. Tertia item Legatio, ad Fredericum ipſum decreta, huiuſmodi mandata pertulit: Si, quorsùm tenderent præſentia Summi Sacerdotis ſtudia conatuſquè, perſpiceres Princeps Clariſſimè; haud profectò, opinamur, arma aduersùm nos hoc tempore miſiſſes; aut Henricus frater tuus bellum in Longobardis tuo iuſſu faceret. Prætenditur ab Apoſtolici Culminis Miniſtris, Tibiquè (vt audio) perſuaſum eſt, Matthæum Vicecomitem effectum eſſe contemptorem Dei, rebellem Eccleſiæ, hæreticum maximum fore, ac propterea ex mortalium conſortio exterminandum. Eiuſdem criminis contumaciæquè culpatur Ciuitas tota; quòd tamquàm fautrix & alumna impij hominis eum retineat, nec arma contrà capiat, atque ab ſe non eijciat. Sed ſit pax omnibus: quietæ aures veſtræ: & cum Communis Paſtoris venia fari pauca liceat. Longè alia in cauſa ſunt, Rex Auguſte, quàm quæ Tibi ſuggeſta

eſſe videmus. Matthæus non aduerſatur Religioni: non contradicit Numinibus, nec Præceptis Diuinis: Sacra non contemnit; immò ea omnia religioſiſſimè amplectitur, colit, veneratur, adorat. Et, vt omittamus reliqua, ſatis exempli eſt recentiſſimum illud & apud nos percelebre factum. Theſauros Moguntiacos ſuſtulerant priſci ex adytis Diui Ioannis Baptiſtæ: maximoquè in periculo quadraginta & ampliùs annis apud varios fœneratores verſati ſunt. Quos vbi Matthæus Vicecomes latitari compertum habuit; quamuis diutino bello preſſus, ſua tamen pecunia confeſtim redemit, ac integros in loculamenta antiqua reportari curauit. Hocnè eſt infidelis & Saraceni hominis, vt iſti vocant, argumentum? Minimè profectò. Quid ergo eſt? Nimirùm væſana cupiditate ardet, impotentiquè deſiderio tenetur Ioannes Vigeſimus-ſecundus toti dominandi Italiæ. Vellet per occaſionem contentionis veſtræ cum Ludouico Bauaro priuare Vos Regno Maiorum. Aſſerit enim, & toto Orbe vulgauit, vacare Regnum Romanum, & nullum Cæſarem iuſtè imperare: & in huiuſmodi controuerſia gubernationem Italiæ ad ſe ſpectare. Sic ergo & Tibi iniuriam facit: & per fauorem tuum à Germanis ad Gallos iura Auguſtorum transferre vellet. Id quod indicat vniuerſalis Procuratio Roberto Regi delegata: quem nobis Dominum imponere nititur. Huic cupiditati quia Matthæus reſiſtit: quia decedere Dominio Mediolani non vult: quia id ſe auctoribus Cæſaribus obtinere profitetur; iccircò hæreticus habetur, profanus eſt, & Chriſtum abnegat. O inclytam Pontificis curam! Qui inter Populos Chriſtiani Orbis nutrire pacem, Regum concordiam, & ſubditorum omnium beniuolentiam pari affectu amplecti deberet: is maximas ſeditiones turbas & bella concitat, factioneſquè fouet: & eum, cui Cæſarum Nomen inuiſum maximè eſt, tollit fauore, & alterum deprimit: denique Claues Petri, aperiendo Cælo datas, vexillo bellico pingendas, & Chriſtianis contra Chriſtianos ferendas tradit; & contra Hæreticos procedere ſe iactat: qui à Vobis, contra veſtros ac iura veſtra vt feratis arma, flagitare non erubuit. Sed vis ne Tu, Auguſte, Mediolanum petere? Mone, ſcribe ad Matthæum; iam tibi aperta planaquè omnia erunt. Vnâ litterarum ſignificatione & Coronam Regni & Regnum ipſum Longobardorum Matthæus & quinque generoſi filij Tibi tradent. Vtinam in cæteris tam quietum ſolidumquè conſtaret Imperium, quàm

Tibi

Tibi res noſtræ liberæ expeditæquè erunt. Profectò iam Vobis cunctâ triumpharetur Italiâ. Immenſæ ſunt Vicecomitis opes, clientelæ, fœdera, amicitiæ, exercitus inuicti: Ciuitas omnium rerum copiâ abundans, quæ gerendo bello neceſſariæ opportunæquè ſunt: &, quod omnia vincit, natiuus in Cæſarem Cæſariſquè Nuncios amor, & obſequendi affectio. Quare rogamus ac ſupplices petimus, arma tua à nobis auertas, Henricum reuoces; ne, dum fallacibus ſuaſoribus nimiùm credis, in Te ac tuos & iuris Cæſarei & Imperatoriæ poteſtatis excidium ruat. Mouit hæc oratio Fredericum: &, vt eadem ad Proceres referrentur, Concilium vocauit. Vniuerſi cenſuere, Cæſarum iura eſſe defendenda, neque vires Imperij eſſe negligendas: procul dubio in Vicecomite magnum momentum verti; eo pulſo, opes Regni, & exiſtimationem Imperij valde imminui; quare protegendum eum, & Gentem amicam ſeruari oportere. Ita confeſtim dimiſſi eum litteris nuncij Henricum monent, vt quàm honeſtè poſſet, ab incœpto ceſſaret, ac Exercitum in Germaniam reduceret. Ad hæc non leuis pecunia contributa eſt: & quinquaginta aureorum millia in viaticum Henrico depenſa. Qui ſtatim nectendo moras in negotijs, nec ea obeundo, quæ vſus belli poſcebat, ſuſpicionem mutati animi apud Hoſtes præbuit. Brixiani primi fraudem veriti colligere vaſa, domumquè abire. Hos inſequitur Henricus: &, ceu à deſertoribus proditus, ſoluendi Exercitum occaſionem habuit. Veronam profectus, à Scaligero comiter & honorificè accipitur: ac amplis muneribus donatus in Germaniam abijt. Cæterùm Beltrandus cùm arbitraretur, Matthæum ſeriò ad pacem inclinare: ac ita affectum, vt ad quaſcumque conditiones deſcenderet; Nuncios miſit, qui eas proponerent, ac ea ſuaderent, per quæ reconciliari Pontifici poſſet. Petebat autem, vt Matthæus Dominationi renunciaret, ac Ciuitas veniret in manum Pontificis, tantiſper paritura, donec vnus rebus præficeretur, quem Germani Proceres legiſſent, & Pontifex Apoſtolica auctoritate ratum feciſſet. Reddi præterea Vibibus captiuos, & Turrianos in ſua reſtitui, & in adminiſtrationem publici negotij conſortes recipi. Sed hæc Matthæo non placuerunt: & plurimorum animi offendebantur, ea poſtulari, quæ præſtare iniquum & periculoſiſſimum foret. Nam in imperium externi Regis concedere, & nouum in Italia Procuratorem conſtitui, quid, niſi omnia confundere, & mortalium

ſtatum

ſtatum perturbare eſt? Porrò Turrianos in Vrbem recipere, nil aliud eſſe, quàm intra viſcera extinctum ignem ſuſcitare, & Vrbem in proprias clades denuò obarmare; quando eò furoris ventum ſit, vt nulla ſolida pax ſperari ab his poſſit, quos ab inſidijs & fraudibus temperaturos, nuſquàm credibile ſit. Cùm talia paſſim obmurmurarentur; nihil certi reſponſum eſt. Tunc Beltrandus religioſos Patres, qui Mediolani perpetua Sacerdotiorum magiſteria gerebant, ad ſe vocat. Hi continuò Matthæo ſignificant, à quo vocati fuerint: & abeundi veniam petunt. Matthæus haud grauatim obſequitur. Inſuper Mandata addit: Rogarent Pontificem, ne in contumeliam ſuam verteret; ſi quid pro tuenda libertate, & ſalutis cauſâ aduersùs Robertum, vel cum maxima eius offenſa, actum eſt. Semper Romani Sacerdotis imperia & auctoritatem ſe plurimi feciſſe, & priuatis deſiderijs præuertiſſe. Satis intelligere, quàm turpe & ignominioſum ſit ei non parêre, qui in Terris vim Numinis habet, & non ſolùm hominibus viuis ſed animis quoque defunctorum imperat. Ac propterea, ne eius Citationes contemptæ videantur, omninò ſe facturum nunciarent, vt à crimine rebellionis atque impietatis abſoluatur. Grata hæc Beltrando fuere: atque ad explorandam Matthæi mentem Epiſcopum Parmenſem Mediolanum legat: qui metu Interdictorum ingreſſu Vrbis abſtinuit. Matthæus in Suburbanum illum reuerenter adijt: cui Epiſcopus conditiones narrat. Quarum ſumma eadem ferè erat, quæ ante propoſitæ ſunt. Poteſtati Pontificiæ permitti Rem Mediolanenſem oportere; quando morte Cæſaris per omne interregni tempus vniuerſa Italia Ditionis Pontificiæ facta cenſeatur. Tum æquum eſſe, vt Vicecomes opes & regnum, quod patruus Ottho beneficio & fauore Pontificum obtinuit, à Pontificibus agnoſcat: &, cùm illi exigunt, reddere debeat. Itaque obtemperandum mandatis eſſe, vt horrendis Vinculis exſoluatur, & Ciuitas Sacra recipiat. Aſtabant plerique ex Primoribus Vrbis. Quorum nonnulli, tœdio Execrationum affecti, parendum eſſe Pontifici, aiebant. Alij contraria dicere: Si Roberto, odium profitenti, ſubijcerentur, Exuleſquè in Vrbem recepti forent; nullam Ciuibus quietem futuram; crudeliora ab iratis Dominis, quàm à barbaris Tyrannis paſſuros. Vnus Franciſcus Garbagnates aduersùs poſtulata inſolentiùs loquutus fertur. Cui Epiſcopus adeò vehementer crucem & ignominioſam veſtem minatus eſt, vt pauens

&

& deiectus animi, qua conſueuerat, poſthac libertate vſus non ſit. Beltrandus, cùm nihil certi ab Epiſcopo reſponderetur, Matthæum denuò & Filios Valentium ad cauſæ dictionem vocat. Matthæus Duodecim ex Primoribus Ciuitatis deligit: quos, veluti totidem Ciuitatis lumina, ad extremam manum his negotijs imponendam mittit. Hi fuere duo Guilielmi Puſterleus & Caſates, Mucius Moguntiacus, Francinus Vicecomes, Andreas Hortus, Stephanus Vicomercatus, Riciardus Piroueneus, Otholinus Burrus, Lucas Cribellus, Imblauadus Mandellus, Bellinus Petra-ſancta. Qui Alexandriam primùm profecti, Marcum ibi ſalutarunt. Inde Valentium petitum. Beltrandus, Virorum numero & nobilitate motus, eis ab Oppido occurrit. Poſtridie, aſtantibus ſex Sacerdotibus, qui paucis ante diebus ad eum venerant, commemorat, quid iuris & poteſtatis Pontifex in Italiam haberet: & ſicuti Ciuitates etiam, quæ Cæſaribus addictæ videntur, eiuſdem Ditionis forent. Tum poſtulat, vt Matthæus, depoſito regno, procurationem ei tradat, qui à Pontifice delegaretur: Turriani in Patriam admitterentur: captiui relaxarentur. Hi autem nominatim erant Philipponus Languſcus, Antonius Fiſiraga, Symon Corrobianus, Amoratus Turrianus, & complures Alexandrini ex Gente, cui à Puteo cognomen inditum eſt. Poſt hæc Legatos ipſos ſic alloquutus Bertrandus fertur: Lætor equidem plurimùm, hodie mihi datum eſſe, vt ampliſſimos Ciuitatis Mediolanenſis Viros non ſolùm præſentes & de facie intuear, ſed etiam auctores & ſequeſtros componendæ pacis, & teterrimi belli finiendi habeam. Nam extra publicam cauſam omnes mihi fratrum inſtar chari eſtis: nec me latet, quàm diligentes Communis Matris Eccleſiæ cultores obſeruatoreſquè ſitis; quamuis paucorum reſpectus vos contrà niti palàm cogat. Nec contra vos Ciuitatemquè veſtram hæc arma parata ſunt. Vnus Matthæus tanti cauſa mali eſt: cui numquid mancipati eſtis? atque in illius ſeruitutem nati atque educati, ſine Vicecomite viuere ac Rempublicam adminiſtrare neſcietis? Iugum perpetuum cum æterna animarum poena ferre ita decretum vobis eſt? Abſit hoc à tot tantorumquè Ciuium prudentia. In manu veſtra eſt totius negotij ſumma. Ille, ſine conſilio, auxilio, opibus veſtris, durare non poteſt. Ite, conſpirate in vnum: atque animal malè conciliatum, hominem propudioſum, & monſtro in Eccleſia Dei ſimillimum extrudite: in vltimos terrarum fines depor-

tandum eijcite; niſi malit ſupplex Pontificem adire, pedemquè de more oſculari; qua ratione & illi & vobis pax parata eſt; & ſublatis Interdictis Sacra Vrbi reſtituentur. Ab hoc ſermone dimiſſi varia ſecum cogitare: tum ſenſim quiſque proximum interrogare, quid ſentiret: tandemquè in illius ſententiam deuenere: & reuerſi ad Cardinalem, pacem ex auctoritate ſua conficiunt. Quam vt intellexit Matthæus, quamuis ei non aſſentiretur; tamen ratam ſe habiturum dixit; ſi per eam ſaluus ipſe, ſalui Filij, ſaluæ opes forent. Dubitabat enim, eos in caput ſuum coniuraſſe. Cæterùm confectæ pacis famâ vulgatâ lætabunda Plebes per totam Vrbem diſcurrit. Matthæus verò curis anxius alia conſilia quærit. Propinquiorum Ciuitatum amicos Proceres ad ſe vocat: Galeacium filium, qui Placentiæ præerat: Riciardum Ticionem à Vercellis: Cacinum Torniellum à Nouaria: Franchinum Ruſcam à Como: & Girardum Laudenſem, Caſſini Comitem, cuius iam quadraginta annos Patriâ exulantis Pater in Prætura Piſana obierat. Iam cuncti præter Galeacium venerant. Qui in Conſilio admoti, vno ore acerbiùs voluntatem Pontificis inceſſere ac lacerare: &, omnia potiùs toleranda, aſſerere, quàm Transmontanorum libidini atque auaritiæ ſubijcerentur. Parciùs loquamini, inquit Matthæus. Si non perſonæ; ſaltem vos tangat Clauium reſpectus. Id Chriſti vexillum eſt. Ite: & decernite pacem, cui acquieſcere cuncti valeamus. Interea Galeacius, Patris litteris acceptis, componendos priùs Placentinorum animos, quàm ea Vrbe decederet, ſtatuit. Atque eos in primis in Concionem vocat, quorum operâ ac fauore Vrbem obtinuerat: & in hunc modum verba fecit: Quæ cauſa nunc me in Patriam vocet ac trahat, neminem veſtrum ignorare arbitror. Bellum à Pontifice indictum: immiſſi cum Exercitu prædones ad deuaſtandos fines: publicatæ Deteſtationes aduersùs nos Patrem exagitant. Qui quamuis ſenio grauetur; haud tamen ita confectus eſt, aut ita impos animi experſquè conſilij eſt, vt remedia malis inuenire neſciat. Quorum laborum vt ei ſocius ſim, Mediolanum petere conſtitui. Vobis Vrbem hanc pacatam relinquo. Actius filius Prætor cum cuſtodia præerit. Adoleſcens eſt; vos illum conſilio & cæteris muneribus iuuabitis. In manu noſtra ſunt Arces, Caſtella, Vici. Ab vno dumtaxat Verguſio Lando diligentiùs cauendum eſt: qui, quia ob ingenitam ſuperbiam pati amicitiam noſtram non poteſt, viuere

in

in exilio mauult: neque ceſſaturum à ſtruendis inſidijs doliſq; arbitror. Veſtrum autem erit diligenter ab eis proſpicere: atque in primis curare, ne milites noſtri longiùs abeant: etiam, ſi inſperatus Hoſtis fines inuaderet. Ad hæc Manfredus Landus: Conſilium tuum, Princeps humaniſſime, probamus omnes. Quocumquè libet, pergas licet ſecurus de noſtra fide. Prompti in omnem euentum & alacres futuri ſumus: nullum periculum, nullum diſcrimen recuſaturi. Actio ita ac Tibi parebimus. Fortunas ac vitam, ſi opus fuerit, exponemus in eius beneficium ac defenſionem. Gratias pro fide & liberali animo Galeacius egit: ac inſuper magna pollicitus, Mediolanum proficiſcitur. Cuius aduentu & dubiæ fidei Ciues exterrefacti ſunt, & amici confirmati ac lætati quamplurimùm. Ingreſſus ad Patrem, iam mœſtum & hæſitabundum, hortando monendoquè pellere animo curas iubet, ac procul negotijs viuere: ſibi onus relinqui; breui omnia ex dignitate & deſiderio euentura. Talibus Filij verbis atque animoſitate exhilaratus aliquantiſper Matthæus reſpirauit: libenterquè illi curam rerum ceſſit, ſubinde illum & virum & ſapientem eſſe dictitans. Ita ampliùs in Forum non venit; ſed Templa Araſquè adeundo animum laxabat: &, quantùm de ſe Inimici mentirentur, qui hæreſeos inſimulabant, docebat: ac ſubinde proſtratus alta voce intonabat, Credo in Deum, Patrem Omnipotentem, & reliqua, quæ in Apoſtolorum Symbolo habentur: ſubiungebatquè, Haec est Fides mea, qvam semper tenvi. Iuſſitquè hæc publicâ Tabulâ notari. Iuit deinde Moguntiam, Templumquè Ioannis Baptiſtæ reuerenter ſalutauit, & donaria paulò ante à ſe reſtituta recognouit. Hìc in languorem incidit: &, deficientibus viribus, in quod non longè diſtat Creſcentiagi Cœnobium defertur: atque ibi vitâ exceſsit octauo Kalendas Iulias, qui dies celebris anniuerſariâ memoriâ eiuſdem Diui Ioannis. Mors eius tantiſper occultata, dum Filij ea compararent, quæ firmandis opibus muniendoquè regno pertinebant. Sepultus quoque eſt ſine funeris pompa: & ſepulchrum ignotum manſit ob iram Pontificis: qui etiam mortuum vexauit: Populiſq; præcepit, vt oſſa eius eruerent, & trita in puluerem diſpergerent: pari deteſtatione alligando eos, qui, quo minùs id fieret, obſiſterent. Vnde & malè audire nec poſt fata quidem deſijt: aut quieſcere ab obtrectatoribus multos in annos Manes eius potuere. Nam & Antoninus Florenti-

rentinorum Archiepiſcopus, mentionem de eo faciens, MORTVVS EST (inquit) MATTHAEVS VICECOMES DE MEDIOLANO: ET ANIMA EIVS SEPVLTA EST IN INFERNO. Cæterùm Galeacius, vt eius mortẽ celaret, Medicos ſubinde in cubiculũ admittebat: remedia ceu ægroto parari curabat. Mox vulgato, eum defeciſſe; Ciues in Concionem vocat. Iuuabant Agnati: circumſtabat militaris manus, & mercenariorum præſidium. Hîc auctoritatem, quam Pater obtinuerat, permitti ſibi curauit. Conſenſere tam Plebei quàm Nobiles. Ita perpetuus Vrbis Dominus is declaratur: ſtatimquè eoſdem Oratores ad Beltrandum mittit, de pace acturos: cum mandatis, vt quàm æquiores fieri poſſet conditiones quærerent. Neque tamen ſtudium intermittebat à ſcribendo milite, & confirmandis Ducibus, qui ad Baſſignanam oppoſiti Raymundo belligerabant. Is Arcis muros tormentis excuſſerat, & munitionibus circumuallauerat: &, ne quid opis fluuio ad obſeſſos ſubueheretur, tranſuerſam catenam Pado obiecerat. Longiorem moram peroſi Marcus & Gerardinus naues, ab Papia Placentiaquè accerſitas, humeris hominum vehiculiſquè in ſuperiorem Padi partem tranſportant, & ſocijs naualibus complent. Tum terreſtri Exercitu inſtructo aggredi Hoſtem ſtatuunt. Duo millia & quingenti equites, peditum verò ad decem millia erant. Pridie Nonas Iulias ſecundo amne delapſa Claſſis naualem pugnam iniuit. Sed pauciores Vicecomitis à pluribus Hoſtium fuſi fugatiquè ſunt. Interim terreſtre quoque prælium cœptum eſt, & cominùs conſertis manibus certatum. Vir virum, pes pedem terebat. Ab hora nona in veſperam continuatæ cædes. Superior peditatu erat Marcus: egregiamquè manum ſibi ad ſubſidia ſeruauerat. Cum hac iam feſſis penè omnibus tranſuerſum in Hoſtium equitatum intulit: ſuffoſſiſquè equis militantes ſternit. Fuſa eſt eo impetu vniuerſa acies: & cædes magis, quàm pugna, ſubſequuta eſt. Multi capti ſpoliatiquè ſunt. Raymundus quoque ipſe captus eſt; ſed, cùm in amicorum manus incidiſſet, illicò emiſſus eſt. Ex eius verò Exercitu ſexcenti equi; viri, qui eſſent aliquo numero, circiter quadringenti deſiderati ſunt. Ex altera parte iniri certum non potuit. Plures tamen interfectos conuenit; quamuis victor Vicecomes apparuerit. Nam & caſtra Raymundi direpta ſunt, & obſeſſis in Arce miſſum auxilium: & cùm ſe parùm ibi tutum Raymundus exiſtimaret; noctu Valentium conceſſit, circiter mille equitibus

ad

ad defenſionem Baſſignanæ relictis. Tum Marcus arctiùs Oppidum cingit: & quamuis inopia rerum obſeſſos conficeret; haud tamen difficulter paciſcentibus deditionem pepercit; atque, abire qui maluerunt, incolumes præſtitit. Eius deditionis auctor perhibetur Petrus Valeſius, Ducis Auſtriæ Orator, qui pro Vicecomite militabat. Sic Baſſignana, penè amiſſa, retenta eſt. Inter hæc Oratores ad Beltrandum profecti reuertebantur. Qui ne Ticinum traijcerent, naues ad traiectum idoneas tolli Galeacius iuſſit. Compertum habebat, eos, tædio Execrationum & querimonijs Populi victos, cum Legato pepigiſſe, vt Dominium Vrbis penès Pontificem eſſet. Ita, ne ſuo ſermone Popularium animos auerterent, propiùs accedere prohibiti, Nouariam redeunt. Mox tamen Mediolanum admiſſi id, quod res erat, docent: Pacem paratam eſſe; ſi Galeacius Dominio cedat. Cui petitioni tantò difficiliùs is aſſentiebatur, quantò recenti victoriâ melior condictio ſua facta; & contrà deterior Hoſtium, qui clade debilitati non mediocriter credebantur. Ac proinde ſilentium omnibus imperat. Supprimi tamen non potuit, quin Relatio vulgaretur, & in circulis omniquè cœtu atque inter epulas liberiùs acerbequè de Galeacio homines obloquerentur. Vrgebat in primis Lodriſius Vicecomes: qui negabat, perpetuum bellum pro eo habendum, cum potentiſſimis Regibus inimicitias exercendas, & animas vltrò Inferis damnandas. Quibus vocibus multos ad noua aduersùs Galeacium conſilia ineunda permouit; vt eum regno & Vrbe extruderent. Sub idem tempus diuerſæ in aëre facies per nubila repræſentatæ ſunt: & quædam veluti capita hominum diſcurrebant nigra, alia alba: erant & rubra, quorum frontes albâ vittâ cingebantur. Haſtæ moueri, armatæ concurrere cohortes: ſcuta, galeæ, gladiorum ictus, iactuſquè telorum, & varij armorum ſonitus audiri. Ad hæc Sutor veterementarius, infimæ ſortis homo, in Oppido Moguntiæ & iam biennio ante dixerat, & nunc frequenter repetebat, externam venturam Gentem, non ex Italia modò, ſed ex Gallia Germaniaquè, qui Oppidum ſubiugarent, Populum maximis iniurijs afficerent, ad extremam inopiam redigerent. Iam video (inquit) pro pane & cibarijs lancea clipeo pugnari: alij incocta ex humeris baiulorum, alij ſemiuſtulata è clibano rapiunt: ruunt illi in cædes iuuenum ſeniorumquè: trahunt alij in ſtupra matronas virgineſquè: captiuitas vndique agitur: &, qui

qui captiuos redimat, non repetitur. Interrogatus, vnde prodigioſa iſta haberet, reſpondit: Admirabilis homo, cuius effigiem explicare nequeo, ſignificauit. Dum iſta computantes multorum animi exterriti forent; ecce nouum negotium à Placentia nunciatur. Vergufius Landus non ceſſauerat apud Raymundum Beltrandumquè iactare prædicarequè, ſi audiretur iuuareturquè, poſſe ſe rem præſentibus temporibus percommodam & eis æquè optabilem facere: Placentiam à Vicecomitis imperio ſe auerſurum: atque illinc nouum bellum ei illaturum: ſicquè ancipiti negotio illum ruiturum. Probato eius conſilio, dantur quot voluit milites: cum quibus dimiſſus Octobri menſe in Placentinum deſcendit. Adiunguntur ei Guelphi Papienſes, & Scotti, & Fulgoſij, alijquè Placentini extorres: Manfredus quoque cum eo coniurat. Aduentum Hoſtium ſentiens Beatrix cum Actio filio, Proceres in Conſilium vocat. Venere Manfredus Landus, ambiguæ fidei homo, tum Lancelotus Anguiſſola, Vbertinus Carius, & alij Primates. Omnes cenſuere, opponendum Inimico Exercitum, contrahendas vndecumque copias, dum prohiberetur, ne propiùs malum accederet. Quæ dum prouidentur, Manfredus, per ſpeciem defenſionis in Caſtrum Sancti Ioannis profectus, in diuerſas partes tranſit. Tunc deſcendente propiùs Vrbem Vergufio, Oppidani diuerſa ſentientes ad arma diſcurrunt. Tumultu & vario ſermone omnia compleri. Denique, nullo repugnante, altera Portarum effringitur: & Vergufius intromiſſus eſt. Quod vt ſenſit Beatrix, continuò Actium cum paucis equitibus dimittit: atque, vt inquiſitores retardaret, ingentem per ædes pecuniam ſpargit: & in ea colligenda occupati Hoſtes ſpatium elabendi Actio dedere. Nam is Fidentiolam, & inde Cremonam ſe contulit. Eundem mox ſequuta Mulier eſt: nec potuere non honorificè etiam Hoſtes eam ab Vrbe dimittere. Sic in Dominium Placentiæ reuerſus Vergufius, plenas lætitiæ & nouæ gratulationis ad amicos litteras dimittit. Pontificem in primis monuit, & Beltrandum Cardinalem: quem &, eò vt accederet, rogauit. Hucquè pergens Legatus, magno cum honore ac populi plauſu acceptus eſt: &, deditionem facientibus Ciuibus, omnia arbitrio Romani Pontificis permiſſa ſunt. Cui quàm grata hæc fuerint, operæ pretium eſt eius litteris cognoſcere: *IOANNES EPISCOPVS Opizoni Lando, dicto Vergufio, ſalutem. Quòd Vrbs Placentia ſit operâ*

& diligentiâ tuâ è faucibus nefarij Tyranni, & in paternæ lue iacentis, Galeacij Vicecomitis, eruta, & à turbulentis fœdiſquè diſſidijs ad pacem & Sanctæ Eccleſiæ cultum traducta; equidem vehementer lætamus; & immenſas Deo agentes gratias plurimùm gaudemus; & tibi pariter gratulamur; volumuſquè, non ſolùm dignas tali induſtria laudes feras, ſed paria merito præmia à Nobis expectes. Iamquè nunc piget, quòd iſtius Vrbis Sacerdotium optanti tibi vt Nepoti tuo conferamus, morem gerere in præſenti non poſſumus; tantiſper differre coacti ratione dignitatis Eccleſiæ, quæ neutiquàm proijcienda eſt, dum, quid is ætatis ſit, & quo ingenio polleat, exploremus. Nam horum nulla in literis tuis mentio eſt; nec aliunde in Aueniononenſi Ciuitate intelligere id licuit. Quòd ſi certiores quoquo modo reddamur, capacem eſſe Sacerdotij; pro certo habeto, non minùs libenter Nos, quàm tu auidè opies, Adoleſcentem ornaturos. Quòd ſi quapiam ex parte deficiat; nomina quemuis alium virum probum, & tibi optabilem; & gratiá ac beneficio noſtro expers non abibis. Reliquis litterarum tuarum particulis abundè Legatus noſter, qui iſtic in ſe præſenti eſt, reſpondebit. Ingratum tamen non erit, vt quàm ſæpiſſimè ad Nos de rebus publicis ſcribas. Vale. Tertio Nonas Nouembris, noſtri Pontificatus Anno ſeptimo. Potitus Placentiâ Beltrandus, vt amicam regionem Exercitu exoneraret, ſimul Aduerſarios grauiùs premeret, ad duo millia equitum cum innumero peditatu cis Padum Abduamquè miſit: qui breui Moguntiam Oppidum occupauere. Quod vt audijt Raymundus; confeſtim, relicta Derthonenſi Alexandrinaquè Ora, cis Ticinum cum ijs, quæ à clade ſuperfuerant, reliquijs exultans conuolauit; prædandoquè omnia, ad ipſa vſque Mediolani mœnia, infeſta fecit; atque in Ticinenſi Suburbio caſtra locauit. Obſtruxit tunc muro omnes Vrbis Portas Galeacius, vna Comenſi excepta, per quam commeare expedireque tali tempori neceſſaria poſſet. Iam Raymundi milites, victoriâ abuſi, circà omnia euaſtauerant: & ſibi ipſi inopiam frugum in Agro alioquin fertiliſſimo fecit intemperies barbarica. Qua coactus, ſimul quia lues morbi incurabilis Exercitum comprehendit, plurimiquè in dies moriebantur, Moguntiam conceſſit. Cuius digreſſu, veluti obſidione laxata, Ciuitas aliquantùm reſpirauit. Nihilominùs noui motus & cœpta iam in Vrbe certamina ſopita non ſunt. Franciſcus Garbagnates, iam Vicecomiti infenſus, Symonem Cribellum & Guilielmum Rugemontem è Burgundia, qui ſub Galeacio ordines peditum

duxerat

duxerat, peruertit. Quorum conſpirationi acceſſere Lodriſius ex Gente Vicecomitum Matthæi propinquus, & Ioannes Valoſius, homo Gallicus: qui, Turrianum cognomen vſurpans, aliquam cum prioribus Dominis ſibi cognationem aſſerebat. Magna quoque pars eorum, qui proximè Oratores ad Beltrandum iuerant, eis adiuncti ſunt: & tres Barbari, externorum militum Præfecti, Rogerius ab Oculo, Acquirantes Becchus, & Henricus Grueſten. Inteſtinum odium manifeſtamquè rebellionem ſentiens Galeacius, monet hortaturquè Amicos per litteras & nuncios, vt, depoſita ſimultate atque ira, concordes in fide manerent: neque deterreantur amiſſione Placentiæ; quando ea, non per vim, ſed dolo & proditione ſubtracta ſit; ſpeſquè ampla ſuperſit, non ſolùm eius recuperandæ, ſed longè maiora, debellatis Aduerſarijs, agendi. Sed hæc paucorum in corda deſcendêre. Plures obloqui, & metu expreſſa verba aſſerere. Denique ad contumelias & certamen ventum eſt. Galeacius vbi ſe à Popularibus pariter & Mercenarijs prodi vidit; cedens Patriâ, cum Fratribus Laudem conceſſit nono die Nouembris. Prætor quoque Vannes Lafrancus Piſanus, qui quindecim ante dies Magiſtratum inierat, eiectus eſt: atque in eius locum ſuffectus Rauicia Ruſconus: Capitaneus autem Populi dictus eſt Ioannes Valoſius. Tum effracti carceres, vt fit, præ lætitia: & dimiſſi captiui. Inter quos Antonius Fiſiraga, promiſſa barba & horrido ſqualore obſitus, euadere potuit; ſed dum quædam diligentiùs ſcrutatur, nouis Dominis ſuſpectus denuò in vincula conijcitur. Adminiſtrationi autem Reipublicæ, præter ſupranominatos, acceſſere duo Guilielmi Puſterleus & Caſates, Mucius Moguntiacus, Stephanus Vicomercatus, Imblauadus Mandellus, Riciardus Piroueneus, Caſtellanus Gluſſianus, & Ambroſius Abiatus. Cæterùm Galeacius, Laude à Lucio & Iacobo Viſtarinis benignè exceptus, armis opibuſquè iuuatur: atque ad Amicos ſcribens, vndique auxilia implorat. Quem vbi pulſum Mediolano vulgatum eſt; in Præfecturis & vicinis Oppidis tumultuarij congregari exercitus, & latronum aleatorumquè ſocietates coîre. Tignacha & Stracia Parauicini, ex Incinati tractu, vbi ſatis virium comparaſſe viſi ſunt, Moguntiam accerſuntur, atque Portas aperientibus Guelphis intromiſſi. Interim à Mediolano miſſus Paganus Caſates eòdem venit eo conſilio, vt Oppidum in fide & officio contineret. Sed excluſus,

domumquè

domumquè reuerſus, quid geſtum ſit, Lodriſio & Socijs rerum Arbitris renunciat. Hi confeſtim Amicos ad ſe vocant, & eos in primis, qui in finitimis Vrbibus gratia & opibus pollebant. Venere Franchinus Ruſca Comenſium primarius, & Cacinus Torniellus Nouariæ præpotens, & complures alij Gibellinæ Factionis ſtudioſi. Continuò Moguncia obſidetur: Nuncij ad Gucium Gauaciam rebellium principem mittuntur, petentes, Oppidum in fidem & obſequium Mediolanenſis Ciuitatis tradi; quando communis res ageretur; neque ſeiuncta ab Vrbe ſtare Moguncia poſſet, nec viuere conſueuiſſet. Acceſſere inter hæc ex finibus Bergomenſium & Cremenſium complures latrocinijs aſſueti: quorum duo duces Gaſparinus Sarrauallenſis, & Maximus ab Eccleſia. His Gucius multa præter ciuilem morem, & contra bonorum virorum voluntatem concedebat. Quippe illorum ope & armis fretus ſeſe Principem & Caput Populi agebat. Legatiſquè reſpondit, ſe Oppidum in manu ſua retenturum, donec præſentes motus certo ſtatu conquieuiſſent. Quòd ſi Lodriſius, & qui cum eo ſentiunt, publico commodo intenti eſſe volunt; ſe facilè cum eis conſenſurum: ſin aliter animati ſunt; ſe Oppidanorum ſuorum ſaluti, vt poſſet, conſulturum. Hoc ſuperbo & temerario hominis reſponſo exacerbati Præſides Reipublicæ Mediolanenſis, bellum aduersùs Mogunciam decreuere: atque, vt milites alacriùs in omne periculum irent, bona omnium, quæ per triduum auferri poſſent, in prædam concedunt; vni dumtaxat Aedi Diui Ioannis Baptiſtæ, ac Theſauris eius parci iuſſerunt. His pollicitationibus erectis omnium animis, frequentes in obſidionem iuere. Poſitiſquè Caſtris, foſſas tranſgredi, vallum conuellere, Hoſtem ſtationibus propellere. Nec ita multò pòſt turba illa aleatorum & lenonum Gucium deſtituit, atque Oppido ceſſit. Tunc hoſtilis Exercitus ingreſſus quoſcumque obuios trucidat: iuuenes & ſenes, paruulos & mulieres ſine diſcrimine obtruncant. Paſſim clamor ſtrepitus & vlulatus audiri: domus tam Guelphorum quàm Gibellinorum direptæ. Clades profectò ingens & aſpera. Spoliati hoc modo Oppidi Præturam Lodriſius Vicecomes excepit. Interea Mediolani torpor & ſegnities quædam ac diſcordia inter conſpiratos oritur. Inceſſit multorum animos ingens dubitatio, vel veriùs metus, ne per exilium Vicecomitum rursùs Turrianis Dominium pararetur. Accedebant minæ & terrores à Caſtrucio Caſtracane, Lucenſium Domino. Qui,

Galeacij amiciſſimus, maximo cum Exercitu venturum ſe in eius auxilium ſcribebat, & ſubinde per Nuncios repetebat. Nec deerat fama complurium aliorum, nutum illius expectantium. Quæ omnia animo reuoluens Franciſcus Garbagnates, Socios in arcanum vocat, ac talibus verbis alloquitur: Ignorare videmini, Patres Venerandi, Fratreſq; Optimi, quid rerum agatis, aut quid hoc tempus à vobis agendum poſtulet; adeò ſegniores facti eſtis, & nemo veſtrum in commune conſulit. Metus neſcio, an intempeſtiuus horror mentes veſtras occupauerit; & propterea diſtracti, periculiquè imminentis obliti eſtis. Seueriori cum homine contractæ nobis inimicitiæ, & ſumpta ſunt arma, quàm vt vlla venia aut reconciliatio certa cum eo ſperari poſsit.

Nec huius Hiſtoriæ plura in hoc Auctoris Autographo ſuperſunt.

TRISTANI

TRISTANI CHALCI,

MEDIOLANENSIS,

NVPTIÆ MEDIOLANENSIVM DVCVM:

ſiu:

Ioannis Galeacij cum Iſabella Aragona, Ferdidinandi Neapolitanorum Regis nepte.

EPITOME.

EIVSMODI Nuptiarum ſcriptio Ludouico Mariæ Sfortiæ dicata, earum auctori. Conſenſu Parentum condictæ iam fuerant ab infantia. Cùm verò celebrandis matura iam ætas eſſet, ad explorandum rursùs Neapolitani Regis animum miſſus hinc Ioannes Auguſtinus Chalcus, cum conſentire, renunciat. Honeſtior ad ipſum Legatio decreta, Hermes Sfortia Fælix, & Ioannes Franciſcus San-ſeuerinas: adiectiquè comites è Mediolanenſi Nobilitate ſex & triginta lectiſſimi Iuuenes. Lugubri tamen habitu eundum illac fuit propter Hippolitæ Sfortiæ obitum. Papiam conueniunt, inde Genuam: & quatuor item Genuenſium Legatis ſuperadditis conflatus quadringentorum circiter hominum comitatus Neapolim contendunt. Quantus interea Mediolani apparatus? In Arce Iouis, Principum domicilio: in incili foſſa, quæ Ticino deriuata pertinet ad moenia Vſque Arcis: & in Templo Maximo. Quantus item Vigleuani, Derthonæ, ad Sancti Nazarij Oppidum, ad Serramuallem, ad Buzallam, & alibi? quà videlicet Sponſæ tranſeundum & habitandum erat Genuam inter ac Mediolanum. Iam Neapoli,

poli, exigente conſenſum Archiepiſcopo, deſponſatio celebratur: eamquè luculenta laudat Oratione Antonius Triuultius, è Patritio Mediolanenſi Comenſis Epiſcopus, qui poſtea Cardinalis. Neapoli quoque Sponſa iam diſceſſerat; cùm ad Ciuitatem Veterem à Cardinali Aſcanio, Sponſi patruo, & alijs Præſulibus comitato, ſalutatur; magnifico illic apparatu excipienda, niſi vis ventorum importuna obſtitiſſet. Officioſi erga ipſam Incolæ Portus Herculis, Plumbini Princeps, Florentini; ſed præ illis Genuenſes; à quibus per aliquot etiam dies hoſpitio recepta, & ingenti cratere aureo donata. Genuâ progreſſæ, iamquè appropinquanti Derthonam Sponſus occurrit: ac Derthonæ apparatu nobiliſſimo Bergontius eos Botta excepit. Sponſus eam Vigleuanum præcedit, eidemquè poſtridie appropinquanti rursùs occurrit; noctemquè illic communi thalamo tranſigunt. Prægreſſo ſic etiam Mediolanum Sponſo, Mater eius ac Sorores plurimæquè nobiles Vrbis Matronæ Puellæquè ad Oppidum Abbiatum nauibus in occurſum Sponſæ procedunt, eademquè die Mediolanum reuertuntur. Mediolanum illa tandem venit, & apparatu planè regio excipitur. In Arcem primùm, deinde verò in Templum Maximum deducta, vel etiam Clero huc comitante. Inter Miſſarum ſolemnia, quæ Placentinus Epiſcopus celebrabat, connubium item ſolemniter à Sponſis celebratum, Epiſcopo Meleacenſi mutuum conſenſum exigente, ac pauca quædam, velut in Epithalamium, præfato. Dux inde binos creauit Equites: ac tandem reditum ad Arcem. Læta ibi omnia per ſex dies: multaq; interim dona Sponſæ allata: vaſq; præ cæteris omnibus nobiliſſimum, quod ex Foroliuio Caterina Riaria, Principis ſoror, mittebat. Dimiſſa ſic etiam ſubinde intra quatriduum eſt turba: & aliquot Matronis, Neapolim redeuntibus, data munera: necnon etiam viaticum è publica pecunia ſuppeditatum vſque ad mare.

Iſthæc autem à Triſtano Chalco ſcribebantur Anno Domini 1489. Idibus Februarijs.

AD

AD ILLVSTRISSIMVM ET INCLYTVM PRINCIPEM,

LVDOVICVM MARIAM SFORTIAM, BARII DVCEM,

TRISTANI CHALCI EPISTOLA.

MVlta præclarè & immortali nomine digna geſſiſti Ludouice Princeps Excellentiſſime, cùm cætero omni vitæ tuæ curriculo, tum poſteaquàm rerum noſtrarum gubernacula & moderationem ſuſtines. Neque ea ſatis pro re laudari poſſe arbitror, quæ, paterna pietate functus, Nepotis Principis curæ præſtare non deſinis. Regnum enim per ſe quidem opulentum, ſed tempeſtatibus & procellis agitatum, ita quietum tranquillumquè reddidiſti, adeoquè extuliſti, vt nec maiori vnquàm foris auctoritate, nec domi opibus & ædificiorum magnificentia magis floruerit. Quo etſi nihil maius dare poteras; non multò tamen id impar fuerit, quòd, quomodò etiam diuturnum foret, proſpexiſti. Accerſita namque eſt & Regina thori conſors iucundiſſima: qua & legitimè priùs, quàm aliunde quæſita, ſoboles propagaretur, & iam ille ipſe nobis oſtenderetur, qui tuis iiſdem auſpicijs in perpetuitatem rerum ſuccreſceret. Et hæ igitur Nuptiæ tuarum laudum non poſtrema in parte memorabuntur. Quarum imago etiam ne periret: cùm merito ornatu proſequi ipſe non poſſe confiderem; vt integra ſaltem res ipſa ac caſta habe-

retur,

retur, perficere pro mea in Sfortiacum Nomen reuerentia conatus ſum. Quare ſic cuncta ordine, quæ acta ſunt, ab initio ad extremum collegi, & media nouiſſimis coniunxi; vt paratam ſit facilè is inuenturus materiam, ſi quis paulò eruditior vberiori voluerit ſtylo celebrare. Quod Tibi priuatim dicare inſtituimus; vt, cuius auctoritate celebritas acta eſt, eiuſdem ſub nomine conſcripta publicetur. Hic, opinor, propriæ rei admonitus, nouiſſimarum quoque Nuptiarum, quibus & Tu maritum ſubieris, memoria ſubibit: & ſcripturâ fortaſſe etiam coniunctas eſſe oportere dixeris; ſicut nec tempore admodùm nec perſonis diſtinguntur. Et has igitur ſi reuoluere optaueris, ſtatim ſubieci.

TRISTANI

TRISTANI CHALCI.
MEDIOLANENSIS.
NVPTIÆ MEDIOLANENSIVM DVCVM.

CVM veterem affinitatem, mutuæquè amicitiæ iura, nouis nectenda vinculis cenſuiſſent Neapolitanorum Mediolanenſiumquè Principes; ab ipſa iam infantia conſenſu Parentum deſponſi futuro matrimonio fuerunt Ioannes Galeacius Sfortia Mediolanenſium Dux Sextus, & Iſabella Aragona Ferdinandi Regis neptis. Sed res nuptialis in commodius tempus & robuſtiores vtriuſque annos dilata eſt. Cùm ergo primos vterque nunc iuuentæ annos egregia corporis ſpecie & firmitate attingeret; committendum hoc omninò tempore coniugium viſum eſt. Sed quia in hoc explorandus primò Regis animus erat, quàm nunc ad matrimonij cauſam inclinaret; miſſus eſt ad eam rem agendam Anni ſuperioris menſe Auguſto Ornatiſſimus Adoleſceus, Ioannes Auguſtinus Chalcus, Bartholomæi Chalci principalium ſecretorum Magiſtri filius. Is breui conſentientem voto Regiam voluntatem renunciauit: peneſquè Mediolanenſem Principem eſſe ſignificat, vt, quandocumq; vellet, duceretur. Hinc grauior ſine mora Legatio decreta eſt: quæ ad ineundum coniugale fœdus & Sponſam deducendam mitteretur: Quæ cùm honeſtior fieri non poſſe videretur, quàm Ftatre ipſius Ducis præfecto; Hermæ Sfortiæ Fælici, & Ioanni Franciſco Sancto-Seuerinati Caiaciæ Comiti mandata ſumma negotij eſt. Iiſdem illuſtris comitatus adiectus, ſex & triginta lectiſſimorum Iuuenum, ex ipſa Mediolanenſi Nobilitate: qui vt Excellentiſſimo Principi in nuptiali celebritate quàm magnificentiſſimis modis reſponderent, quamquàm & pretioſos alioquin ac regales ex auro argentoquè textos amictus abundè ac quotidianum propè in vſum haberent; nouas tamen in tanta cauſa induendas veſtes ſtatuerunt. Itaque eniti quiſque certatim in proijciendis pecunijs, alij alijs pretioſiores ſuperbioreſquè exquirere, alij denuò ordiri texiquè iubere; quò cæteros vel æquarent cultu, vel exuperarent. Fuere qui vnâ manicâ ſeptem millium aureorum pretia geſtarunt. Videre fuit

Viros

Digitized by Google

Viros promiſſioribus tunicis textili auro argentouè, veluti totidem Reges, conſpicuos. Sed & eundem habitum multifariàm variantes, raſis alijs & leuigato operi ſimillimis, criſpis alijs pexis ac ſquammoſis, duplici etiam gradu ſuperfluente materia, quales bis ricios pannos vocare vulgus ſolet. Pectoris præterea ac colli ornamento ſolido ex auro torques pollicali craſſitudine, & tenuioribus interdùm annulis; ſed quæ multiplicabili tortu cæterarum ponderi certarent. Non minori ſtudio miniſtros quiſque ſuos exornat, nullum ſine holoſerica veſte ducturi: denos alij, duodecim alij, alij ſexdecim, vt numeroſas ſolent alere familias, veſtimentis nuptialibus induunt, additis etiam ſiniſtro brachio margaritis & gemmis, quales fuiſſe armillas apud Romanos ſuſpicari poſſumus. Nunquàm viſum ſpecioſius fuiſſe ſpectaculum tanto in itinere arbitrari licet, niſi lugubri habitu eundum fuiſſet. Recens id Hippolitæ Sfortiæ caſus cöegit: quæ, quòd & Sponſæ mater & Sponſo amita & ſocrus eadem fuit, quo tempore Ioannes Auguſtinus Chalcus in Legationem proficiſcebatur, mortua, vtramque Aulam funeſtauit. Pullæ igitur ipſis famuliſquè, vt atrati vbique apparerent, multiplicatâ & hinc impensâ, conficiendæ veſtes fuerunt: vt ſcilicet pretioſas illas Celebritatis tantùm ſolemnibus diebus oſtentarent. Sic inſtructi ornatiquè ad vndecimum Kalendas Decembres Ticinum (quam Vrbem Papiam inueterato iam vocabulo vocant) conuenire iubentur; vt inde Genuam vnà omnes peterent. Statutum namque fuit, vt Neapolim maritimo itinere tranſmitterentur; cùm id expeditius hyberno tempore maioriſquè celebritatis fore videretur. Et iuuari poterant tribus triremibus, tunc Neapolim renauigaturis: quas paulò ante ad maturandam Genuenſium deditionem aduexerat Franciſcus Paſtor, Regiæ Claſſis Præfectus: quibus totidem ex Genuenſibus ad comprehendendam multitudinem additis, ſex longarum nauium Claſſis inſtructa eſt. Genuam profecti, octiduum abſumpſerunt, ſecundos ventos expectantes: & interim Genuenſes quatuor Legatos inſtruxerunt, qui, vnà proficiſcentes, ſuam cum Duce Mediolani coniunctionem & obſequium teſtarentur. Fuit ergo vniuerſus hic comitatus hominum circiter quadringentorum: qui pridie Nonas Decembres, velis in altum datis, Genuâ ſoluerunt.

Interim Mediolani, vt nuptiæ honorificentiſſimæ fierent, procuratur. Arx in primis Iouis miris ſtudijs, vbi Principum domicilium eſt, exornatur. Triclinia cubiculaquè omnia

omnia renouato tectorio dealbantur: nouæ inædificantur contabulationes, in quibus Proceres regali more ab reliqua turba diſcreti epulentur: aureis vel argenteis ſupra caput extenſis operimentis, cæteri parietes aureis attaliciſquè ſtragulis conueſtiuntur: & cùm conclauia Matris Patrui Fratris Sororum Principis, alia aureis, argenteis alia atq; holoſericis operirentur; Genialis lectus in thalamo Sponſi coccineo lodice, & conopæo ſtratus fuit; cui circumdatus auro picturatus limbus viridantis coronamenti ſpeciem reddebat; affutis inſuper ex argento nudis infantulis, qui varia ludorum genera ætati accommodata imitarentur. Intra hæc quindecim Leones è margaritis puriſſimis concinnati ſpectabantur: quatuor in angulis, vnus in medio ſingularum trium partium, quibus eiuſmodi ſtragula diſtinguntur; hoc eſt, supernè, quâ conopæum fit; & iuxta caput ad murum; & quâ lectus ipſe contegitur. Area autem, quæ intröeuntibus atria aperit, à protecto ad imos parietes multiplicibus coronamentis veſtitur: quæ frondentibus ramis, topiaria arte concinnatis, vireſcebant. Integri orbes, ſemicirculiquè (& quæ varia eiuſmodi artifices excogitare ſolent) ſuſpenſi mira oculorum voluptate, tantam alieniſſima parte anni virentis frondis copiam viſentium: quam augebant interlucentia poma citrea, coronarijquè auri crepitantes bracteæ: his incluſa Principis domeſtica & Parentum ſubditarumquè Ciuitatum Inſignia, conſtipantibus ab vtroque latere Faunorum Nympharumquè de veteri fabuloſitate imaginibus. Ab altero compluuij capite, quod ſub diuo patet, excogitatum eſt noui generis tectum. Porticus id fuit, ramulis virentis iuniperi excitata, ſeptem fornicibus continuato opere, ac totidem columnis conſimili viriditate fabricatis: quæ res, præter iucunditatem aſpectus, gratiſſimum etiam latè odorem fundebat. Ipſorum fornicum tranſuerſarij liminareſquè arcus aureis faſciolis diſtincti: & in medio atque in capitellis tabellæ cum ſuperiorum Ducum imaginibus affixæ. Eodem tempore tectæ naues octo inſtruuntur: quibus ex Abiato Oppido per incilem foſſam, quæ Ticino deriuata ad mœnia vſq; Arcis pertinet, deueherentur: circumſeptæ & ornatæ ſunt domorum inſtar. Feneſtellis, quæ creberrimæ erant, obtenta ventis frigoriq; arcendo lintea ſpecularia, parietes intùs extraquè & laquearia coloribus illita: quæ partim vermiculatum opus mentiebantur, partim Ducum Inſignia oſtendebant. Superiora tecti coronabant herbeſcentes circuli, & denſæ corollæ ordine diſpoſitæ: & inter has columellæ candidatæ

cubitali longitudine, quibus infixa breuiuſcula Regis &
Reginæ ſigna, & è medio, veluti è nemore, procedens
Mauri hominis imago, altera manu clypeum iiſdem Inſi-
gnibus pictis, altera vexillum ingens Viperis Aquiliſquè co-
ruſcantibus ſuſtentabat: intùs contabulatæ aſſeribus ſtratæq;
tapetibus carinæ ſedilia ſericis velamentis operta. In
capitibus nauium, roſtrorum vice, ridiculæ effigies ma-
gnis malis ac ore latè dehiſcenti collocatæ. Prætoriæ
ſignum fuit in culmine pro Mauro homine galeatus Leo in
media flamma reſidens, qui ſtipite pendentes ſitulas erigit:
pro viridi circulorum ſerie circumdatum coccineum ſericum:
puppim ſpondas inferioraquè nauis pannus albus violaceo
colore intermixto ex veteri inſigni obtegebat.

Templum eſt media Vrbe noſtrati marmore extructum:
cuius quamquàm primus legatur auctor marmoreæ Tabellæ
inciſus Marcus Carretus, qui fundando operi quinque &
triginta aureorum nummum millia erogauerit; ſumma ta-
men gloriæ & cæteræ impenſæ laus ad Ioannem Ga-
leacium, Magni Matthæi pronepotem, & qui primus Ducis
nomen atque titulum in Gentem Vicecomitum tulit, refer-
tur; qui, ſtipe à Populo ingentibus ſtudijs aceruatim, vt
nunc quoque quotannis fit, collata, exquè ſua ipſe pecu-
nia addita, & locum cœpti fundamenti demutauit, & ædi-
ficationis conſilium atque Templi formam ampliauit; vt
eſſet centum columnarum, lapide pretioſo cæſim diminuto
ſterneretur, qualia pauimenta in ipſis iam Sanctuarijs varijs
in picturæ generibus diſcriminata cernimus. Centeſimus
& ſecundus actus eſt annus, ex quo iacta fundamenta fue-
re. Longitudo eſt brachiorum (vt præſenti vocabulo vtar)
ducentorum & quadraginta-octo; nam cubitos haud dixe-
rim, incertâ eius menſuræ his temporibus ratione. Lati-
tudo ſex & nonaginta, quinque Columnarum ordinibus
continuando fornici ſubeuntibus. Spatioſa quoque ante
Fani frontem area patet: in cuius ima parte, vt ad cætera
Templi ornamenta in nuptialibus Sacris aliquid extra quo-
tidianum aſpectum adijceretur, extructa eſt Porta trigemi-
na, Arcus triumphalis ſimilitudine, quâ euntes ad Tem-
plum tranſirent. In cuius protyro anteportali ſummo cum
decore viſebantur Sponſalia Franciſci Sfortiæ & Blancæ, Bel-
lũ Picens, recuperata Verona, Placentia expugnata, deuicta
in Pado Venetorum Claſſis, apud Carauagium nobilis vic-
toria, & Genuenſium deditio. Aſtabant præterea aliæ atq;
aliæ imagines. In culmine clypeum auratum, Aquilas &
Viperas

Digitized by Google

Viperas inſculptum, militari habitu ſtatuæ ſpectandum præbebant. Hinc ad proxima vſque Templi defiguntur duplici ordine pali, qui tranſuerſis lignis muniti expeditam ab incurſu multitudinis viam præſtarent: atque ornamenti cauſâ ſuperducti arcus, & adhibitæ columnæ iunipero rectæ, & cornua fictitia ad lilij formam reddendam bifariàm applicata. Vbi hæc ſepes deſinebat, Machina altera pro foribus Templi huiuſmodi extructa eſt. Circumſcripto loco latitudinis triginta brachiorum, octo in orbem columnæ triangulares ſunt excitatæ, cauatis modicè lateribus ad imaginem ſpecus arte reddendam: quibus nouem Muſæ, & Illuſtrium Virginum Imagines, eleganti prorsùs & abſoluta venuſtate fabricatæ, includebantur. Columnæ planis primùm pontibus, tum concameratis fornicibus committuntur. In his ſpatijs ingentes rotæ, hederaceis radijs contextæ, binis ſuſtentari Iuuenibus, verſicolore Sfortiano ſuccinctis, videbantur. Extra fornicem in angulis alatus Puer, volanti ſimilis, appictus. Supra hæc æquatur contabulatio, & tres columnarum ordines circumducuntur: quorum exterior breuioribus columellis ſubſidentibus pulchellam ſepem faciebat: duo reliqui periſtylum tranſcurſoriamquè ambulationem reddebant. Hinc teſtudo prægrandis hemiſpherij impoſita corpus in altitudinem quinquaginta brachiorum educit: cui nihil magis ſimile, quàm Pantheum Romanum: & quondàm Herculi, nunc Laurentio Martyri dicata Mediolani Aedes. Cæterùm pro imbricibus & tecto tonſilis iuniperus adhibita. Vt vera iam ſylua & natiuum arbuſtum credi poſſet, eadem intùs tota bicolori pictura alba & roſea diſtinguebatur. Cæteræ partes papyro variè coloratâ ſpectabantur. A Porta autem in Templi longitudine ad proximum vſq; maiori Aræ locum perducitur periſtylum ingens: ſeptemdecim paria columnarum æquè diſtantia in terram defiguntur, altitudinis atque latitudinis quantum eſt limen ipſum. Earum baſis primùm quadrata, mox rotunda, indè teretes ſurgunt haſtæ, ſtriatæ interdùm, & interim quadrifrontem Iani faciem gerentes: cæterùm ita elaboratæ, vt marmoreis ſimillimæ viderentur. His impoſitus longiſſimus fornix, minuſculis orbibus confectus, vireſcit: Ducalibus atque Regijs mira varietate Inſignibus inſertis: quibus intercurſantes rimulæ, veluti per retiaculum, in altiora Templi proſpectum tranſmittunt. Exin dependent à lateribus herbidi hemicycli, & integri orbes, ſpatijs diuiſi: in quibus incluſa grandioris formæ Inſignia cum Nympharum Cen-

taurorumquè imaginibus; qualem in Arce factam ſeriem; ſupra explicatum eſt. Ad periſtyli caput tabulatum leniter accliue aſſurgit, ad altitudinem ſtaturæ humanæ: quocum omnis latitudo interordinij columnarum & Altare tegeretur. Repoſita eſt Ara ſuo loco celebrandis Sacris: ac referta Cantoribus & Sacerdotum Choro ſubſelia: reliquum ſpatium Principibus Proceribuſquè & reliquis inuitatorum Ordinibus deſignatum. In ſuperiori parte abacus ingens erigitur, in quo argentea vaſa ſpectanda diſponerentur. Hæc quidem in Vrbe. Sed & Vigleuani quò primùm venturi, & Derthonæ quà tranſitus Genuâ redeuntibus erat, alij atque alij apparatus fieri. Et cùm in cæteris quoque manſionibus pro commoditate loci hoſpitia pararentur; vt ad Sanctum Nazarium Ciſpadanum Oppidum, & in Apennino ad Serramuallem, & Buzallam, totum penè iter Genuam vſque ſimillimum floruIento & conſito viridario effectum eſt.

Dum ſic ſtrenuè cuncta Mediolani & in Liguribus properantur, inter magnam omnium expectationem & vota nuncij afferuntur, Neapolim noſtros annauigaſſe: Sponſalia ad decimum Calendas Ianuarias fuiſſe celebrata, in quibus Mediolanenſium maximè ordo & pretioſa veſtis ſpectata fuerit. Deſponſationem Antonius Triuultius, Comenſis Epiſcopus, ex Primoribus Mediolanenſium, qui poſtea Cardinalis ab Alexandro Sexto Pontifice creatus eſt, tali Oratione laudauit:

Prudentiſſimè Te ſemper rebus tuis conſuluiſſe, Ferdinando Rex, atque proſpexiſſe cognouimus. Sed illud ſapienter etiam & omninò fæliciter feciſti, cùm ſocietatem & fœdus cum Franciſco Sfortia, Patre Patriæ noſtræ veriùs, quàm Duce, iunxiſti: eamquè amicitiam arctiſſima neceſſitudine firmaſti, domi recepta eius filia Hippolita, quæ, & Tibi nurus optima, & Alphonſo primogenito tuo ſanctiſſima integerrimaquè vxor, iucundiſſimos Nepotes Regniquè Succeſſores daret. Rursùs nunc quoquè ſapienter agi dicemus, cùm Hippolitæ filia Iſabella nouum multiplicandæ neceſſitudini vinculum Ioanni Galeacio Regulo noſtro acceſſitur. Huius namq; rei gratiâ huc tot Heroes, tot ex penitiori eius Aula Proceres conceſſimus, non tam mirantes, quàm comprobabundi ſenſum in vobis Ariſtotelici iudicij & ſapientiæ eſſe: qui ad ſummum rerum faſtigium tendenti Alexandro dixit, Amicitiam & neceſſitudinem Regi eſſe cum ijs comparandam, qui & non procul

abeſſent,

abeſſent, & eſſent potentiſsimi; vt alter alteri præſtò adeſſet, & mutuo præſidio facillimè eſſe poſſet. Nam cùm terrâ inter Vos per amiciſsimas & clientelis veſtris pleniſsimas Ciuitates, & ab Ethruria & Piceno vltrò citroquè tranſitus pateat; mari certè, cuius magna eſt portio tua in Ditione, Ferdinande, & reliqua pars omnis per recentem Genuenſium deditionem tota noſtra facta eſt, ita hæc duo Regna committuntur, vt finem vnius alterius terminos dicere poſsimus. Potentia verò quanta veſtra ſit, etſi ſingillatim multi experti ſunt; tamen cùm vires coniungitis, quid eſt ſub Cæli ambitu, quod ad nutum veſtrum non contremiſcat? Sed rem nuptialem proſequuturi, hæc vel omittamus, vel alium in locum differamus. De Matrimonio namquè dicendum eſt: quod tamen & modicè & ex Epiſcopali dignitate faciam. Atque ob id ex Diui Auguſtini verbo initium ducam. Qui ait, tria eſſe in Matrimonio tàm viro quàm vxori ſummè cuſtodienda: Fidem, Prolem, Sacramentum; vt Fidei ſit; ne alium aliamuè quis maritorum agnoſcat, Proles verò vt cum religione liberi ſuſcipiantur, & Chriſtianis moribus erudiantur atque educentur; nam in Sacramento illud intelligimus, vt ſemel conciliatum nunquàm diſiungatur Matrimonium, nec vllo diuortio nullo diſsidio aliò trahatur. Illud firmum fixumq; mentibus hæreat: QVOS DEVS CONIVNXIT, HOMO NON SEPARET. Quod verbum ſi piè & paulò altiùs introſpiciamus; non abſurdè dicemus, pertinere eam ſententiam ad animorum quoque & totius vitæ concordiam continuandam. Nam & quanta ſit huius vinculi dignitas, & quanti facinnda, vel ex eo colligimus; quòd huius Sacramenti certus auctor agnoſcitur vnus & ſummus Deus; qui etiam, quamquàm de virgine Chriſtus Ieſus naſceretur, iunctam viro tamen eſſe matrem voluit; & hic ipſe Deus noſter, inuitatus ad Nuptias, non modò libens affuit, ſed miraculo, aquâ in vinum verſâ, ornauit. Quid multa? Vetus eſt & protritum verbum, de antiquiſſimis ſacris Theſauris ſumptum: RELINQVET HOMO PATREM ET MATREM SVAM, ET ADHAEREBIT VXORI. Quæ cùm ita ſint, & monitis ipſis omni tempore conſentientiſſimos mores atque animos in Vobis videam; eſt, cur ad ea quoque, quæ reliqua ad perfectiſſimum Matrimonium conſtituendum requiruntur, intuenda procedam; pulchritudinem, genus, probitatem, diuitias; quæ tam abſoluta in Vobis perſpicimus, vt, quem anteponam, habeam neminem. Nam

&

& forma , qualis in Regibus eſſe debet, honeſtiſsima maieſtate auctoritateque ſua non caret: & ad virtutis inſtitutionem tales Vterque Veſtrum auctores ſortiti eſtis, vt nec meliores nec magis neceſſarios dare ne immortales quidem Dij potuiſſent. Tibi namque mater, ò Iſabella, contigit, cui parem in terris quando humani vel viderint vel viſuri ſint oculi, facilè non dixerim: talibus moribus & ſanctitate prædita, vt nullam Matronarum cedere, nullam Reginarum pudeat palmam de virtute, de innocentia, pietate, caſtimonia, omnium denique rerum temperantia, & humanitate deferre. Sponſus verò tuus, Ioannes Galeacius, cùm Reginæ matris, re non minùs quàm nomine Bonæ, optimis inſtititutionibus imbutus: primis deinde pueritiæ annis patruum inuenit, educatorem, atque interim procuratorem Regni, Ludouicum Sfortiam, quo nemo in terris prudentior nemo ſapientior adeò exiſtimetur, vt, ſiue pacem ſeu bella tractes, pro prouerbio paſsim circumferatur, diuino potiùs eum, quàm humano, conſilio vti. Porrò diuitiæ tam multæ inter Vos ſunt, vt & nemini inuideatis, &, cùm vultis, Cræſi quoque & Darij ſparſas vulgò opiniones rebus deprimatis. De genere quoque & nobilitate non eſt neceſſe multa repetere; cùm & omne nobilitatis nomen ſupergreſſa ſit in tota Hiſpania atque Italia Aragonum Familia; & Stirpi illuſtrandæ vnus ſufficere poſsit Alphonſus Rex, noſtra tempeſtate clariſsimus: quem Tu parentem, Ferdinande, Sponſæ noſtræ proauum præbes. Par eſt in ſponſi Domo gloria, nominato Franciſco Sfortia eius auo; niſi aliquid addat Stemma Vicecomitum, in quibus tot tantiquè Viri virtute clari referuntur. Nempe Magnum Matthæum cum quinque Liberis (vt duos Othones quampluresquè alios tranſeamus) cuilibet priſcorum Ducum rebus geſtis æquare licet. Ioannem vero Galeacium, qui primus Ducales Infulas Sceptrumquè Familiæ oſtendit, quis non admiratur? Hic cùm lariſsimum in Ciſalpina Gallia Ethruriaquè imperium teneret; vniuerſam penè Italiam Mediolanenſium Regno bello ſubiecit: pulcherrima Cœnobia, Templa auguſtiſsima fundauit: Curiæ formam dedit: Magiſtratibus & Populis iura praſcripſit, quibus non ſubdiri ſolùm paruerunt, ſed quibus propter æquiſsimas moderationes Ciuitas noſtra ſemper vixit, retinuit, vulgauit; vt & ab externis Nationibus appeterentur, ac diu crebræ vndique Legationes ad ea deſcribenda ventitarint. Huius Philippus filius cùm diſperſum

ex

ex Patris obitu imperium confirmaſſet; peregrinatione deinde Alphonſi Mediolanum veluti initium quoddam auſpicatiſsimumquè omen futuræ mox inter duo Regna neceſsitudini dediſſe videtur. Hic namquè pater eſt Blancæ, communis Tibi Sponſoquè tuo auiæ: quam ſi Virginem, fœminei ſexus Decus, & omnium, quæ ſint fuerint futuræquè ſint, Matronarum Ornamentum dixeris; parùm laudaſſe videaris. Ex hac & Franciſco Sfortia & Tibi mater eſt Hippolita, & Coniugi tuo pater Galeacius: qui, ducta ex Sabaudianis Francorumquè Regibus Bona vxore, Gentis neceſsitudines ampliauit. Hæc cùm ita ſint; nullum dubium eſt, quin fælix fortunatiſsimumquè inter Vos Connubium futurum ſit. Quod vt auſpicatiùs fiat: cùm iam me tempus admoneat, vt finem dicendi faciam; partes exigendi Conſenſus inter Sponſam & Sponſi Vicarium hunc Hermem grauiori Antiſtiti concedam, Vrbis veſtræ Archiepiſcopo, qui ſolemnibus verbis vtrumque roget.

Sicquè ingreſſus inibi Neapolitanus Præſul, pontificalibus ornamentis honeſtatus, ſponſalitium Votum ab Iſabella & Sponſi Vicario ſtipulatus, digito Sponſæ pronubum indidit annulum. Saltauerunt deinde modicè, Regina habitu Caſtulonenſi, & noua Sponſa Neapolitano. Illatum mox eſt ientaculum ex ſaccaro, in varias hominum ferarumquè imagines effigiato: quæ primò ad pompam circumlata, vt à Concione viſerentur, ſparſa per triclinium fuerunt. Tum retentis ad cœnam Herma & Sancto-Seuerinate Comite, cæteri ſua ad diuerſoria dimiſsi ſunt. Peractis deinde cæteris rebus, quæ ad nuptialia fœdera pertinerent, dicta profectionis eſt dies, & comitatus Sponſæ muliebris viriliſquè conſcriptus: qui cum calonibus & lixis, qui eius obſequio deſtinarentur, numero fuit hominum centum & triginta. Nam qui cuncta honeſtarent, quatuor omninò Illuſtres Viri cum Vxoribus additi ſunt: Antonius Picolomineus, Amalphiæ Dux, Vir non minùs humaniſsimis moribus, quàm Pontificis Pij conſanguinitate, clarus: poſt hunc Martinæ Conſæ & Potentiæ Comites. Fuit igitur vniuerſa multitudo quadringentorum ampliùs capitum: quorum causâ quatuor triremes priori Claſsi additæ, Duce Iuniore Villamarino. Ex omnibus munera nuptialia tulit Chalcus Auguſtinus, torquem aureum, auratumquè togæ pannum, ac ſericam veſtem cum equo & mula.

Paratis omnibus, ſoluerunt Neapoli ad tertium Calendas Ianuarias.

Ianuarias. Gaieta primus in terram digreſſus fuit: vbi quinque dies importunitate ventorum retenti ſunt: cùm bis interim conſcendiſſent, reiecti Nonis tandem Ianuarijs otta ſecundiore aura velificantes, altero die matutino ad Oppidum Ethruriæ, quam Ciuitatem Veterem vocant, appulerunt. Hîc Cardinalis Aſcanius, Sponſi patruus, expectabat, adductis ab Vrbe Roma tribus ex Summo illo Ordine Collegis, Petro Fuſienſi, Raphäele Sancti Georgij Riario, & Ioanne Iacobo Sclafenate: qui, quamquàm Mediolanenſi familiâ ſit, Parmenſis tamen Cardinalis ab Vrbis Epiſcopatu cognominatur. Cum ijs erant duo Protonotarij Ioannes Alimentus Niger Gubernator Vrbis Pontificis nomine, & Hiblatus Fliſcus Genuenſis. Magnifico igitur apparatu excepturus nauigantes erat Aſcanius. Sed, nihil ceſſante vento, minimum temporis intermittendum rati, ſex Antiſtites in Prætoriam nauim tranſgreſsi, ſalutatâ Sponsâ, docuerunt, quàm gratus eius aduentus, & quanto erga Mediolanenſem Ducem ſtudio ac fide afficerentur. Pauca præterea alia blanda & benigna verba addita ſunt. Tum, diſtributis abundè commeatibus obſonijſquè in naues, dimiſsi ſunt. Sole iam ad extremum diei inclinante, cùm Sponſa non paruo nauigationis tœdio affici videretur; ad Portum Herculis, Senenſium Ditionis, tantiſper in littore expoſita eſt, dum cœnaret. Hîc accolæ, officioſiores magis, quàm ditiores, munera, ſtudium & amorem Senenſium arguentia, attulerunt. Inde tota nocte continuata nauigatione, matutino Plumbini oram prætererunt, ſed non integra Claſſe. Hnc namque diuertit cum Neapolitana manu Amalphius ad Generum ſuum, Iacobum Quartum eius Oppidi Principem: qui quidem commodè & ampliter hoſpitia omnibus accipiendis, ſi deſcendiſſent, parauerat. Sex igitur tantùm, in quibus Sponſa cum Mediolanenſium Regulis vehebatur, triremes extremâ eius diei horâ Liburnum ſupra Piſas Portum delatæ ſunt. Aduentantibus obuiam ierunt quædam ex ipſo Portu naues: in quarum prima vectabantur Laurenti Medice è Florentia Filius, filiæ Nurus, & Gener: in altera tres Legati, vniuerſam Florentinam Ciuitatem repræſentantes: Iacobus Guizardinus, Petrus Philippus Pandulfinus, magnis & grauibus Legationibus apud Mediolanenſes noti: & Paulus Antonius Sodorinus, nobilitate & diuitijs inclytus. Ab ijs comiter inuitati, vt in terram deſcenderent, libenter aſſenſi ſunt, Iſabellâ præſertim maritimam iactationem

vltra

vltra non ferente. Hîc igitur lautiſsimè excepti: & intra pauxillum temporis mutata vi ventorum triduum remoratis ſuppeditarunt affatim cibaria Florentini, in omnes etiam naues præter reliqua munera diuiſis ſaccareis tragematis. Hinc, nuſquàm adhuc apparentibus quatuor illis, quæ ad Plumbinum deflexerant, Liguſticam oram præteruehi cœperunt tam ſecundâ fortunâ, vt intra quartam horam celeberrimum Veneris Portum, cui noui apud Scriptores nominis Oppidum Spedia impendet, peruenerint: ac ſubitò verſis ventis ira turbata maria ſunt, vt inde exitum temptare quatriduo auſi non ſint.

Sextodecimo Calendas Februarias Delphini Portum æquè celebrem attigerunt. Hîc cùm conſtitutum eſſet non ante proximum feſtum diem Genuam transmittere, quò honoraturis Liguribus morem gererent; minante poſtmodùm aduerſam tempeſtatem Cælo, primo quoque tempore transmittendum ſtatuêre.

Poſtera igitur luce digreſsi, Genuenſem Portum meridiano tempore inuehuntur: ex cuius mole pons ligneus longè in mare porrigebatur, quò aſcenſus in terram eſſet conſtratus laneis pannis villoſiſquè tapetibus & frondibus ac cirrorum copia ornatus. Huc appulſis non confeſtim exire naui licuit: ſed (quæ anni mora viſa eſt) quoniam ex improuiſo & præter conſtitutam horam aderant; ſuaſi ſunt expectare in nauibus, dum conuocarentur Principes & ornarentur Matronæ, quæ officij causâ eò præmiſſæ fuerant. Interim & feſto ſonitu tintinnabulorum, & clangoribus tubarum, bombardarumquè & ſcloporum horriſono crepitu cuncta perſonare cœperunt: Vrbs, littora, maria, cælum omne reboare. Et dum huc atque illuc diſcurſatur, Populus ad ſpectaculum effuſus & molem ipſam Portus & litus omne ita repleuerat, vt non Claſsis modò proſpectantibus è terra, ſed terra omnis circa referta turbâ ſpectaculo nauigantibus eſſet. Tandem igitur, iam Sole in occaſum vergente, proceſſerunt inſigni ordine: Fredericus Sancto-Seuerinus Maleucenſis Epiſcopus, Rodulphus Gonziagha, Annibal Bentiuolus è Bononia, alijq; inſignes Proceres Mediolano profecti: Matronæquè lectiſsimæ, Beatrix Eſtenſis, Chriſeis Sforria, Diana vxor Comitis Caiaciæ: quibus præ multitudine vix patuit iter ad naues. Procedentem è naui Sponſam, mediam exceperunt leuir Hermes, & Genuæ Procurator Auguſtinus Adurnus, geſtantibus ſupra capita

vmbellam nobiliſsimis Patribus è Senatu Genuenſi. Incredibilis fuit vis turbæ, tota Vrbe concurrentis, ac de feneſtris proſpectantis. Sed illud præſertim ingentis ſtudij viſum eſt, quòd plenis hoc modo vicis, feneſtris, tectiſq; quatuor condenſatiſsimæ honeſtiſsimarum mulierum cateruæ per manſiones triuiorum diſpoſitæ ſunt, quæ tranſeunti Reginæ & capita inclinarent, & dextram prehenſarent. Vt verò ad Palatium ventum eſt, alterius propè Vrbis opes patuerunt. Ad ſcalas Magiſtratus ipſi, qui Antiani nuncupabantur, expectabant. Aderat & alter muliebris chorus; quas ad ducentas fuiſſe, creditum eſt, monilibus gemmis margaritis ſerica veſte cultiſsimas: à quibus viſendo ordine in cubiculum deducta eſt. Eius aduentus ſignificatio Principi, qui tum Vigleuani trans Ticinum agebat, intra horas tres reddita eſt, duplicatis non ſolùm tabellariorum ſtationibus, ſed & bombardis in iugo montium diſpoſitis, quarum bombo gradatim excepto à proximo quoque ſignum redderetur. Intra quatriduum Derthonam cum Ludouico patruo, & cæteris Principibus, qui ad ornandas nuptias venerant, proficiſcitur, tamquam ibi eo tempore Coniugem accepturus. Sed nunciata eſt ſubinde paulò importunior eius valitudo, quòd moleſtiæ non parum ſtomacho, & dolores nauigationis titubatio importauerat. Ex quo effectum eſt, vt Genuæ ſubſiſteret ad nonum vſque Calendas Februarias: quo die omni demùm ægritudine leuata diſceſſit.

Interim autem Genuenſes, præter cibariam impenſam, quam abundè & lautè primo aduentu ſuppeditarunt, cratera ingentem ex ſolido auro dono dederunt.

Genuâ profecti, noctem Buzalæ & in Vico Furnariorum, diuiſis ob inopiam tectorum copijs, egerunt. Serraualle inde ab Ioanne Spinulà luculento apparatu excipiuntur. Mox Derthonam appropinquanti obuiam Sponſus cum Patruo & Proceribus omniquè Aula factus, ex equo per cœnoſam atque ex continenti imbre marcidam viam data reditaquè ſalute: cùm illa deoſculandæ patrio more manui inclinaret, os ori adiungere Princeps conatus eſt; ſed ferociente equo ſpes fruſtrata. Sic conuerſi, Vrbem inuecti ſunt. Hic viæ omnes opere topiario ita ornatæ, vicatim oſtiatimquè ſuſpenſa virens materia, feſtæquè frondes; vt geſtire parietes, ridere cuncta, inanima etiam ipſa applaudere viderentur. Hinc giganteæ imagines, illinc

varij Herculis labores & lucta cum Antæo: in medio autem ædium cauo, vbi Principum diuerſorium fuit, grandior coloſſus ſpectabatur. Equeſtris ſtatua erat, Aethiopis capite, albicantibus veſtibus, clypeo & acinace accincta: quæ intranti Sponſæ admoto ſponte brachio viſa eſt & denudaſſe caput, & inclinans ſalutaſſe. Incluſus furtim puer ingenioſo id machinamento gubernabat: quin & Hymenæos verſus ex ore equitis cantare doctus erat. Sed, turbante pluuia, maluerunt iamdudùm madidi concedere in tecta, quàm intempeſtiuis voculis aures præbere. Hic omnia peripetaſmatis & ſtragula veſte operta fuere. Congeſſerat eò vnus Ciuis ex Mediolano, Bergontius Botta, quicquid tapetium & aulæorum vel emi, vel ab amicis mutuari colligiquè, non Mediolani ſolùm, ſed vicinis quoque ex Vrbibus potuit. Hic namque & latifundia in Derthonenſi poſſidet, & fratrem habet eius Vrbis Epiſcopum: præterea ſummo ingenio & induſtria vir, ab ipſa iuuenta apud Illuſtriſsimos Principes honeſtiſſimum inter Præfectos Aerarij locum meritus, non in paternas tantùm opes ſucceſſit; ſed ipſiùs quoque honoris dignitatem aſſequutus eſt. Igitur Reges ſuos domi excepturus, regiâ munificentiâ nuptiarum præſertim tempore agendum ratus, & ea, quæ ſupra dicta ſunt, comparauerat, & tria cubicula tota ſerico texit, vnum candido, coccineo alterum, alterum viridi, aſcriptis etiam qui Inſignia Principum diſtinguerent Verſiculis Epigrammatiſquè, tum Latinis, tum populari iſta, qua nunc vulgò Itali vtimur, Lingua elegantiſſimè ſcriptis.

Cùm hora refocillandarum potu virium appeteret; cœna expediri cœpta eſt, quæ reliquam omnem opulentiam & luxum ſupergredi viſa eſt. Eius nullum ferculum illatum eſt, quod non hiſtrio mimus & cantor cum apta ad rem ipſam fabula, ex veteri Hiſtoria & priſcorum Pöetarum fabulamentis petita, anteceſſerit. Iaſon ex Colcho aureum vellus tulit. Docuit Phœbus, quanta arte vitulum fratri Apollini, Admeti armenta cuſtodienti, ſuffuratus ſit, vt delicatiſſimas has epulas carne ornaret. Diana Actæonem in ceruum mutatum adduxit: explicataquè ſuæ in eum iræ cauſa, nullum nobilius eſſe feræ ex homine transformatæ ſepulchrum probauit, quàm Iſabellæ ſponſæ vtriculum. Orpheus ſe modò in Apennino vagantem, dum vxoris Eurydices caſum defleret, audiuiſſe narrat de

Digitized by Google

ſuperbiſſimo Nuptiarum apparatu; quæ in deuexo Montis factitarentur: ad has viſendas cùm deſcenderet, ad lyræ harmoniam aduolaſſe aues: è quibus, quas captauerit, offert. Atalanta caput apri Calidonij per tot ſæcula aſſeruatum huic cœnæ exhibuit, præfata, illuſtris ſe id victoriæ inter totius Græciæ iuuentutem partæ, ſignum atque honorem virtutibus excellentiſſimis Sponſæ libenter ac ſponte cedere. Cùm autem ſexto loco pauo coctus inferretur; prægreſſa Iris, Iunonis nuncia, currum tractum à chariſſimis eius auibus, quarum initium mutatus fuerit Argus, obtulit. Reliquum deinde eiuſdem apri truncum Theſeus, & cæteri nobiliſſimæ expeditionis magis, quàm venationis, ſocij attulerunt, non ſine ſignificatione ereptæ ſibi gloriæ falſo Meleagri iudicio. Tum Hebe, filia Iouis, & pocillatrix; nectar & ambroſiam de Deorum menſa attulit. Apicius quoque ille popinarum artifex è Campis Elyſijs exquiſitiſſimi luxus condimenta, ac ex ſaccaro & lacte mellitum ſaporem miſit. Paſtores Arcadiæ, ſermone ipſo ruſticano audiendi, maſſam lactis, Panos Dei manibus coactam, dederunt. Vertumnus & Pomona vim ſe arboribus adhibuiſſe dixerunt; vt, quamuis parte anni aliena, poma tamen edere maturarent, quibus & ipſi ſecundam menſam ornarent. Nec Naiades, Fonticulorumquè omnes Dij Deæquè, ſine munuſculis venerunt. Glaucus è maritimis fluctibus ſalſa piſcium genera: Padus cum Abdua & Ticino è dulcioribus aquis mitiores ſuauioreſquè aduexerunt. Venit quoque Syluanus è Lacu Verbano: qui, annoſa eius grauitate excuſata, ſe miſſum cum eius muneribus dixit. Idem Larius Lacus fecit, qui Comum alluit. Syrenem Vliſſes, cuius ex inſidijs aſtu effugerit, aduexit, ac dono dedit; quòd, perſpecta fortitudine ac ſapientia Puellæ, nullum in ea vertatur periculum, ne quid blandis Monſtri fallacijs capiatur. Sublatis menſis, accommodatiſſima præſenti rei fabula inducta eſt. Ingreſſus primò Orpheus, Græcanico habitu ornatus, atque laureatus, Hymenæum ad cytharam citauit. Is, incedens turba puerorum Cupidinis ſpecie ornatorum comitatus, introiuit: qui alternis Epigrammatis Hymenæa cantitabant. Tum tres Charites, vno concinctæ cingulo, triangularem in formam verſæ, in mutuum aſpectum ſe ſtatuerunt: aptoſquè Verſiculos earum poſtrema recitauit. Has Fides coniugalis ſubſequuta

eſt,

eſt, candidâ veſte obtecta, dextrâ candidiſſimum lepuſculum, ſiniſtrâ torquem iaſpidum geſtans, ac ardenti corde officia ſua indicans: quæ poſtquàm ſeſe Sponſæ dedidit; Mercurius, talaribus & caduceo inſignis, Cælo deuolauit, Famamquè introduxit. Pennata ea Virgo fuit, Virgilium inter & Liuium poſita: quæ, vires & magnitudinem ſuam enarrans, docuit, ſe boni ac mali pariter æternam nunciam eſſe. In eandem mox ſententiam Vates Latinum carmen cecinit. Tum inceſſit Semiramis, turbâ impudicarum mulierum comitata, vt Helenâ, Medeâ, Cleopatrâ: quas, ſcelera ſua aperire incipientes, coniugalis confeſtim Fides coarguit, vetuitquè, impuro ſermone ſanctiſſimas Nuptias caſtiſſimaſquè mentes polluì profanariquè: eaſquè cœtu quamprimùm faceſſere iuſſit. In contumaces incitauit Cupidinum manum: qui ſtatim intentis facibus, quas accenſas geſtabant, impetum in eas fecerunt: aduſtiſquè velamentis, magno tumultu triclinio exturbarunt. Succeſſit ergo honeſtarum chorus, & eæ quæ illuſtria ſanctitatis exempla fuerunt: Lucretia, Penelope, Scytarum Regina Thomaris, Iudith, Portia, Sulpicia: quæ ſingulæ priùs Carminibus, caſtimonia matronaliquè ſanctitate è moribus & vita ſua commendatis, in ſtudia Iſabellæ, quæ ſanctiora ne optari quidem fas ſit, ita collaudantes euaſerunt, vt ſuam quæque ei palmam deferret. Seuerè actis intulit poſtremò riſus occaſionem aduectus pando Silenus aſello: qui, ſiue re ipſa vinolentus, ſiue ebrium ſimularet, & qui ſomno vinceretur, ruinam è iumento medio in hominum conſpectu dedit. Hæc, ſumma arte & venuſtate acta, iucundiſſima voluptate aſtantes affecerunt. Sed, abſumpta per hæc magna noctis parte, cubitum cuncti diſcretis cubilibus conceſſerunt.

Poſtero mane, ſalutatâ Sponſâ, Principes cum Duce Vigleuanum reuenerunt, quò altero poſtmodùm die ipſa ſecutura eſſet: & aduentans, eadem pompâ, quâ ad Derthonam, occurſata fuit. Hic ex more Galeacij patris poſt ſaltationum cantationumquè voluptates, quæ in quintam ferè noctis horam protractæ ſunt, geniali thoro collocatæ Virgini communis cum Viro nox fuit. Quarto Calendas Februarias, relictâ item Vigleuani Coniuge, Dux Mediolanum profectus inſtituit, vt ſequenti ſtatim die Mater Sororeſquè venientem Abiate viſerent. Id vt honoratiùs præſtaretur, inuitatæ ſunt primariæ Vrbis Matronæ,

Puellæquè

Puellæquè nobiliores. Aurora igitur oriente, Claſſem conſcendit illuſtris Matronarum comitatus: & cùm eam diem vnà inter congratulationes & veteris ac nouæ coniunctionis commemorationem egiſſent; imminente mox veſpera, relictis Iſabellæ buccinatoria & duabus alijs nauibus, Mediolanum renauigarunt. Cùm ita eius aduentus appropinquaret; Mediolani vrgere architecti, operarijs inſtare præfecti, incendere fabrûm ſtudia, vt cœpta iam opera perficerentur. Alij confractas inſtaurare vias, cœno alij diligenter emundare, denique totâ Vrbe cuncta feruere ſtrepitu feſtinantium.

Iam illuceſcebant fælices Calendæ: quo die conſtitutum erat, vt Vrbem noua Nupta inueheretur. Tum matutino tempore Blanca & Anna, Principis ſorores, cum Matronis claſſem iterùm conſcendunt. Sponſam ad quintum ab Vrbe lapidem obuiam habent. Paulò pòſt aſſequitur Ludouicus Sfortia: tranſgreſſiſquè omnibus Primarijs in Prætorium nauigium, obuerſis proris iter Mediolanum pertendunt. Interea in Arcis leporario campo ſecùs fluminis ripam introëunti ad ſiniſtram diſpoſitæ armatorum acies, quæ Principem alioquin cuſtodiæ causâ ſequi ſolent. Iam appetebat hora diei ſexta: & ſuperatas à Nauigantibus eſſe binas cataractas; quæ in propinqua Vrbis regione fluentem è ſuperiori loco aquam retentant, nunciatur.

Dux ergo ab Arce deſcendens, ad caput Fluminis ſubſtitit: vbi verum Mediolanenſis Aulæ ſplendorem contemplari atque perſpicere fuit. Quingenti Purpurati bini inceſſerunt, mirandum vel ordine ipſo ſplendorem dignitatemquè præ ſe ferentes. Nemo enim non ſericatus, multi aurati, plures argentati atque torquati fuere. Iam in ordinem veniebat fulgor ille pompaticus, Neapolitanæ Legationis causâ comparatus. Intranti igitur Reginæ hæc vno tempore oſtentata. Applicata ad terram Naui, muliebris deſcendit turba: tum Sponſa, manu Viri capta, inter clangores tubarum ac ſclopos tormentorum, ab totis propugnaculis crepitantium, deducitur in Arcem. Ad ſcalas atrij Bona ſocrus, altero Matronarum choro ſtipata, amplexu oſculoquè excepit, & ad genialem vſque thalamum deduxit.

Poſtero die cùm more ſolemni Chriſtianorum ad ſalutandum in Aedem Pontificalem Deum ire decreuiſſent; ad cætera ornamenta hæc à Ciuibus ſummo ſtudio addita.

Totæ

Digitized by Google

Totæ viæ, ab Regia ipſa per mediam Arcem mediamquè Vrbem ad Arcum vſque triumphalem in Atea Templi, perpetuo vmbraculo laneo ſunt tectæ, & parieres omnes vtrinque omnium circa domorum peripetaſmatis veſtiti: quod pro miraculo propè habitum eſt, tantam eiuſmodi ſtragulorum copiam tali tempore inueniri potuiſſe; cùm & incredibilem vim exhauſiſſet Derthonenſis appararus, nondùm reportatus; & rot in Arce rriclinia operta; & vrbani Proceres, qui aduenas hoſpitio accipiebant, ſua ſuis ornandis domibus retentauiſſent. Portæ præterea, oſtia, & feneſtræ vbique topiarijs operibus adornatæ: & cùm Signa Ducum vbique ſuſpenderentur, familiare etiam ſuæ quiſque domus admiſceri gaudebat. Inter hæc religio quoque adhibita. Nam vt ad officium conuenirent, Religioſorum omnis Ordo inuitatur. Quare, orta luce, mutatis pridianæ pompæ veſtimentis, coire ad Arcem Aulici Principeſquè & Matronæ, tantis opibus onuſtæ, quantas vix capere oculi intuendo poſſent. Sed vnæ formoſum ante alias & totidem Dearum comparatione ſpectaculum feciſſe viſæ ſunt Ioannis Bonromei Comitis Filiæ & Nurus: quæ, exuperantiſsima corporis ſpecie præditæ, cùm præeuntem in curru hoſpitam Amalpbij Ducis Vxorem in equis ipſæ ferocibus ſedentes ſequerentur, pari paſſu & ornamento, pari aurearum tunicarum acu ſuperbiſsimè pictarum incedebant, monilibus toto pectore & gemmis ac margaritis collo capite & totis brachijs collucenribus. Iam quinta agebatur ab orto Sole hora: iam plena compita turbâ, & ingentia viarum ſpatia & omnium veſtibula ædium tabernæquè viris matribus pueris nuptis innuptiſq; puellis refertæ: & venerabilis Sacerdotum ſeries, propter eandem viam ab Arce ad Templum vſque protenſa, reuerendam tranſeuntibus maieſtatem præbebat; cùm prodiere Purpuratorum cateruæ & Principum ordines cum Sponſa; Sponſuſquè dexteriori à parte ſequens; equis omnes vecti. Sponſæ ornatus fuit aurea veſtis, infra mammas defalcati denudatiquè pectoris: crines nigelli, nuſquàm ſparſi, ſed in longam teretemquè formam contricati per terga demittebantur, margaritis gemmiſquè onuſti. Stipatorum vice ductandis equi habenis duo adhibiti ſunt huius Regni clariſsima Lumina, Comes idem Ioannes Bonromeus & Ioannes Franciſcus Palauicinus: qui præter inclytam Gentis nobilitatem, corporum etiam forma & aurearum

togarum

togarum ornamento in pedeſtri officio ſpectabiles fuere. Vmbellam candidam, argentatis haſtis præfixam, geſtarunt primò Medici: rarum in hac Vrbe, nec niſi ſolemnitatis causâ vſurpatum habitum induti: togas ſcilicet purpureas, à ſumma humerorum ad imos cubitos inuerſis pellibus tectas: tegumentum etiam capitis eodem modo variatum. Similia quoque indumenta Iuriſconſultorum Collegio fuere: qui ad Portam Templi, idem officium obituri, expectabant. Nam qui interim ab Area Arcis, vbi Medici ponebant, ad locum vſque Iureconſultorum idem munus præſtarent, euocati ſunt è ſingulis Vrbis regionibus octoni honeſtiſſimi Viri, atque per manſiones ad excipiendum onus collocati ſunt. Reginam ſequebantur Blanca & Anna: has Amalphij alteriuſquè Neapolitani Principis Vxores: tum noſtrates aliæ, alijs intermixtis aduenis, ordinem continuabant. Sexaginta fuerunt equis vectæ: quarum ſex omninò & triginta aureis tunicis micabant. Nam in Viris centum & ſexdecim togæ, auro & argento textæ, dinumeratæ ſunt: inter quos vnius maximè omnium oculi proſequebantur Petri Medices holoſericam: cuius latus à medio homine ad talos denſa ramis arbor ex candidiſſimis vnionibus grandiſſimiſque gemmis compoſita tegebat. Hîc berillus, hîc adamas, ſmaragdus, pretioſiſſimiquè lapilli ſpectabantur: opus, quale vel ſuperbiſſimum honeſtaret Regem. Idem præ ſe agebat duos in veredis ſedentes puerulos, ſuccinctos habitu Germanico, ſed quorum ſiniſtræ manicæ alio margaritarum aceruo cumularentur. Iam ventum erat ad medium Aurariorum Argentariorumquè vicum; cùm repente apparuit in aëre Cupidinis formâ puer, egregio libramento ſuſpenſus. Pila erat grandis inaurata. Circùm eam quadrifariàm locatum Copiæ Cornu, & inaurati Griphes. Hinc teres columna ſurgit: cui puer alatus furtim alligatus ſuperſtare pedibus pilæ videbatur. Supra eius caput Leoauro fuluus, galea, igne, & aquiminarijs vaſis ornatus eminebat. Hîc, dicente carmina puero, paulùm firmati ſunt incedentium ordines. Cùm deinde iam exaudiri in Area Templi tubarum cantus & equitantium ſtrepitus cœpiſſet; traductum eſt agmen ingens mulierum ex proxima Arenghi aula in machinam illam maiorem, Templo contiguam. Huc enim congregata erat ex compoſito infinita Matronarum ex tota Vrbis Nobilitate turba: quæ Sponſam

Digitized by Google

ſam ibi honoris cauſâ exciperent, atque in ſacrum Locum deducerent. Iam ergo ipſa appropinquabat, non ſatis admirata tantam Populi frequentiam, tanta ſtudia, tam continuatum apparatum, tantos in veſte ac reliquo ornamento luxus; cùm nouæ admirationis machinas intuetur. Iam ſubit ad Fanum: & ſalutatione muliebri excipitur, tum choro Sacerdotum Aedi ipſi præſidentium, qui dignitate & ornatu totidem Pontificum ſimilitudini accedebant. Ingreſſa verò aliud ſtupet miraculum concinnatiſſimæ periſtylæ conuexitatis: nec minus voluptatis mouebant Iureconſulti, nouitate indumenti monſtrabiles. Succedit ad tabulata: & nouæ ſunt opes conſpectæ: expoſita in excelſo abaco, qui ſupra Aram extructus erat, vnum & ſexaginta vaſa, perfectiſſimo artificio iuſſu Ludouici fabrefacta, nulli alij vſui, quàm ad paſcendos oculos, apta magnitudine & pondere, quantum ſingulis onerandis baiulis ſingula ſufficiant. His intermixta quamplura Diuorum ſimulachra, vtique argentea: quibus totum irradiabatur Templum. Et iam ſedebant Ordines eorum, qui formam aliquam imperij obtinent: huic tamen ipſi imperio ſubditi, quos Feudatarios vocamus. Aderant & Legationes ſubditarum Ciuitatum & Populorum: qui binos ternoſuè ad honeſtandas Nuptias Oratores miſerant. Atque ex hoc conſeſſu nemo non ſericatus, aut argentatus, aut auratus conſpiciebatur, nemo non regalibus onuſtus diuitijs. Relictum ab ijs ſpatium loci honeſtiotis vtrinque Principibus, aureo argenteoquè conopœo tectum. Deſignatis hinc Viris, illinc muliebri choro ſedilibus, reſedit Princeps, medius inter Pontificium Secretarium Iacobum Volaterranum, & Legatos amicorum Principum atq; Regum: quorum Ordines claudebant à dextra læuaquè duo Patrui, Ludouicus vniuerſæ rei moderator & Philippus, atque Hermes frater: hinc reliqui Proceres, & vterque Senatus cum cætera Aula: & cum Mercatoribus, Iureconſultorum Medicorumquè Collegia. Ex aduerſo ſedit Sponſa: quam hinc Amalphius & ſui ſtipabant Neapolitani, illinc noſtri Ducis Sorores, ac reliquæ Puellæ & Matronæ, porrigente ſe in infima vſque tabulati multitudine. Tanto omnes decôre, tanta maieſtate, vt nimis quàm aptè huc, aut nuſquàm alibi, commodiùs verti illud potuerit, Totqve Deos vidit Mallia totqve Deas. Ita diſtributis Ordinibus, Fabricius Marlianus, Placentinæ Eccle-

ſiæ Antiſtes, celebrationem Sacrorum auſpicatur, Cantoribus cæteriſquè Sacerdotibus ſuauiſſimo concentu proſequentibus. Peracta ea parte, qua Chriſtianorum Dogma recitatur, ſurrexerunt hinc Sponſus & inde Sponſa, binis comitati Proceribus & Architriclino. Ad Sacerdotem profecti, ſolemni de more dato auro ſatis oblationi fecerunt. Seruant in theſauris Principes noſtri annulum, vnici, arbitramur, in terris exempli, ſolemnem ſponſalicijs ſuis, ſolido è berillo cauatum: prægrandis videlicet gemma, & quæ totum digiti orbem impleret: nobile naturæ opus: regijs manibus auro pretioſiùs ornandis perforata fuit. Hunc ergo, procedente Re Diuina, Sacerdos benedictione proſequitur. Tum Federicus Sancto-Seuerinas, Epiſcopus Maleacenſis, priuſquàm ſolemnibus verbis conſenſum Matrimonij à præſentibus interrogaret, hac præfatione vſus fertur:

Si pro more & vulgata eorum conſuetudine, qui Epithalamia componere ſolent, in hoc ego conſeſſu, Principes Excellentiſſimi, de Illuſtriſſimis Sponſi noſtri & Sponſæ Progenitoribus verba facere velim; vereor, ne cupidiùs magis aut intemperantiùs feciſſe, quàm ſapientiùs iudicer; cùm & notiſſima, non Vobis dico, ſed Aſtris ipſis & Cælo ſint Clariſſimorum Principum geſta; & præſtantiſſimorum Scriptorum monumentis ita celebrata æternæquè memoriæ prodita videamus, vt ingenij mei, vel denique humanitatis ipſius oblitum me fatear, ſi quicquam ijs putem oratione mea accedere poſſe vel dignitatis, vel ornamenti. Eſt præterea opus, non vnius & hibernæ dieculæ, iſta complecti, nedùm Oratiunculæ Nuptialis, ac feſtinantis; vt ne libari quidem vel mediocriter poſsint, ſine magna vel eorum iniuria, vel vberrima deinde Oratione ſequente. Dicentem namque neceſſariò me ferret ratio ipſa in commemorationes fidei, iuſtitiæ, æquanimitatis, continentiæ, reliquarumquè animi & corporis virtutum, quibus & illi floruerunt, & nunc regnat Sponſus Reguluſquè noſter Ioannes Galeacius, ſub conſilijs præſertim & cura præſtantiſsimi & inter mortales ſapientiſsimi Viri, Ludouici patrui. Hæc cùm peregiſſem, inferres Tu deinde ab Aragona Domo alterum opus Iſabella: & cum ſtirpe regia narrandi mihi forent tui modeſtiſsimi caſtiſsimi ſanctiſsimiquè mores. Pari volumine & commendanda Nuptiarum ſanctitas: & exquirendum, quo tempore, quo loco, auctore,

auctore, cauſa, & quemadmodùm inſtitutum Matrimonium ipſum foret, & quot denique exinde humano generi obueniant commoditates. In ſumma, ſi velim, ſi poſſim, nec poſſum, nec volo, certior de voluntate Ludouici Sfortiæ, cuius apud me nutus vim Numinis habent, habituriquè omni tempore ſunt. Itaque & eius laudibus eâdem hac de causâ temperabo; non diſſimulans tamen, id me non ſecùs interpretari, quàm Alexandri Magni iudicium de reliquis artificibus; cùm publicè vetuit, ne quis imaginem ſuam pingeret præter Apellem, funderet extra Liſippum, ſculperet niſi Pirgotheles. Quicquid igitur hîc ſupereſt temporis, impertientes melioribus inſtitutis peragendis, ac tantùm precati verum illud & omnium potens Numen, quod huic auguſtiſſimo Templo, his Aris, & vniuerſo denique Orbi præſidet, vt fælix fauſtumquè & omni tempore fortunatiſſimum Connubium faxit; vernaculâ Linguâ loqui incipiemus; vt pro formula à Maioribus inſtituta Sponſum & Sponſam interrogemus. Quibus rogatis, cùm ambo annuiſſent; annullum Viro porrexit: quem digito Sponſæ, tenente Ludouico, induit: ſimulquè oſculo Vxorem agnouit. Mox poſitis in aureo puluinari genibus, dum Placentinus reliquum precationis in exoranda coniugali fælicitate perageret, ad manſionem ſuam ſunt regreſſi; & quod ſupererat de Re Diuina, in ſummo quinquaginta tubarum tibiarumquè concentu exactum.

Et quoniam huiuſmodi in celebritatibus ſolent magni Principes claros ſemper aliquos; & qui de ſe meriti optimè ſunt, Viros Equeſtri Militia inſignire; vt hic veluti extremus actus hanc quoque celebritatem clauderet, vocauit ex omni conſeſſu Dux Petrum Alemanum Legatum Florentinum, & Bartholomæum Chalcum primarium arcanorum ſuorum Conſcium & Magiſtrum; eoſquè aurea toga indui iuſſit, calciariquè calcaria ab nobiliſſimis alijs Equitibus; tum parazonio ipſe, hoc eſt, enſe & zona accinxit. Hinc, ſurgente cœtu, ad Arcem reditum eſt, eodem penè ſeruato ordine; niſi quòd & duo Illuſtres Stipatores ampliùs ad frœnum non apparuerunt; & vmbella geſtari deſita: quæ, non ingratæ cuiuſdam & vſurpatæ voluptatis causâ, dilaceranda paulò pòſt Conſultorum vicenis permiſſa.

Reliquum deinde temporis in ſextum vſque diem canticis & ſonis hiſtrionumquè fabulis inſumptum, & item

 mune-

muneribus accipiendis, quæ externi Principes, Proceres Regni, Feudatarijquè omnes, & Ciuitatum Nuncij, certatim attulere: ex quibus nemo non argentea vaſa aut aureos pannos donauit. Quarum rerum etſi immenſa fuerint pretia; vas tamen, quod Catherina Riaria, Principis ſoror, ex Foroliuio miſit, iucundi etiam aſpectus, atque ob id depingendi viſum eſt. Patulum totum opus eſt: latitudinis, quam duobus brachijs amplecti homo nequeat: altitudinis, quantam expanſa manus occupat: ex argenteis filis compactum, & fruſtis cryſtallinis egregiè politis numero nouem & quadraginta: quorum quæ in medio fundo grandior & rotunda gleba eſt, prægrandis fungi ſimilitudine: cui circumpoſitæ duodecim longioris formæ veluti lingulæ, argento vtique illigatæ, totius fundi orbem complent. Subſunt in vicem baſis ſex inaurati leones: ſpondæ ex duodecim alijs quadratis & latioribus fruſtis aptè eriguntur. Super has patentiora fiunt labra inſertis quatuor ac viginti alijs glebis, ex roſarum imitatione inciſis. Opus eſt profectò Regale; vel, vt re vera fuit, Pontificale. Aiunt enim, à Bartholomæo Rouorella, Cardinale Rauennatenſi, Viro ſplendidiſſimo, fabrefactum, ad Sixtum Pontificem perueniſſe: ab hoc Comiti Hieronymo dono datum: à cuius nunc Vxore ad nos conceſſit, pulcherrima contentione certaturum cum argenteis Ludouici.

Prandia autem luxurioſa, & multæ noctis cœnæ, atque ludi magnificentiores, ne hoc tempore fierent magis, quàm deſiderarentur, continuit nondùm tranſactus à morte Hippolitæ luctus. Sed & cùm ſoleant Principes ſuo more ſeorsùm, quantum cibi ſatis eſt, deſumere; curatum eſt in diuerſorijs, vt lautè omnibus & abundè epulæ præberentur. Itaque vbique regalia cerneres agitari conuiuia, & quales cœnas Priſci adipales ſaliareſquè vocitabant, dominis non ſolùm, ſed ſeruis quoque & calonibus pari lautitia diſcumbentibus.

Per hæc igitur & eiuſmodi talia, atque Vrbe perluſtrandâ, ſex Mediolani acti ſunt dies; cùm deinde Papiam itum eſt. Hinc delectis, qui penes Iſabellam remanerent, ſexaginta miniſtris virorum ancillarumquè, intra quatriduum reliqua dimiſſa turba eſt, donatis quinque primarijs Matronis aureis veſtimentis: ac datis, qui ex publica pecunia gratuitum ad Mare vſque viaticum ſubminiſtrarent.

Abeuntes

Abeuntes, Reginam nobis reliquerunt: cuius mores & vitam nulla ſatis commendare ætas poſſit. Abſtemiam in primis agnouimus: hoc eſt, temeto, quod vinum ſonat, penitùs abſtinentem. Virginalis verò cum matronali grauitate pudor & venuſtas ita conueniunt atque concordant; vt, veneris plus an dignitatis habeat, arte an genuina quadam comitate ad promerendam omnium voluntatem valeat, diſcernere omninò non queas; & ſuauiſſimum illum ex diuerſiſſimis virtutibus perfectum abſolutumquè concentum agnoſcas.

Mediolani Idibus Februarijs Anni à Dinumeratione Chriſtiana Milleſimi quadringenteſimi octogeſiminoni.

TRISTANI

TRISTANI CHALCI, MEDIOLANENSIS,

NVPTIÆ MEDIOLANENSIVM ET ESTENSIVM PRINCIPVM:

ſcilicet

Ludouici Mariæ cum Beatrice, Alphonſi Eſtenſis ſorore: viciſſimquè Alphonſi cum Anna, Ludouici nepte.

EPITOME.

PER has Nuptias, decennio ante pactas, & nunc tandem Anno Domini 1491. *menſe Ianuario Mediolani celebratas, confirmata vetus ac velut hæreditaria inter Vicecomitem ac Eſtenſem Familias amicitia. Deducendis Ferrariâ Sponſis delectus inſignis comitatus. Mediolani magnificus fit apparatus: ac nominatim pinguntur intra menſem Franciſci Sfortiæ geſta, quibus cæteroqui pingendis ne triennium quidem ſuffecturum videbatur. Cometes ortus. Hyems longè ſolito gelidior, ac Ferrariâ venientibus nimiùm incommoda. Venêre tamen: & à Placentinis primùm lautè honorificequè accepti,*

ac præſertim à Comite Bartholomeo Scoto. Ludouicus eos excipit Papiæ; fœderaque ibi coniugalia per præſentes ineuntur, quæ per internuncios hactenùs fuerant tractata. Dehinc Mediolanum ille præit, vt reliqua expediat. Ferrarienſes adſunt: ac primò ad Baſilicam Euſtorgianam, deinde verò in Arcem excipiuntur, & regiâ planè pompâ. Præſentia mutui conſenſus verba exigente noſtro Archiepiſcopo, Alphonſus & Anna priuatim deſponſantur. Solemnes inde Choreæ Ludiquè: ſed & Nuptiæ inſuper Angelæ Simonetæ cum Hercule Sigiſmundi filio: itemquè Haſtiludium, per tres dies, atque per ſex & quinquaginta Pugnatores, miro ſumptu & artificio peſſenatos exhibitum. Duciſſa noſtra Iſabella Primogenitum parit: eiuſque ortum Paulus Lanterius Epigrammate celebrat. Ferrarienſes, abductâ ſecum Annâ, & hic relictâ Beatrice, perhonorificè comitati reuertuntur.

VETVS, ac varijs fœderibus repetita olim duas inter nobiliſſimas ac præpotentes Italiæ Familias amicitia fuit, Vicecomitem & Eſtenſem: quæ quotiens interſe Gentes idem ſenſere, haud dubium vnquàm cuiquam reliquêre, quin, quicquid vellet Mediolanenſis Ferrarienſiſquè Ciuitas, in Longobardia conſtitueret. Durauit diu in poſteris animorum coniunctio: ac veluti per manus tradita filijs nepotibuſquè, in noſtri vſque ſæculi Principes hæreditaria manſit. Eam tamen Ludouicus Maria Sfortia, Princeps naturæ fortunæquè bonis cumulatiſſimus, ex quo nepotis Ioannis Galeacij Sexti Ducis noſtri rem gerens auguſtiſſimi Mediolanenſium imperij habenas moderationemquè ſuſcepit, nouis atque arctioribus vinculis inſtaurandam cenſuit. Itaque iam circiter ab hinc decennium & Annam eius ſororem, iam tum quidem Parentum conſenſu deſtinatam Alphonſo Eſtenſi, Ferrarienſium Ducis Herculis primogenito; & ſibi Beatricem, eiuſdem Principis filiam, vxorem depactus eſt. Sed teneræ nimis Alphonſi & Puellarum ætas aliud in tempus differri vtrumq; Coniugium fecit. Quod cùm nunc adueniſſe commodum videretur; celebrandis Nuptijs & locus Mediolani, & dies ad duodecimum Calendas Februarias dicitur. Anni

qua-

quadringenteſimi nonageſimiprimi ſupra Milleſimum, ex quo ſalutaris Gentibus è Virgine Partus fuit. Atque, vt è dignitate Principum res agatur, quàm honeſtiſſimus ſexcentorum hominum comitatus deducendis Ferrariā Sponſis inſtituitur: qui ſanè illuſtrior effici non potuit, quàm Matre ipſa & Patruo ducibus. Delectis igitur Leonora & Sigiſmundo patruo, additaquè etiam ſorore Iſabella, iam Mantuano Principi denupta, Claſſis tectarum nauium inſtructa eſt: qua per aduerſum Padum ſubueheretur. Mediolani pariter magnificus apparatus fit. Cubicula Prinpum tricliniaquè aureis argenteiſquè conopœis, vel acu vel variè texendo pictis, ornantur: tum peripetaſmatis parietes & ſtragula veſte obtegi: tonſilibus iuniperis, viridanti lauro atque hedera conſertis coronis, topiarijſquè operibus adornari. Cùmquè multa eiuſmodi fierent; ſpheriſterion, hoc eſt, grandior & ad luſum pilæ ſubſtructa porticus, nouo ornamenti genere afficienda viſa eſt. Pingi vniuerſam ex Hiſtoria & nobilioribus Franciſci patris rebus geſtis, Ludouicus cenſet. Sed immenſum opus eſſe Præfectus fabrûm oſtendit; quod nec parte anni picturæ iniquiſſima, nec temporis reciperetur anguſtijs. Sed ſtat ſententia: nitiquè proinde in fortunam, ac neceſſitatis vim conſilio & ope ſuperari oportet. Vix menſis integer ad diem Nuptiarum ſupererat; cum extemplò ad ſubditas Ciuitates perſcribitur, vt Pictores omnes, quicunq; Ditionem incolant, Mediolanum ad Iouialem ornandam Arcem feſtinent. Conuenere vndique Opifices. Quorum aſſiduitate ac perpetuis vigilijs factum eſt, vt integrum abſolueretur opus, cuius quotam partem vel triennio confici poſſe vix cenſueris. Hic igitur ſpectare fuit & ductantem exercitum Virum, & leges Populis præſcribentem. Hinc metari caſtra cerneres, Vrbes dedi, conferri alibi ſigna, conflictuſquè dimicantium, & quæ reliqua præclarè geſſiſſe perhibetur Vir inuictiſſimus. Supernè verò laqueari, quod altiſſimè elatum eſt, pannus cæleſtis coloris ſuperinducitur, ſtellis aureis diſtinctus. Porrò in Area, quæ ſub ipſam Arcis frontem patet, palis triplici ordine ad libellam fixis ſepta militari certamini, & tabulatum dextrorsùs amplisſimum excitatur: vnde cum Principibus veluti ex orcheſtra proſpectantes ludos Matronæ ſaltationem etiam & puellares choreas exercerent. Idq; propterea totum pannis clauditur, ex verſicolori Sfortiano

compoſitis,

compoſitis, albis rufis atque cæleſtibus. Eiuſmodi alia circa vicini ædificant: quæ theatralem magis vſum, quàm nomen, aut ſimilitudinem, præſtarent.

Dum hæc aguntur, ſtella crinita, quam pariter Italia nunc, vt olim Græcia, Cometen vocat, oritur. Septem diebus non Mediolani ſolùm & Venetijs & Florentiæ, ſed in Gallia quoque Tranſalpina conſpecta. Sed iam tempus ſoluendi ab Ferraria: & parata omnia ad iter erant; cùm mutari ſubitò omnem profectionis rationem temporis coëgit iniquitas.

Egelida hyems hoc Anno in Longobardis, ſed & in vniuerſa, vt poſtmodùm cognouimus, Europa fuit; vt qua non ſolùm tenuiora ſolito flumina decurrerint, ſed in maritimis quoque Italiæ, ſolitâ temperie euictâ, frugiferæ penè omnes arbores aruerint: quin æſtuaria ventorum (rariſsimè alioquin viſum) gelu aſtricta Vrbem continenti commiſere: & Pado ſolemne munus pinguium bouum, qui ferè quotannis à Mediolanenſi Duce ad amicam Ciuitatem beniuolentiæ gratiâ mittuntur, medio alueo deprehenſi, ad Puleſellam, infra Ferrariam Vicum, ampliùs menſe remorati ſunt. Impedita igitur eodem gelu ſuperioris quoque Padi nauigatione, ad mulieres, impeditiſsimum agmen, ac onera conuehenda cùm vix ſatis equorum ac curruum improuiſis foret; rureſtria repente vehicula fabricant: quæ, quia ſine rotis terrâ trahuntur, trahas priſci Latini dixere. His Briſellum vſque quinque diebus proueuntur. Ibi quatriduum noſtras naues, quæ ab Ticino ſoluiſſe nunciabantur, expectauere; inde enim nauigabilis Fluuius erat. Has ingreſsi, perpetua ſeptem dierum ac totidem noctium nauigatione Placentiam appellunt. In Vrbe lautè honorificequè accepti, vnum diem quieuere, non exiguis interim muneribus à Ciuitate cùm priuatim tum publico nomine affecti. Sed vnus maximè liberaliter ac profusè egiſſe videtur, Comes Bartholomæus Scotus: qui deſcendentes ad Sermidem, nouem millibus à Placentia Vicum, proprijs impenſis atque hoſpitio excepit. Biduo inde Papiam tenuerunt, quò pridie Ludouicus officij causâ aduolarat. In aduerſa ripa deſcenſus fuit: perquè lapideum Pontem Sponſa primò, deinde Mater introducitur: tanto interuallo diſcluſæ, quantum redire ab Arce eques Sponſus poſſet. Ibi, quæ hactenùs per internuncios tractata, à præſentibus coniugalia fœdera ineuntur.

Triduo pòſt Ludouicus Mediolanum reuertitur; vt, quæ reliqua opus forent, expediret: horamquè ſtatuit diei quintam, qua venientes Vrbem inueherentur. Pernoctauere igitur Binaſchi, quod ad medium iter ab Papia eſt, quò commodiùs conſtitutâ horâ adeſſent. Certa autem luce, ne quid Mediolani ad ſtudium & maieſtatem excipientium deeſſet, in Arcem vocantur Matronæ Puellæquè Vrbis nobiliores, quæ venuſtate ac decôro veſtitu formoſiſsima profectò cuncta reddebant. Coëunt eòdem Principes, Legati, Proceresquè Regni: qui, vniuersâ ex Ditione vocati, frequentiſſimi aduenerant. Tum Regina noſtra Iſabella cum ornatiſſima Puellarum parte, equis inſidentium, ad Suburbanam Euſtorgij Aedem prodijt, prima Amitam & Conſobrinas exceptura. Nec multò pòſt Ferrarienſes adſunt. Matronalis fit congreſſus, mutuiq; amplexus atque oſcula dantur: tum ſalutatis è Templo Diuis, in interiora Cœnobij concedentes, igni & ientaculo ab inclementia frigoris & equeſtri iactatione refouentur. Egreditur mox Arce Principum Ordo, præeunte longo equitantium agmine. Purpurati ferè omnes conſpecti ſunt: & noſtratibus turmatim interiecti aduenarum Principum Miniſtri. Mox Oratores, Neapolitanus & Venetus, & Regi noſtro aſſociatus Antonius Campionus Gebenenſis Epiſcopus: qui trium Legatorum maximus ab Alpina Duce Blanca octoginta cum Equitibus aduenerat. Eum ſequebatur alter Epiſcopus, è Monteferrato, Albæ ſcilicet Pompeiæ Pontifex: tum alij atque alij, pro dignitate diſpoſiti. Nouiſſimo loco Ludouicus Heros eſt, aurea in veſte ſplendens, & fratribus Sancto-Seuerinatibus circumſtipatus: hinc duplex Senatus, Magiſtratus Vrbici: poſt quos turba ſine nomine. Ad Aedem profecti, conſalutatâ Sponsâ, aſſumptiſquè dexteriori ab latere Hoſpitibus, in Vrbem vertuntur, ſcindentibus aëra tubis: quarum concentores ad ſex & quadraginta paria extitere. Iam effuſa ad ſpectaculum Plebes vias vicoſquè repleuerat: varia ætas ſpeculas conſcendit: ac frequens Matrona pro foribus & veſtibulo domus ſedebat. Sed ad Portam Vrbis noua ſtatim, id eſt togata, Phalanx oſtentatur. Protenſi vnam in aciem nimis quàm grauem erant Iureconſulti omnes Mediciquè Vrbani, purpureis vel coccineis togis fulgentes. Iam interiora Vrbis turmæ tenent: vetuſquè Palatium, quod è Diuo Georgio cognominant, præteruehuntur:

uehuntur. In vicum Armiſabrorum vt aſcenſum eſt, noua ornatus ſpecies affulſit. Ornarat quiſque tabernas proprijs, id eſt, Vulcanijs Martialibuſquè opibus. Hic fulgentes ocreas, ille thoracas æneaquè capita ſuſpenderat: compoſuerant alij integri hominis armaturam, tegumentaquè equi; vt & hinc ferreus homo ſtare, inde prodire cataphractus equus videretur. In Arcem delati, à Bona Principis matre, & ſororibus Blanca & Anna, quas propinquæ Mulieres & Vrbanarum Puellarum Chorus ſtipabat, excipiuntur.

Altera deinde dies ac tertia priuatim magis, & conferendis muneribus inter Principes ipſos acta eſt, quàm vlla publica re magnopere memoranda; niſi quòd præludij & exercendarum virium gratiâ, quò mox futuro certamini agiliores forent, militares aſſiduè velitationes agebantur. Cuius etiam præmia proponuntur duo aurati panni, coccinei & cæleſtis ſerici colore diſtincti. Inter hæc improuiſus ac veſte incognita Mantuanus aduenit Regulus, Franciſcus Gonziaghus: qui tamen, ſubitò de aduentu ſuo monitis Principibus, in Regiam familiariter venit.

Ad nonum Calendas Februarias priuatim inter domeſticos Anna & Alphonſus, præſentia mutui conſenſus verba exigente Guid-Antonio Arcimboldo Vrbis Archiepiſcopo, deſponſatur. Solemnia quoque Sacra priuato Sacello acta, ſed quod mirè donarijs & argento radiaret: in quibus præcipuè ſuſpeximus ponderoſam ſolido ex auro Crucem, & craſſiſſimis margaritis onuſtam: tum duodecim Apoſtolos, ſimulquè reliquos Religionis noſtræ Principes, puro ex argento fabrefactos. Statuæ ſunt nouem numero & quadraginta, plures aliquando futuræ, pupillari magnitudine: quæ ordinibus diſpoſitæ ſedentem argenteo throno Deum, ac Matrem Virginem coronantem adornant.

Poſtero die in picturatam porticum conueniunt inuitati omnes: hinc Viri, inde Mulieres duplicatis ordinibus ſedent, tanto rerum apparatu ac veſtium pompa, vt vix quicquam regiâ addi præſentiâ poſſe putares. Tria itidem erexerant tabulata, ſingula à capitibus: quorum altero molliter accliui, ac aureis argenteiſquè conopœis velato, Principes ſederent: alterum vaſa Ludouici duo & ſexaginta, inuidioſiſſimi operis, ex aduerſo ſpectanda præberet, proquè eodem abaco collocati tubicines. Nam tertium pulpitum, in medio poſitum, tibicines obtinebant: ho-

rumquè omnium mirifico concentu exceptus Principum introitus. Quorum ornatum & pretioſam veſtem iam ne ab ipſis quidem Phrigionibus mutuatis vocabulis cõmodè expreſſerim. Certè duæ Regis noſtri Ioannis Galeacij & Ludouici manicæ, gemmis lapillis vnionibus onuſtæ, ab quouis facilè ſupra centena aureûm millia æſtimabantur. Sed quis Annæ & Blancæ ſororis? Quis Leonoræ, & Auguſtæ noſtræ Iſabellæ mundum? Quis Vxoris & Filiolæ Ludouici narrauerit? Oculis ipſis, non auribus, opus eſt, vt eà integrè percipias, quorum minor pars intextum aurum cenſebatur. Habitu verò omnes Hiſpano incedebant, falcatis infra vbera pectoribus, ac pallio ritu Gabino dextro ab humero læuum ad latus ſubducto; tum ſparſi per terga crines, pluribus connexi in tricam, gemmati pendebant, margaritiſquè graues. Conſedere igitur eminentiori loco duo & quinquaginta vtroq; ex ſexu Principes: atq; inibi imaginaria Militia & aureis togis donantur Defendus Suardus, ſecundus è tribus Montisferrati Legatis, vir modeſtiâ eximius, & longa conſuetudine Principibus noſtris perfamiliaris: & alius Alphonſus puerulus, vnicus Petri Franciſci Vicecomitis filius. Ab his ſaltationes iniere Reginæ: quas modicè ac venuſtè obeuntes, magnam ſui ſpeciem præbebant veſtimenti caudâ, quam longiſſimè propendentem Syrma vocari ab eruditis audio. Tum tibicinibus altiùs inflantibus Viri variè perſonati, ſinguli ſingulis Puellis adiuncti, excepere ludum: nec minùs geſticulis & incondito motu placebant, quàm ipſis ſcenici ornatus indumentis. Quippe hos videre erat Gallis, Hiſpanis illos habitu ſimillimos; alij Pannonios referebant: & Aegyptia Turcenſiſquè veſtis plurima internoſcebatur. In noctem res proceſſit; cùm deinde accenſis funalibus è candida cera Mauricam pauciores egere: quæ, vt ſummæ induſtriæ & agilitatis laudem meruit; ſic extremus eius diei rerum actus fuit.

Poſtero die eòdem conuenere Principes Viri Matronæq; mutatis pridianæ pompæ veſtibus. Nam ſupra ducentos in togis auro vel argento textis numerauerâmus; vt torques & monilia ſileantur. Verùm nec honeſtum iam ornatum putamus, quem non quinquies poſſis, aut quater ſaltem, pari luxu variare. Nouo igitur ſplendore radiantibus in conſeſſu Ordinibus, tertijs nuptijs cumulatur celebritas. Deſponſatur Herculi Sigiſmundi filio Angela

gela maior è duabus Puellis Blancæ Symonetæ: quas è Carolo Sfortia, Ducis olim noſtri fratre, genuerat. Quo facto, initium ſaltationibus, vt pridie, fecere Sponſæ. Productis mox à perſonatis in horam choreis, ſubijt Tuſca Puella, Magiſtro comitata: quæ, ſaltu flexuquè corporis multifariàm rotata, omnes humanæ agilitatis venuſtatiſquè numeros non modò referre decenter, ſed ſupergredi etiam admirantibus viſa eſt. Hinc curru Reginæ conſcenſo, ad militares ſpectandos ludos abiere: vbi Galeacius Sancto-Seuerinas complutimis egregijs curſibus aduerſarium tandem Simonetam Hyacinthum ad terram euerberauit, niſi quòd robuſtiſſimus equus ab caſu Equitem fortiter ſeruauit.

Hactenùs muliebris ferè conſortij & vmbratilis operæ res fuit. Martia nunc & bellicæ imaginis erit. Septimus ad Calendas Februarias dies agebatur, quo haſticum certamen condictum erat. Quo deſcribendo haud ſanè Lectorem ijs inuoluam technis, quibus plerique abuti ſolent, cùm aut res ſigillatim laudanda non ſubeſt, aut ipſi verba rerum ſignificantia non inueniunt; vt nil ſpendidius, nil collucentius, aut magnificè magis vnquàm, ne à Cæſaribus quidem ipſis, cogitatum fuiſſe iactent. Nam etſi mihi eam dicendi copiam non aſſeruerim; ſimpliciter tamen iſta attingam; &, vt quæque occurrerint, quàm planiſſima efficere conabor. Ergo ante meridiem concurſu Plebis completur Area, complentur & circa extructæ contabulationes Viris Matroniſquè: quæ ab remotiſſimis Vrbis regionibus perquàm frequentes ſtudio viſendi confluxerant. Iam alterum, nec minùs propè iucundum, ſpectaculum ingens multitudo faciebat, conferta quoque Principibus illuſtrioribuſquè Puellis Orcheſtra; cùm primus introëundi honor Mantuano Principi defertur. Qui vt illuſtrior etiam comitatu foret, deduxere eum Dux noſter, ſororius Alphonſus, & Ludouicus. Sed ipſum præibant vndeuiginti Equites, pari omnes veſtis ac phaletarum genere ſuccincti, è ſerico ſcilicet viridi & villoſo. Duodecim primores, aureis torquibus inſigniti, auratas lanceas geſtabant: ſeptem alij, agilioribus veredis vtentes, torques quidem ipſi non habebant; verùm pectoribus equorum vinculi vice alligarant. Tum dimidiati thoracis ex argento ſericeoquè panno pedites quindecim circumſtabant, qui omnibus momentis neceſſaria Equiti ſubminiſtrarent. Ipſe autem obarmatus viridi velo circumtegebatur.

Secundò

Secundò inuehitur Annibal Bentiuolus : qui, eorumdem comitatu Principum honeſtatus, tres præ ſe agebat Commilitones, aureis indumentis argenteiſquè nitentes : quorum caſſidibus quaterni vultus inflatiùs tumentes ſpirare in omnem partem ventos videbantur. Ipſe, viridi paludamento opertus, Memnona gerebat, & Auroram è iugo montis orientem.

Gaſpar Sancto-Seuerinus, quem de vi & virtute Fracharſſum nuncupant, currum egit triumphali ſimilem, tribus equis iugo iunctis : quorum duo monocerotis, tertius cerui formam gerebat. Tum defixæ in orbem lanceæ auratæ totum vehiculum ceu caueam coronabant. In medio tumulus erat : è quo Vir Mauri imagine aptos verſiculos cecinit. Nos primo ſtatim conſpectu, Martem eo vehi curru, vel Bellonam, credidimus. Sed alij magis Fortunam repræſentare voluiſſe exiſtimarunt.

Sed Galeacius frater, Gentis columen,& Ludouici gener, noua ſpecie hominum in ſe oculos auertit. Monſtroſus primò equus erat, ſquamis aureis contectus : quas etiam pictor pauoninis veluti oculis illuminauerat. Ex ijs, quâ dehiſcebant, rari hirtiquè enaſcebantur pili, atque horridiores ſetæ. Caput auro penitùs flauum, toruum alioquin, & cornibus ſursùm intortis emicans. Par ſellæ ornamentum, & pectori brachijſq; Viri circumdabatur. Cuius ab capite ſerpens alatus prodibat, cauda pedibuſquè terga Equitis complectens. Clypeo barbata facies auro limicabat. Sic incedentem comites promiſsâ barbâ ſequebantur, varijs ſetarum globis ſparſim per equorum membra agglutinatis. Nam reliquo amictu ſimillimi ſylueſtribus incultiſſimiſquè barbaris videbantur; vt confeſtim nobis Scytharum memoriam ſubiecerint, & eorum, quos nunc vulgò Tartaros vocant. Verùm nuncius ad Principem accedens, primò externâ, mox ceu interpres Italâ Linguâ loquutus, filium eſſe docuit Indorum Regis : qui, domitis Nationibus maximis, Occiduum Orbem petere cupijſſet, cùm virtutis extendendæ gratiâ, tum vt eas terras inuiſeret, in quibus proximo Anno Iouem deſcendiſſe cum cæteris Numinibus intellexerat. Alluſit videlicet ad id, quod ſuperiori hyeme maxima celebritate & ſumptu actum eſt, cùm hemiſpherali machinæ, ferreis circis concinnatæ, crebris lampadibus ſuſpenſis, ſeptemquè pueris, qui ceu Planetæ largiùs radiarent, atque Ioue medio throno inter

aſſidentes Deos eminente, voluentis eſt Cæli reddita imago. Atque inter hos cogitatus apparuiſſe mercatorem ait, qui inde è media Europa profectus videretur: quo veluti optimo viæ duce oblato iter ingreſſus aduenerit, & Dei Numen veneraturus, & præſenti ludicro (ſi tam longinquo aduenæ liceat) eiuſdem in honorem pugnaturus. Laudata eſt oratio, vt rei temporiquè accommodatiſſima. Nam, vt cæteris etiam rebus ſibi fabula aptè congrueret, nodoſos informeſquè truncos manibus geſtabant, & decem tubicines argutioribus lituis exoticum neſcio quid inſonabant, tum caprinæ pelli inſertis fiſtulis pro vtre vtebantur.

Iucundus etiam aſpectu Spingelis fuit. Hoc Cubiculario nomen: qui operâ & impenſâ Marcheſini Stanghæ ab arcanis Viri ornatus, quatuordecim inuexit haſtatos, & tres tubicines Germanico habitu, in equis albis, & Teutonico itidem more phaleratis. Quod ſanè ita omnes oblectauit, vt, cùm reliqua admiraremur, hanc tamen ſubinde laudaremus præclaram albentium equorum turmam, tum virorum flauas comas, nuda colla, & è luteo ac nigranti ſerico compoſitam veſtem. Eidem in ſumma galea Aquarius fuit, imbres ac tempeſtatem effundens: cuius importunitate & vehementia obrui in clypeo pictus puer videbatur. Nec inferior putatur fuiſſe Ioannes Antonius Marioli: cui duodecim pedites totidemquè equites, Turcenſi tunica è ſerico Sfortiani verſicoloris, haſtas detulerunt. Nam Franciſcus Sfortia, Boſio natus, coccinatus in totum, coccinatos & ſeruos habuit. Alexander item Sfortia, Ducis noſtri frater, Gentile Signum colore veſtis diſtinxerat. Sed maximè elegans viſus eſt Nicolaus Corrigius: cui ſubſtrictiſſima veſtis auro fulgeſcebat. Varia aliorum fuere Signa, vel vetuſta Gentis, vel recèns excogitata; vt non defuerit, qui ouis inſtar equum veſtiuerit. Sed nec Hiſtoriæ refert omnia complecti: &, clarioribus traditis, otioſum eſt minutiora perſequi. Nam ſex & quinquaginta numero Pugnatores fuere: quorum nemini non holoſerica, aut auro argentouè texta, veſtis ſpectata eſt. Quibus ordine, vt primores fuerant, inducendis cùm ſuffectura dies non videretur; patefacta ſunt omnibus vijs clauſtra, atque agminatim per tumultum admiſſi. Qua ex re tantus è bombo tubarum clangor illatus eſt, vt exinde mens ſimul atque aures omnium perſtringerentur. Demùm facto ſilentio, compoſitis paribus, initium pugnæ datur.

Primi

Primi concurrêre Franciſcus Sfortia & Petrus Bolognini: cui pluribus infractis lanceis, atque excuſſo ſemel clypeo, conus galeæ perforatur, magno hominum metu, ne ad caput vſque periculum attinuiſſet. Subiere inde Frachaſſius & Andreonus Mirandulanus: tum Ioannes Tolentinus & Franciſcus Galeoti Mirandulæ filius: ac plerique alij: magna omnes laude. In quibus libenter nominauerim Ioannem Galleratem, Petri filium: qui præclaræ indolis ac magnæ ſpei adoleſcens, & ſumma dexteritate lanceas vibrabat, & ſæpè aduerſarium ferociter concuſſit. Sed vnus Nicolai Corrigij caſus nomen cunctis eo die abſtulit. Aduerſarium hic habuit Mariolum Viſcardum, Ludouicianæ Aulæ alumnum: quocum octies commiſſis haſtis, tenaciori demùm cuſpide prehenſus, ſubſidente equo terræ prouoluitur.

Poſtero die Iacobus Galeacij Sancto-Seuerinatis & Nicolaus Maleta congrediuntur. Octo hic, ille decem fortiter confecit haſtas: quarum etiam poſtrema, ſtrenuè fronti impacta, duplicis vim incurſionis habuit. Carolus Variſinus, ſeptem eliſis, altera manu offenſus abijt. Fortia alia multa fuere. Sed vnum pariter ſummè illuſtre eſt, quod duo Iacobi, de Armis vnus, alter Vayrani cognomine, conſtrinxere. Tam validè enim vtrinque ſeſe firmioribus perticis excepere, vt, vehementiſſimum impulſum non ſuſtinentibus equis, vnà ambo ruinâ conciderint.

Tertius dies ipſorum Principum fuit. Mantuanus Marchio primò cum Philippino Fliſco, Iouis Arcis, vt aiunt, Capitaneo: tum Annibal Bentiuolus & Alexander Sfortia ſe exhibuere. Sed Bentiuolo poſt ſeptimam excuſſam haſtam icta manus benè cœptam gerendæ rei occaſionem intercepit. Curſitauere deinde Hercules Ruſca, Baptiſta Trottus, Ioannes Antonius Veronenſis: qui Franciſco Garimberto clypeum exturbauit. Bartholomæus quoque, Renati Triuultij filius, bis acerrimè pulſatus, robur ſibi virileſq; ineſſe ſpiritus oſtendit.

Sed omnium animi pariter oculiquè erecti, capeſſente rem Galeacio Sancto-Seuerinate: qui non terribilis ampliùs, nec barbaricis ſuffultus tegminibus, ſed ſerica lacerna ſericoquè velo, equum & hominem complectente, pulcherrimus apparuit; nec expectationi vel virtus vel fortuna defuit. Inito enim certamine, veteranum primò Virum, Bartholomæum, de Sancto Georgio cognominatum, excuſſo

bis

bis clypeo, ludo ſubmouit. Tum oppoſito eodem Baptiſta Trotto, cui paucæ ſupererant adhuc currendæ vices, tres ſunt magno impetu illiſæ lanceæ. Sed quâ quintò incurſatum eſt, adeò compreſſit homini thoracem, vt penè interclusâ animâ ſimillimus ruenti ferretur. Cedens igitur, ſecundum ei ad victoriam gradum præſtruxit. Sed nondùm communem cum cæteris currendi modum expleuerat Bellator tertius. Itaque ſubit aduerſarius Ioannes Antonius Veronenſis, qui dudùm & ipſe ludicri honorem alteri præceperat: cumquè hoc ita reliquas peragit haſtas, vt haud dubius victor tacito ſpectantium fauore ſignaretur. Quamquàm igitur & Robertus Quarterius poſtea, & Henricus Carretus, Bochalinus Mantuanus, Spingelis, atque alij fortiter fecerint: & Hyacinthus Symoneta Badinum Papienſem, compreſſu thoracis infeſtiùs arctatum, abire numero Certatorum coëgerit; pronunciantibus tamen victoriam Iudicibus, prima laus Galeacio habetur; eiquè cocco intextus, hoc eſt, illuſtrior pannus; alter verò, bifariam diuidendus, Mariolo & Iacobo Galeacij æqua portione adiudicatur. Sicquè his ſublatis, ac præcinentibus tubis timpaniſquè, Hieronicarum more in Arcem deducuntur.

Hic terminus inſtitutæ Nuptialis Celebritatis fuit: nec iam ſupereſſe aliud ad publicam lætitiam opinabamur; cùm repentè alteram longè fauſtioris voluptatis & auſpicatiſſimi gaudij materiam fortuna intulit; & cuius maluerim, quàm vllius alterius rei, credere prænunciam fuiſſe eam, quam paulò ante apparuiſſe nouam ſtellam diximus. Tertiò namquè Calendas Februarias, ſublucеſcente aurora, cùm iam colligere ſarcinas Aduenæ cœpiſſent; Regina noſtra Iſabella, iamdudùm matura partu, primogenitum Principi noſtro filium peperit; quem mox, ab eodem Archiepiſcopo Sacris luſtratum, Ioannem Franciſcum Parentes nuncupauere.

Calendis autem, iam cæteris digreſſis, Ferrarienſes quoque abeunt, relicta Beatrice, Annam abducentes. Cui, præter reliquos Proceres, ducentorum Equitum cateruam trahentes, ab Mediolanenſi Duce, causâ honoris, comites adduntur Hermes frater, & Ioannes Franciſcus Sancto-Seuerinus Caiaciæ Comes. Qui, Nonis deinde, qua venerant, via redituri, inſtructas Papiæ naues conſcendêre.

Hîc, carmine claudendi Operis gratiâ, Pauli Lanterij Epigramma in Pueri ortum ſubijciam:

Omnia ridebant totâ fœliciter Vrbe;
Cauſaquè lætitiæ non erat vna tamen.
Implebant animos Hymenæia feſta fauentes,
Excibat plauſus Martia palma nouos:
Cùm maturauit partum Lucina beatum,
Et Regem nobis Regia Nupta dedit.
Ergo inter pacis ludos, & bellica palmæ
Præmia, qui dextrâ viuere cœpit, Aue.
Ipſe triumphali lauro connectet oliuam
Pacificam, inſignis Marte Togaquè ſimul.
Scilicet imperio natus ſceptriſquè regendis
Haud alijs naſci debuit auſpicijs.

TRISTANI

Digitized by Google

TRISTANI CHALCI,
SCRIBÆ MEDIOLANENSIS:
NVPTIÆ AVGVSTÆ:

hoc eſt,

Maximiliani Imperatoris cum Blanca, Ioannis Galeacij Mediolanenſium Ducis ſorore.

EPITOME.

HEraſmus Braſca Nuptias iſtas conciliauerat: eiq; propterea Chalcus hanc ſui Lucubrationem, amico cæteroqui ſemper ſuo, nuncupauit. Legatus igitur Heraſmus, Maximilianum in eas tandem conſenſiſſe, renunciat, necnon etiam Marchoaldus Breiſach confirmat. Germani veniunt Oratores, abducturi Sponſam: & à noſtris regali apparatu excipiuntur. Forte fortuna verò inter hæc veniunt etiàm Ruſſiæ Ducis Oratores. Blanca priuatim deſponſatur. Sed & Galliarum Regis Legati huc applicuere. Regia Sponſæ ſupellex: Templi Maximi apparatus, necnon etiam inde ad Arcem Iouis. Solemniter hinc ad illud proceditur: ibiq; Miſſa per Archiepiſcopum noſtrum celebrata: ſic etiam celebratum Matrimonium, Sponſæq; caput Auguſtali Diademate redimitum. Reditur in Arcem: applauditur. Iam verò Sponſa Comum deducta, Inde per Larium Lacum (cuius hîc topographia cernitur) in Germaniam tendit: cùmque Malſium inuecta eſſet, ac Germanis reſignata: pleriq; noſtrates, eam illucuſq; comitati, reuertuntur. Illa Iſpruckam progreſſa, honorificentiſſimèq; excepta, Natalitios Chriſti Dies ibi tranſigit: deinde Halam & ipſa & Imperator conueniunt. Quemadmodùm Nuptiæ iſtæ olim prædictæ. Hiſpruckam poſteà redeunt: ibiq; poſt Miſſam ſolemniter celebratam, & ſubinde poſt Menſam, Iuriſconſultiſſimus Iaſon Mayaus perorauit. Poſt hæc tam ipſe, quàm cæteri cum ipſo Legati, varijs honoribus ab Imperatore donantur.

TRISTANVS CHALCVS MEDIOLANENSIS,

Magnifico et Generoso Eqviti,

D. HERASMO BRASCÆ.

CÆSAREO ET MEDIOLANENSI SENATORI,

SALVTEM PLVRIMAM.

SI pro merito ac rerum ordine quicquam mihi agendum eſt ; Auguſtalium Nuptiarum Editionem nulli magis, quàm Tibi, Generoſe Eques, dedicare debeo. Nam & Tu earum primus poſtremuſquè idemquè vnicus interpres atq; auctor fuiſti ; & eas maximis vigilijs laboribus periculis tuis confeciſti. Et beneuolentia inter nos ſingularis eſt, & quæ altioribus opinione fundamentis nititur. Nam iam inde à Parentibus & Auis inita, mutuiſquè beneficijs aucta; cùm fortè Scholis egreſſos publici Muneris ratio in eandem Officinam detuliſſet ; ac ſub eodem Præfecto Viro Optimo Bartholomæo Chalco, Principalium arcanorum Magiſtro, mereremus, ita coaluit ; vt, cùm paria ſtudia, par animus, par ætas, par voluntas foret, nihil fuerit noſtra conſuetudine vitæ dulcius, nihil fraternitate noſtra iucundius. Vt verò Te beatior fortuna ſuſtulit : atque ijs, quibus natus eras, tractandis Regum negotijs exercere cœpit : atque iſtâ, quam nunc Eques & Senator Cæſareus arcem tenes, locauit ; nec auerſatus vnquàm amicum es, aut minùs fami-

liariter

liariter accepiſti; ſed &, quò plus promereris, ſemper ſtuduiſti; nulli occaſioni, vt me ornares, defuiſti. Quibus, non ſecùs ac immortalibus beneficijs deuincto, nihil non à me Tibi deberi, fatendum eſt. Accipe igitur Nuptias, perpetui mei in te animi pignus. Quò cùm tui nobiliſſimi facti cortex ius accedat; non ſolùm Tute Teipſum legendo agnoſces, atque iterùm redire in eadem facta (quod plurima cum voluptate contingere ſolet) videberis; ſed auiditate Lectorum, & ſtudio eorum, qui hæc noſſe, ornare, ac varijs Linguis diffundere cupient, Nomen tuum æternitati conſecratum, & de omnium viuentium iudicio, & poſterorum memoria ſecurum videbis.

Vale.

Mediolani, Idibus Iulijs, Milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſeptimo Anno.

TRISTANI

TRISTANI CHALCI.
SCRIBÆ MEDIOLANENSIS.
NVPTIÆ AVGVSTÆ.

GENS Sfortiaca, quæ, Regum mater, parenſquè Ducum, Longobardorum Regnum, pulcherrimam Italiæ partem, obtinet, non minùs prolis gloriâ & fælicitate, quàm imperij auctoritate & potentiâ, illuſtratur. Tali enim virtute rerumquè fortunâ vſa eſt; vt quot Alumni in ea numerantur, totidem Proceres Heroëſquè & Clariſſimi Principes vtroque in ſexu perſpiciantur. Ex hac progenitæ Blanca & Anna, patre Galeacio Quinto, matre Bona Sabaudiana, Mediolanenſium Ducibus, iam inde ab infantia ſub matris & patrui Ludouici Principis moderatiſſimi tutela ita educatæ ſunt; vt, cùm genus formam ingenium à natalibus ſingularia accepiſſent, moribus etiam venuſtate elegantia probitate religione ac cæteris artibus, quibus Regum filiæ inſtituuntur, excellerent.

Anna iam biennium Alphonſo Eſtenſi, Ferrarienſium Ducis Herculis primogenito nupſit, duplicante affinitatem Ludouico: qui iiſdem Nuptijs, veluti permutatione facta, Beatricem, eiuſdem Soceri filiam, duxit. Blancæ, quæ & ætate maior & ſtaturâ procerior eſt, multis petitum Regibus Connubium fuit: Ac demùm ex Germania reuerſus Heraſmus Braſca, Nobilis Mediolanenſis, qui ex Decuria noſtra lectus eam Legationem ſæpe obiuerat, ineunte Auguſto menſe Anni tertij & nonageſimi ſupra eum, qui Milleſimus & quadringenteſimus à Chriſtiana Dinumeratione colligitur, retulit, confectam conſtitutamquè rem eſſe cum Maximiliano Auſtrio, Federici Tertij Romanorum Imperatoris filio, ac ipſo iam ſeptennium Cæſare deſignato: eiuſquè fidem publicis alligatam Diplomatibus attulit. Nec ita multò pòſt Marcoaldus Breiſach, ex penitiori Regis Conſilio, ſcientia & inſignibus Iuriſconſultorum ornatus, eadem confirmauit: & reliqua, quæ neceſſaria forent, curaturum ſe oſtendit. Cùmquè alia

Heraſmus Braſca.

1493.

Maximilianus Rom. Rex.

Marcoaldus Breiſach.

ad

ad Vrbem Romam habere ſe mandata diceret; docuit, qui mox alij, abſoluendæ rei abducendæquè Sponſæ gratiâ, venturi Oratores forent.

Igitur paucis inde diebus per Tridentinas Fauces in Brixianum Agrum deſcendiſſe nunciati ſunt Melchion Epiſcopus Brixinenſis, Ioannes Volceſtaim, & Gualterius Stadius, Equeſtri dignitate Viri: quibus ſtarim occurrere iuſſi cum Braſca Oratore Placentinus Epiſcopus, & antiquæ ſtirpis Vicecomites Baptiſta & Gaſpar, ex Senatu lecti opulenti Equites. Caſſiani (quæ Arx Abduæ imminet) cùm pernoctatum foret, affuere alij opinatioris dignitatis Viri, Guid-Antonius Arcimboldus Mediolanenſis Eccleſiæ Antiſtes, Ioannes Bonromeus Comes, & Ioannes Angelus Talentus. Cum his declinantes Moguntiam, ad Lambrum amnem Arce pernobili hoſpitantur. *Epiſcopus Brixinenſis.* *Caſſiani.* *Moguntia.*

Vrbi propinquantes alios atque alios per interualla, & maiorem præ ſe dignitatem ferentes, offendêre: & primò Senatum integrum: Seuerinates Fratres, amicitia & conſanguinitare præcipuos, atque in Procerum caterua eminentes. Tum Principes ipſi oblati, Ioannes Galeacius Dux & Hermes, Blancæ fratres, ac ipſe rerum arbiter Ludouicus patruus: qui longo Magiſtratuum Ciuiumquè ordine, ac ſubdirarum Ciuitatum Nobilitate proſequente, exierant Orientali regione ad vltimum ſuburbanum, vbi ſurgens opus ampliſſimo campo circumdato in octingentas cameras, peſtilentium vſui deſignatas, iam pro ſpectaculo habebatur. *Mediolani.* *Duces.*

Hic exceptis Germanis, honeſtioriquè latere locatis, Vrbem omnes introëunt pulla veſte tecti, luctus causâ, qui vtrinque recèns contigerat, illinc Federico Maximiliani patre, hinc Leonora Ludouici ſocru defunctis. *Defuncti.*

Ita ingredientibus alta ſtatim Vrbis atria, amplæ domus, & æqualis illa tectorum omnium ad libellam nuper formata ſublimitas, picturatiquè parietes in conſpectum dati. Forum & media Vrbis præteruehentes, Argentariorum Armariorumquè officinas, ſuo quaſque ære nirentes, circumuertunt, mirati vndiquè frequentem Populum, elegantes ædes, opificia innumerabilia. Perducti in Iouis Arcem, regali apparatu excipiuntur.

Par & Marcoaldo ante pompa, & paulò pòſt Ioanni Bontemps Burgundiæ Quæſtori, & Gaſpari Mechar Brixinenſis fratri ac Maximiliani intimo Cubiculario, exhibita.

Fors

Digitized by Google

Fors etiam Fortuna tulit, vt ab vltimis Europæ finibus profecti Oratores in hanc celebritatem inciderint. *Ioannes Dux Ruſſiæ.* Veterem ſeruat cum Principe noſtro amorem Ioannes Magnus, ijs in Regionibus Dux, quas, ab Euxino Pelago in Borealem plagam vergentes, Scythæ Gethæ Sarmatæq; variauere: Ruſſiæ nunc nomen vnum eſt. *Legati eius.* Ab eo Mediolanum deſtinati Emmanuel Doſſa, Daniel Mamotonus, & Theodorus Manaſſi: cùm rectum per Iazygas & Pannonias iter impediretur bello, quod cum Poloniæ Rege gerunt; flexiſſe ſe retrò ad Riphæos Montes & Septentrionalem Occeanum dixerunt; ac claſſe delatos ad Cimbricam quondàm, nunc Datiæ Cherſoneſſum; atque inde per Germaniam iter, quarto Nonas Apriles incœptum, decimotertio Calendas Decembris peregiſſe.

Principi obtulerunt munera, Giriphalcum candidam (gratam aucupio auem) Arcum, Pharetram, Acinacem, & detractum monſtro dentem, magnitudine brachium viri longè ſuperantem. His addidere iaſpidas, chalcedonios lapides, & ducentas Scythicarum Muſtellarum pelles: quas, Regum cultui dicatas, ætas noſtra ſybillinas vocat.

Horum ab aduentu biduo interiecto, cùm reditum ad Regem feſtinaret Gaſpar Mechar; priuatim Blanca deſpenſatur.

Sexto inde die Epiſcopus Lodeuenſis & Nicolaus Renantus, Caroli Octaui Galliarum Regis Legati, applicuere: qui ſingulari humanitate grauiſſimiſquè ſententijs habita Oratione docuerunt, quàm grata ac iucunda foret iſthæc conſobrinæ Blancæ conſobrini Ducis ac Ludouici cum Romano Cæſare coniunctio.

Paraſrenalia. Exin multiplicibus & longiſſimis trium tricliniorum menſis expoſita regia ſupellex: quæ doti (quæ quadringentorum millium aureorum fuit) ſuperaddita, Græco non definit verbo vocari Parafernalia. Hîc veſtitum omnis generis corporis capitiſquè videre fuit: ſtolas, pallas clamydes, tunicas, flammea, reticula, ſtrophia. Ex his alia holoſerica, alia auro, hæc argento, illa vtrâque pariter materiâ contexta: necnon pretioſis fulturis hiberno tempori æſtatiuè accommodata. Hinc lintei generis exoticæquè canabis candida: vt abditiores corporis tuniculas, & cubiculi tentoria, & reliqua lectuli tenuiſſima velamenta, argenteis filis, aureis limbis, aut ſericis nodulis aſſuta.

aſſuta. Sed tenuia ſint hæc: ſimulquè prætereantur elegantia auro aut argento & cocco calciamenta, phaleræquè, & equorum ſtragula: quibus tamen quadraginta, qui circa erant, liti auro cophini, pictiquè alij totidem, ſatis non fuere. Non itidem cenſeas fuluum auro, rubens cocco, dimidiatum albo violaceoquè colore conopœa. Tum eſcaria potoriaquè centum & octoginta argenti vaſa, & multiplicia ex margaritis colli pectoriſquè monilia. Item ſmaragdus, adamas, & berillus, ſinguli magnitudinis inuſitatæ. Veſtis verò illa verè nuptialis fuit: quam, *Veſtis nuptialis* auro coccoquè fulgentem, octoginta carbunculi, caſtellatim quaternis margaritis impoſiti, veluti totidem oculis interpunctam reddebant.

Locus autem ſolemnis ſtipulationis & regij nominis palàm ſumendi deſignatus eſt Templum media Vrbe: marmoreum illud, auguſtum, ingens, centum ſublime columnis: cuius ſpatioſa per longitudinem intercolumnia, ſolita aliàs Gallicis aut Babylonicis ſtragulis veſtiri, nunc Attalicis fulsêre, hinc argento illinc auro intertexto. Circa Aram tabulatum altiùs erectum ſtratumquè tapetibus, ſedilia Principibus, hinc aurato inde argentato conopœo diſtincta; nam cætera bicolor pannus albi & violacei ſerici prætexuit. Tum magnis gradibus diſpoſita ſexaginta illa celeberrima opere pondereque vaſa, & ſex ac quinquaginta Diuorum hominumquè effigies, ac totidem candelabra albis cereis interlucentia, cuncta puro argento nutu & impensâ Ludouici fabrefacta.

Hinc ad Iouis Arcem via perpetuo tecta vmbraculo, & vtrinque parietibus aulæa obducta: portæ feneſtræ hederarum coronamentis vireſcebant: vbique Romana Aquila, Vipera Vicecomitum, Crux Sabaudienſium, & Verſicoloria Sfortiadum conſpici. Et cùm, ſtudio ornandi, priuata etiam Ciues infererent; fuit, qui Crocodilum, non *Crocodilus.* aliàs Vrbi noſtræ viſum, ſuſpenderet.

Hæc agentibus illuxit conſtituta dies pridie Calendarum Decembrium, Andreæ Apoſtolo ſacra: ac viua ornamenta acceſſere. Nam cùm concurſu cunctas Populus ſtiparet vias; Religioſorum hominum Fraternitates, à Templo ad Arcem continenti ordine protenſæ, venerandam ſui ſpeciem præbebant; & tabernæ, generoſis Matronis Puelliſquè ornatiſſimis differtæ, obambulantem circà iuuentutem ad ſpectaculum trahebant.

Primi per hæc conſcendêre Germani, longum præ ſe Nationis ſuæ agmen agentes: ipſiquè ſinguli ſingulis Noſtratibus auro togatis aſſociati: qui ita officio functi ſunt; vt læuam introëuntium partem, quæ & aurata erat, ſolis Germanis vacuam relinquerent.

Mox noſtri Principes ſubiere, ornatu veſtium ſplendidiſſimi. Præibant Aulicorum catervæ, & Inuitati omnes: Duces ipſi proximè Blancam adequitabant. *Currus Blancæ.* Quæ nouo curru deaurato, ac ternas in feneſtras columellis diſtincto, albis bijugis vehebatur, aſſidentibus dextra ſiniſtraquè Iſabella Ioannis Galeacij Ducis & Beatrice Ludouici coniugibus, *Beatrix Ludouici.* & in auerſa parte tribus alijs conſanguinitate proximis. Reliquæ Matronæ, quæ honoris gratiâ lectæ, forma & opibus præſtantes erant, decem carpentis ſequebantur.

Templo ſuccedentes, reuerenter excipiuntur ab altera Beatrice eiuſdem cognominis patriæquè, *Beatrix Triſtani.* ſed quam coniugium Triſtani Sfortiæ demortui diſtinguit: quæ in limine aſtabat cum nobili aliarum Puellarum corona.

Incedentis Blancæ prælongam veſtem laxaſquè manicas ſuſtinebant nobiliſſimi Equites, Galeacius Palauicinus, Conradus Landus, & Momphredus Torniellus. Sedens *Ordo ſedentium.* argentatam partem tenuit media inter duos Gallicos, à quibus dexteriora implebant Antonius Genarius Neapolitani Regis Legatus, Ioannes Galeacius Dux, & cum Beatrice coniuge Ludouicus patruus: cuius à latere nuſquam recedit gener & Militiæ Princeps Galeacius Sancto-Seuerinus. Siniſteriora Georgius Piſanus Venetus, Petrus Guizardinus Florentinus, Iſabella, Iacobus Trottus Ferrarienſis, Mirandulani Corrigianiquè Proceres, ac cognominis noſtri ſplendor meæquè dignitatis auctor Bartholomæus *Bartholomæus Chalcus.* Chalcus arcanorum Magiſter maximus, ac cæteri obtinebant Legati Primateſquè Viri. Sarmatæ, quia arrogatus inter omnes primarius locus non concederetur, non tam rariſſimo caruere ſpectaculo, quàm aliorum ordine abſtinere maluerunt. Nam vt ſemel biſquè Vrbem perambulantes variam rerum affluentiam, virorumquè ac mulierum pompam extimauere; affirmarunt, non hi ſolùm, ſed Galli quoque & Germani, nuſquàm ſe tantam vim auratæ veſtis, aut argentatæ, coccineæuè aut gemmatæ, agnouiſſe, quanta eo die oſtentata erat.

Iam plena contabulatione, reſidentibuſquè ſecùs Viros Matronis,

Matronis, poſtremas ornati loci partes claudebant Iuris & Medicinæ Conſulti: qui, ſexaginta numero, caput & humeros ſolemni more inſigniti pellibus inuerſis, & cætero purpurati, vniuerſo è Populo maximè monſtrabiles fuere.

Ita cunctis ordine ſedentibus, ſurgit ad Rem Diuinam Arcimboldus Archiepiſcopus. Chori ſymphoniacorum cantus excipiunt: tubæ organa tibiæquè alternant: reliquas cærimonias & thuris fumigationem procurauere Templi Sacerdotes Ordinarij, quibus Cardinalium appellationem vulgò impertimur. Oſculandam Pacis Tabellulam ad Germanos Fabricius Marlianus Placentinæ, ad Blancam & Principes alios Antonius Triuultius Comenſis Eccleſiæ Antiſtites tulere. Omnibus ritè peractis, Blanca in medium producitur. Accedunt & Germani. Rogat Arcimboldus, velint recipiantnè iuſtum & legitimum præſentis Blancæ & abſentis Maximiliani Coniugium. Partibus vtrinque annuentibus, maritalis exhibetur annulus: atque eo, Ioanne Galeacio fratre & patruo Ludouico exerentibus digitum Sponſæ, Brixinenſis deuincit. Tum detractis, quibus modò totum radiarat caput, gemmis, virgineas per terga diffundunt comas: ac nudo capillo auream arcuatam, Mundiquè imaginicula ſuperbam Coronam imponunt: ſicquè Auguſtam conſalutant. Depactas hoc modo Nuptias intentiori ſpiritu inſequutus tubarum clangor & mixtus tibiarum organorumquè concentus vndique declarauit: ac ſummo à culmine dato ſigno cæteris Turribus auguſtiùs pulſandi, feſto æris tinnitu cuncta conſtrepuere.

Archiepiſcopus Mediolan.

Auguſta.

Iam meridiana ieiunos hora vrgebat; cùm diuerſo, quàm venerant, ordine redeuntes apparent. Nam vt Viri bini præteriuerunt, Matronæ, omiſſis curribus, ſingulæ in equis ſpectatæ ſunt: hæ gemmis, illæ margaritâ plurimâ: aliæ aureis torquibus, & quadraginta omninò aureis veſtibus radiantes. Et nouæ Reginæ, quæ cum Brixinenſi antecedebat Epiſcopo, vmbellam ſolemnem ſupra caput geſtabat Conſultorum & Medicorum veneranda cohors. Habenas ductauere ſtipatorum more Summates Viri, Ioannes Franciſcus Palauicinus auro, & Franciſcus Bernardinus Vicecomes argento togati: vterque pedes, egregia corporis proceritate conſpicuus. Sequebatur Iſabella, quadrupedanti eminens equo, & Beatrix, & Blanca,

altera

altera Ludouici filia, ac reliquæ illuſtres Matronæ: poſt quas Ancillæ, vniformi habitu elegantes, in octoginta ſui ſexus equites expleuere. Cùmquè alium alia res admiratione afficeret; eò tamen multitudinis concurſus fieri, impreſſione vrgeri, ſexus omnis ætaſquè ſine diſcrimine impelli, quâ iam iam tranſitura nouâ facie nouo cultu Sponſa erat. Quiſque aureas comas, os probum, regali decore ornatum, tum reliqui corporis habitum & dignitatem admirari: ſimul Ludouici Sfortiæ nomen ad aſtra ferre: tollereque laudibus ſapientiam incredibilem, prudentiam ſingularem, virtutem incomparabilem: qui, cæteris partibus firmato dudùm ampliatoquè Regno finitimorum clientelis, coniugijs, fœderibus; nunc, charitate in Neptem pluſquàm paterna, primaria Chriſtiani Nominis affinitate conſtabiliret. Subindequè recenſebant repetitas Ligurum deditiones, Sabaudianos tumultus eius induſtriâ pacatos, reſtitutumquè Salucienſem Marchionem: tum ſaltus Alpium munitionibus firmatos: Venetiam, Florentiam, Bononiam, amicas Ciuitates: Ferrarienſem verò Socerum, & Congenerum Franciſcum Gonzagam Mantuæ Regulum, adeò fidentes obſequenteſquè, vt nihil ab eis ſecretum nihil diuiſum habeatur. Remotiùs autem & Galliarum Rex fœdere, & Neapolitani multiplici affinitate vltrò citroquè datis vxoribus atque immortalibus inſuper beneficijs alligati: & Romæ Sextus Alexander Pontifex coniunctiſſimus, atque Aſcanius frater inter Cardinales & Eccleſiæ Principes maximus & ſuperatâ inuidiâ potentiſſimus, celebrabantur. Talibus ſtudijs ac vocibus proſequentibus, reducta in Arcem Blanca eſt. Quam, equo deſcendentem, vlnis excepit præſtantiſſimi corporis Heros Antonius Maria, tertius Seuerinatum Fratrum: Bona verò mater lætiſſima, altero nobilium Mulierum choro cincta, cùm domi expectaſſet, triclinio introduxit.

Laus Ludouici.

Cæterùm conuenerat, vt deſponſata Blanca primo quoque tempore iter in Germaniam capeſſeret. Igitur iam cunctis ante expeditis: delectiſquè ornatiſſimis Oratoribus, qui ad Virum vſque, quiquè trans Alpes tantùm comitarentur; ipſi cuncti, ne quid ad honorem deeſſet, Comum vſque ſubſequi Principes voluerunt; vnde Larius Lacus incipientes aperit colles, & nauigantes ſub ipſas montium radices perducit. Mediolano diſceſſum eſt tertio Nonas Decembres, Ciuitate quàm longiſſimè effuſa deſiderio iterùm

Comum.

rùm iterumquè viſendi. Vicatim ea nox acta. Mox Comum ventum. Cuius in introitu vt ſpecie quoque apparerent, quæ re ſplendida & magnifica erant; Ludouicus in Conuallis planitie ſubſiſtere omnibus iuſſis, ordines conſtituere; ac, ceu in caſtris armatorum acies inſtrueret, vnumquemque ſuum in agmen redigere cœpit. Itaque & turmas Aulicorum Blancæ, rubente ſago pileoquè inſignes, & nigrantem Germanam manum, reliquoſquè noſtros, binos incedentes, dinumerare facile erat. His occurrêre Ciues: & cum vmbella Periti Legum & Medicinæ, pelliti togatiquè ſolemni more: Religioſum quoque Nomen ſecùs viam ſtabat. Epiſcopus autem pro foribus Templi, pontificia venerandus tiara & lituo, aduentantibus aſſurrexit: depoſitæquè equo Reginæ fauſta & fælicia precatus, in proximas ædes cum Bona matre & Germanis Legatis deduxit. Alij in alias nobiliorum Ciuium domos diuertêre: quas, præter proprium ornatum ac ternâ vice obducta vmbracula, ſinguli etiam lauro hedera floſculis coronamentiſquè redimiuerant, & teſtudinibus altioribus imaginibuſquè Ducum diſtinxerant. Pari ornatu vireſcens & Claſſis in Portu ſtabat, circiter centum conuectis nauibus. Ac poſtero quidem die excurſio ludicra facta eſt magna voluptate, & remigum certamine: quos, pro alacritate ſupremum virtutis ſpecimen præbentes, & celeritate ventorum vim & gyris flexuriſquè ac ſubitis à curſu retentionibus fallentes, equorum agilitatem ſuperare, cuncti mirabamur. Interim autem traiectis impedimentis, tertio ab aduentu die ad Portum deſcendunt, hinc læti nuptiali nomine, inde mœſti & lachrymis rorantes; cogitantibus, quæ mox futura eſſet Matris ab Filia, Fratrum ab Sorore, Patruorum ab Neptis conſpectu diſtantia. Digniquè ſpectatu fuere geſtus alloquentium, tenentiumquè ſe, & quas ipſa ore Maximiliano diceret, commendationes addentium.

Tandem charis diſtracti amplexibus conſcendunt horâ; quam meridianam indixerat Aſtrologorum Clariſſimus atq; idem Medicus gratiſſimus, Ambroſius Roſateus: qui non ſolùm multa alia prædixerat, ſed veluti Vates antiquo plenus Apolline & diſceſſus Legatorum & aduentus tabellariorum, cùm tractaretur negotium, prænunciabat. Itaque & optabilis tempeſtas nauigantibus fauit: & Sol, qui quindecim ante dies latuerat, hoc ipſo momento, quo pe- *Ambroſius Roſateus.*

dem

dem Virgo naui admouit, ſubitò diluxit, diſpulſaquè nube ſereniſſimus (quod omnes admirabundi & gratantes ſuſpeximus) totum deinde iter vno tenore illuminauit.

Auectis è conſpectu nauibus, Como Principes quoque ipſi faceſſunt. Bona Mediolanum: Ioannes Galeacius & Ludouicus in Seprienſem declinantes, Olona & Ticino traiectis in Nouarienſem perrexere. Ac ſubinde nuncij & litteræ afferebantur, quantum quoque die itineris Blanca confeciſſet.

Topographia Larij

Quinquaginta millibus paſſuum patet Larij longitudo, cancri formæ perſimilis. In Alpes cauda verſa deſinit ad Vicum Mezolam, duas oſtendentem Valles, Sancti Iacobi, & quâ Clauenam itur. Vbi eadem cauda incipit, corriuat Tellina Vallis, vnus omnium Italiæ angulus vini generoſitate beatiſſimus. Hinc paulatim in ventrem laxatus dues ingentes ſinus, veluti chelas & brachia, emittit, dextro Comum, altero Leucum petens. Media ea, quæ viginti milliaria procurrit, peninſula, quâ continenti hæret, Briantiæ Mons vulgò vocitatur. Interiùs

Fons Plinianus;

Tornum iuxta & Neſum Fons Plinianus antiquum miraculum ſeruat, ter die ſtatis vicibus creſcens decreſcenſquè; vt elegantiſſimè, qui & nomen dedit, vltimâ Quarti Libri Epiſtolâ Plinius ſcribit; & in ſecundo Naturalis Hiſtoriæ memoratur. In ſummo promontorio Belaſium, Portu commodum marmoreis gradibus, nouis circumdatum mœnibus recenti impenſa Marcheſini Stangæ, ſupremi pecuniariæ Miniſtri, proximè Oppidi ſpeciem obtinet. Cæterùm quæ ſoluenti Como ſiniſtra legitur ripa alterum æquè inclytum Lacum Verbanum diſpeſcit, Ticini parentem. Eadem Vicis frequentior: quorum potiores habentur Caratum, Menaſium cum Valle Porletia, Saxum Muſſi marmore nobile & pulcherrimis collibus, Doncum, Grauedona, Domaſium, Suricum. Dextra Mandellum ha-

Fluuius Lacteus:

bet, Varenam cum amne, ex candore aquæ Lacteo nuncupato: cuius admirabilis natura eſt, vt nouem tantùm menſibus fluat, repentè totus currens, totuſquè deſinens, vbi verni hyemaleſuè dies ſuperueniunt. Inde nauigatur Bellanum Vallis Saſſinæ caput, & Derphium, Correnum, Pionam, Collicum. Supra aſperi Montes, Introcij cognominantur. Inter Collicum, & quod iam coarctato Lacu ex aduerſo reſpicit Surricum, Olonia Turris, mirando opere medijs fundata aquis, attollitur: &, veluti poſitus

ſitus caudæ & corporis in Lario terminus, perpetuis incurſatur Adduæ vndis: qui, Tellina Valle prorutus, ita deinde reliquam Lacus longitudinem permeat, vt inter ſtagnantes aquas proprium vbique ac diſcretum alueum ſeruet, donec ad Leucum ponte lapideo iunctus, emiſſuſquè in Padum, Bergomates Cremonenſeſquè à Mediolanenſibus diuidat.

Igitur tranquillo nauigantes, Belaſium primò deferuntur: & nox peracta liberioribus epulis ac ſaltationibus & ijs, quæ ad eiuſmodi voluptatem parauerat Vir in primis elegans Marcheſinus. Grauedonam inde: poſtea, Olonia Turri non ſine admiratione circumuecta, tranſmiſere ad Portum Molate, & Morbenium, quod primum Oppidum *Vallis Tellina.* octo millibus paſſuum Tellinam ingreſſis occurrit. Sondii proximum hoſpitium fuit profuſa liberalitate Ioannis Beccariæ & Caſtellini, fratrum: apud quos & quinquaginta annorum vina, & dulce etiam acetum inuentum: exquè eo, non in condituras ſolùm cibarias, ſed in odoramenta & medicos vſus, ſarcina deſumpta. Par ſtudium & Aluiſij Quadrij Tirani, & Burmij in Populo fuit; nouis vbique per vineta & molliores colles ſtratis vijs, vt frequens & permoleſtus tritam interfluentis Adduæ tranſitus euitaretur.

Hic iam deſinente Valle, qui & Imperij noſtri finis eſt, *Finis Regni Mediolani.* celſi attolluntur montes, iugaquè niuoſa, informia, itinere vnius diei penitùs inhoſpita; vt, niſi tranquillum conſtiterit, & quid modicè aduerſi mouerint venti, facilè viatores opprimantur. *Alpes.* Mombralium Montem vocant, omnium, quæ adeuntur, Alpium difficillimum. *Mombralius.* Sed & cæli fauit temperies, maritimæ malachiæ inſtar; & cura non defuit, quantùm humana manu præſtari potuit, mollita cliui ac deſcenſus aſperitate, necnon ingeſta niuibus arena, & ad temperandum rigorem crebris ignibus excitatis; ac tabernaculis per interualla rupibus impoſitis, quæ vino affatim ac pane repleuerant. Ita nequaquàm pro ea, quæ alioquin contigiſſet, difficultate tranſiere Idibus Decembris. Monaſterij Blanca ſubſtitit, comites expectans: quorum *In Germania.* extremi vix ante mediam noctem apparuerunt.

Iam Germaniam tenentibus ſub Arcem Fruſterberg ſeſe ad genua ſubmiſit Gaudentius Columna Amatiæ Comes, & Marchio Badenſis Maximiliani conſobrinus. Henricus Epiſcopus Curienſis, & Federicus Comes Zoler, ducentorum equitum ac totidem peditum agmine comitati, ab

Oppido

Malſium. Oppido Malſio occurrêre. Quos vt deſilijſſe equis noſtri conſpexere; pedites & ipſi facti, complexu & mutuis ſalutationibus congreſſi, Orationem Latinam habuit Zoler, rei & tempori accommodatam: ſimulquè tres cutrus operis cælati inauratiquè obtulerunt: quorum primus ſex albis trahebatur equis, alter octo obſcuris, tertium niger pannus obuoluerat. Quibus Blancæ exhibitis, media excipitur inter duos Marchiones, Badenſem & Hermem fratrem: & reliquis in ordinem acceptis, Malſium inuehuntur.

Hic terminus noſtris cùm præfixus foret; poſtero die, Re Diuina à Curienſi Præſule acta, Blancam Germanis reſignauere. Cumquè inter officium gratulationis petendæquè abeundi veniæ futura longinquitas amoris memoriam refricaret; obortæ vbertim vtrinque lachrymæ vix fandi copiam aſtantibus permiſere. Inde igitur conuerſi redeunt cis Alpes Hermes frater, Arcimboldus Archiepiſcopus, & Triuultius Comenſis Epiſcopus: tum Franciſcus Sfortia patruelis, Petrus Scipionus è Gente Palauicina Protonotarius, & Gaſpar Vicecomes: relicto negotio vlteriùs deducendi ijs, quibus mandatum erat, Baldeſſari Puſterulæ Viro generoſiſſimo, Iaſoni Mayno Iuriſconſultorum maximo, & Heraſmo Braſchæ: qui ob rem fæliciter tractatamquè actam æqualis illis dignitate nominequè Senatorio ibat.

Ex Malſio ad Orientem verſi, Vallem ingentem, altiſſimis clauſam montibus, ingrediuntur: perquè hæc loca profecti Mondrium Pruch, Landech Impſt, Zurliberg, octiduo Hiſprucham peruenere, *Hiſprucha.* Metropolim portionis eius Auſtriæ, quam Sigiſmundus Maximiliani magnus patruus obtinet, & eidem hæredi iam inſtituto deſignauit. Sub Oppidum Zurlimberg obuiam facti cum ducentis alijs equitibus tres nobiles auctoritate Proceres, Epiſcopus Vrbis quam Germani Auſpurcham nos Auguſtam vocamus, Mareſcallus Pollanus, & Comes Virtembergenſis. Qui pedibus officio fungentes, cùm docuiſſent iniunctum ab Rege munus, tarditatis ſuæ cauſam eam dixerunt; quòd, cùm ipſi conſtitutum priùs locum Curiam petijſſent, non antè mutatam itineris rationem fuiſſe (quod ob peſtilentiam factum eſt) acceperant, quàm ab Alpibus ipſam deſcendiſſe nunciatum eſt, Hiſprucham tendentibus, ad quartum lapidem *Catherina Saxona.* prodijt Catherina Saxona, Sigiſmundi Ducis coniunx, venuſtiſſima mulier, & ingenio pereleganti. Ea cùm ſe

oſten-

oſtendiſſet pedibus occurſuram, vt non tam affinis affinem, quàm ſerua dominam exciperet; non ante obtineri potuit, vt equeſtris veniret, ter vltrò citroquè miſſis nuncijs, quàm alia omninò conditione Blancam Oppidum non ingreſſuram eſſe affirmatum eſt. Ita progredientibus Latinam Orationem habuit primarius Sigiſmundi Aulicorum: Supremа nunc cum lætitia frui, cùm in domo ſua cerneret legitimam thori & vitæ Maximiliani conſortem, tali forma, dignitate, ſanguine, moribus præditam. Excuſatâquè Principis ipſius abſentiâ, qui de podagra impediebatur, ſuccedere tectis iuſſi, per cuncta lætitiæ ſigna in Palatium Sigiſmundi deducuntur: ad quem ſtatim Blanca ipſa, paucis comitibus aſſumptis, viſendum prodijt. Poſt cœnam deferri ſe in cubiculum Blancæ Sigiſmundus iuſſit: ſequè adeò aduentu eius lætatum dixit, vt morbo penitùs aliàs incurabili ſolutum ſe putaret, ac re ipſa id oſtenſurum: apprehenſamquè manu ad ſaltationem inuitat. Sed cùm verbis fidem pedes non facerent; circumferri ſe in cathedra miniſtrorum manibus iubet ad modulos ſaltatorios, & chorearum imitationem. Inde cum Coniuge, quæ rutilis crinibus per humeros demiſſis ac virili capitio obliquè impoſito ſpectanda venerat, ſaltare Baldeſſarem Puſterulam & Braſcam Legatos voluit. Mixtiſquè mox alijs, in ſomni horam ludum duxere. Hiſprucham cùm venerint biduo ante Natalem Chriſtianum; feſtos eos dies proximumquè bimeſtre extraxere choreis, ludis alijs, ac sympoſijs, nunc Germanico ritu, nunc Italorum more inſtructis. Maximequè admirabantur ſplendorem Puſterulæ; *Ornatus Puſterulæ.* qui, potenti familia & generoſiſſimo patre ortus, nullius Maiorum virtuti ingenio induſtriæ cedens, nec fortunæ inuidens, duos & triginta miniſtros candido ſerico decoros duxerat: è quibus ſpectantium oculos ſex præcipuè in ſe conuertebant ornatu manicarum, quas gemmæ pretioſiſſimæ & lectiſſimi vniones contexerant. Ipſe verò, variâ aliâ pompâ in quotidianum vſum comparatâ, quinquies textilis argenti mutatorias togas & torques auro graues variauit: & capiti pinnulam aptauerat, duorum millium aureorum pretio redemptam. Interim quoque & haſtîci ludi editi: & in venationem Blanca ducta vehiculo, maritimi nauigij inſtar ornato, additis malo antenna velis tenuiſſimis, atque in honorem cognationis Ludouici Sfortiæ Mauro caueæ impoſitò, qui horologio dimetiri aſtra cælumquè

lumquè videbatur. Sed & propria vtrinque manu litteræ ſcriptæ flagrabant maritali deſiderio: Maximiliani in Blancæ reuerentiam & virgineum candorem agnouiſſes. Ipſe enim Viennâ nondùm mouerat: vbi & Parentis exequiæ (quem, Lintij mortuum, huc ſepeliendum tranſtulit) inſolitâ pompâ celebratæ, occupatum habuerunt: & Populorum ratio retinebat, qui & Turcarum incurſione exterriti, & noua Cæſaris mutatione reformandi erant. Quibus ex rebus cùm paulò longiùs produceretur nuptialis coitio; præbita occaſio eſt maliuolis diuerſa interpretandi. Iamquè non Italiam modò & Germaniam, ſed Europam omnem ſiniſtra fama repleuerat: non conuenturas Nuptias, nullum fore Matrimonium, victuram ſine honore & Viro Blancam: iam denique cogitare de retrò domum remetienda peregrinatione. Adeò impudens & temeraria improbitas mentes occæcarat; vt nec, cuius fidem eo ſermone commacularent, nec intemperiæ ſuæ & genuinæ inuidiæ vitium detegi ex eo animaduerterent. Tandem res proſperè nunciata omnem eam impudentiam compreſſit.

Congreſſus Coniugum.

Namque Viennâ profectus prima Ieiunorum die (quæ hoc Anno Idibus Februarijs contigit) alijs aliâ viâ ad Rhenum & Galliæ fines copijs directis, ſeptimo Idus Martias Halam applicuit, ab Vrbe Hiſprucenſi quinque millibus paſſuum diſtantem. Eo loco & die conſtituto, qui & lætus in Religione habetur & ſolemnis Pontificibus Dedicatione Roſæ Aureæ, ac patris quoque Federici cum Leonora matre primo conuentu notabilis eſt, Blanca nauigio cum Catherina & Sigiſmundo alijſquè Principibus deuehitur. Mox & Maximilianus introiuit: Blancam, quæ ad genua ſtatim procubuit, manu & oſculo; comites vultu & blandioribus verbis excepit. Salutationibus & aptis præſenti rei ſermonibus habitis, in aliud cubiculum Maximilianus faceſſit, ad maturanda alia quæ inſtabant negotia. Inde inſtructo apud Sigiſmundum conuiuio, communi menſa cœnant: placidiſquè luſibus exacta quarta noctis hora, geniali thalamo cubuere: & cùm cæterorum animos expectatione iſta abſoluerunt; tum nos, vt Diuinatione quoque rem actam credamus, effecerunt. Auguſtum Connubium diuino carmine pluſculis ante annis prænunciatum fuiſſe, oſtendere licet; quippe hæc non ſine Numine Diuum eueniunt. Sub obitum Galeacij, Blancæ parentis, Conradus Manlius, qui poſtea ſcientiam Legum publicè profeſ-

ſus

ſus eſt, ſeſe Lucæ vidiſſe ait hominem, Auguſtiniani Ordinis Eremitam habitu prominentem, ſed altiori indole præditum, ſolitarium à cæteris agere. Huic per otium applicaſſe ſe: acceptaquè & reddita ſalute, cùm inter varios ſermones ſe à Mediolano profectum dixiſſet; adductum in arcanum ab Eremita, ait, & iureiurando adactum, vt intra certum tempus mente ſeruaret, neque vlli omninò viuentium denunciaret carmen, quod ex libello, veriſſimarum aliarum prædictionum pleno, ad Rem Mediolanenſem pertineret. Hæc enim ipſa ad Cæſarem apoſtrophata verba haberi: Sinvosvs Colvber et barbatvs tibi a latere adivngetvr. Quod, vbi datæ fidei ſpatium ſiluiſſet, tunc quibuſdam è contubernalibus amiciſq; aperuit. Cùmq; diu expectaſſent, quid Fata ferrent; mox ceu inanes ambages obliuioni tradiderant. Cùm poſtea magno ex interuallo nouarum Nuptiarum fama vulgata; memoriam reſtituit. Et certè illo verſiculo Matrimonium Cæſareum denunciatum fuiſſe, omnes conſenſere, quando Virgo Anguigera (etenim Serpens vetus Mediolanenſium Principum Inſigne eſt) Romano Cæſari atque Auguſto coniuncta eſt.

Triduo inde Hiſprucham redeunt: vbi & Albertus Saxonus, Sigiſmundi ſocer, occurrit: & reliqua ad connubiale fœdus pertinentia aguntur. Paraphernali expoſitâ gaza ita ſpectatores affecti ſunt, vt nec ſatis ſingula admirarentur, & ad vniuerſa adſtupuerint. Religioſo verò illuceſcente die, Re Diuina apparata, Blanca nouo amictu, & eius Gentis, in quam immigrauerat, habitu formato, regijs gemmis & vnionibus opulento, progreditur. Sua ipſe manu aptauerat Coniunx & capiti Coronam, & pectori Monile, & corpori Cingulum, centum millium aureorum æſtimationem longè exuperantia.

Sedentibus ordine Principibus, Raymundus Curcienſis Cardinalis operari Sacris incipit. Hîc & ſymphoniacorum hominum (quibus ex confeſſo Germania cæteras anteit Nationes) & organorum tibicinumquè ac cornicinum mira ſuauitas fuit ſingula primò audientibus. At verò vt ſimul vniuerſi concinuere, & litui admodulauere; non iam humanum concentum, ſed mundanæ illi ſimillimam, quam ferunt, Cælorum harmoniam auribus inſonare crediderunt. Exequenti cætera Flamini tres Epiſcopi ſubſeruierunt: Brixinenſis Euangelico Libro: Auguſtenſis Paci: Curienſis

Aquæ, qua aſperguntur, deferendæ. His ritè peractis' ad prandium diſceditur. Diſcumbunt Reges eminentiori tabulato: aſſident Catherina, Cardinalis, & Sigiſmundus. Reliqui Proceres, Legati noſtri, & Ferrarienſes, tum Matronarum lectus numerus ſexdecim menſis excipiuntur. Inferuntur fercula opîma, quantùm Religionis reſpectus interdictis ab carne diebus aſtrui patitur. Nam Miniſtrorum mira elegantia & agilitas propinandis rebus fuit. Poſt menſas ſaltatione & inde quiete modicè conceſſa, iam pro Concione loquendi noſtris Oratoribus facta copia eſt.

Oratio Iaſonis. E quibus Iaſon ſic cœpit: Nouum atque inopinatum genus fælicitatis hodie mihi, Cæſar, contingit: vt eodem penè anno, eiuſdem Principis nomine, ſimili in cauſa, pari Auditorum maieſtate, duo apud Summa Mundi Lumina verba faciam. Namq; & nuper adeò diuinas Nuptias, id eſt, Summi Pontificatus aſſumptionem, Mediolanenſis Ducis iuſſu, Alexandro Sexto ampliſſimo in Cardinalium Concilio gratulatus ſum, atque obſequentis animi indicia detulimus: & nunc humanas tœdas, Cæſareum Connubium, apud ipſum Cæſarem, inter Reges Heroaſquè Germanicos ſedentem, laudaturus veni, & eiuſdem Principis voluntatem oſtenſuri ſumus. Quæ res cui vel ſummorum Oratorum obtigerit, nec ſatis ſcio: nec, quin pari Romanæ actioni ſucceſſu peragatur, verendum arbitror, cùm cogito, quales apud Viros, quàm benignas ad aures, quàm grata quàm fauorabili de re habenda mihi Oratio eſt. Quamquàm enim in Cæſaris noſtri laudem nihil vel vobis incognitum, vel cætero Orbi inauditum, afferre me poſſe intelligo; incomparabili tamen voluptate fruimur, cùm vnum eſſe omnium conſenſum, & noſtrum cum cæteris conuenire iudicium contuemur; nihil eſſe ex ijs rebus, quæ ab natura fortuna virtute expetuntur, quod in Te, Cæſar Optime, non cumulatiſſimè collatum appareat. Natus ex Gente Auſtria, inclyta & generoſa: & quæ iam ducentos ab hinc annos niſinon Reges aut Duces vel Imperatores procreare nouit. Quocumque obuertor, occurrunt Rodulphi, Othones: Henrici obſtrepunt: attonant Sigiſmundi, Leupoldi, Alberti, Federici. Quorum virtutes, celebria geſta, claraſquè victorias vt Tibi imitandas proponis; ſic nec præſentis operis ſunt; & ipſi venerari magis, quàm Oratione complecti, aut laudibus

bus proſequi poſſumus. Maternum genus Hiſpanias Tibi deuincit, atque Alphonſos & Ferdinandos, latè Mari Terraquè imperitantes, auunculos ducit. Pater ipſe iam Cæſar Te genuit, Te Cæſarem vidit: in Te coniungi hæreditatem cum electione, cum ſapientiſſimorum Principum iudicio (quod rarum glorioſiſſimum eſt) perſpexit. Maximiliani Tibi fauſtum ac de excellentiſſima virtute auſpicatum nomen animos auxerit; vt ſis maximus æquè ac Fabius, qui morando hoſtem attriuit; & Aemiliani ac Scipionum victorias triumphoſquè agas, qui æmulas Imperij Romani Vrbes, Carthaginem atque Numantiam, ſuſtulerunt. Neque enim Tibi aut minor hoſtis aut diſpar materia ſupereſt, cùm barbaricas vires æſtimo, ac Conſtantinopolitani vulneris memoria ſubit: aut minor in Te virtus ſecùs ſperare, quàm deceat, homines ſinit, cùm fortitudo, conſtantia, animi vigor & magnitudo tua conſideratur, tum opes, copiæ, valitudo, prudentia, ac rerum vſus, ex quo natam eſſe ſapientiam Veteres prodiderunt. Quinque enim bellis magnis & difficillimis confectis, quibus & Tu ab ineunte adoleſcentia exercitus fuiſti, & inuicem ſollicitas feciſti Galliam vniuerſam ſimul & Germaniam; tanto præſtantior Te nobis offers, quò non ſub vmbra, & veluti de ſcholis à perito aliquo Philoſopho petita diſciplina eſt, ſed Marte ipſo, ac rebus veris docentibus domantibuſquè militarem diſciplinam, ingreſſus per gradus omnes, bellicas artes imperatoriaſq; virtutes didiciſti; & ſummis periculis obiectus, per aduerſa pariter ac ſecunda incedens, nullos labores nulla diſcrimina recuſans, omnem fortunam ferre, frontem hoſtium pariter & terga videre conſueuiſti. Ac ne ſim longior, & exquirendis laudibus ambitioſo texendum ſit alterum opus de modeſtia temperantia æquanimitate cæteriſquè pacis artibus, quàm ſis in gerendis rebus acutus moderatus prouidus, in iuſtitia caſtus continens, in omnes mitis liberalis effuſus; ab Romanis Legatis de Romano Imperatore in Romanum Regem transferam ſententiam: Te illum Ducem eſſe, aut præterea neminem, quo duce, quo auſpice ſaluæ res noſtræ, ſalua Religio, ſaluus eſſe Orbis poteſt. Hæc alta ex indole proſpectabat Carolus Burgundorum Dux Maximus, cùm id, quod poſtea Mater & Populi fecerunt, de vnica & multarum Gentium hærede futurà Maria filia Tibi vixdùm pubeſcenti iungenda cogi-

tauit. Experti erant Germani Proceres, cùm ſucceſſorem Diuo Federico deſignaturi, Te Romano ſolio locarunt: eumquè eſſe decreuerunt, cui Orbis vniuerſus aſſurgeret; cæteriquè Reges de honore decederent. Non ignorabat Pater ipſe, cùm viuens valenſquè Te ſibi ſocium Te Imperij conſortem addi paſſus eſt. Viderat & conſanguineus Sigiſmundus, qui Regni ſui arbitrium iam biennio ab hinc Tibi reſignauit. Talis igitur cùm eſſes, ac longo cælibatu caſum interceptæ Coniugis honeſtaſſes; nouarum Nuptiarum conſilium cepiſti; & ſapienter, vt prudens vir; & religioſè, vt Chriſtianus, qui legitimæ ſoboli propagandæ proſpiceret; & magnificè, vt Rex Maximus; cui etſi ex altera Coniuge liberi ſuperuiuunt, Terrarum tamen atque Imperij tantum ſupereſt, vt vel ſeorsùm victuris ampla, quæ partiantur, Regna ſuppetant, & opes, quibus nomen ac dignitatem tueantur, abundent. Atque hæc agitanti affluxiſſe vniuerſo ab Orbe Excellentiſſimos quoſque Principes & Reges, non ignoro: nec vlla non arte affinitatem iſtam ambiuiſſe ſcio. Nemo non opibus honore gloria exiſtimatione maxima augeri ſe ac fortunam ſuam videbat, qui ab immortali Deo id impetraret, vt Cæſaris ſocerum, vel ſororium (quia in vxoris gradum vir tranſit) patruum, aut auunculum iactare ſe poſſet. Nemo non pulcherrimum id & omni conditione temptandum ducebat. Sed Tu mentem in eam dirigis ac foues, quæ Tibi nata, Tibi cælitùs deſtinata, & ingenio excellens, & moribus culta, & formâ decora, & genere compar prædicabatur. Cætera iam Tibi de re nota ſunt. Comparem dixi: abſit verbo inuidia. Recens quidem res eſt; ſed pauci norunt; *Vicecomites.* atque ideò paucis repetenda. Matthæo Vicecomite, cuj res geſtæ & fortuna variè acta Magni cognomen fecere, Stephanus natus duos ſuſtulit filios, quibus quicquid patet inter Apenninum & Alpes paruit, Bernabam, & Galeacium. Ab Galeacio continuat in Blancam noſtram ſolidum & rectum genus. Ex Bernabæ filia Viride Herneſtus Tibi auus paternus naſcitur; tam propinquus eras Cæſar, tam arcta cognatione contingebas, antequàm acceptâ Blancâ vnus idemquè fieres. Quòd ſi me pateris parumper pedem efferre, atque vel vno ſublato oculo Europam colluſtrare; & ternas dabo noſtras in Bauariæ Ducibus Nuptias; & duos commemorabo Burgrauios (vt verbo veſtro vtar) Nurimbergenſis & Vertembergenſis Ciuitatis Principes;

totidem

totidem occurrent ex Britannia Inſula Regum filij; & ab Oriente altâ è Cypro ſeſe offeret, nec poſtremis numerandum ſe dicet Petrus Liſignaneus, Rex Clariſſimus. Nam Gallicos Reges, vel ſoceros, vel congeneres, vel conſobrinos habemus: & ex Sabaudia quatuor iam Vxores computamus: Alphonſi autem & Ferdinandi tam noſtri ſunt, quàm tui. Denique nullo non ab Rege noſtra petita amicitia eſt: & parem ſibi incedere Ducem Mediolanenſem, æquo animo latum. Ac ſi quid deerat; Tu tantò maior iſtis Nuptijs præſtas Maximiliane deinceps, vt ne Cæſares quidem ipſi dedignari nos vnquàm poſſint. Sentio, quid agas, quid moliaris. Vni faues, vni in Terris Viro honorem tribuis: vnum tollis ornas anges Ludouicum Mariam Sfortiam, Italicarum Rerum arbitrum: ac ſi vllum præterea alterum; Aſcanium quoque Cardinalem: Blancæ patruos. Huc ſpectas, huc diriguntur conſilia; quòd alter Rem Longobardam (quam Maiores ſemper Arcem Italiæ vocauerunt) alter Romanam tenet, Pontifices in obſequio, Populos in amicitia alit. De quorum erga Te voluntate fide animo iam non multis agam: quos, de re probatos, intùs & in cute, vt aiunt, noſti. Tantùm dicam, Te eos, qui Tibi vndecumque addicti erant, plùs tamen agglutinatos voluiſſe: qui tui fuerant, pignoribus maximis obſtrinxiſſe. Et pro more ac formula eos, eorum opes, copias, arma, liberos Tibi offerimus, tradimus, commendamus. Ac ſimul comprecamur, vt fælices iam viuatis, fælix & lætum exigatis æuum, Principes Clariſſimi, Dijs grati: quibus vt voluntates, ſic opes ac ſanguinem vt iungeretis, fortuna conceſſit. Tu verò Auguſte Auguſtam Blancam cole, ama, dilige: quæ iam ſe Tibi deuouit, in Te omnes relaxauit affectus; & in Te ſita nullam ſe ſine Te putat, nec niſi Te incolumi ſalutem ſibi conſtare poſſe perſpicit.

Cùm, non minùs vera quàm ſpecioſa dixiſſe, tacitum multitudinis murmur confirmare videretur; medio Conſilio Conradus ſurgit; atque gratum ipſorum aduentum, gratam Regi Orationem fuiſſe docuit, præfatus, ſe teſte exactam iam & effectibus ſpectatam variè eſſe potiorem eorum partem, quæ de propenſa Ludouici & Aſcanij voluntate ferebantur; certioraquè certis, quæ futura pollicebantur, cenſere. Hìc alius ſubdidit, decretum ab Rege ob hæc eſſe, vt publico munere, in quo ipſorum totiuſquè poſte-

ritatis

ritatis claritas illuſtrata maneret, præſens voluptas notaretur. Ac proin tres vos (inquit) Oratores Senatorium Nomen: & quatuor, vno addito Petro - Martyre Stampa, Equeſtria Ornamenta accipietis: Puſterula verò quia veſtuſtiſſima ac potenti familia, & Romano Nomini ſemper addicta, & in quam Cæſares iam ſupra ducentos & ſexaginta annos Aquilam ſuam cum Aſtenſis Vrbis Principatu contulerunt; atque ex eius Archiepiſcóporum manibus Ferreum Diadema acceperunt, eſt ortus; æquo animo feretis, ſi alio inſuper munore condonatus diuiduè à vobis haberi videbitur. Sic Zona Enſe Calcaribus aureis aureiſquè Togis indutos dimittunt: Puſterulam autem, Cæſareum Comitem Heroëmquè Germanicum, ſummis immunitatibus auctum, nuncupant.

Scripta Mediolani menſe Maio, Milleſimo quadringenteſimo nonageſimoquarto.

S S S S S S S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S S
S S S S S S S S S
S S S S S S S S
S S S S S S S
S S S S S S
S S S S S
S S S S
S S S
S S
S

Errata

Digitized by Google

In his Triſtani Chalci Reſiduis

Paginæ.	Lineæ.	Errata,	Correcta.
12.	2.	*Ponzinus*	*Po ncinus*
	11.	*Ponzino*	*Poncino*
13.	14.	*epu-las*	*epulas*
15.	33.	*iuncti*	*vincti*
18.	6.	*Quare*	*Qua re*
23.	35.	*obſequimur*	*non obſequimur*
24.	vlt.	*aſtipuor*	*aſtipulor*
27.	24.	*abarmata*	*obarmata*
40.	9.	*aduxerat.*	*adduxerat.*
	12.	*ordidinem*	*ordinem*
44.	15.	DISIPENTVR	DISSIPENTVR
45.	31.	*Clariſſimè*	*Clariſſime*
53.	1.	*defenſiomem*	*defenſionem*
68.	20.	*Ferdinando*	*Ferdinande*
73.	36.	*Maleucenſis*	*Maleacenſis*
89.	15.	*ventorum*	*Venetorum*
93.	11.	*Simonetam*	*Symonetam*
104.	34.	*Paraſernalia*	*Paraphernalia*
111.	14.	*Sondij*	*Sondrij*
112.	27.	*Zurliberg*	*Zurlimberg*

Digitized by Google

Digitized by Google